

2024

JAARVERSLAG

Pensioenfonds PDN

2024

JAARVERSLAG

Pensioenfonds PDN

Sittard, 26 mei 2025

INHOUDSOPGAVE

Voorwoord	7
Kerncijfers	13
Verslag van het bestuur	17
1. Profiel en governance	19
1.1 Missie, visie en strategie	19
1.2 Pensioenregelingen	19
1.3 Organisatiestructuur en fondsorganen	21
1.4 Uitvoering	25
1.5 Governancebeleid	26
2. Beleggings-, Pensioen-, en Communicatiebeleid	33
2.1 Beleggingsbeleid	33
2.2 Premiebeleid	39
2.3 Toeslagenbeleid	40
2.4 Kortingsbeleid	44
2.5 Communicatiebeleid	44
2.6 Aansluitingenbeleid /Aangesloten ondernemingen	48
2.7 Projecten	49
3. Interne ontwikkelingen	51
3.1 Financiële positie	51
3.2 Uitvoeringskosten	53
3.3 Bestuursbesluiten 2024	59
4. Externe ontwikkelingen	63
4.1 Financiële markten in 2024	63
4.2 Wet- en regelgeving	63
4.3 Extern Toezicht in 2024	65
5. Risicomanagement	67
5.1 Risicobeleid	67
5.2 Risico governance	68
5.3 Risicomanagementproces	68
5.4 Beoordeling risico's	69
5.5 Activiteiten risicomanagement in 2024	72
5.6 Gevoeligheid dekkingsgraad voor marktontwikkelingen	73
6. Vooruitblik	74

INHOUDSOPGAVE

7. Jaarrekening	77
7.1 Balans per 31 december	79
7.2 Staat van Baten en Lasten	80
7.3 Kasstroomoverzicht	81
7.4 Toelichting op de jaarrekening	82
7.5 Gebeurtenissen na balansdatum	107
7.6 Vaststelling van de jaarrekening door het bestuur	107
7.7 Goedkeuring van het bestuursbesluit tot vaststelling van de jaarrekening door de raad van toezicht	107
8. Overige gegevens	109
8.1 Controleverklaring van de onafhankelijke accountant	111
9. Overige informatie	123
9.1 Verslag van de raad van toezicht	125
9.2 Verslag van het verantwoordingsorgaan	137
9.3 Actuariële verklaring	148
9.4 Rapportage Compliance Officer	150
9.5 Personalia	151
10. Duurzaamheidsverslag	157
11. Summary in English	205
12. Bijlagen	213
A. Afkortingen en begrippen	215
B. Aangesloten ondernemingen	219
C. Checklist code Pensioenfondsen	220
D. SFDR Wetgeving - Annex 4	234

VOORWOORD

The background of the page is a solid dark blue. In the lower-left corner, there is a light blue geometric shape that looks like a stylized arrow or a folded piece of paper pointing towards the center. To its right, there is a white geometric shape that resembles a stylized mountain peak or a chevron pointing upwards. The word 'VOORWOORD' is written in a bold, orange, sans-serif font, centered within a white rectangular box that is positioned in the upper-right area of the page.

VOORWOORD

We kijken als bestuur terug op een bestuursjaar 2024 waarin zoveel is gebeurd dat het lastig valt samen te vatten. Met name de ontwikkelingen rondom de Wet toekomst pensioenen (Wtp) volgden elkaar snel op, wat het jaar bijzonder uitdagend maakte voor het bestuur, het verantwoordingsorgaan en de raad van toezicht. We hebben gezamenlijk veel werk verzet en belangrijke stappen gezet richting een nieuwe toekomst voor onze (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden (en uiteraard voor het pensioenfonds).

In dit voorwoord licht ik een aantal hoofdlijnen uit 2024 kort toe. In het jaarverslag leggen we uitgebreid uit wat het fonds afgelopen jaar heeft gedaan en hoe het fonds ervoor staat.

Wet toekomst pensioenen

Eén van de grootste uitdagingen in 2024 was de beleidsmatige voorbereiding op de Wtp. Dit proces vereiste veel afstemming met onze stakeholders en fondsorganen, waaronder de sociale partners bij de aangesloten ondernemingen, belangenverenigingen en toezichthouders. Gedurende dit proces heeft het fonds een goed inzicht gekregen hoe het fonds de transitie beheerst en integer kan vormgeven. Het bestuur heeft beleidsmatig een aantal belangrijke besluiten genomen, zoals het vaststellen van de risicohouding, de nadere vormgeving van de solidaire pensioenregeling zoals sociale partners die voor ogen hebben en een oordeel gevormd over datakwaliteit van het fonds. Stuk voor stuk bouwstenen die belangrijk zijn voor de besluitvorming hoe Pensioenfonds PDN over gaat naar de uitvoering van een nieuwe pensioenregeling en het evenwichtig invaren van de al opgebouwde rechten daarin.

Verder heeft het bestuur in 2024 belangrijke stappen gezet om het risico van een lagere dekkingsgraad bij invaren te verminderen. Dit besluit is genomen om ervoor te zorgen dat de gewenste doelen bij de transitie naar het nieuwe pensioenstelsel met meer zekerheid kunnen worden gehaald. Na uitgebreide besprekingen en afwegingen heeft het bestuur besloten om de renteafdekking te verhogen naar ongeveer 75% en de rendementsportefeuille te verlagen naar ongeveer 48%. Deze maatregelen zijn bedoeld om de risico's op een achteruitgang van de dekkingsgraad te verminderen. Dit besluit benadrukt ons streven de belangen van onze deelnemers te beschermen en het waarborgen van een stabiele financiële toekomst voor ons pensioenfonds.

Hoewel het fonds veel stappen heeft gezet, hebben we begin 2025 na overleg met de sociale partners en andere betrokkenen besloten de beoogde transitiedatum een jaar te verschuiven naar 1 januari 2027. Dit besluit is niet lichtvaardig genomen omdat een transitie per 2026 onaanvaardbare risico's meebracht. Het uitstel stelt ons in staat om de transitie zorgvuldig voor te bereiden, wat in het belang is van alle betrokkenen. Het bestuur vindt de zorgvuldigheid van de overgang naar het nieuwe pensioen belangrijker dan de snelheid daarvan. Het gaat tenslotte om het inkomen van mensen, nú of later. Omdat het langer duurt voordat een eventuele buffer verdeeld kan worden, gaat het bestuur van Pensioenfonds PDN kijken of het toeslagbeleid van het fonds soepeler kan. Het bestuur moet daarbij een balans vinden tussen het streven om enerzijds de koopkracht van de pensioenen te behouden en anderzijds op de transitiedatum op een dekkingsgraad uit te komen die een eerlijke en evenwichtige overgang naar het nieuwe pensioen mogelijk maakt voor alle werknemers, oud-werknemers en pensioengerechtigden. Dat laat onverlet dat het bestuur welwillend staat tegenover toekenning van een volledige toeslag over 2025 als de dekkingsgraad goed is. Dan kan iedereen daar toch al per 1 januari 2026 van profiteren.

Toeslagverlening

Sociale partners besloten de toeslagmaatstaf vanaf 2025 voor alle deelnemers gelijk te trekken. Dat betekent dat er bij toeslagverlening tot het transitiemoment geen onderscheid meer wordt gemaakt tussen deelnemers, gewezen deelnemers en pensioengerechtigden. Als het fonds de pensioenen en de aanspraken verhoogt dan geldt voor alle (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden daarbij de CPI - Alle bestedingen, afgeleid van het CBS als toeslagmaatstaf.

De financiële positie van het fonds bleef stabiel in 2024, waardoor we voor het derde jaar op rij de pensioenaanspraken en -rechten konden verhogen. We hebben per 1 januari 2025 de pensioenen met 1,78% verhoogd, ongeveer tweederde van de toeslagmaatstaf. Dit neemt niet weg dat het bestuur zich terdege realiseert dat er over een reeks van jaren voor zowel (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden een indexatieachterstand is ontstaan. De ambitie van de regeling blijft onverminderd koopkrachtbehoud.

Financiële resultaten

Het fonds heeft over 2024 een rendement op het vermogen gerealiseerd van 8,6%. Dit ligt flink boven het langjarig gemiddelde. Het rendement werd vooral gedreven door de aandelenmarkten en onze belegging in goud. De daling van de dekkingsgraad van eind 2023 als gevolg van de aanzienlijke indexatie over dat jaar, is in 2024 vanuit de rendementen volledig gecompenseerd. De dekkingsgraad eind 2024 bedroeg 122,3% (na correctie voor de indexatie per 1 januari 2025) in vergelijking met 120,2% eind 2023.

Deelnemersonderzoek

In 2024 heeft PDN opnieuw een deelnemersonderzoek uitgevoerd. De resultaten laten zien dat de algemene tevredenheid over en het vertrouwen in Pensioenfonds PDN weliswaar nog steeds hoog zijn, maar zijn gedaald ten opzichte van het vorige onderzoek in 2021. Deelnemers en pensioengerechtigden gaven aan minder tevreden te zijn over de informatievoorziening en dienstverlening van het fonds dan drie jaar daarvoor en dat het vertrouwen in het fonds is gedaald. Dat is natuurlijk geen uitkomst waar het fondsbestuur blij mee is. De uitkomsten geven ons meer inzicht wat onze deelnemers bezighoudt en de kans om beter te kunnen inspelen op hun behoefte. Voor het fonds is werk aan de winkel: we zullen de aanbevelingen uit het onderzoek opvolgen om het vertrouwen van onze deelnemers in het fonds weer op het oude niveau te krijgen.

Governance

Wat betreft de bestuurssamenstelling zijn er enkele wijzigingen geweest in 2024. Wim Reinartz werd op voordracht van de Centrale Ondernemingsraad herbenoemd als bestuurslid. Daarnaast verwelkomden we Ivo Nelissen als nieuw bestuurslid, voorgedragen door dsm-firmenich, als opvolger van Monique van Heeswijk-Kuster. Ik wil Monique van Heeswijk-Kuster nogmaals bedanken voor haar inzet en toewijding aan het fonds gedurende de afgelopen 12 jaar en we kijken natuurlijk uit naar (een voortzetting) van een vruchtbare samenwerking met Ivo en Wim. De benoeming van Ivo is begin januari 2025 door De Nederlandsche Bank goedgekeurd.

Binnen het Verantwoordingsorgaan (VO) vonden ook enkele wisselingen plaats. Wil Beckers, Meindert Dijkstra en Etha van de Wiel verlieten het VO, terwijl Ton de Boer, Marjon Doggen-Muijres en Feike Hylarides toetraden als vertegenwoordigers van de pensioengerechtigden. Albert Noteborn werd herbenoemd als vertegenwoordiger van de pensioengerechtigden. Marc Silvertand werd herbenoemd als vertegenwoordiger namens de werknemers.

Daarnaast heeft het fonds zijn statuten geactualiseerd. In de aangepaste statuten is onder meer de naam van het fonds aangepast in Stichting Pensioenfonds PDN, wat benadrukt dat het fonds zich heeft ontwikkeld tot het pensioenfonds van 18 aangesloten ondernemingen die een voortzetting of afsplitsing zijn van dsm-firmenich.

Per 1 januari 2025 heeft PDN besloten de rol van externe compliance officer onder te brengen bij het Nederlands Compliance Instituut. Dit betekent dat we na 10 jaar afscheid nemen van Frank Hermans, werkzaam bij Group Audit van dsm-firmenich, als onze compliance officer. We zijn Frank bijzonder erkentelijk voor zijn waardevolle bijdragen in de afgelopen jaren. Dankzij zijn inzet en toewijding is compliance een belangrijk agendapunt voor het fonds. We kijken uit naar een succesvolle samenwerking met het Nederlands Compliance Instituut om onze inspanningen op het gebied van compliance verder te versterken.

Vooruitblik

Vooruitkijkend naar 2025, zullen we onverminderd doorgaan met de voorbereiding van de Wtp-transitie per 1 januari 2027. We streven naar zorgvuldige en complete besluitvorming, met voldoende ruimte voor de inbreng van het verantwoordingsorgaan en de raad van toezicht. Daarnaast zullen we onze strategie verder aanscherpen, met name voor de periode na de transitie.

De Wtp-transitie vergt niet alleen tijd, maar ook een eenmalige investering. Als goed huisvader zullen we de kostenontwikkeling scherp in de gaten houden en in 2025 blijven bewaken. Kostenbewustzijn blijft een belangrijk aandachtspunt om ons fonds gezond en duurzaam te houden. We blijven streven naar een stabilisatie van de kosten per deelnemer.

Namens het gehele bestuur van Stichting Pensioenfonds PDN, wil ik mijn oprechte dank uitspreken aan iedereen die heeft bijgedragen aan de successen van het fonds in 2024. Samen bouwen we aan een sterke en duurzame toekomst voor al onze pensioen- en aanspraakgerechtigden.

Arend de Jong

Voorzitter Stichting Pensioenfonds PDN

Mei 2025

KERNCIJFERS

KERNCIJFERS

(Ultimo jaar in € mln, tenzij anders aangegeven)

	2024	2023	2022	2021	2020
PENSIOENEN					
Totaal aantal deelnemers	26.646	26.821	27.168	27.275	27.462
Actieven (incl. postactieven en arbeidsongeschikten)	5.629	5.677	5.597	5.670	6.132
Pensioengerechtigden	12.635	12.734	12.782	12.913	12.982
Gewezen deelnemers	8.382	8.410	8.789	8.692	8.348
Toeslagverlening					
Actieven	1,78%	10,91%	4,11%	-	-
Pensioengerechtigden / Gewezen deelnemers	1,78%	4,16%	11,66%	-	-
Cumulatieve achterstand toeslagverlening					
Actieven	24,70%	23,70%	23,68%	24,93%	22,48%
Pensioengerechtigden / Gewezen deelnemers	21,65%	20,69%	29,10%	22,63%	18,74%
Premie en uitkeringen					
Feitelijke premie	111	106	102	105	105
Ongedempte kostendekkende premie	122	94	134	147	154
Gedempte kostendekkende premie	106	98	90	91	98
Uitkeringen	273	261	235	231	228
Uitvoeringskosten Pensioenbeheer (in € mln.)	6,2	5,5	5,5	5,0	4,8
Uitvoeringskosten Pensioenbeheer per deelnemer (in €)	340	296	297	270	251
FINANCIELE POSITIE					
Pensioenfondsvermogen	7.805	7.350	6.934	8.215	7.718
Pensioenfondsverplichtingen	6.382	6.117	5.604	7.111	7.741
Pensioenfondreserve	1.423	1234	1331	1104	-23
Dekkingsgraad PDN	122,3%	120,2%	123,7%	115,5%	99,7%
Beleidsdekkingsgraad	124,9%	127,9%	127,1%	108,9%	95,5%
Minimaal vereiste dekkingsgraad	104,2%	104,2%	104,2%	104,2%	104,2%
Vereiste dekkingsgraad	116,4%	121,2%	121,8%	119,1%	118,4%
Gehanteerde rekenrente	2,2%	2,4%	2,7%	0,5%	0,1%
BELEGGINGEN					
Totaal belegd vermogen (IBM)	7.797	7.342	6.933	8.215	7.725
Matchingportefeuille	3.998	3.261	2.928	3.578	4.409
Rendementsportefeuille	3.756	4.074	3.967	4.622	3.360
Overige beleggingen	0	0	0	-4	0
Liquiditeiten	43	7	38	19	-44
Beleggingsrendement (netto) 1 jaars *	8,6%	8,7%	-13,8%	8,3%	4,0%
Benchmarkrendement (1 jaars)	8,0%	9,7%	-15,0%	6,8%	4,5%
Beleggingsrendement 5 jaars gemiddeld	2,6%	3,4%	1,3%	5,6%	5,5%
Beleggingsrendement 10 jaars gemiddeld	3,7%	4,5%	3,9%	6,9%	6,8%
Kosten Vermogensbeheer (in % / gem bel verm) **	0,42%	0,45%	0,44%	0,36%	0,41%
Transactiekosten (in % / gem bel verm)	0,07%	0,05%	0,05%	0,06%	0,06%

* Het rendement na aftrek van alle beheerkosten die gedurende de periode zijn gemaakt.

** Exclusief transactiekosten

VERSLAG VAN HET BESTUUR

The background of the page is a solid dark blue. In the lower-left corner, there is a light blue geometric shape that looks like a stylized arrow or a folded piece of paper pointing towards the center. In the lower-right corner, there is a white geometric shape that looks like a stylized arrow or a folded piece of paper pointing towards the center. The title 'VERSLAG VAN HET BESTUUR' is written in a bold, orange, sans-serif font, centered in the upper half of the page. The text is split across two lines: 'VERSLAG' on the first line and 'VAN HET BESTUUR' on the second line. The text is contained within a white rectangular area that is slightly offset to the right.

1 PROFIEL EN GOVERNANCE

1. Profiel en governance

1.1 Missie, visie en strategie

Stichting Pensioenfonds PDN is verantwoordelijk voor het uitvoeren van de pensioenregeling van dsm-firmenich en 17 aangesloten ondernemingen. Pensioenfonds PDN wil de pensioenregelingen op een transparante en professionele wijze uitvoeren en heeft daartoe de volgende missie, visie en strategie geformuleerd:

Missie:

Onze missie is om zo goed mogelijk uitvoering te geven aan de pensioenregelingen ondergebracht bij Pensioenfonds PDN. Wij voeren de pensioenregelingen uit voor werkgevers die onderdeel uitmaken of uitmaakten van dsm-firmenich. We doen dit zonder winstoogmerk en op basis van een beheerste en integere bedrijfsvoering. We willen transparant zijn in ons handelen en streven naar kostenefficiëntie. Een duurzame toekomst vinden we belangrijk, waarbij we daarnaast onze deelnemers handelingsperspectief willen bieden. We zijn ervan overtuigd dat solidariteit en collectiviteit ons hierbij helpen.

Visie:

We willen ons onderscheiden door hoogwaardige en persoonlijke service te verlenen aan deelnemers en werkgevers. We bieden overzicht en inzicht in pensioen, ondersteund door innovatie, met een focus op gemak, ontzorgen en keuzebegeleiding. We gebruiken onze schaalgrootte om te investeren in duurzame en toekomstbestendige (pensioen)oplossingen voor onze deelnemers en werkgevers.

Strategie:

Onze strategie voor de komende jaren omvat:

- *Klantgerichtheid: We zullen onze dienstverlening blijven verbeteren door innovatie, waardoor we deelnemers en werkgevers oplossingen kunnen bieden met de nadruk op kwaliteit.*
- *Duurzaamheid en efficiëntie: We investeren in (kosten)efficiënte en duurzame oplossingen.*
- *Synergie: We benutten de synergie tussen de werkgevers en schaalgrootte van ons fonds om kwaliteit te maximaliseren.*

1.2 Pensioenregelingen

Pensioenfonds PDN voert drie pensioenregelingen uit. De pensioenregelingen worden hieronder kort toegelicht.

Basispensioenregeling

De deelnemers van Pensioenfonds PDN bouwen pensioen op in een uitkeringsovereenkomst (middelloon) met voorwaardelijke toeslagverlening en een 'Collective Defined Contribution' (CDC)-financiering. De pensioenregeling van Pensioenfonds PDN in 2024 houdt op hoofdlijnen het volgende in:

- Opbouw van ouderdomspensioen met 1,738% (niveau 2024) per jaar over de pensioengrondslag, gedefinieerd als het vaste jaarsalaris gemaximeerd op het grensbedrag zoals bedoeld in artikel 18ga Wet op de Loonbelasting 1964 (€137.800 - niveau 2024) verminderd met de franchise;
- De franchise is vastgesteld op €17.545 (niveau 2024). De aanspraken op ouderdomspensioen kennen een pensioenrichtleeftijd van 67 jaar;

- De pensioenregeling (uitkeringsovereenkomst) voorziet naast ouderdomspensioen in (tijdelijk) partnerpensioen en wezenpensioen op opbouwbasis en arbeidsongeschiktheidspensioen en aanvullend partnerpensioen op risicobasis.

Prepensioenspaarregeling

Een aantal (gewezen) deelnemers heeft bij Pensioenfonds PDN een Prepensioenspaarregeling(PPS)-saldo (oftewel prepensioenkapitaal) opgebouwd. Met dit PPS-saldo kunnen (gewezen) deelnemers een PPS-uitkering inkopen. De PPS-regeling is een gesloten regeling, waarbij uitsluitend belegd wordt in Europese staatsleningen, bedrijfsobligaties en liquide middelen.

Nettopensioenregeling

Pensioenfonds PDN voert een vrijwillige nettopensioenregeling (NPR) uit voor werknemers met een vast jaarsalaris dat uitgaat boven het grensbedrag zoals bedoeld in artikel 18ga Wet op de Loonbelasting 1964 (€137.800- niveau 2024). De NPR houdt op hoofdlijnen het volgende in:

- Een vrijwillige premieovereenkomst waarin inleg plaatsvindt op basis van een leeftijdsafhankelijke staffel en het (pensioengevend) jaarsalaris boven het bovengenoemde grensbedrag;
- De deelnemer kan daarbij kiezen om alleen over het vaste (pensioengevend) jaarsalaris boven het bovengenoemde grensbedrag pensioen op te bouwen of ook over het variabele (pensioengevend) jaarsalaris boven het bovengenoemde grensbedrag;
- Het nettopensioenkapitaal, zijnde de ingelegde nettopensioenpremies verrekend met de voor beheer- en transactiekosten gecorrigeerde maandelijkse rendementen, wordt belegd conform een leeftijdsafhankelijke beleggingsmix. De leeftijdsafhankelijke beleggingsmix is gebaseerd op de matching- en rendementsportefeuille van de basisregeling van Pensioenfonds PDN;
- Op pensioendatum dient de (gewezen) deelnemer een keuze te maken tussen een stabiele of een variabele uitkering. Als de (gewezen) deelnemer geen keuze maakt, zet het fonds het nettopensioenkapitaal om in een stabiele uitkering;
- Gedurende het deelnemerschap biedt de nettopensioenregeling een nettopartnerpensioen, nettowezenpensioen en premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid op risicobasis. Voor deze risicoverzekeringen betaalt de deelnemer risicopremies. De deelnemer kan ervoor kiezen om af te zien van het nettopartnerpensioen op risicobasis. Hierdoor komt er meer premie beschikbaar voor de deelnemer voor pensioenopbouw.

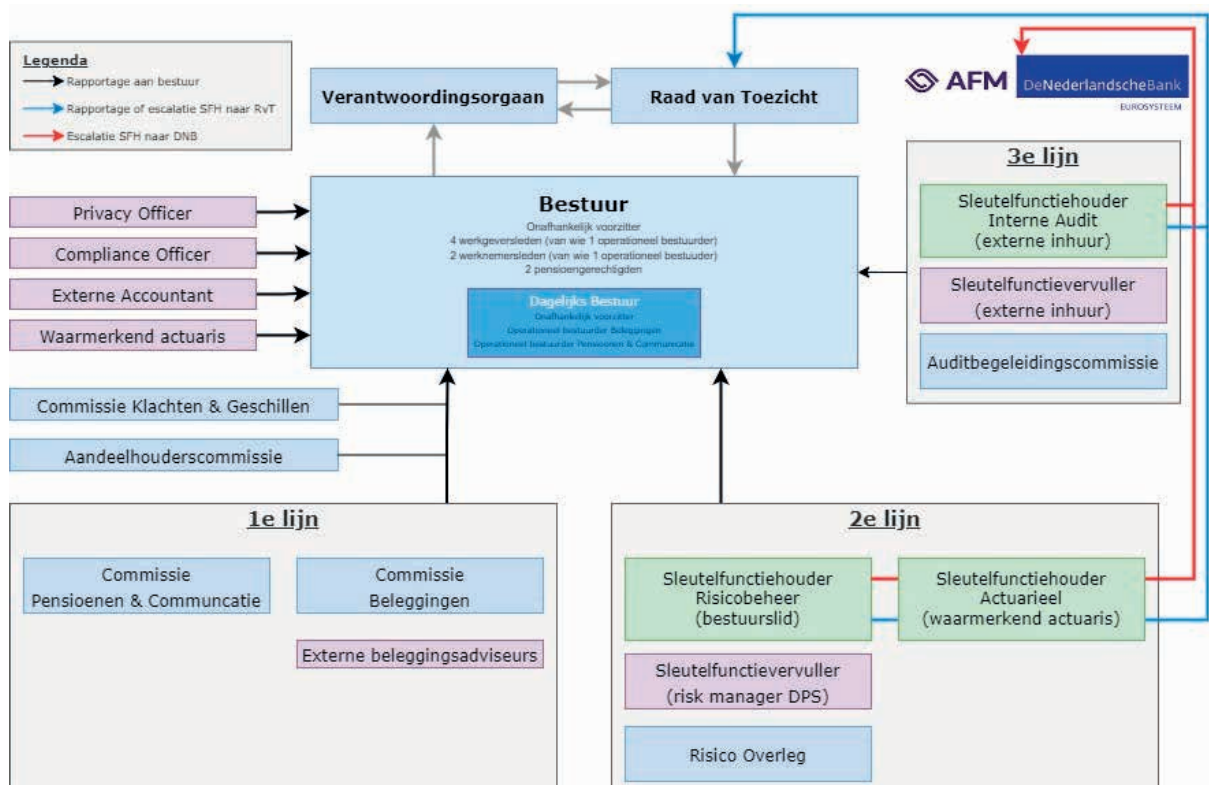
Toeslagverlening

De basispensioenregeling, de prepensioenspaarregeling en de stabiele uitkering in de nettopensioenregeling kennen een voorwaardelijk recht op toeslagverlening. Pensioenfonds PDN streeft ernaar om op de opgebouwde pensioenaanspraken van (gewezen) deelnemers en de ingegane pensioenen van de pensioengerechtigden jaarlijks een toeslag te verlenen. Voor deze voorwaardelijke toeslagverlening is geen reserve gevormd en wordt geen premie betaald. Een eventuele toeslagverlening wordt uit het beleggingsrendement of het eigen vermogen gefinancierd.

De variabele nettopensioenuitkering wordt jaarlijks aangepast aan de behaalde resultaten op beleggingsrendement, sterfteresultaat en levensverwachting. De resultaten worden over vijf jaar gespreid verwerkt in de uitkering.

1.3 Organisatiestructuur en fondsorganen

De onderstaande figuur illustreert de organisatiestructuur van Pensioenfonds PDN en de fondsorganen die onderdeel uitmaken van deze structuur.

Bestuur

Het bestuur is verantwoordelijk voor het strategisch beleid van Pensioenfonds PDN en het beheer van het pensioenfonds zoals vastgelegd in de Pensioenwet en uitgewerkt in statuten, de uitvoeringsovereenkomst, de pensioenreglementen, de Actuariële Bedrijfstechnische Nota en het bestuursreglement.

Het bestuur is paritair samengesteld en bestaat uit de onafhankelijk voorzitter en vertegenwoordigers namens werkgevers, werknemers en pensioengerechtigden. Het bestuur bestaat uit negen leden:

- de onafhankelijk voorzitter wordt benoemd door het bestuur
- vier bestuursleden worden benoemd door het bestuur op voordracht van DSM Nederland B.V.;
- twee leden worden benoemd door het bestuur op voordracht van de centrale ondernemingsraad van DSM Nederland B.V.; en
- twee leden worden benoemd na verkiezing uit en door de pensioengerechtigden.

De leden worden door het bestuur voor een periode van vier jaar benoemd. De zittingsduur van de bestuursleden is gemaximeerd op twee zittingstermijnen van maximaal 4 jaar. Het bestuur kan met een goede onderbouwing besluiten om in afwijking van de maximale zittingstermijn een bestuurslid te benoemen voor derde termijn van maximaal 4 jaar. Het bestuur informeert in dat geval het verantwoordingsorgaan en de raad van toezicht. Maximaal 50% van de bestuurszetels binnen een geleding kan worden ingevuld door externen.

Deze externe bestuursleden hoeven geen deelnemer te zijn (geweest) dan wel pensioengerechtigde te zijn van Pensioenfonds PDN.

In 2024 is één bestuurslid herbenoemd, één bestuurslid afgetreden en één bestuurslid benoemd:

- Wim Reinartz is per 7 december 2024 herbenoemd als algemeen bestuurslid namens de werknemers en lid van de commissie Pensioenen & Communicatie en de Commissie Klachten & Geschillen. De herbenoeming vond plaats op voordracht van de Centrale Ondernemingsraad.
- Monique van Heeswijk-Kuster, bestuurslid namens de werkgevers, is afgetreden op 31 december 2024 vanwege het bereiken van de maximale zittingstermijn.
- Ivo Nelissen is door dsm-firmenich voorgedragen als opvolger van Monique van Heeswijk-Kuster. Ivo Nelissen is in september toegetreden tot het bestuur als aspirant bestuurslid. In november 2024 heeft het bestuur Ivo Nelissen benoemd als bestuurslid. De raad van toezicht heeft vervolgens aan de hand van de profielschets de geschiktheid van Ivo Nelissen beoordeeld. De raad ziet geen beletsel voor de benoeming van Ivo Nelissen. Op 9 januari 2025 heeft het fonds de goedkeuring van De Nederlandsche Bank voor de benoeming van Ivo Nelissen ontvangen. Per 9 januari 2025 is Ivo Nelissen als bestuurslid namens werkgevers toegetreden tot het bestuur van Pensioenfonds PDN.

Dagelijks bestuur

Het bestuur heeft een dagelijks bestuur (DB) benoemd. Het DB bestaat uit de onafhankelijk voorzitter en de vicevoorzitter(s). Het DB vergadert in beginsel iedere twee weken. Het DB legt verantwoording af aan het Bestuur. De taken van het DB zijn onder meer het initiëren en bewaken van de missie, visie en strategie van Pensioenfonds PDN, het organiseren en leiden van bestuursvergaderingen, het aansturen van de bestuursondersteuning, de governance van het fonds en het onderhouden van contacten met interne en externe relaties en stakeholders. Daarnaast beschikt het DB over het DB-noodmandaat. Dit betekent dat het DB besluiten kan nemen over bestuursaangelegenheden die zeer dringend besluit of actie behoeven. De onafhankelijk voorzitter en de beide operationeel bestuurders (als vicevoorzitters) vormen sinds 2023 het DB.

Operationeel bestuurders

De operationeel bestuurders zijn respectievelijk de voorzitters van de Commissie Beleggingen en de Commissie Pensioenen & Communicatie en zijn de projectleiders van de strategische projecten van het fonds. Ook zijn zij belast met de tactische-operationele bedrijfsvoering, waaronder het beheer en de kwaliteitsbewaking van de uitbestedingsrelaties en in het bijzonder de aansturing van de diensten die pensioenuitvoeringorganisatie DPS BV aan het fonds levert. De operationeel bestuurders zijn ieder drie werkdagen in de week werkzaam voor het fonds. Vanwege de vele werkzaamheden die de invoering van de Wtp met zich meebrengt, is de inzet van één van de operationeel bestuurders, die ook de rol van projectleider Wtp heeft, in 2024 tijdelijk verhoogd naar vier dagen per week.

Bestuurscommissies

Ter voorbereiding op de bestuurlijke besluitvorming, laat het bestuur zich op een aantal deskundigheidsgebieden adviseren. Het bestuur heeft daartoe meerdere bestuurscommissies ingesteld, waaronder de Commissie Beleggingen, de Commissie Pensioenen & Communicatie, de Aandeelhouderscommissie en de Commissie Klachten en Geschillen.

De Commissie Beleggingen en de Commissie Pensioenen & Communicatie bestaan uit een operationeel bestuurder en bij voorkeur uit paritaire bestuursleden. De Commissie Beleggingen wordt daarnaast ondersteund door twee externe beleggingsdeskundigen. De Commissie Beleggingen adviseert het bestuur over het strategisch beleggingsbeleid en heeft de rol van monitoring en evaluatie ten aanzien van de uitvoering van het beleggingsbeleid. De Commissie Pensioenen & Communicatie heeft tot taak het monitoren, informeren en adviseren over onderwerpen of ontwikkelingen die gerelateerd zijn aan het pensioen(-juridisch) beleid, actuariael beleid, communicatie- en aansluitingenbeleid.

De Aandeelhouderscommissie vertegenwoordigt het fonds in zijn rol als aandeelhouder van DPS BV en heeft tot taak het monitoren, het informeren en/of het gevraagd en ongevraagd adviseren over onderwerpen of ontwikkelingen die gerelateerd zijn aan de aandeelhoudersrol.

De Commissie Klachten en Geschillen bestaat uit ten minste twee bestuursleden en is belast met de behandeling klachten en geschillen. Deze commissie zorgt ervoor dat klachten die naar de mening van een pensioen- of aanspraakgerechtigde niet naar tevredenheid zijn opgelost door de uitvoeringsorganisatie in eerste instantie, zorgvuldig worden onderzocht en beoordeeld.

Voor iedere bestuurscommissie is door het bestuur een zogenoemd charter opgesteld. Daarin zijn de taken, bevoegdheden en mandaten van de bestuurscommissie vastgelegd. De bestuurscommissies zijn binnen de grenzen van het charter bevoegd om zelf besluiten te nemen.

Sleutelfunctiehouders

Op basis van de Europese richtlijn IORP II zijn in de Pensioenwet regels opgenomen met betrekking tot de organisatorische inrichting van pensioenfondsen en de wijze van rapporteren en escaleren over belangrijke ontwikkelingen en risico's binnen pensioenfondsen. Het fonds heeft daartoe drie sleutelfunctiehouders aangesteld, voor Risicobeheer, Actuarieel en Interne Audit:

- De sleutelfunctiehouder Risicobeheer, een bestuurslid, adviseert over en ziet toe op het risicobeheer van Pensioenfonds PDN, ondersteund door een risico-overleg met vertegenwoordigers van relevante commissies.
- De sleutelfunctiehouder Actuarieel, een externe deskundige, voert actuariële analyses uit om de financiële situatie van het fonds te beoordelen en aanbevelingen te doen.
- De sleutelfunctiehouder Interne Audit, eveneens een externe deskundige, toetst het risicobeheer en de interne beheersing, en rapporteert hierover aan het bestuur, ondersteund door de auditbegeleidingscommissie.

Compliance Officer

De Compliance Officer ziet toe op naleving van de gedragsregels van Pensioenfonds PDN en draagt bij aan de bevordering van bewustwording ten aanzien van integriteitsrisico's en risico's op belangenverstrengeling. De compliancefunctie werd door een onafhankelijke Compliance Officer op persoonlijke titel ingevuld door de heer Frank Hermans, VP Group Audit van dsm-firmenich. Met ingang van 2025 heeft het Nederlands Compliance Instituut de werkzaamheden van Frank Hermans overgenomen.

De rapportage van de Compliance Officer is opgenomen in paragraaf 9.4.

Raad van Toezicht

Het intern toezicht bij Pensioenfonds PDN is vormgegeven door een Raad van Toezicht (RvT). De RvT bestaat uit minimaal drie en maximaal vier onafhankelijke deskundigen. De RvT houdt toezicht op het beleid van het bestuur en op de algemene gang van zaken bij Pensioenfonds PDN. De RvT ziet toe op de adequate risicobeheersing en evenwichtige belangenafweging door het bestuur. De RvT fungeert ook als klankbord voor het bestuur. De RvT legt verantwoording af over de uitvoering van de eigen taken en de uitoefening van de toegekende bevoegdheden aan het VO, aan de werkgevers en in het bestuursverslag.

De RvT heeft diverse bevoegdheden om de taken te kunnen uitvoeren. De RvT richt zich in hoofdzaak op de strategisch belangrijke besluiten van het bestuur. Deze strategische besluiten, als meest zwaarwegende en verstrekkende besluitvorming, worden onderworpen aan de goedkeuring van de RvT. Zo vallen onder de reikwijdte van de RvT onder meer de goedkeuring van de besluiten van het bestuur tot vaststelling van het bestuursverslag en de jaarrekening, de profielschets voor bestuurders, het beloningsbeleid (met uitzondering van de RvT zelf), de liquidatie, fusie of splitsing van Pensioenfonds PDN en de omzetting van Pensioenfonds PDN in een andere rechtsvorm. De RvT beoordeelt het functioneren van het bestuur als geheel en toetst bestuursleden bij (her)benoeming aan het desbetreffende functieprofiel. Bij de vergaderingen van het bestuur en commissies zijn RvT-leden afwisselend en op eigen verzoek ad hoc als toehoorder aanwezig. De RvT bespreekt periodiek de ontwikkelingen binnen het fonds met het (dagelijks) bestuur.

In 2024 hebben zich geen wijzigingen voorgedaan in de samenstelling van de RvT.

De bevindingen van de RvT zijn opgenomen in paragraaf 9.1.

Verantwoordingsorgaan

Het verantwoordingsorgaan (VO) bestaat uit acht leden. De zetelverdeling tussen vertegenwoordigers van pensioengerechtigden en werknemers is gebaseerd op de onderlinge getalsverhoudingen van deze groepen deelnemers binnen Pensioenfonds PDN. Als gevolg daarvan bezetten de vertegenwoordigers namens pensioengerechtigden vier zetels binnen het verantwoordingsorgaan. Vertegenwoordigers namens werknemers en werkgevers bezetten ieder twee zetels binnen het verantwoordingsorgaan. Bij de benoeming van VO-leden worden de betreffende kandidaten vooraf getoetst aan de hand van een profielschets.

Het VO heeft wettelijke adviesrechten en heeft de bevoegdheid om jaarlijks een oordeel te geven over het handelen van het bestuur en het door het bestuur uitgevoerde beleid in het betreffende jaar en de beleidskeuzes voor de toekomst.

Als gevolg van de verkiezingen voor de zetels namens pensioengerechtigden is de samenstelling van het VO als volgt gewijzigd:

- Meindert Dijkstra is per 31 december 2023 teruggetreden als lid van het verantwoordingsorgaan. Hij is per 15 februari 2024 opgevolgd door Ton de Boer.
- De zittingstermijnen van Etha van de Wiel en Wil Beckers, tevens voorzitter, eindigden op 30 juni 2024. Zij zijn per 1 juli 2024 opgevolgd door Marjon Doggen-Muijres en Feike Hylandides.
- Albert Noteborn is door het terugtreden van één van de gekozen aspirant-leden van het verantwoordingsorgaan per 1 juli 2024 herbenoemd als lid van het verantwoordingsorgaan.

Als gevolg van het aflopen van de zittingstermijn van Wil Beckers, heeft het verantwoordingsorgaan Ton de Boer gekozen als nieuwe voorzitter.

Het oordeel van het VO is opgenomen in paragraaf 9.2.

1.4 Uitvoering

Pensioenuitvoeringsorganisatie

De uitvoering van het pensioen- en fiduciair beheer is door het bestuur uitbesteed aan DPS BV. Naast de uitvoering adviseert DPS Pensioenfonds PDN bij de voorbereiding van het beleid en ondersteunt de verschillende fondsorganen, -commissies en -functionarissen. Pensioenfonds PDN heeft per 1 december 2023 alle aandelen verworven van DPS en is daarmee volledig eigenaar van DPS.

De uitbesteding vindt plaats op basis van een Dienstverleningsovereenkomst (DVO). In 2023 is een nieuwe DVO, met een looptijd van (minimaal) 5 jaar, afgesloten tussen DPS en Pensioenfonds PDN. In de DVO zijn de diensten en de kwaliteit hiervan vastgelegd en nader uitgewerkt in een gedetailleerde Service Level Agreement (SLA) en met Key Performance Indicators (KPI's).

DPS rapporteert conform de SLA periodiek over de uitvoering van de dienstverlening aan Pensioenfonds PDN en over alle door DPS uitgevoerde risicoanalyses gericht op de administratieve organisatie. Deze risicoanalyses worden op basis van een jaarplan periodiek uitgevoerd. Naast deze interne door DPS uitgevoerde risicoanalyses, vinden jaarlijks audits plaats door de interne auditfunctie van DPS waarbij de controlerende werkzaamheden worden uitgevoerd door een extern auditor. Tevens laat DPS de kernprocessen jaarlijks via een ISAE 3402 Type II audit op opzet, bestaan en werking toetsen door een extern onafhankelijk auditor.

De uitvoeringsorganisatie stelt jaarlijks een ISAE 3402 Type II-rapportage op met de procedures en controles die zijn geïmplementeerd. De opzet en het bestaan van de procedures en de werking van de controles van de uitvoeringsorganisatie worden jaarlijks gecontroleerd door een externe accountant. De resultaten van de ISAE Type II controlewerkzaamheden worden gedeeld met het bestuur. Jaarlijks beoordeelt het bestuur de inhoud van de rapportage en of de scope van de ISAE 3402 Type II-verklaring van DPS toereikend is.

Vermogensbeheerders

De uitvoering van het vermogensbeheer is uitbesteed aan DPS en andere vermogensbeheerders. De afdeling fiduciair management binnen DPS adviseert het bestuur over het strategisch beleggingsbeleid, de beleggingsmandaten, de assetallocatie en de selectie van vermogensbeheerders. Daarnaast wordt de uitvoering van alle mandaten door de vermogensbeheerders gemonitord door fiduciair management en rapporteert zij periodiek over alle vermogensbeheerders aan het bestuur.

Custodian

Pensioenfonds PDN heeft CACEIS aangesteld als custodian voor het bewaren van effecten. Daarnaast zijn diverse andere activiteiten uitbesteed aan CACEIS, waaronder derivaten clearing, security lending en tax reclaim. Aan deze uitbesteding ligt een DVO en een SLA ten grondslag, waarin de diensten en de kwaliteitsvereisten verder zijn uitgewerkt. Jaarlijks wordt de ISAE 3402 Type II verklaring van CACEIS namens PDN beoordeeld door DPS.

IT-infrastructuur

Pensioenfonds PDN maakt gebruik van de IT-dienstverlening van de pensioenuitvoeringsorganisatie DPS. DPS heeft de ICT-infrastructuur aan meerdere partijen uitbesteed.

1.5 Governancebeleid

Geschiktheid

Het bestuur is verantwoordelijk voor de competenties en deskundigheid van de leden van de fondsorganen. Het bestuur besteedde, evenals in voorgaande jaren, ook in 2024 aandacht aan geschiktheid- en deskundigheidsbevordering door middel van het volgen van collectieve en individuele opleidingen en het bijwonen van themadagen en workshops. Ook vinden interne, inhoudelijke verdiepingssessies plaats voor het bestuur. Jaarlijks voert de voorzitter van het fonds de persoonlijke opleidings- en ontwikkelingsgesprekken met de individuele bestuursleden. In de gesprekken wordt aan de hand van een self-assessment het functioneren van de bestuurder besproken en zijn afspraken gemaakt over opleiding voor kennis, competenties en vaardigheden.

Pensioenfonds PDN hanteert een Beleidsplan Geschiktheid. Hierin zijn onder andere de door Pensioenfonds PDN gestelde geschiktheidseisen (ambitiematrix) opgenomen. Deze liggen individueel voor alle gebieden minimaal op niveau A en voor de afzonderlijke aandachtsgebieden op niveau B, zoals omschreven in de Handreiking geschikt pensioenfondsbestuur van de Pensioenfederatie. Voor bestuursleden die zitting hebben in de Commissie Beleggingen gelden bovendien de vereisten die DNB hanteert in zijn Guidance normenkader verwachte beleggingskennis.

Succession planning

Het bestuur draagt ook zorg voor de continuïteit van competenties en deskundigheid binnen het bestuur als collectief door middel van een gestructureerde opvolging. De regie voor het opleiden van kandidaten is in handen van het DB. Het fonds werkt met aspirant-VO- en bestuursleden, zodat zij zich als toehoorder inhoudelijk kunnen verdiepen en voorbereiden met oog op (toekomstige) wisselingen in de samenstelling van beide fondsorganen. Het aspirant lidmaatschap wordt ook ingezet als instrument ter overbrugging in de periode van de interne benoeming door het bestuur en de RvT tot de externe goedkeuring van DNB. In 2024 is het aspirant-bestuurslidmaatschap toegepast in het bestuur en VO; bij de benoeming van Ivo Nelissen in het bestuur respectievelijk de benoeming van Marjon Doggen-Muijres en Feike Hylarides in het VO.

Zelfevaluatie

In 2024 hebben het verantwoordingsorgaan en de raad van toezicht de jaarlijkse zelfevaluatie uitgevoerd. De zelfevaluatie 2024 van het bestuur heeft plaatsgevonden in november 2024 onder begeleiding van een extern expertbureau.

Code Pensioenfonds

Het bestuur vindt de Code Pensioenfonds van groot belang en heeft de aanbevelingen en best practices vanuit de Code ingebed in de bedrijfsvoering en in dit bestuursverslag. Om de naleving van de Code Pensioenfonds op een volledige en gestructureerde wijze te toetsen, zijn de normen vertaald naar een checklist voor het bestuursverslag. Deze is als bijlage C integraal aan het jaarverslag toegevoegd.

Pensioenfonds PDN voldoet niet aan alle normen. De normen waaraan PDN niet voldoet zijn toegelicht in bijlage C.

Diversiteitsbeleid

Het bestuur vindt diversiteit in het bestuur en de andere fondsorganen van Pensioenfonds PDN, in termen van kennis en competenties enerzijds en leeftijd en geslacht anderzijds, van belang. Bij de samenstelling wordt ernaar gestreefd dat het bestuur zoveel mogelijk een afspiegeling vormt van het deelnemersbestand, waarbij de bestuursleden ook complementair zijn en kennis, competenties en invalshoeken inbrengen die elkaar aanvullen. Hierbij wordt ernaar gestreefd dat in het bestuur ten minste één vrouw en ten minste één lid jonger dan 40 jaar en één lid ouder dan 40 jaar plaatsnemen. Bij de vervulling van een vacature zal aan deze aspecten verhoogde aandacht worden besteed. In geval van gelijke geschiktheid genieten kandidaten die zorgen voor (meer) diversiteit in het bestuur de voorkeur.

In 2024 bestond het bestuur uit twee vrouwelijke bestuursleden en zeven mannelijke bestuursleden. Eén bestuurslid was bij benoeming jonger dan 40 jaar. In 2024 is de samenstelling van de RvT niet gewijzigd en bestaat uit drie leden, van wie één vrouwelijk RvT-lid en één RvT-lid dat bij benoeming jonger was dan 40 jaar. Het VO kent twee vrouwelijke leden en geen leden onder de 40 jaar.

Gedragslijn Verwerking Persoonsgegevens Pensioenfondsen

In 2023 heeft de Pensioenfederatie samen met haar leden de geactualiseerde Gedragslijn Verwerking Persoonsgegevens Pensioenfondsen gepubliceerd. In de geactualiseerde Gedragslijn zijn tekstuele wijzigingen doorgevoerd en een aantal inhoudelijke wijzigingen. Deze hebben met name betrekking op het concreter maken van voorbeelden en het verwerken van uitspraken/beleidsregels van de Autoriteit Persoonsgegevens en de Europese toezichthouder. Met de Gedragslijn wil de Pensioenfederatie de volgende doelen bewerkstelligen:

- Uniforme en specifieke gedragslijnen voor Pensioenfondsen voor het verwerken van persoonsgegevens;
- Inzicht geven aan personen van wie persoonsgegevens door Pensioenfondsen verwerkt (zullen) worden;
- Bijdragen aan de transparantie over de uitgangspunten die door de Pensioenfondsen worden gehanteerd met betrekking tot het verwerken van persoonsgegevens;
- Passende interpretatie geven aan het wettelijk kader dat aansluit bij strekking van de wetgeving en op de specifieke kenmerken van de pensioensector.

Integriteitsbeleid

Pensioenfonds PDN staat voor een integere bedrijfsvoering en heeft hiervoor een integriteitsbeleid opgesteld. Het integriteitsbeleid heeft als doel te voorkomen dat de integriteit van het fonds negatief wordt beïnvloed door het niet integer handelen van aan Pensioenfonds PDN verbonden personen. Om die reden omvat het integriteitsbeleid naast de specifieke activiteiten ook de activiteiten van aan Pensioenfonds PDN gelieerde derden aan wie diensten zijn uitbesteed.

De gedragscode van Pensioenfonds PDN is verplicht van toepassing op alle verbonden personen, te weten de (aspirant-)leden van het bestuur, de sleutelfunctiehouder Interne Audit, de externe beleggingsadviseurs en de (aspirant-)leden van het VO en de RvT. Binnen de gedragscode is een insiderregeling ingericht. Aan Pensioenfonds PDN gelieerde derde partijen, waaronder de uitvoeringsorganisatie DPS, de sleutelfunctiehouder

Actuarieel, externe sleutelfunctie vervullers en externe vermogensbeheerders, vallen niet onder de gedragscode. Voorwaarde bij de selectie van gelieerde derde partijen is dat deze partijen beschikken over een eigen gedragscode die minimaal gelijkwaardig is aan de gedragscode van Pensioenfonds PDN.

Klokkenluidersregeling

Pensioenfonds PDN is als ondernemingspensioenfonds gelieerd aan dsm-firmenich. Pensioenfonds PDN was aangesloten bij de klokkenluidersregeling van dsm-firmenich. Een beknopte weergave van deze regeling is terug te vinden in de incidentenregeling. In 2025 zal het fonds een eigen klokkenluidersregeling ontwikkelen.

Regeling Klachten en geschillen

Als een (gewezen) deelnemer of pensioengerechtigde het niet eens is met de uitvoering van het reglement of de wijze waarop PDN hem behandelt, dan kan de betrokkene een klacht indienen bij PDN. Iedere uiting van ontevredenheid, schriftelijk of telefonisch, is een klacht. Een klacht is altijd negatief. Na het doorlopen van de interne klachtenprocedure, kan een betrokkene zich ook extern wenden tot de Geschilleninstantie Pensioenfonds (GIP); dat kan als het geschil betrekking heeft op de uitvoering van het pensioenreglement. Een betrokkene kan, ongeacht of de klachten- en geschillenprocedure van het fonds is doorlopen, in alle gevallen zijn klacht of geschil (ook) extern voorleggen aan de Nederlandse rechter.

Als een (gewezen) deelnemer of pensioengerechtigde aangeeft dat niet of juist ruimschoots aan zijn verwachtingen is voldaan, spreken we van een negatief of positief klantsignaal.

We beoordelen alle klantsignalen en dit kan leiden tot verbeteracties.

a. Klachten en geschillen

In 2024 ontving PDN 26 klachten over de onderwerpen zoals opgenomen in onderstaande tabel. Eén van die klachten stamde uit 2023, maar afhandeling vond plaats in 2024. Vijf klachten legden de klagers voor aan de Commissie Klachten & Geschillen van PDN. Eén van die klachten stamde uit 2022, maar afhandeling vond plaats in 2024. Twee klachten leidden tot een geschil bij de Geschilleninstantie Pensioenfonds (bij de Geschillencommissie). Eén geschil kon intern door PDN worden opgelost, het andere geschil is nog in behandeling. Geen klacht leidde tot een geschil bij de civiele rechter.

In de laatste kolom staan twee klachten die terug te voeren zijn op de discussie over de financieringsafspraken van 2006 met DSM. Aan een van die bemiddelingsprocedures is begin 2025 aandacht besteed in een dagblad. Beide klachten betreffen “oude” bemiddelingstrajecten die al liepen voordat de Ombudsman Pensioenen deel is gaan uitmaken van GIP. De regeling van GIP is hierop dan niet van toepassing. Beide bemiddelingstrajecten zijn afgehandeld. Door de Ombudsman Pensioenen is aangegeven dat hij geen ruimte ziet om door bemiddeling tot een oplossing te komen.

In onderstaande tabel zijn alle klachten en geschillen uit 2024 ingedeeld per categorie/ soort en bij wie de behandeling van de klacht of het geschil plaatsvond.

Klachten en Geschillen 2024					
Soort	Klacht	Geëscaleerde klacht	Geschil	Geschil	Geschil
Behandelaar	DPS	Cie K&G	GIP	Civiele rechter	Ombudsman Pensioenen
Categorie:					
Behandelingsduur	1				
Pensioenberekening en -betaling	4	1			
Service en klantgerichtheid	2				
Informatieverstrekking	2				
Toepassing wet- en regelgeving: algemeen	1	1			
Toepassing wet- en regelgeving: invaren, transitie	2				
Deelnemersportaal	6				
Financiële situatie	7	3	2		2
Registratie werknemersgegevens / datakwaliteit					
Keuzebegeleiding					
Duurzaamheid					
Overig	1				
Totaal	26	5	2		2

Per categorie is hieronder in het kort aangegeven of een klacht leidde tot een verbeteractie.

Behandelingsduur

In deze categorie was sprake van een verbeteractie.

Pensioenberekening- en betaling

Onder deze categorie was sprake van een verbeteractie. Deze betreft situaties waarin de pensioenadministratie bij het voor de eerste keer betaalbaar stellen van een pensioenuitkering in afwachting was van het terugontvangen van ingevulde en ondertekende formulieren van de betrokkene. Als PDN deze formulieren te laat ontvangt, kan de betaling van het pensioen niet tijdig plaatsvinden. In deze situaties is steeds een adequate oplossing gevonden voor de betrokkenen. De verbeteractie is: in het geval nog niet alle gevraagde bescheiden zijn terugontvangen, voor de sluitingsdatum van de betaling nog eens contact opnemen met betrokkene. Er wordt naar gestreefd dit verbetervoorstel in de toekomst zoveel mogelijk te automatiseren binnen de nieuwe procesuitvoering.

Service en klantgerichtheid

In deze categorie was sprake van een verbeteractie. Het betrof een deelnemer die tot twee keer toe, na twee afzonderlijke pensioengesprekken, aangaf niet tevreden te zijn met het pensioengesprek. Pas na een bezoek aan een onafhankelijke pensioenadviseur ontving hij een verhelderende uitleg. In de beantwoording van de klachten is aangegeven dat we het jammer vinden dat hij niet tevreden was. Daarbij is ook aangegeven dat het pensioengesprek niet te vergelijken valt met een advies van een onafhankelijke pensioenadviseur. Als verbeterpunt is naar aanleiding van deze klacht vastgesteld dat bij een pensioengesprek nog beter de kaders daarvan moeten worden aangegeven zodat beter kan worden voldaan aan de verwachtingen van onze deelnemers.

Informatieverstrekking

In deze categorie was geen sprake van een verbeteractie.

Toepassing wet- en regelgeving; algemeen

In deze categorie is sprake van een verbeteractie. Er werd een klacht ontvangen over het eindigen van een tijdelijk partnerpensioen op de 65-jarige leeftijd. Betrokkene gaf aan dat ze met het einde van die uitkering niet meer rond kon komen. Vastgesteld werd dat deze beëindiging terecht was en daarover ook in het verleden uitgebreid was gecommuniceerd. In de klacht naar de Commissie Klachten en Geschillen vroeg betrokkene of anderszins de korting wegens groot leeftijdsverschil met haar overleden partner ongedaan gemaakt kon worden. Naar aanleiding hiervan werd vastgesteld dat bij betrokkene (en bij nog een beperkt aantal andere partners) nog geen uitvoering was gegeven aan het bestuursbesluit tot het laten vervallen van deze korting. Dit is bij betrokkene en ook in de andere gevallen direct hersteld.

Toepassing wet- en regelgeving; invaren, transitie

In deze categorie was geen sprake van een verbeteractie.

Deelnemersportaal

In deze categorie was geen sprake van een verbeteractie.

Financiële situatie

In deze categorie was geen sprake van een directe verbeteractie bij PDN. Wel hebben de klachten in deze categorie geleid tot nadere afstemming met sociale partners. Bij de toeslagverlening over 2023 betrok PDN ook de toeslagverlening over 2022 en maakte gebruik van de extra ruimte zoals geboden in een algemene maatregel van bestuur. Door grote verschillen tussen de verschillende toeslagmaatstaven voor actieven (algemene loonontwikkeling DSM NL Services B.V.) en gewezen deelnemers en pensioengerechtigden (CBS-prijsindex, CPI alle bestedingen afgeleid) viel de toeslag voor deelnemers die in 2023 uit dienst gingen en/of met pensioen gingen lager uit dan de toeslag voor degenen die beide jaren onder dezelfde maatstaven vielen. Het bestuur onderkende dit bij de vaststelling van de toeslag maar moest vaststellen dat het gelet op (fiscale) wetgeving niet mogelijk was om alleen aan deze groep een hogere toeslag te verlenen. De Commissie Klachten & Geschillen stelde dit in het kader van een aantal klachten ook vast. Er loopt thans nog een geschil over dit punt bij GIP.

Sociale partners hebben in het Transitieplan ook aandacht gevraagd voor deze groep en aangegeven dat deze groep bij invaren eventueel kan worden gecompenseerd.

Registratie werknemersgegevens; datakwaliteit

Geen klachten, dus ook geen verbeteracties.

Keuzebegeleiding

Geen klachten, dus ook geen verbeteracties.

Duurzaamheid

Geen klachten, dus ook geen verbeteracties.

Overig

In deze categorie was geen sprake van een verbeteractie.

Tevredenheid klachtbehandeling

PDN stuurt iedereen die een klacht indient en van wie het e-mailadres beschikbaar is, een vragenlijst waarin onder andere wordt gevraagd wat men van de klachtafhandeling vond (enquête). Deze kwantitatieve en kwalitatieve uitvraag doet PDN vanaf het 1e kwartaal 2024. De kwalitatieve uitvraag helpt PDN om het hele proces te beoordelen, te evalueren en te verbeteren. De ontvangen antwoorden zijn zeer wisselend en vaak blijkt de uitkomst van de klacht (toegewezen of afgewezen) medebepalend te zijn voor de waardering van de klachtafhandeling. Uit de antwoorden vallen niet direct verbeterstappen af te leiden voor het proces Klachtenafhandeling zelf. Om (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden het indienen van een mogelijke klacht te vergemakkelijken, is op de beginpagina van de website een knop geplaatst waar een klacht of een pluim kan worden ingediend.

b. Overige Klantsignalen

In 2024 ontving PDN, buiten de klachten, via diverse kanalen 13 positieve klantsignalen en 13 negatieve klantsignalen.

Vanaf 2022 stuurt PDN bij diverse (toekennings-)processen een vragenlijst (enquête) over onder andere de procesafhandeling en service. PDN gebruikt deze uitvraag ook om processen te beoordelen, te evalueren en te verbeteren. In 2024 waren er vanuit de uitvraag in totaliteit 8 zeer positieve reacties (onder andere: ‘alles prima geregeld’, ‘zeer goed en correct geholpen’ en ‘prima service’). Ook waren er 2 negatieve reacties. Beide deelnemers vonden dat ze niet goed geholpen waren bij het stellen van vragen. Dit is als verbeterpunt doorgegeven aan behandelaar.

Verder ontving PDN via andere kanalen nog 5 positieve reacties (onder andere complimenten over het meedenken met de klant en over vakinhoudelijke kennis). Via de tegel klachten/pluim op de website ontving PDN geen pluim.

Er waren ook nog 11 negatieve reacties. Zo gaf een deelnemer aan dat hij eerder ingelicht wilde worden over de toeslagverlening, andere fondsen deden dat al in november. Het fonds kiest er voor om deelnemers later te informeren en heeft in reactie op zijn klacht geïnformeerd wanneer hij communicatie over de toeslagverlening per 1 januari 2025 tegemoet kan zien. Een arbeidsongeschikte deelnemer had vragen over zijn UPO 2024 van de Nettopensioenregeling; dat leidde tot een aantal aanpassingen op het UPO 2025. Ook betreunde een deelnemer dat het niet mogelijk was om documenten te uploaden in het portaal, nu moest hij gevoelige documenten opsturen via de post hetgeen hij niet vertrouwde. Verder merkte een deelnemer op dat de tekst in de brochure ‘partner- en wezenpensioen’ niet volledig was; hierop is de tekst in de brochure aangepast. Tot slot meldde een ex-partner dat bij de eerste maanduitkering van het verevend pensioen geen betaling plaatsvond in verband met verrekening kosten, dat bleek niet duidelijk uit de brief. De brief wordt hierop afgestemd.

Positieve klantsignalen

Kanaal:	Aantal:
Enquête	8
Tegel pluim/klacht op website	0
Klantcontact	5
Totaal	13

Negatieve klantsignalen

Kanaal:	Aantal:	Verbeterpunten:
Enquête	2	2
Klantcontact	11	4
Totaal	13	6

Beloningsbeleid

Het bestuur voert een beheerst en duurzaam beloningsbeleid. Aan (voormalige) bestuurders zijn geen leningen verstrekt door Pensioenfonds PDN. Tevens is geen sprake van vorderingen op (voormalige) bestuurders. Pensioenfonds PDN heeft geen medewerkers in dienst. Voor de inzet van de (aspirant)bestuursleden, (aspirant)RvT-leden en externe adviseurs is een beloning en onkostenvergoeding van toepassing. In het beloningsbeleid is ook de vergoeding voor (aspirant) VO-leden geregeld. De Europese wet- en regelgeving voor het duurzaamheidsbeleid is verwerkt in het beloningsbeleid.

In het beloningsbeleid is zeker gesteld dat de beloningen beheerst zijn en in redelijke verhouding staan tot de gedragen verantwoordelijkheden, de aan de functie gestelde eisen en het daadwerkelijke tijdsbeslag. Prestatie-gerelateerde beloningen en ontslagvergoedingen vinden niet plaats.

In het voorjaar van 2024 zijn de onkostenvergoedingen en beloningen voor alle (aspirant)bestuursleden, (aspirant)RvT-leden, (aspirant)VO-leden en externe adviseurs herijkt. Dit heeft geleid tot aanpassingen van de beloningen en vergoedingen. De beloningen en vergoedingen zijn geïndexeerd met de helft van de stijging van de Wet normering topinkomens (WNT)-norm (2,25%) en er is een vereenvoudiging doorgevoerd door geen aparte bezoldigingen voor commissies meer toe te passen. Per 1 januari 2025 zijn de beloningen en vergoedingen van de leden van de fondsorganen geïndexeerd met 32% van de stijging van de WNT-norm (1,8%).

Meer informatie over de vergoedingen in 2024 voor de leden van de fondsorganen en de functionarissen in het fonds, is vermeld in de toelichting op de jaarrekening in paragraaf 7.4.5.

2 BELEGGINGS-, PENSIOEN-, EN COMMUNICATIEBELEID

2.1 Beleggingsbeleid

De strategische beleggingscyclus beschrijft de verschillende stappen van het proces om tot het beleggingsbeleid te komen. Vanuit de ambitie en risicohouding van het fonds, die in samenspraak met sociale partners, VO en RvT is vastgesteld, bepaalt het bestuur welk beleid het meest passend is. Hierbij is een helder risicokader vastgesteld waarin is verwoord in welke mate risico's acceptabel zijn voor de realisatie van de doelstellingen. Bij de realisatie van de financiële doelstellingen wordt ook gestreefd om de verschillende aspecten van het ESG-beleid hierin te integreren, waaronder de aandacht voor focus-SDG's, UN Global Compact principes, reductie carbon intensiteit en doelinvesteringen (zie verder in hoofdstuk 10). Het bestuur heeft de risicohouding en de nagestreefde strategische doelstellingen vastgelegd en voor de periode van de lopende pensioenovereenkomst afgestemd met sociale partners. Voorafgaand hieraan is de risicohouding getoetst bij de deelnemers en pensioengerechtigden via een deelnemersonderzoek.

Naast de risicohouding is het economisch wereldbeeld een belangrijk uitgangspunt voor het beleggingsbeleid. Dit bevat verwachtingen en risico's rondom de economische en financiële ontwikkelingen. Het fonds houdt in haar economisch wereldbeeld al langer rekening met een behoorlijke mate van instabiliteit als gevolg van hoge schulden, noodmaatregelen van centrale banken en politieke onzekerheden. Schuldenniveaus zijn al langer hoog en zijn de afgelopen paar jaren alleen maar toegenomen. Deze stijging is met name te wijten aan grote begrotingstekorten van overheden. Ook centrale banken hebben hierin een rol gespeeld.

Nadat centrale banken sinds 2009 de beleidsrente extreem laag hebben gehouden en in 2020/2021 aanzienlijke hoeveelheden extra geld in omloop hebben gebracht via actief opkoopbeleid, ook wel bekend als "quantitative easing" (QE), proberen ze vanaf halverwege 2022 de inflatie te remmen. Ze hebben dit gedaan door beleidsrentes flink te verhogen. Ook is QE omgeslagen in "quantitative tightening" (QT), ofwel een verkleining van de balansomvang van centrale banken. De renteverhogingen hebben een remmend effect op de economie gehad. Dat komt doordat geld lenen minder aantrekkelijk wordt, terwijl sparen juist meer loont. In 2024 heeft de Europese Centrale Bank (ECB) vervolgens weer een aantal renteverlagingen van de korte rente doorgevoerd. Deze verlagingen waren een reactie op een afkoelend economisch klimaat in combinatie met een inflatie die meer in lijn kwam te liggen met de doelstelling. Korte rentes (bijvoorbeeld de deposit rate welke eind 2024 door de ECB is vastgesteld op 3,0%) liggen nog hoger dan langere rentes (zoals de Duitse 10-jaars rente op 2,4%). Bij een 'normale' rentecurve liggen korte rentes beneden langere rentes. Er is dus nog ruimte voor de korte rente om te dalen totdat weer een 'normale' rentecurve wordt bereikt. Ons wereldbeeld bevat een basisscenario dat uitgaat van een stabilisatie van de economie naar bepaalde evenwichtswaardes. Naast het basisscenario zijn er verschillende alternatieve scenario's waarbij de ontwikkelingen anders zijn.

Voor de verschillende toekomstscenario's vanuit het economisch wereldbeeld zijn de uitkomsten van verschillende beleidsvarianten vergeleken op basis van gekozen sturings- en monitoringsvariabelen. Dit gebeurt in een zogenaamde Asset Liability Management (ALM) studie. Het beleggingsbeleid in het grootste deel van 2024 is gebaseerd geweest op de ALM-studie die in 2020 is uitgevoerd (met een update in 2022). Met het steeds concreter worden van het toekomstige invaren in het nieuwe pensioensysteem heeft het fonds gedurende 2024 het beleggingsbeleid opnieuw beoordeeld waarbij het korte termijn risico zwaarder is gaan meewegen. Er zijn

verschillende beleidsvarianten beoordeeld die ervoor zorgen dat de dekkingsgraad minder meebeweegt met financiële markten door de renteafdekking te verhogen naar 75% en het belang in de rendementsportefeuille te verlagen naar 48%. Hierbij zijn de gevolgen voor de verschillende deelnemersgroepen nadrukkelijk meegewogen. Gegeven ook de goede uitgangspositie heeft PDN ervoor gekozen het beleggingsbeleid tijdelijk aan te passen tot het beoogd moment van invaren. Daarmee wordt het risico op lagere dekkingsgraden beperkt, terwijl nog steeds geprofiteerd kan worden van gunstige ontwikkelingen op de financiële markten. Er is geen bepaalde ondergrens verzekerd. Dit zou namelijk hoge kosten met zich meebrengen die op zichzelf al ten koste zouden gaan van de dekkingsgraad. De aanpassing van het beleggingsbeleid is in oktober 2024 geïmplementeerd binnen een kort tijdbestek en kostenefficiënt. Het fonds verwacht dit beleggingsbeleid te handhaven tot het moment van invaren, maar blijft de ontwikkelingen nauwgezet volgen.

Voor alle beleggingscategorieën waar het fonds in belegd is, zijn investment cases opgesteld. In deze investment cases wordt onderbouwd of en in welke mate de betreffende beleggingscategorie passend is om onderdeel uit te maken van het strategische beleggingsbeleid en met welke risicokaders. Daarnaast worden de belangrijkste aspecten die samenhangen met beleggen in de betreffende beleggingscategorie behandeld zoals benchmarks en duurzaamheid. De gemaakte keuzes met onderbouwing hiervoor, worden in deze investment cases vastgelegd en vormen daarmee een solide basis voor evaluatie achteraf. Iedere investment case wordt periodiek geëvalueerd. In het Beleggingsplan wordt de strategische normportefeuille verder gespecificeerd naar normwegingen per beleggingscategorie en worden benchmarks en nadere uitvoeringskaders vastgelegd. Op basis van het beleggingsplan vindt de uitvoering plaats.

2.1.1 Positionering en behaalde beleggingsrendement

De onderstaande tabel geeft de verdeling van de beleggingsportefeuille weer met de strategische weging die hieraan gekoppeld is.

Beleggingen 2024	ultimo 2024		Strategische
	€ mln	weging	weging
Matchingportefeuille	3.981	51,0%	45,0%
Rente overlay	-17	-0,4%	
Nominale staatsleningen	1.311	32,9%	29,1%
Inflation-linked bonds	929	23,3%	25,5%
Investment grade credits	676	17,0%	18,2%
Hypotheken*	1.001	25,2%	25,2%
Erfpacht*	81	2,0%	2,0%
Rendementsportefeuille	3.755	48,2%	55,0%
Valuta overlay	-13	-0,3%	
Aandelen	1.675	44,6%	47,4%
Hoogrentende Obligaties	802	21,4%	19,0%
Beursgenoteerd Vastgoed	331	8,8%	9,5%
Alternatieve Beleggingen*	960	25,6%	24,1%
Liquiditeiten	44	0,6%	0,0%
PPS	17	0,2%	
Totaal	7.797	100,0%	100,0%

* De illiquide beleggingen kennen een normweging gelijk aan de feitelijke weging.

In de volgende tabel is het rendement over 2024 weergegeven. De kolom “verschil” in deze tabel geeft het verschil aan tussen het portefeuillerendement en het benchmarkrendement en toont daarmee de relatieve performance. Alle transactiekosten zijn verwerkt in de rendementen van de mandaten. Kosten uit hoofde van

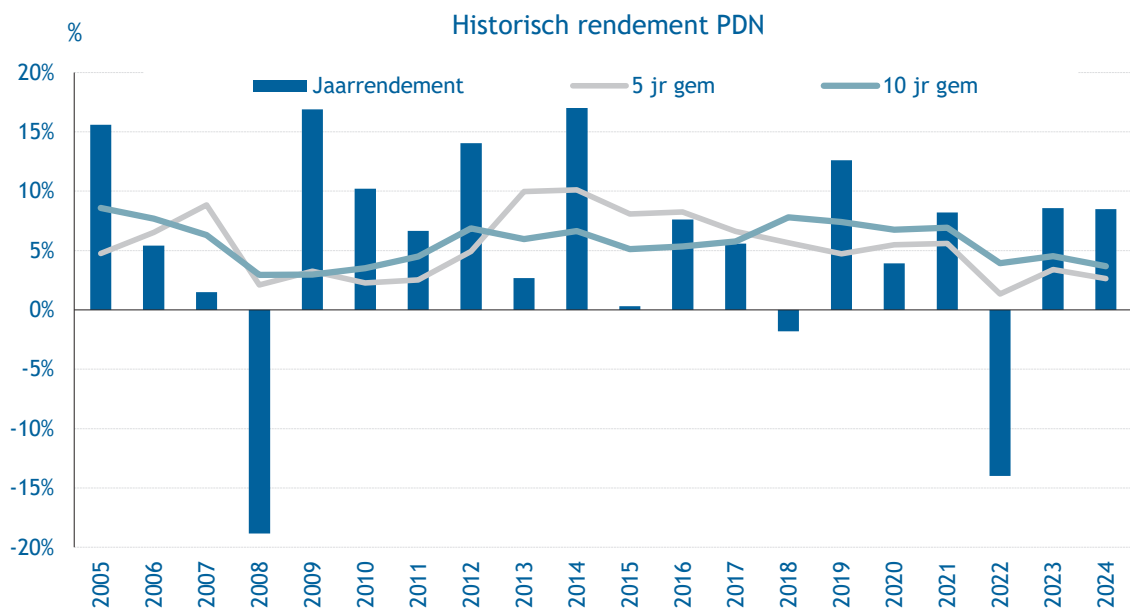
management fees zijn verwerkt in de rendementen voor zover de desbetreffende mandaten niet door DPS worden beheerd. Kosten van DPS worden door middel van een separate factuur betaald en maken geen deel uit van het gerapporteerde nettorendement.

<u>Rendement 2024</u>	<u>Portefeuille</u>	<u>Benchmark</u>	<u>Vershil</u>
Matchingportefeuille	2,2	1,1	1,1
Rente overlay	0,0	0,0	0,0
Matchingportefeuille ex Swaps	2,2	1,1	1,1
Nominale staatsleningen	-0,9	-0,9	0,0
Inflation-linked bonds	-2,3	-2,2	-0,1
Investment grade credits	4,5	4,5	0,0
Hypotheke	5,7	1,7	4,0
Erfpacht	-1,3	-1,3	0,0
Rendementsportefeuille	14,0	13,7	0,3
Bijdrage valuta overlay	-1,6	-1,6	0,0
Aandelen	17,5	18,4	-0,9
Hoogrentende Obligaties	11,2	10,9	0,3
Beursgenoteerd Vastgoed	7,0	4,6	2,4
Alternatieve Beleggingen	18,2	16,7	1,5
Liquiditeiten	-	-	-
Totaal	8,6	8,0	0,6

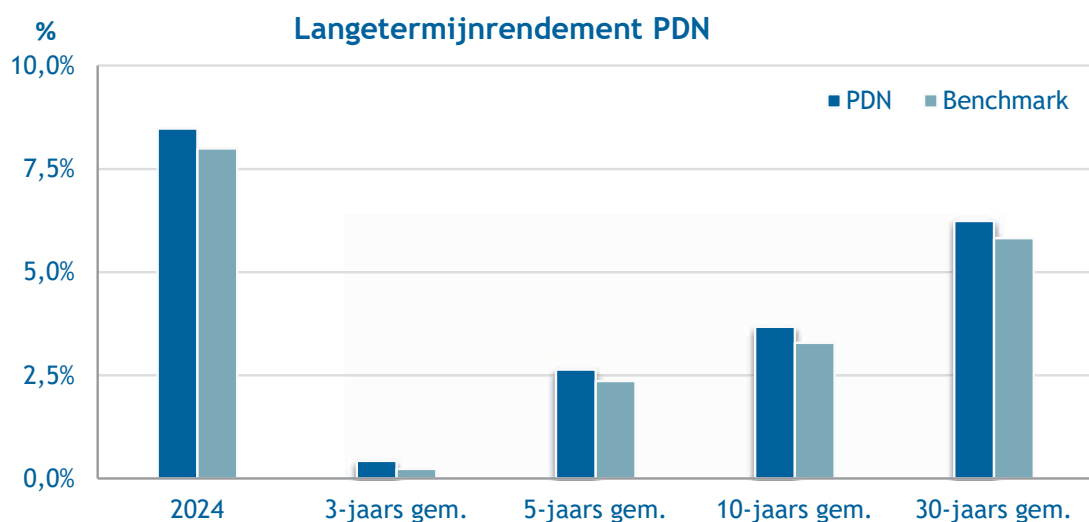
In 2024 is het behaalde totaalrendement 8,6%. Dit is vooral een gevolg van de positieve rendementen binnen de rendementsportefeuille (aandelen, beursgenoteerd vastgoed, hoogrentende obligaties en alternatieve beleggingen, met name goud). Binnen de matchingportefeuille hadden hypotheke en investment-grade credits een positieve bijdrage. Rentes op staatsobligaties stegen gemiddeld iets, waardoor het rendement hierop licht negatief uitkwam. De benchmark liet op totaalniveau een rendement zien van 8,0%. Het behaalde totaalrendement was over 2024 dus 0,6% beter dan de benchmark. De voornaamste oorzaak hiervan kan gevonden worden in de outperformance van hypotheke binnen de matchingportefeuille en beursgenoteerd vastgoed en alternatieve beleggingen binnen de rendementsportefeuille.

Langetermijn beleggingsresultaat

In onderstaande grafiek zijn de behaalde jaarlijkse rendementen sinds 2005 weergegeven. In slechts drie van de twintig jaar is een negatief absoluut rendement behaald en in zeventien jaar een positief rendement. Het gemiddelde 5-jaars rendement per eind 2024 komt uit op 2,6% op jaarbasis. Het gemiddelde 10-jaars rendement bedraagt per eind 2024 3,7% op jaarbasis.

Pensioenfonds PDN streeft ernaar om ook op uitvoerend niveau waarde toe te voegen door middel van actief beheer in een geselecteerd aantal mandaten. De mate van actief beheer varieert per beleggingscategorie op basis van de relevante kaders uit de investment cases. In onderstaande grafiek is het gemiddelde lange termijn nettorendement te zien ten opzichte van de benchmark. Hieruit blijkt dat het fonds op middellange en lange termijn meerwaarde heeft behaald als gevolg van het gevoerde actieve beleid.

2.1.3 Renteafdekking

De doelstelling van de renteafdekking is om de nominale rentegevoeligheid van de verplichtingen deels af te dekken. Als onderdeel van de reductie van het risicoprofiel (zie paragraaf 2.1) is de renteafdekking in 2024 tijdelijk verhoogd van 42% naar 75% tot het beoogd moment van invaren. Er zijn beleggingsrestricties vastgesteld hoeveel de renteafdekking op totaalniveau en per looptijdsegment (curverisico) mag afwijken van

de strategisch beoogde renteafdekking. De strategische renteafdekking van het fonds wordt vormgegeven door de onderdelen van de matchingportefeuille. Onderdeel daarvan is tevens een passief beheerde renteoverlay die wordt ingezet om het beoogde afdekkingspercentage te bereiken en om de curverisico's te beheren binnen de geldende kaders.

2.1.4 Matchingportefeuille

De matchingportefeuille heeft als voornaamste doelstelling de nominale renteafdekking van Pensioenfonds PDN vorm te geven. De matchingportefeuille bevat de volgende beleggingscategorieën: nominale staatsleningen, inflation-linked bonds, investment grade credits, Nederlandse hypotheekleningen en erfpacht. Voor inflation-linked bonds en erfpacht geldt dat de rendementen hiervan direct gekoppeld zijn aan de gerealiseerde inflatie.

De matchingportefeuille behaalde in 2024 een positief rendement van 2,2% terwijl de benchmark een rendement van 1,1% behaalde. Dit betekent dat een positief relatief rendement is behaald van 1,1%. Het behaalde rendement was met name positief door de gedaalde creditspreads. De rente op staatsleningen is namelijk zelfs beperkt gestegen in 2024. De liquide beleggingscategorieën binnen de matchingportefeuille (nominale staatsleningen, inflation-linked bonds en investment-grade credits) noteerden geaggregeerd een rendement in lijn met de benchmark. De outperformance van de matchingportefeuille kwam door de sterke performance van hypotheekleningen.

Nominale staatsleningen

Begin 2024 noteerde de Duitse 10-jaars rente een niveau van 2,0%. Gedurende het jaar zijn renteniveaus wat gestegen. Per einde 2024 bedroeg de 10-jaars Duitse rente 2,4%. Als gevolg van de gestegen rente zijn de nominale staatsleningen in waarde gedaald. Per saldo is een rendement van -0,9% behaald voor de nominale staatsleningenportefeuille, ten opzichte van een benchmarkrendement van -0,9%.

Inflation-linked bonds

De rendementen op inflation-linked bonds zijn afhankelijk van de ontwikkeling van de reële rente en de inflatieverwachtingen voor de langere termijn. In 2024 is de inflatieverwachting verder teruggelopen ten opzichte van de piek in 2022 waardoor de reële rentes minder hard gedaald zijn dan de nominale marktrente. De inflatieportefeuille behaalde over 2024 een negatief rendement van 2,3% in lijn met het benchmarkrendement (-2,2%).

Investment grade credits

De investment grade credits (bedrijfsobligaties) in de matchingportefeuille noteerden een positief rendement van 4,5%, als gevolg van een aantrekkelijk couponrendement van circa 3,4% en een gedaalde kredietopslag. De krediet-opslag ten opzichte van staatsleningen is in 2024 gedaald van gemiddeld 140bp naar 115bp ten opzichte van Duitse staatsleningen, en droeg daarmee positief bij aan het behaalde rendement. De benchmark noteerde een vergelijkbaar rendement van 4,5%.

Hypotheekleningen en erfpacht

Binnen de matchingportefeuille zitten ook een tweetal minder liquide beleggingscategorieën: hypotheekleningen en erfpacht. Door de allocatie naar Nederlandse hypotheekleningen wordt een verbeterde diversificatie binnen de matchingportefeuille bereikt in combinatie met een aantrekkelijke risicopremie. In 2024 hebben hypotheekleningen een positief rendement behaald van 5,7% als gevolg van de gedaalde (hypotheek-)rentes.

De benchmark behaalde een positief rendement van 1,7%. Dit was het gevolg van de gedaalde rentes op Nederlandse staatsleningen. Doordat hypotheekrentes vaak met enige vertraging reageren op de (markt)rente op staatsobligaties, kan er in de tijd enige mismatch optreden. Dit was ook eind 2023 te zien en de belangrijkste oorzaak van het verschil in rendement tussen de hypotheekportefeuille en de benchmark van hypotheek.

De erfpachtportefeuille bestaat uit een aantal projecten in grote Nederlandse binnensteden, waarbij het fonds erfpachtcanons ontvangt, welke jaarlijks geïndexeerd worden met de Nederlandse inflatie. Deze erfpachtbeleggingen lieten een negatief rendement zien van -1,3%. Dit komt door een stijging van de reële rentecurve waartegen de erfpachtbelegging wordt gewaardeerd in combinatie met de zeer lange looptijd. Het benchmarkrendement is gelijk aan het portefeuillerendement (van erfpacht) omdat er geen passende marktbenchmark beschikbaar is.

2.1.5 Rendementsportefeuille

De doelstelling van de rendementsportefeuille is om voldoende en gediversifieerd rendement te behalen om de toeslagambitie waar te maken. De rendementsportefeuille wordt grotendeels actief en voor een klein deel passief ingevuld, waarbij de keuze voor actief/passief beheer wordt vastgelegd in de investment case van een beleggingscategorie. De rendementsportefeuille is onderverdeeld in de beleggingscategorieën aandelen, hoogrentende obligaties, beursgenoteerd vastgoed en alternatieve beleggingen. In 2024 was het totaalrendement 14,0% positief. Dit was iets hoger dan de benchmark, die een positief rendement van 13,7% noteerde. De outperformance in beursgenoteerd vastgoed en alternatieve beleggingen werd bijna volledig tenietgedaan door de underperformance binnen aandelen.

De bijdrage van de valuta-afdekking was negatief met 1,6%-punt op het rendement van de rendementsportefeuille. Dit was met name het gevolg van de depreciatie van de Euro ten opzichte van de US dollar en het Britse pond.

Aandelen

Aandelen deden het in 2024 goed. Met name de stabiliserende inflatie en een einde aan renteverhogingen stemden beurzen optimistisch. De totale aandelenportefeuille sloot het jaar af met een rendement van 17,5%. Het benchmarkrendement lag daar met 18,4% boven. De aandelenportefeuilles in de regio VS spande de kroon met een benchmarkrendement van 31,5% (uitgedrukt in Euro). De regio's Pacific Rim en Emerging Markets noteerden respectievelijk een positief benchmarkrendement van 14,2% en 14,7%. Europa bleef met een benchmarkrendement van 7,9% significant achter. De regio VS wordt passief beheerd, waardoor het portefeuillerendement in lijn met de benchmark noteerde. De regio's Europa en Pacific Rim lieten elk een outperformance zien van 0,9%. Emerging Markets bleef met een portefeuillerendement van 7,0% sterk achter bij de benchmark. De rendementen in de VS lagen hoger dan de andere regio's met name als gevolg van hoge rendementen van de "Magnificent Seven" bedrijven binnen de technologiesector. De rendementen binnen Pacific Rim en Emerging Markets waren lager. Voor deze laatste was het onder andere China waar rendementen gemiddeld negatief waren.

Hoogrentende obligaties

De obligaties in de rendementsportefeuille omvatten beleggingen in Europese en Amerikaanse high yield obligaties en obligaties in Emerging Markets. Het absoluut rendement van de totale hoogrentende obligatieportefeuille binnen de rendementsportefeuille kwam uit op positief 11,2% versus een

benchmarkresultaat van positief 10,9%. Het licht positieve relatieve resultaat in deze beleggingen kwam in 2024 vooral door de outperformance in Emerging Markets.

Beursgenoteerd vastgoed

De beursgenoteerde vastgoedportefeuille behaalde in 2024 een positief rendement. Over het hele jaar behaalde de beursgenoteerde vastgoedportefeuille een positief rendement van 7,0%. Het benchmarkrendement bedroeg 4,6%. Deze outperformance werd gerealiseerd door goede selectie-effecten met een overwogen positie in small-cap vastgoedaandelen en positieve allocatie-effecten op landen binnen Europa.

Alternatieve beleggingen

Pensioenfonds PDN investeert binnen de rendementsportefeuille in alternatieve beleggingen, zoals goud, infrastructuur en niet-beursgenoteerd vastgoed. Alternatieve beleggingen zorgen voor een betere diversificatie binnen de rendementsportefeuille, omdat de rendementen op deze beleggingen in verschillende scenario's minder sterk samenhangen met de rendementen op traditionele beleggingen, zoals aandelen.

Binnen niet-beursgenoteerd vastgoed en infrastructuur wordt belegd in fondsen met een gematigd risicoprofiel. Dit zijn illiquide beleggingen die interessant zijn vanwege de illiquiditeitspremie die kan worden verdiend als lange termijn belegging. De niet-beursgenoteerd vastgoedportefeuille bestaat uit een combinatie van investeringen in huurwoningen, zorgwoningen en studentenwoningen. Bij infrastructuur betreft het investeringen gerelateerd aan duurzame energie, transport en communicatie.

Sinds 2020 belegt PDN in fysiek goud als onderdeel van de alternatieve beleggingen. Vanuit de uitgevoerde ALM-analyses wordt verwacht dat een allocatie in goud vanuit een totale portefeuillecontext de risico's beperkt, doordat goud in verschillende scenario's anders reageert dan de andere beleggingen in de portefeuille. Dit leidt tot een verbetering van het rendements-/risicoprofiel als gevolg van diversificatie-effecten.

Het totaalrendement voor alternatieve beleggingen is in 2024 uitgekomen op 18,2% versus 16,7% voor de benchmark. Omdat voor goud de benchmark gelijk is aan de goudkoers, zijn de relatieve resultaten het gevolg van de rendementen op infrastructuur en niet-beursgenoteerd vastgoed, waarbij voor de benchmark een vast targetreturn van 4% geldt. Op infrastructuur is in 2024 een positief rendement van 7,5% behaald en op niet-beursgenoteerd vastgoed een positief rendement van 4,1%. De goudprijs (uitgedrukt in Euro) bereikte in november 2024 een nieuwe all-time high op € 2.598 per troy ounce. Het rendement op goud bedroeg 34,5% in 2024.

In 2024 zijn er geen nieuwe commitments afgegeven aan infrastructuur- en niet-beursgenoteerde vastgoedfondsen.

2.2 Premiebeleid

In 2023 zijn premie-afspraken gemaakt voor 2024 en 2025. Pensioenfonds PDN ontvangt jaarlijks een vaste premie ter grootte van 24,17% van het vaste jaarsalaris gemaximeerd op het grensbedrag zoals bedoeld in artikel 18ga Wet op de Loonbelasting 1964 (€ 137.800 - niveau 2024). Dit komt overeen met ongeveer 30% van

de pensioengrondslag en is bedoeld voor de dekking van de pensioenopbouw, de risicopremies en de uitvoeringskosten. Pensioenfonds PDN kent een collective defined contribution (CDC) financiering.

Op grond van de Pensioenwet maakt het fonds gebruik van de mogelijkheid tot het dempen van de kostendekkende premie. Het fonds gaat bij de berekening van de gedempte kostendekkende premie uit van het verwacht reëel rendement berekend volgens de parameters zoals opgenomen in het Besluit financieel toetsingskader pensioenfondsen.

Naast de (wettelijke) toets op de kostendekkendheid van de premie, toetst het fonds ook of de impact van de pensioenopbouw en de bijbehorende premie binnen de afgesproken marge van cumulatief -/-1% dekkingsgraadpunt blijft voor de periode 2021 t/m 2025.

Voor de nettopensioenregeling geldt een leeftijdsafhankelijke premiestaffel gebaseerd op de fiscale 3%-staffel, met een opslag voor risicodekkingen en uitvoeringskosten. Deze leeftijdsafhankelijke premie wordt, voor de werknemers die deelnemen aan deze regeling, ingehouden op het (pensioengevend) jaarsalaris boven het grensbedrag (€ 137.800 - niveau 2024) en door de werkgevers afgedragen aan Pensioenfonds PDN.

2.3 Toeslagenbeleid

Afhankelijk van de financiële situatie per 1 januari van enig jaar beoordeelt het bestuur of toeslagen al dan niet toegekend kunnen worden aan de deelnemers, gewezen deelnemers en pensioengerechtigden. De voorwaardelijke toeslagverlening voor deelnemers was gebaseerd op de algemene loonstijging bij DSM NL Services BV. Met ingang van 1 januari 2025 (over het jaar 2024) is, met het oog op het invaren naar het nieuwe pensioenstelsel en op verzoek van sociale partners, de voorwaardelijke toeslagverlening voor deelnemers, net als voor gewezen deelnemers en pensioengerechtigden gebaseerd op de stijging van de consumentenprijsindex (CPI-Alle Huishoudens afgeleid¹), zoals vastgesteld door het CBS van oktober tot oktober.

Toeslagenstaffel

Als leidraad bij het besluit over de toeslagverlening gebruikt het bestuur de volgende uitgangspunten:

- Als de beleidsdekkingsgraad (het gemiddelde van de laatste twaalf maandelijkse dekkingsgraden) lager is dan 110% vindt geen toeslagverlening plaats;
- Als de beleidsdekkingsgraad hoger is dan 110% kan een toeslag worden verleend in de mate dat dit is toegestaan conform het Financieel Toetsingskader (FTK). Dit betekent dat het fonds alleen een toeslag kan verlenen als het fonds naar verwachting ook naar de toekomst toe deze toeslag kan blijven verlenen. Dit betekent dat het fonds meer toeslag kan verlenen als de beleidsdekkingsgraad van Pensioenfonds PDN hoger is. Bij een beleidsdekkingsgraad net boven 110% kan het fonds maar zeer beperkt toeslag verlenen. Bij een beleidsdekkingsgraad boven ongeveer 133% kan het fonds de volledige toeslag verlenen.

Inhaaltoeslagbeleid

Als het bestuur in enig jaar besluit om geen toeslagen of een gedeeltelijke toeslag te verlenen, dan wel het korten van de pensioenaanspraken en -rechten, kan het bestuur op een later tijdstip besluiten tot het verlenen

¹ In afwijking van CPI Alle Huishoudens wordt in de CPI Alle Huishoudens Afgeleid geen rekening gehouden met de ontwikkeling van de prijzen als gevolg van belastingen en accijnzen.

van een inhaaltoeslag. Het bestuur kan inhaaltoeslagen verlenen als dit geen gevolgen heeft voor de verwachte toeslagverlening in de toekomst én indien de beleidsdekkingsgraad hoger is dan de vereiste dekkingsgraad. Concreet betekent dit in 2024 dat inhaaltoeslag pas aan de orde kan zijn bij een beleidsdekkingsgraad boven ongeveer 133%.

Toeslag per 1 januari 2025

Op basis van het toeslagenbeleid heeft het bestuur beoordeeld of per 1 januari 2025 toeslagen kunnen worden verleend aan deelnemers, gewezen deelnemers en pensioengerechtigden op basis van de financiële situatie van PDN per einde 2024. De financiële positie (in termen van beleidsdekkingsgraad) van het fonds ultimo 2024 was voldoende om toeslagen te verlenen per 1 januari 2025. Het fonds verleent een toeslag ter grootte van ongeveer tweederde van de maximale maatstaf. Dit betekent dat alle (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden een toeslag ontvangen van 1,78%. Het bestuur kon bij de toeslag over 2024 tot haar spijt door procedurele en uitvoeringstechnische beperkingen geen gebruik maken van het zogenaamde transitie-FTK, dat een volledige indexatie toestaat.

De gemiste toeslagen worden conform het inhaaltoeslagenbeleid van PDN bijgehouden om eventueel ingehaald te kunnen worden als de financiële positie van het fonds zich substantieel verbetert.

In de volgende tabel is de verleende toeslag en de achterstand in de toeslagverlening voor deelnemers enerzijds en gewezen deelnemers en pensioengerechtigden anderzijds, opgenomen. De totale achterstand is het maximum. Voor individuele belanghebbenden zal dit percentage veelal lager uitvallen, afhankelijk van de periode waarin zij deelnamen aan het pensioen bij het fonds. Hierbij geldt dat de toeslag die per 1 januari 2025 niet is gegeven, betrekking heeft op de prijsinflatie over 2024. Deze niet-toegekende toeslag is in de tabel verwerkt onder het jaar 2024.

Toeslag Actieve Deelnemers				
	<u>Algemene loonsverhoging/Prijsindex *</u>	<u>Verleende toeslag</u>	<u>Achterstand toeslagverlening</u>	<u>Cumulatieve achterstand*</u>
2007	3,50%	3,50%	0,00%	0,00%
2008	0,00%		0,00%	0,00%
2009	0,00%		0,00%	0,00%
2010	3,53%	3,53%	0,00%	0,00%
2011	1,00%		1,00%	1,00%
2012	2,00%		2,00%	3,02%
2013	1,00%		1,00%	4,05%
2014	1,50%		1,50%	5,61%
2015	3,02%		3,02%	8,80%
2016	0,00%		0,00%	8,80%
2017	2,00%		2,00%	10,98%
2018	3,00%		3,00%	14,31%
2019	3,00%		3,00%	17,74%
2020	4,03%		4,03%	22,48%
2021	2,00%	1,00%	1,00%	23,71%
2022	3,11%	3,11%	0,00%	23,71%
2023	10,91%	10,91%	0,00%	23,71%
2024	2,58%	1,78%	0,80%	24,70%
Totaal	46,18%	23,83%	22,35%	24,70%

* incl. indexatie over indexatie

Toeslag Pensioengerechtigde en gewezen deelnemers				
	<u>Prijsindexcijfer</u>	<u>Verleende toeslag</u>	<u>Achterstand toeslagverlening</u>	<u>Cumulatieve achterstand*</u>
2007	1,91%	1,00%	0,91%	0,91%
2008	1,44%		1,44%	2,36%
2009	0,69%		0,69%	3,07%
2010	1,90%	0,69%	1,21%	4,32%
2011	2,74%		2,74%	7,17%
2012	2,03%		2,03%	9,35%
2013	0,90%		0,90%	10,33%
2014	0,75%		0,75%	11,16%
2015	0,41%		0,41%	11,62%
2016	0,36%		0,36%	12,02%
2017	1,34%		1,34%	13,52%
2018	1,68%		1,68%	15,43%
2019	1,73%		1,73%	17,42%
2020	1,12%		1,12%	18,74%
2021	3,28%	1,64%	1,64%	20,69%
2022	10,02%	10,02%	0,00%	20,69%
2023	4,16%	4,16%	0,00%	20,69%
2024	2,58%	1,78%	0,80%	21,65%
Totaal	39,04%	19,29%	19,75%	21,65%

* incl. indexatie over indexatie

2.3.1. Aanpassing variabele nettopensioenuitkering

De variabele nettopensioenuitkering wordt jaarlijks aangepast aan de behaalde resultaten op onder andere beleggingsrendement, sterfteresultaat, renteontwikkelingen en levensverwachting. De resultaten worden over vijf jaar uitgesmeerd in de uitkering.

Aanpassing per 1 januari 2025

Het behaalde resultaat over 2024 is 3,19%. Dit komt overeen met een jaarlijkse aanpassing van 0,72% per jaar voor de komende 5 jaar, voor het eerst op 1 januari 2025 en voor het laatst op 1 januari 2029. In onderstaande tabel zijn de behaalde resultaten en de bijbehorende aanpassingen per jaar vanaf 2020 terug te vinden.

Jaar	Resultaat	2025	2026	2027	2028	2029
2020	-3,11%	-0,65%	-	-	-	-
2021	13,36%	2,84%	2,84%	-	-	-
2022	9,53%	2,20%	2,20%	2,20%	-	-
2023	-0,75%	-0,18%	-0,18%	-0,18%	-0,18%	-
2024	3,19%	0,72%	0,72%	0,72%	0,72%	0,72%
Totaal	22,22%	4,93%	5,58%	2,74%	0,54%	0,72%

We merken op dat de totalen een beeld geven bij de totale aanpassing inclusief voorgaande jaren. Dit betekent wanneer een deelnemer in 2020 (of eerder) is gepensioneerd, de variabele uitkering per 1 januari 2025 met de jaarlijkse aanpassingen uit 2020 tot en met 2024 (dus ongeveer + 4,93%) wordt aangepast. Wanneer een deelnemer in 2024 is gepensioneerd wordt de variabele uitkering per 1 januari 2025 met alleen 0,72% aangepast.

Voor pensioengerechtigden met een variabele uitkering worden de uitkeringen als volgt aangepast:

Met pensioen in	Aanpassing in				
	2025	2026	2027	2028	2029
2020	4,93%	5,58%	2,74%	0,54%	0,72%
2021	5,58%	5,58%	2,74%	0,54%	0,72%
2022	2,74%	2,74%	2,74%	0,54%	0,72%
2023	0,54%	0,54%	0,54%	0,54%	0,72%
2024	0,72%	0,72%	0,72%	0,72%	0,72%

Deze tabel dient als volgt gelezen te worden:

- Voor nettopensioenuitkeringen die ingegaan zijn in 2020 zal als gevolg van eerder behaalde resultaten een aanpassing van ongeveer 4,93% van de uitkering worden doorgevoerd.
- Voor nettopensioenuitkeringen die ingegaan zijn in 2021 zal als gevolg van eerder behaalde resultaten een aanpassing van ongeveer 5,58% van de uitkering worden doorgevoerd.
- Voor nettopensioenuitkeringen die ingegaan zijn in 2022 zal als gevolg van eerder behaalde resultaten een aanpassing van ongeveer 2,74% van de uitkering worden doorgevoerd.

- Voor nettopensioenuitkeringen die ingegaan zijn in 2023 zal als gevolg van eerder behaalde resultaten een aanpassing van ongeveer 0,54% van de uitkering worden doorgevoerd.
- Voor nettopensioenuitkeringen die ingegaan zijn in 2024 zal een aanpassing van 0,72% van de uitkering worden doorgevoerd.

2.4 Kortingsbeleid

Dekkingstekort en reservetekort

Pensioenfonds PDN moet de pensioenaanspraken en -rechten verlagen als op basis van de beleidsdekkingsgraad het eigen vermogen lager is dan het minimaal vereist eigen vermogen (dekkingstekort) voor vijf achtereenvolgende jaren. Eind 2024 is de beleidsdekkingsgraad hoger dan de minimaal vereiste dekkingsgraad. Dit betekent dat, op basis van eerdergenoemde eis, voor de komende vijf jaar de dreiging voor een verlaging van de pensioenaanspraken en -rechten geweken is.

Daarnaast zal het bestuur besluiten over te gaan tot het verlagen van de pensioenaanspraken en -uitkeringen als Pensioenfonds PDN niet in staat is om binnen de door het bestuur gekozen hersteltermijn te herstellen naar de vereiste dekkingsgraad (reservetekort) en alle overige beschikbare sturingsmiddelen, met uitzondering van het beleggingsbeleid, zijn ingezet. Eind 2023 en 2024 was de beleidsdekkingsgraad hoger dan de vereiste dekkingsgraad, waardoor Pensioenfonds PDN in 2024 (en 2025) opnieuw geen herstelplan hoeft in te dienen. Hierdoor is op korte termijn een verlaging van de pensioenaanspraken en -rechten niet aan de orde. Indien de beleidsdekkingsgraad onder de vereiste dekkingsgraad komt te liggen, moet Pensioenfonds PDN (opnieuw) aantonen dat het binnen de gekozen hersteltermijn kan herstellen naar de vereiste dekkingsgraad.

Premietekort

Volgens de wetgeving is er sprake van een premietekort als de ontvangen premie in een kalenderjaar lager is dan de (gedempte) kostendekkende premie. Zoals in paragraaf 2.2 beschreven, ontvangt Pensioenfonds PDN jaarlijks een premie ter grootte van 24,17% van het vaste jaarsalaris gemaximeerd op het grensbedrag zoals bedoeld in artikel 18ga Wet op de Loonbelasting 1964 (€137.800 - niveau 2024). Aangezien de ontvangen premie in 2024 hoger was dan de gedempte kostendekkende premie was er in 2024 geen sprake van een premietekort.

In overeenstemming met de Uitvoeringsovereenkomst 2024-2025 beoordelen Pensioenfonds PDN, de werkgevers en vakorganisaties jaarlijks of over de periode 2021-2025 naar verwachting een onevenwichtig beroep wordt gedaan op de solidariteit tussen enerzijds de al opgebouwde pensioenaanspraken en -rechten en anderzijds de pensioenaanspraken die vanaf 1 januari 2021 opgebouwd worden ten gunste van de actieve deelnemers. De cumulatieve bijdrage van de pensioenopbouw aan de dekkingsgraad in de periode 2021-2025 bedraagt -/-0,92% en blijft daarmee binnen de afgesproken solidariteitsgrens van -/-1,0%.

2.5 Communicatiebeleid

Pensioenfonds PDN wil bevorderen dat deelnemers inzage hebben in de huidige en toekomstige persoonlijke pensioensituatie. Pensioenfonds PDN vindt het van belang dat deelnemers overzicht hebben over de eigen pensioenregeling, inzicht hebben in de risico's van hun aanspraken en een realistische pensioenverwachting hebben die aansluit bij de financiële positie van PDN. Daarnaast streeft Pensioenfonds PDN ernaar om het handelingsperspectief van de deelnemers te vergroten, zodat deelnemers weten wanneer zij in de eigen pensioensituatie actie moeten ondernemen.

Het communicatiebeleid van Pensioenfonds PDN is vastgelegd in het driejaarlijks Communicatiebeleidsplan. Het Communicatiebeleidsplan bevat onder meer een beschrijving van de beleidsdoelstellingen, communicatiedoelgroep(en), de communicatiebehoefte en de in te zetten communicatiemiddelen. In het plan is beschreven op welke wijze resultaten van communicatie worden gemeten. Het Communicatiebeleidsplan is vastgesteld voor de periode 2024-2026.

Een jaarlijks Communicatie-actieplan beschrijft de communicatie-activiteiten op korte termijn. Hierbij worden zowel de landelijke trends en ontwikkelingen op het gebied van (pensioen)communicatie gevolgd, als ook eigen invulling gegeven op basis van het Communicatiebeleidsplan.

Bij de communicatie wordt onderscheid gemaakt in de relevantie van de boodschap, de doelgroep, het (communicatie)moment en het middel. Er worden doelgroepen onderscheiden op basis van (gewezen) deelnemer of pensioengerechtigde, leeftijdsgroep, digitale communicatie, inkomensgroep en deelname aan een specifieke regeling. Ook wordt gecommuniceerd bij situaties zoals bijvoorbeeld in- of uitdiensttreding, echtscheiding, of verhuizing naar het buitenland. Er zijn communicatiemiddelen en -uitingen in diverse vormen en in Nederlandse en Engelse taal beschikbaar. In de communicatie-uitingen wordt zoveel mogelijk gelaagd gecommuniceerd in begrijpelijke taal. De deelnemer krijgt in de eerste laag globale informatie. In de tweede en mogelijk derde laag wordt de deelnemer dieper en uitgebreider geïnformeerd.

De pensioencommunicatie met deelnemers wordt periodiek getoetst en aangepast aan informatiebehoefte en andere criteria.

Voor de interne en externe positionering, het imago en de reputatie van Pensioenfonds PDN, en de continue verbinding met de werkgevers en de deelnemers is het communicatiebeleid uitgebreid met een communicatiestrategie. De bouwstenen in deze communicatiestrategie betreffen alle communicatie vanuit Pensioenfonds PDN, die als doel heeft te werken aan de beeldvorming en positie van het fonds als vertrouwde en verbonden organisatie en de zaken waar Pensioenfonds PDN voor staat.

2.5.1 Communicatiemiddelen

Pensioenfonds PDN zet een groot aantal communicatiemiddelen in dat periodiek wordt geëvalueerd. Een aantal middelen wordt toegelicht in dit verslag.

Informatiesessies en individuele pensioengesprekken

In totaal bezochten 26 medewerkers een sessie op 3 locaties. Dit waren onder andere sessies in het kader van het TopFit programma van dsm-firmenich en de training ‘Vorbereiding op Pensioneren’ van diverse aangesloten werkgevers. In 2024 hadden 157 deelnemers een individueel pensioengesprek. In de individuele gesprekken worden vragen over het eigen pensioen beantwoord en de persoonlijke pensioensituatie toegelicht. Hierbij wordt gebruik gemaakt van de pensioenplanner en gekeken naar de toekomstige inkomsten. Op basis van het Persoonlijk Budgetadvies van het NIBUD wordt een toelichting gegeven op de uitgaven. De deelnemer krijgt overzicht, inzicht en heeft zicht op zijn handelingsperspectief.

Pensioenfonds PDN heeft periodiek overleg met alle werkgevers die aangesloten zijn bij Pensioenfonds PDN. Specifieke communicatie-uitingen worden afgestemd met de betreffende werkgevers om de boodschap te versterken en deelnemers beter te bereiken.

PDN Magazine

In 2024 werd het PDN Magazine in juli verspreid onder alle deelnemers en pensioengerechtigden van Pensioenfonds PDN. In het magazine is er ruimte voor een bezoek aan werknemers bij verschillende werkgevers en valt er altijd iets te lezen over duurzaamheid. Daarnaast was er in deze juli-editie extra aandacht voor de gevolgen van deeltijd werken en de stand van zaken rond het nieuwe pensioenstelsel. In een interview met de algemeen directeur maakten deelnemers uitgebreider kennis met de uitvoeringsorganisatie DPS van Pensioenfonds PDN.

Pensioenreizen

Doelgroep-specifiek stuurt Pensioenfonds PDN verschillende pensioenreizen (life events) naar deelnemers en/of stelt deze beschikbaar op de website. In deze digitale klantreizen geeft de deelnemer persoonlijke keuzes aan en begeleidt Pensioenfonds PDN de deelnemer hierin. In alle pensioenreizen legt Pensioenfonds PDN uit hoe vragen (zoals “Hoeveel pensioen?”, “Genoeg?” en “Wat kan ik nog doen?”) rondom de eigen pensioensituatie te beantwoorden. In 2024 is de pensioenreis voor de leeftijdsgroep ouder dan 60 jaar naar 521 deelnemers gestuurd. 360 deelnemers maakten de reis. De pensioenreis ‘in dienst’ werd naar 213 nieuwe medewerkers gestuurd waarbij 84 deelnemers op de link klikten om de reis te maken.

Animatie voor nieuwe medewerkers

Om misvattingen over pensioen al in een vroeg stadium te voorkomen is voor nieuwe medewerkers de animatie ‘Welkom bij PDN’ beschikbaar. Daaraan gekoppeld is een quiz om de kennis te toetsen. De animatie en quiz zijn een verplichte training in het trainingsprogramma van werkgever dsm-firmenich. De animatie is ook naar alle andere aangesloten werkgevers verstuurd om op te nemen in de communicatie naar nieuwe medewerkers.

Digitaal jaarbericht

In het digitaal jaarbericht worden de belangrijkste ontwikkelingen en resultaten in beeld gebracht over het jaar 2024. Het jaarbericht is een verkorte versie van het jaarverslag en is ook via de website te lezen en te downloaden. Het jaarbericht geeft ook inzicht in de behaalde duurzaamheidsdoelen en ambities.

Tegel op de website Pluim of Klacht

Op de homepage van de website staat een aparte tegel “Pluim? | Klacht?”. Het indienen bij het pensioenfonds van een klacht, geschil of uiting van ongenoegen of een compliment is hiermee gemakkelijk en transparant. Achter deze tegel staan toelichtingen rondom klachtenprocedures en bestaat de mogelijkheid tot het direct indienen van een klacht of geven van een compliment. Voor een rapportage over klachten en de afhandeling daarvan verwijzen we naar de tabel “Klachten en Geschillen 2024” in paragraaf 1.5.

2.5.2 Specifieke communicatieactiviteiten 2024

Mijn PDN Pensioen en de pensioenplanner

Communicatie met deelnemers is belangrijk voor de dienstverlening en de deelnemersportalen spelen daarin een grote rol. Mijn PDN Pensioen wordt voortdurend verder ontwikkeld met de focus op gebruikersvriendelijkheid en deelnemersgemak.

Nieuw pensioenstelsel

Een terugkerend onderwerp in de communicatie is de Wtp. De nieuwe regels voor pensioen gingen in op 1 juli 2023. Uiterlijk per 1 januari 2028 moeten Pensioenfondsen in Nederland over zijn naar de nieuwe pensioenregeling. De ontwikkelingen zijn meerdere keren via verschillende kanalen onder de aandacht gebracht. Alle communicatie is bijeengebracht onder de tegel 'Nieuw Pensioen' op de website van Pensioenfonds PDN. Daar is ook het transitieplan van de sociale partners gepubliceerd dat in oktober 2024 aan Pensioenfonds PDN is aangeboden. Inclusief doelgroepspecifieke, lezersvriendelijke versies.

Nadat sociale partners overeenstemming hadden bereikt over het transitieplan heeft Pensioenfonds PDN een webinar van sociale partners gefaciliteerd over het transitieplan. Met dit webinar werden 750 (gewezen) deelnemers bereikt. Voor pensioengerechtigden organiseerde de Vereniging van DSM Gepensioneerden (VDP) een bijeenkomst. Pensioenfonds PDN heeft ook de VDP ondersteund met het toegankelijk maken van de informatie uit het transitieplan.

Via een extra vraag bij het laatste deelnemersonderzoek (zie hieronder) hebben ruim 500 deelnemers aangegeven te willen helpen met uitvragen over communicatie. Een deel daarvan heeft in 2024 meegewerkt aan een interview over het nieuwe pensioen en zo bijgedragen aan de ontwikkeling van een nog te implementeren communicatiecampagne over het nieuwe pensioen.

Deelnemersonderzoek

In 2024 deed Pensioenfonds PDN voor de tweede keer een deelnemersonderzoek. De eerste keer was in 2021. Het deelnemersonderzoek gebeurt in de regel tweejaarlijks. Omdat in 2023 het Risicopreferentieonderzoek in het kader van de Wtp werd gehouden, verschoof dit deelnemersonderzoek naar 2024. Met de informatie uit het onderzoek heeft het Pensioenfonds PDN-bestuur een beeld van hoe deelnemers aankijken tegen de dienstverlening en welke ontwikkeling daarin zit ten opzichte van 2021. Dat helpt Pensioenfonds PDN uiteindelijk bij het opstellen van het communicatiebeleid. Het algemene beeld over Pensioenfonds PDN is goed en krijgt het rapportcijfer 7,1. De meerderheid van de deelnemers waardeert het fonds om de communicatie, duidelijke website en professionaliteit. Een deel van de deelnemers vond dat Pensioenfonds PDN niet transparant genoeg is en dat het fonds niet goed reageerde op de manier waarop het in het nieuws is geweest over de door de werkgevers verschuldigde premie en de toeslagen. Dit leidde wel tot een daling van het hiervoor genoemde rapportcijfer en het vertrouwen in het fonds, met name bij de gepensioneerden. Het bestuur van Pensioenfonds PDN is zich daardoor nog meer bewust van het belang om open en eerlijk toe te lichten hoe het beleid van het fonds tot stand komt en welke gevolgen dat heeft voor de deelnemers.

Ruim 2.700 actieve deelnemers, gewezen deelnemers en gepensioneerden vulden de vragenlijst in. Dit betekent dat ongeveer 13% van alle deelnemers heeft deelgenomen aan het onderzoek. Dit is een goed resultaat en een representatief deel van alle deelnemers.

Crisiscommunicatieplan

In het Crisiscommunicatieplan is gedetailleerd weergegeven welke acties Pensioenfonds PDN zal nemen als zich een (dreigende) crisis/incident bij Pensioenfonds PDN voordoet en er mogelijk gecommuniceerd moet worden met deelnemers en of andere stakeholders. Het plan geeft de stappen om tot beoordeling van de impact en uiteindelijk tot communicatie met stakeholders van een incident te komen.

In 2024 is er geen aanleiding geweest om het crisissamenwerkingplan op te starten. De communicatie bij een financiële crisis is opgenomen in het Financieel Crisisplan.

2.5.3 Meten van communicatie

Communicatiepanel

Of bepaalde informatie correct, duidelijk en begrijpelijk is en voldoet aan de informatiebehoefte van de deelnemer, kan Pensioenfonds PDN niet alleen beoordelen. Om die reden gebruikt Pensioenfonds PDN waar nodig of wenselijk, onder meer externe deskundigen en wordt nieuw communicatiemateriaal vooraf en/of achteraf getoetst met een Communicatiepanel. Dit panel bestaat uit een brede en diverse groep deelnemers die zijn mening geeft over communicatie-uitingen. Het panel boog zich begin 2024 over de persoonlijke pensioencommunicatie via de website, het portaal ‘mijn PDN Pensioen’ en de pensioenplanner.

Gedurende het jaar wordt de mening van deelnemers getoetst door middel van korte enquêtes. De resultaten van de communicatie- en voorlichtingsinspanningen worden tweejaarlijks achteraf getoetst aan de doelstellingen door middel van het deelnemersonderzoek. Zie de toelichting hierboven bij Deelnemersonderzoek onder 2.5.2. De uitkomsten van alle toetsen leiden zo nodig tot bijstelling van de communicatie.

Cijfers 2024

Wat	Waardering
1.520 vragen gesteld aan de Pension Desk	
975 vragen om informatie tijdig binnen 3 dagen beantwoord = 98,2%	8,1
545 vragen voor berekening tijdig binnen 10 dagen beantwoord = 92,7%	7,8
Toekennen van ouderdomspensioen	8,2
Toekennen van partnerpensioen	8,4
Waardeoverdrachten	9,7
157 persoonlijke pensioengesprekken	9,4
65.447 bezoeken website	
55.969 bezoeken Mijn PDN Pensioen	
92,8% unieke gebruikers Mijn PDN Pensioen	
Waardering portaal Mijn PDN Pensioen	8,0
Waardering PDN Pensioenplanner	7,9
67,8% van alle deelnemers communiceert digitaal	
17.377 abonnees op de digitale nieuwsbrief	

2.6 Aansluitingenbeleid /Aangesloten ondernemingen

Voormalige dsm-firmenich-ondernemingen kunnen aangesloten blijven bij Pensioenfonds PDN. De voorwaarden waaronder het continueren van de aansluiting mogelijk is, heeft Pensioenfonds PDN vastgelegd in het aansluitingenbeleid en in de uitvoeringsovereenkomsten met de aangesloten ondernemingen.

In 2024 heeft Pensioenfonds PDN 2 nieuwe ondernemingen aangesloten nl. Envalior Netherlands B.V. en Lake Employees B.V. In 2024 is de aansluiting van Endurance Solar Solutions B.V. geëindigd. Voor een overzicht van de aangesloten ondernemingen per 1 januari 2025 wordt verwezen naar bijlage B in dit jaarverslag.

2.7 Projecten

Wet Toekomst Pensioenen

Per 1 juli 2023 is de Wet toekomst pensioenen in werking getreden. De voorbereidingen voor de transitie, die in eerste instantie was beoogd voor 1 januari 2026, zijn eerder gestart. Door de inwerkingtreding van de wet en het beschikbaar komen van lagere wet- en regelgeving, de ervaringen van de zogenoemde koplopers, handleidingen en Q&A's van toezichthouders is de dynamiek van die voorbereiding duidelijk toegenomen in 2024.

In 2024 is er door sociale partners (met ondersteuning van het fonds) hard gewerkt aan het transitieplan. Dit heeft ertoe geleid dat in oktober 2024 het transitieplan van sociale partners is ontvangen door het fonds. Echter, met name door communicatie van DNB in november 2024 en februari 2025 over voortschrijdende inzichten in hoe wet- en regelgeving geïnterpreteerd moet worden, is het transitieplan nog nader moeten worden aangevuld. Dit heeft geleid tot een extra addendum bij het transitieplan dat in maart 2025 is ontvangen. Mogelijk volgt er nog een tweede addendum waarin nog de laatste openstaande zaken worden opgenomen. Dit is een van de redenen dat het fonds begin 2025 geconcludeerd heeft dat de transitie per 1 januari 2026 onaanvaardbare risico's gaf en niet meer haalbaar was. Het fonds heeft daarom besloten de beoogde transitiedatum te verschuiven naar 1 januari 2027. Het fonds heeft in 2024 wel al nadere stappen gemaakt met de beleidsinvulling van de door sociale partners afgesproken nieuwe pensioenregeling. Hierbij zijn zowel het evenwichtigheidskader (met daarin onder andere de doelstellingen) van het fonds als de risicohouding eerst vastgesteld en daarna toegepast bij de beleidsinvulling.

Het bestuur heeft een Projectplan Implementatie Wtp vastgesteld. Dit plan is geformuleerd door de projectleider. Onderdeel van het plan zijn de planning en een begroting van het budget van het project.

In 2025 zal het fonds, nadat het aangevulde definitieve transitieplan is ontvangen, verder gaan met de beleidsmatige keuzes die gemaakt moeten worden ten behoeve van het invaren. Ook zal de formele opdrachtaanvaarding door het fonds moeten plaatsvinden. Daarbij zal alle benodigde documentatie gereed worden gemaakt om in te dienen bij DNB om de goedkeuring te krijgen om de transitie naar de nieuwe regeling inclusief het invaren van de bestaande aanspraken en rechten daadwerkelijk te laten plaatsvinden.

Project Future

Voor de invoering van de Wtp in systemen, processen en organisatie van DPS, waarbij de geautomatiseerde omgeving volledig zal worden herzien, is eind 2023 het projectvoorstel voor het DPS-project 'Future' door het bestuur goedgekeurd. In het project wordt een functionele en technische conversie van de pensioen- en communicatiesystemen en transitie naar de Wtp uitgevoerd. Het project wordt uitgevoerd in drie fasen. In fase 1 wordt de bestaande Ftk pensioenadministratie omgezet naar een nieuwe moderne systeemarchitectuur, in fase 2 wordt de voorziene Wtp SPR regeling in de systemen ingebed en vervolgens vindt in fase 3 de transitie

plaats van de huidige Ftk regeling naar de nieuwe Wtp regeling. DPS is in 2023 gestart met fase 1 van het project waarbij was gepland om deze fase eind november 2024 op te leveren.

Helaas kon de IT-leverancier van DPS niet voldoen aan de overeengekomen project deliverables en is de oplevering van fase 1 vertraagd naar eind juni 2025. Het bestuur monitort ontwikkelingen van het project nauwgezet via periodieke projectrapportages en besprekingen met DPS.

Project SimCorp

Het SimCorp SKY project is in 2024 afgerond. Het project had ten doel voor het vermogensbeheer van het fonds alle laatste vernieuwingen en uitbreidingen in de SimCorp Dimension oplossing door te voeren en daarnaast het systeem naar de cloud te verplaatsen. Met de succesvolle afronding van het project is DPS voor de voor SimCorp benodigde infrastructuur niet meer afhankelijk van dsm-firmenich IT, zodat de continuïteit van de betreffende IT-omgeving voor de toekomst is geborgd.

Strategie

Het bestuur is in 2023 een strategietraject gestart. Daarbij worden twee fasen onderscheiden: de periode tot aan het transitiemoment in het kader van Wtp en de periode vanaf het transitiemoment. In 2023 heeft Pensioenfonds PDN als eerste stap zijn missie, visie en strategie herijkt tot aan het transitiemoment. In 2024 heeft het fonds gefocust op de beleidsvoorbereiding van de Wtp-transitie. In 2025 gaat het bestuur verder met het strategietraject en onderzoekt Pensioenfonds PDN zijn strategische opties vanaf het transitiemoment.

3 INTERNE ONTWIKKELINGEN

3.1 Financiële positie

3.1.1 Ontwikkeling vermogenspositie

De vermogenspositie van Pensioenfonds PDN wordt weergegeven in het pensioenfondsvermogen. Dit wordt als volgt berekend:

$$\text{Pensioenfondsvermogen} = \text{Beleggingen} + \text{Vorderingen} + \text{Overige Activa} - \text{Andere Voorzieningen} - \text{Schulden}$$

In het volgende overzicht is een vereenvoudigde balans te zien met de activa en passiva.

BALANS PDN (in € mln.)

<u>Activa</u>	<u>2024</u>	<u>2023</u>	<u>Passiva</u>	<u>2024</u>	<u>2023</u>
Beleggingen	7.797	7.385	Eigen vermogen	1.423	1.234
Deelnemingen	5	5	TV risico fonds	6.336	6.072
Vorderingen	17	17	TV risico deelnemer	46	45
Overige activa	66	70	TV risico werkgever	0	0
			Schulden	80	126
Totaal activa	7.885	7.477	Totaal passiva	7.885	7.477

Het pensioenfondsvermogen ultimo 2024 (€ 7.805 mln.) bestaat uit het saldo van de beleggingen, de deelnemingen, de vorderingen en overige activa minus de schulden. In de volgende tabel is de ontwikkeling van het pensioenfondsvermogen te zien over het jaar 2024.

<u>Pensioenfondsvermogen</u>	<u>2024</u>		<u>2023</u>	
	€ mln.	% Mutatie	€ mln.	% Mutatie
Pensioenfondsvermogen primo	7.350	100,0%	6.934	100,0%
Premies	108	1,4%	103	1,5%
Uitkeringen	-273	-3,8%	-261	-3,8%
Beleggingsresultaat	618	8,6%	583	8,7%
Overige mutaties	2	0,0%	-9	-0,4%
Pensioenfondsvermogen ultimo	7.805	106,2%	7.350	106,0%

3.1.2 Technische Voorziening (pensioenverplichtingen)

Rente & UFR

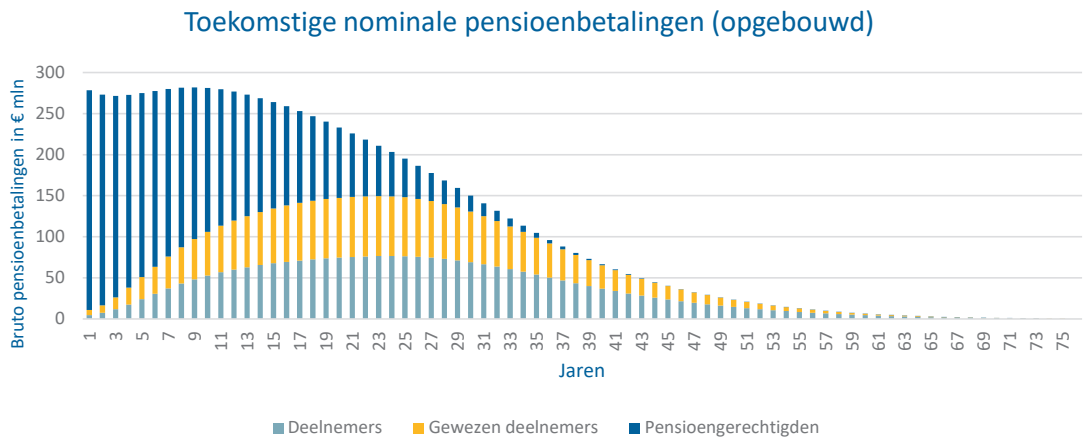
De technische voorzieningen zijn vastgesteld op basis van de rentetermijnstructuur van DNB per 31 december 2024 en de factoren zoals genoemd in de grondslagen bij de jaarrekening. Ten opzichte van de marktrente past DNB bij de bepaling van de rentetermijnstructuur een correctie toe op basis van UFR-parameters van de commissie Parameters. Per einde 2024 verschilt de rentetermijnstructuur maar beperkt van de marktrente.

Levensverwachting

Voor de vaststelling van de voorziening is rekening gehouden met de voorzienbare trend in overlevingskansen door gebruik te maken van de meest recente, door het Actuarieel Genootschap gepubliceerde, AG Prognosetafel 2024 (met startjaar 2025).

Daarnaast wordt rekening gehouden met het verschil in overlevingskansen tussen de werkende en totale bevolking door toepassing van specifiek door Pensioenfonds PDN afgeleide correctiefactoren voor ervaringssterfte.

Onderstaand zijn de verwachte uitkeringen van de pensioenverplichtingen weergegeven. Deze zijn uitgesplitst naar de verwachte uitkeringen van de deelnemers, gewezen deelnemers en pensioengerechtigden. De contante waarde (op basis van de DNB-rentetermijnstructuur per einde 2024) van deze pensioenverplichtingen vormt de technische voorziening per einde 2024.

	Deelnemers	Gewezen deelnemers	Pensioengerechtigden	Totaal
TV risico fonds	1.605.619	1.471.360	3.258.978	6.335.957
Modified duration	22,4	20,7	8,9	15,1

In het navolgende overzicht is de verandering van de technische voorziening uitgesplitst naar factoren. De technische voorziening is toegenomen met € 265 mln., grotendeels veroorzaakt door de gedaalde rente als ook de verhoging van de pensioenen eind 2023.

Mutatie Technische Voorziening

	2024		2023	
	€ mln.	% Mutatie	€ mln.	% Mutatie
TV primo	6.117	100,0%	5.604	100,0%
Pensioenopbouw	99	1,6%	76	1,4%
Uitkeringen	-273	-4,5%	-262	-4,7%
Toeslagen	111	1,8%	329	5,9%
Interesttoevoeging	207	3,4%	180	3,2%
Aanpassing grondslagen	45	0,7%	0	0,0%
Overige mutaties	-12	-0,1%	-7	-0,2%
TV ultimo (rekenrente primo)	6.294	102,9%	5.920	105,6%
Mutatie rekenrente	88	1,4%	197	3,5%
TV ultimo	6.382	104,3%	6.117	109,2%

De rente die wordt gehanteerd voor de waardering van de verplichtingen is gebaseerd op de door DNB voorgeschreven rentecurve. De gemiddelde (gewogen) rentecurve is gedaald van 2,4% per einde 2023 naar 2,2% per einde 2024. In hoofdstuk 7 bij de toelichting op de staat van baten en lasten en actuariële analyse is deze mutatie verder uitgewerkt.

3.1.3 Dekkingsgraad

De dekkingsgraad van Pensioenfonds PDN wordt als volgt berekend:

$$\frac{\text{Pensioenfondsvermogen voor risico fonds en risico deelnemer}}{\text{Technische Voorziening voor risico fonds en risico deelnemer}} \times 100\%$$

De dekkingsgraad van Pensioenfonds PDN steeg van 120,2% per eind 2023 naar 122,3% per eind 2024. De belangrijkste oorzaak van de gestegen dekkingsgraad is gelegen in het behaalde rendement. Negatief voor de ontwikkeling van de dekkingsgraad waren het dalen van de rente (waardoor de verplichtingen toenamen) en de verhoging van de pensioenen ultimo 2024 als gevolg van de toeslagverlening. In de volgende tabel wordt de verandering van de dekkingsgraad weergegeven op basis van het door DNB voorgeschreven dekkingsgraadsjabloon. Doordat er verschillende relatief grote effecten zijn die (conform de DNB-voorschriften) op zichzelf zijn doorgerekend en gerelateerd worden aan de dekkingsgraad primo 2024, ontstaat er ook een kruiseffect.

<u>Ontwikkeling Dekkingsgraad</u>	<u>2024</u>	<u>2023</u>	<u>2022</u>	<u>2021</u>	<u>2020</u>
Dekkingsgraad primo	120,2%	123,7%	115,5%	99,7%	104,0%
Premies	-0,2%	0,2%	-0,4%	-0,3%	-0,4%
Uitkeringen	1,0%	1,2%	0,5%	0,0%	0,1%
Toeslagen	-2,1%	-6,9%	-10,4%	-	-
Rentetermijnstructuur	-1,7%	-4,2%	43,3%	6,6%	-10,9%
Overrendement	6,0%	6,5%	-15,5%	8,9%	4,4%
Overige mutaties / kruiseffecten	-0,9%	-0,3%	-9,3%	0,6%	2,5%
Dekkingsgraad ultimo	122,3%	120,2%	123,7%	115,5%	99,7%
 Beleidsdekkingsgraad	 124,9%	 127,9%	 127,1%	 108,9%	 95,5%

De reële dekkingsgraad is volgens artikel 133b van de Pensioenwet berekend op 95,3%. Een reële dekkingsgraad van 100% geeft aan dat er naar verwachting voldoende geld in kas is om de uitkeringen naar de toekomst toe volledig te kunnen indexeren. Vorig jaar was de reële dekkingsgraad 96,7%. De reële dekkingsgraad is onder andere afhankelijk van het ingroeipad van DNB voor de prijsinflatie, het verwacht rendement op zakelijke waarden en de rente. De reële dekkingsgraad is voornamelijk gedaald door de gedaalde rente in 2024.

3.1.4 Herstelplan

Omdat Pensioenfonds PDN zich per 31 december 2024 niet in de situatie van een reservetekort bevond, hoeft Pensioenfonds PDN geen herstelplan in te dienen bij DNB.

3.2 Uitvoeringskosten

Pensioenfonds PDN vindt kostenbeheersing belangrijk. De uitvoeringskosten beïnvloeden het pensioenresultaat van de deelnemers. Om deze reden streeft Pensioenfonds PDN naar een acceptabel kostenniveau dat past bij de kwaliteit van de uitvoering en besteedt het bestuur aandacht aan de beheersing van de uitvoeringskosten.

Het bestuur stelt jaarlijks een budget op en het bestuur volgt de kostenrealisatie via maandrapportages. Er wordt jaarlijks een kostenbenchmark uitgevoerd. Daarnaast wordt bij inhuur van diensten een strikt uitbestedings- en contractbeleid nagevolgd om kosten, kwaliteit en toegevoegde waarde op een bewuste wijze af te wegen. Pensioenfonds PDN streeft naar beleggingsrendementen die uitstijgen boven de resultaten van de benchmark om minimaal de kosten terug te verdienen die Pensioenfonds PDN voor vermogensbeheer maakt. Voor wat betreft de kosten die Pensioenfonds PDN maakt voor de pensioenuitvoering, staat in de afweging voorop dat de kwaliteit van de uitvoering de kosten moet rechtvaardigen. Het bestuur toetst de kwaliteit van de uitvoering via maandrapportages, de resultaten van deelnemerstevredenheidsonderzoeken en de evaluatie van de dienstverleningsovereenkomst.

Pensioenfonds PDN heeft de uitvoering grotendeels uitbesteed aan DPS. De diensten en kwaliteit daarvan zijn vastgelegd in een DVO waarbij de vergoedingen zijn vastgelegd in een tarievenblad. De huidige DVO is ingegaan op 1 januari 2023 en kent een looptijd van (minimaal) 5 jaar.

Gelet op het belang van de uitvoeringskosten legt het bestuur hier open en transparant verantwoording over af. Pensioenfonds PDN streeft naar het volledig naleven van de Aanbevelingen Uitvoeringskosten van de Pensioenfederatie. Niet alleen wordt op deze manier op een begrijpelijke wijze inzicht gegeven in alle uitvoeringskosten, maar kunnen de uitvoeringskosten van Pensioenfonds PDN worden vergeleken met andere pensioenfonds. Pensioenfonds PDN deelt de uitvoeringskosten op naar de kosten van het pensioenbeheer, kosten van het vermogensbeheer en transactiekosten, in lijn met de Code Pensioenfonds.

Onderstaand worden de uitvoeringskosten van pensioenbeheer, vermogensbeheer en transactiekosten in relatie tot de karakteristieken van de dienstverlening in overeenstemming met de Code Pensioenfonds beschreven. Vooraleer deze inzichten worden gedeeld wordt eerst inzicht gegeven in de uitkomsten van de Bell kostenbenchmark die Pensioenfonds PDN bij de beoordeling van de langere termijn kostenontwikkeling als een van de maatstaven in de oordeelsvorming heeft meegenomen.

Vergelijking kosten

Zoals eerder genoemd laat Pensioenfonds PDN jaarlijks een kostenbenchmark studie uitvoeren door een onafhankelijk adviseur: Bell. Daarmee kan Pensioenfonds PDN de uitvoeringskosten van zowel pensioenbeheer als vermogensbeheervergelijken met de benchmark. De kostenbenchmark studie kent een vertraging van een jaar.

Voor pensioenbeheer zijn de gemiddelde uitvoeringskosten per deelnemer van Pensioenfonds PDN over de periode van 2021 tot 2023 met € 288 hoger dan de mediaan van de vergelijkingsgroep van pensioenfonds (€ 276). De vermogensbeheerkosten uitgedrukt in percentage van het gemiddeld belegd vermogen komen over de periode van 2021 tot 2023 met 0,42% hoger uit dan de vergelijkingsgroep die uitkomt op een niveau van 0,39%. De transactiekosten van Pensioenfonds PDN waren met 0,05% lager dan de mediaan van de vergelijkingsgroep van 0,10%.

Het gemiddelde van de totale kostenratio van Pensioenfonds PDN bedroeg 0,49% en was hiermee 0,01% lager dan de mediaan van de vergelijkingsgroep. Het bestuur heeft dit kostenniveau als passend beoordeeld.

Kosten van pensioenbeheer

De kosten van pensioenbeheer bestaan uit kosten die het fonds maakt voor alle werkzaamheden die verricht moeten worden om de aanspraken te administreren, uitkeringen te verrichten en de actieve deelnemers, gewezen deelnemers en pensioengerechtigden volledig te informeren. De kosten voor pensioenbeheer worden op aanbeveling van de Pensioenfederatie uitgedrukt in een bedrag per deelnemer en in een percentage van het gemiddeld belegd vermogen van het fonds. Op advies van de Pensioenfederatie wordt als aantal deelnemers het totaal van de actieve deelnemers plus de pensioengerechtigden genomen.

PENSIOENBEHEER	2024	2023
Pensioenadministratie	2.442.443	2.386.950
Communicatie	689.619	758.186
Bestuur en Financieel beheer	3.081.325	2.307.358
Kosten pensioenbeheer (€)	6.213.387	5.452.494
Actieven	5.629	5.677
Pensioengerechtigden	12.635	12.734
Deelnemers (aantal ultimo jaar)	18.264	18.411
Kosten per deelnemer (€)	340	296
Kosten (in % vh gem. belegd vermogen)	0,08%	0,08%
Projectkosten (€)	470.234	236.381
Kosten per deelnemer exclusief projectkosten (€)	314	283
Kosten (in % vh gem. belegd vermogen)	0,08%	0,07%

Over 2024 kwamen de totale kosten per deelnemer voor Pensioenfonds PDN uit op € 340. In 2023 kwamen de uitvoeringskosten uit op € 296 per deelnemer. Dat betekent een toename ten opzichte van 2023 met € 44. De kostenstijging wordt met name veroorzaakt door projectkosten in verband met de voorbereidingen voor de implementatie van de Wtp, gestegen tarieven en algemene inflatie. Daarnaast nam in 2024 het aantal deelnemers af met 147.

Wanneer de Wtp-projectkosten zowel in 2023 als in 2024 buiten beschouwing worden gelaten is de kostenstijging iets minder groot: van € 283 in 2023 naar € 314 in 2024.

Het bestuur heeft op basis van de voornoemde Bell benchmarkstudie de eigen kosten positie over deze periode beoordeeld. Het bestuur accepteert de kostenontwikkeling op basis van de geleverde kwaliteit en continuïteit van de pensioenuitvoering.

Kosten voor vermogensbeheer

De vermogensbeheeractiviteiten zijn deels uitbesteed aan DPS en deels aan andere, commerciële vermogensbeheerders. De vergoeding voor het vermogensbeheer van DPS is vastgelegd in de DVO in de eerder benoemde tariefstructuur. De tarieven voor de externe commerciële vermogensbeheerders zijn vastgelegd in beheerovereenkomsten. Daarmee is de toewijzing van de uitvoeringskosten aan pensioen- en vermogensbeheer direct herleidbaar naar de onderliggende DVO met DPS, respectievelijk met de beheerovereenkomsten van de verschillende externe commerciële vermogensbeheerders. Verrekening van kosten of toewijzing van kosten tussen pensioenuitvoering en vermogensbeheer is uitdrukkelijk niet aan de orde.

De vermogensbeheerkosten bestaan uit:

- 1. kosten voor fiduciair beheer;
- 2. financieel risicomanagement;
- 3. beleidsadvies;
- 4. de uitvoering van het vermogensbeheer door DPS;
- 5. kosten van externe commerciële vermogensbeheerders.

VERMOGENSBEHEER	2024	2023
DPS beheerkosten	13.197.537	12.807.015
Beheerkosten overige externe managers	18.608.291	19.398.088
Totale beheerkosten	31.805.828	32.205.103
Gemiddeld belegd vermogen DPS	4.126.375.000	3.802.000.000
Gemiddeld belegd vermogen extern	3.479.000.000	3.277.000.000
Gemiddeld belegd vermogen totaal	7.605.375.000	7.079.000.000
Vermogensbeheerkosten (in % vh gem. belegd vermogen)	0,42%	0,45%
Transactiekosten (DPS beheer)	2.246.056	1.361.083
Transactiekosten (beheer externe managers)	2.758.754	2.160.061
Totaal transactiekosten	5.004.810	3.521.144
Transactiekosten (in % vh gem. belegd vermogen)	0,07%	0,05%

Voor de vergelijking van de kosten van vermogensbeheer worden de kosten gedeeld door het gemiddeld belegd vermogen van Pensioenfonds PDN. De bepaling van de vermogensbeheerkosten op basis van het gemiddeld belegd vermogen is in lijn met de aanbevelingen van de Pensioenfederatie. De vermogensbeheerkosten, uitgedrukt in een percentage van het gemiddeld belegd vermogen, zijn in 2024 ten opzichte van 2023 gedaald van 0,45% naar 0,42%. De vermogensbeheerkosten bij externe managers daalden ten opzichte van 2023, mede als gevolg van het besluit om de valuta-afdekking volledig passief te implementeren. Daarnaast zijn er in 2024 geen commitments afgegeven aan nieuwe infrastructuurfondsen. Hierdoor vielen de beheerkosten van de infrastructuurportefeuille per saldo lager uit dan in 2023. De DPS beheerkosten stegen daarentegen met name als gevolg van de toename van het belegd vermogen.

Vermogensbeheer per beleggingscategorie

	2024				2023			
	Beheerkosten		Transactiekost.		Beheerkosten		Transactiekost.	
	x €1.000	in %	x €1.000	in %	x €1.000	in %	x €1.000	in %
Aandelen	2.784	0,14%	942	0,05%	2.766	0,15%	681	0,04%
Vastgoed	1.642	0,31%	35	0,01%	165	0,03%	66	0,01%
Alternatieve beleggingen	8.714	2,23%	143	0,04%	10.415	2,74%	263	0,07%
Vastrentende waarden	6.878	0,16%	2.246	0,05%	6.764	0,17%	1.702	0,04%
Commodities	301	0,07%	-	0,00%	277	0,07%	-	0,00%
Overige beleggingen	-	0,00%	-	0,00%	-	0,00%	-	0,00%
Kosten overlay beleggingen	883	0,07%	1.639	0,12%	1.254	0,14%	809	0,09%
Kosten Fiduciair Beheer	2.037	0,03%	-	0,00%	1.981	0,03%	-	0,00%
Bewaarloon	411	0,01%	-	0,00%	400	0,01%	-	0,00%
Overige kosten	8.155	0,11%	-	0,00%	8.184	0,12%	-	0,00%
	31.806	0,42%	5.005	0,07%	32.205	0,45%	3.521	0,05%

Het bestuur heeft op basis van de Bell benchmarkstudie de eigen kosten positie op het vlak van vermogensbeheer vergeleken met vergelijkbare pensioenfondsen in termen van belegd vermogen. Daarbij is vastgesteld dat de gemiddelde kosten van Pensioenfonds PDN voor vermogensbeheer over de jaren 2021 - 2023 licht boven de mediaan uitkwamen. Reden hiervoor lag in het relatief grotere vermogensdeel dat Pensioenfonds PDN in specialistische minder liquide mandaten belegt. Daarnaast wordt een deel van het vermogen actief beheerd, met bijbehorende hogere kosten. Het bestuur heeft de kostenontwikkeling over de betreffende periode beoordeeld en geaccepteerd. Reden hiervoor was gelegen in de kwaliteit van de fiduciaire advisering en kwaliteit van de uitvoering van het vermogensbeheer aangevuld met de tevredenstellende rendementen die zijn behaald op het belegd vermogen en de verklaarbaarheid van de hogere kosten (specifieke strategische mandaatkeuzes). Over de jaren 2021 - 2023 was sprake van een beter rendement van Pensioenfonds PDN versus de vergelijkingsgroep in de Bell kostenbenchmark. Ook afgezet tegen de fondseigen strategische beleggingsbenchmark, werd een positief resultaat afgetekend waarbij sprake was van een acceptabel risicoprofiel.

Transactiekosten

Transactiekosten zijn kosten die gemaakt moeten worden om aan- en verkopen tot stand te brengen en deze aan- en verkopen administratief af te handelen. De transactiekosten bestaan uit brokerage fees voor het verwerken van de transactie en de zogeheten spread (verschil tussen bied- en laatkoers). Bij aan- en verkoop van vastrentende waarden maken de transactiekosten deel uit van de transactieprijs. De kosten zijn verwerkt in de spread. In de spread zijn behalve de transactiekosten ook opslagen voor liquiditeit en andersoortige risico's verwerkt.

De transactiekosten worden in overeenstemming met de aanbeveling van de Pensioenfederatie uitgedrukt in een percentage van het gemiddeld belegd vermogen. Dit resulteerde in een kostenniveau van 0,07% over 2024 versus 0,05% over 2023. De tijdelijke aanpassing van het beleggingsbeleid (zie ook paragraaf 2.1) heeft geleid tot een hoger aantal transacties.

De transactiekosten van Pensioenfonds PDN gemeten in de Bell kostenbenchmark over de periode 2021 - 2023 waren materieel lager dan de vergelijkingsgroep. Dit werd met name gedreven door de lagere omzetsnelheid van de beleggingsportefeuille. De transactiekosten zijn door het bestuur als acceptabel beoordeeld.

Totale kostenratio

Totale kostenratio	2024		2023	
	Bedrag	In % gemiddeld belegd vermogen	Bedrag	In % gemiddeld belegd vermogen
Pensioenbeheerkosten	6.213.386	0,08%	5.452.494	0,08%
Vermogensbeheerkosten (excl. transactiekosten)	31.805.828	0,42%	32.205.103	0,45%
Totale kosten	38.019.214	0,50%	37.657.597	0,53%
Transactiekosten	5.004.810	0,07%	3.521.144	0,05%

Op aanbeveling van de Pensioenfederatie is de totale kostenratio toegevoegd aan het jaarverslag. De totale kostenratio geeft inzicht in alle kosten van het beheer van een pensioenfonds (exclusief transactiekosten) als percentage van het belegd vermogen. De totale kostenratio is door het bestuur als acceptabel beoordeeld. In de beoordeling zijn de meerwaarde in termen van kwaliteit van dienstverlening en advies, maar ook de behaalde resultaten meegewogen.

De totale kostenratio van Pensioenfonds PDN gemeten in de Bell kostenbenchmark over de periode 2021-2023 was met 0,49% lager dan de vergelijkingsgroep (0,50%).

Project Implementatie Wtp

Pensioenfonds PDN is vanaf 1 januari 2024 gestart met een projectmatige aanpak van de implementatie en transitie naar het nieuwe pensioenstelsel. Om de transitie op een beheerste en integere wijze vorm te geven, heeft Pensioenfonds PDN de operationeel bestuurder Pensioenen & Communicatie als projectleider benoemd.

Het fonds draagt grotendeels de kosten van de implementatie van Wtp. Het fonds doet dat, omdat alle aangesloten ondernemingen met het voorstel hebben ingestemd om na het moment van implementatie van Wtp nog minimaal drie jaar aangesloten te blijven bij Pensioenfonds PDN.

De totale kosten Wtp bestaan uit directe fondskosten Wtp en de bijdrage van Pensioenfonds PDN voor de kosten voor project Future (zie ook paragraaf 2.7). In 2024 bedroegen de totaal gerealiseerde Wtp kosten € 0,9 mln. Hiervan had € 0,8 mln. betrekking op project Future. De totaal te verwachten kosten voor project Future voor Pensioenfonds PDN bedragen € 2,87 mln., waarvan tot en met 2024 € 1,16 mln. is gerealiseerd.

3.3 Bestuursbesluiten 2024

Benoemingen

Het bestuur heeft Ernst Hagen als adviseur van de Commissie Beleggingen herbenoemd voor een tweede termijn.

De bestuursbesluiten met betrekking tot samenstelling van bestuur en raad van toezicht zijn toegelicht in paragraaf 1.3.

Governance

Het bestuur heeft in 2024 een aantal fondsdocumenten geactualiseerd om deze in lijn te brengen met de Code Pensioenfondsen 2024. Het fonds heeft onder meer besloten om de statuten, het Reglement Bestuur en het Reglement verantwoordingsorgaan aan te passen.

Aandeelhouder DPS

Pensioenfonds PDN is volledig eigenaar van DPS. Tegelijkertijd met het verwerven van de aandelen, heeft het fonds besloten tot het inrichten van een aandeelhouderscommissie die de belangen van Pensioenfonds PDN als aandeelhouder van DPS vertegenwoordigt. Door scheiding van de functies zal Pensioenfonds PDN zorgen dat de aandeelhouders- en klantrelatie die Pensioenfonds PDN ten opzichte van DPS heeft, gescheiden blijven. Het fonds heeft vanuit de aandeelhoudersrol besloten tot aanpassing van de statuten van DPS, de benoeming van de algemeen directeur van DPS en de leden van de raad van commissarissen.

Communicatie

Het bestuur heeft in 2024 het strategisch communicatiebeleidsplan voor PDN vastgesteld, alsmede het Wtp communicatieplan voor fase 1. De Wtp communicatie fase 1 ziet op algemene informatie over de komst van het nieuwe pensioen, de belangrijkste kenmerken en of deelnemers iets moeten doen. Communicatie richtte zich vooral op de publicatie van het transitieplan. Met een speciaal ingerichte tegel “Nieuw Pensioen” op de PDN-website wordt alle beschikbare informatie gedeeld en bijgehouden. Samen met het volledige transitieplan zijn ook doelgroepspecifieke en lezersvriendelijke versies van dit plan gepubliceerd. Via nieuwsbrieven en mailings houdt PDN deelnemers op de hoogte van nieuwe (gepubliceerde) informatie. Daarmee is direct ingezet op concrete maatregelen in reactie op de uitkomsten van het deelnemersonderzoek 2024.

Remuneratiewerkgroep

De remuneratiewerkgroep adviseert het bestuur onder meer over het actualiseren van het beloningsbeleid en het aanpassen van de vergoedingen van de leden van de fondsorganen. De impact van dit besluit is toegelicht in paragraaf 1.5.

Wet toekomst pensioenen

Het jaar 2024 stond in het teken van de implementatie van de Wtp en de voorbereiding van het invaarbesluit. Sociale partners hebben een transitieplan opgesteld. Pensioenfonds PDN heeft op diverse onderdelen stappen gezet ter voorbereiding op dit besluit.

Belangrijke mijlpalen waren onder andere de vaststelling van het evenwichtigheidskader en de risicohouding. Daarnaast is de concrete invulling van de Wtp-pensioenregeling (solidaire premieregeling) nader vormgegeven, waaronder de strategische samenstellingen van zowel de matchingportefeuille als de rendementsportefeuille voor het beleggingsbeleid, de toedeelregels van de rendementen en de concrete invulling van de uitkeringsfase en de solidariteitsreserve. Om de gewenste doelen bij invaren beter te kunnen waarborgen, is besloten de beleggingsrisico's verder terug te brengen.

Duurzaamheidsbeleid

Pensioenfonds PDN koos al in 2023 voor de opt-in inzake de Verklaring Ongunstige Effecten Duurzaamheidsfactoren conform Sustainable Finance Disclosure Regulation (SFDR) artikel 4. Deze verklaring, die financiële ondernemingen opstellen op grond van Europese wetgeving, houdt in dat de belangrijkste ongunstige effecten op duurzaamheidsfactoren worden meegenomen bij beleggingsbeslissingen. De bijbehorende Principle Adverse Impact (PAI)-verklaringen zijn in 2024 gepubliceerd op de website van Pensioenfonds PDN.

Op advies van de Commissie Beleggingen zijn in 2024 gewijzigde KPI's vastgesteld voor het duurzaamheidsbeleid. Deze KPI's vertalen lange termijn doelen naar korte termijn doelen.

Aangesloten ondernemingen

Het bestuur heeft in 2024 besloten tot aansluiting van Envalior Netherlands B.V. en Lake Employees B.V.

Korting, toeslagverlening, pensioenopbouw en premie

In 2024 zijn de volgende besluiten genomen voor toeslag, opbouw en premie en is hierover advies van het verantwoordingsorgaan ingewonnen waar van toepassing:

- In december 2023 besloot het bestuur om per 31 december 2023 toeslag te verlenen op basis van de indexatie-AMvB zodanig dat in principe alle deelnemers over twee jaar gezien volledige toeslagverlening ontvangen. Dit betekende concreet dat deelnemers 10,91% ontvingen en gewezen deelnemers en pensioengerechtigden 4,16%.
- In december 2024 heeft het bestuur besloten de toeslag per 1 januari 2025 te verlenen in overeenstemming met toeslagenbeleid van het fonds. Het bestuur kon bij de toeslag over 2024 tot haar spijt door procedurele en uitvoeringstechnische beperkingen geen gebruik maken van het zogenaamde transitie-FTK, dat een volledige indexatie toestaat.
- In december 2024 besloten de sociale partners gedurende de stelseltransitie de toeslagverlening voor deelnemers, gewezen deelnemers en pensioengerechtigden te uniformeren op basis van de CPI-Alle bestedingen-afgeleid.
- In januari 2025 heeft het bestuur besloten om pensioenaanspraken en -uitkeringen van alle deelnemers, gewezen deelnemers en pensioengerechtigden te verhogen met 1,78% per 1 januari 2025.

Pensioenregelingen

In december 2024 zijn de pensioenreglementen per 1 januari 2025 aangepast. De belangrijkste wijziging daarbij was het opnemen van een bescherming tegen "schijnzelfstandigen" die als gevolg van de handhaving door de Belastingdienst van de Wet Deregulering Beoordeling Arbeidsrelaties (Wet DBA) alsnog aanspraak maken op pensioen. Door het beginsel 'geen premie, wel recht' zou dit grote gevolgen kunnen hebben voor de collectiviteit van het fonds. Met de opgenomen bepalingen in het reglement zijn die gevolgen beperkt.

Daarnaast is de aanpassing van de maatstaf voor toeslagverlening van de deelnemers verwerkt en heeft de jaarlijkse update van grensbedragen plaatsgevonden.

Aangepaste fondsgrondslagen

Pensioenfonds PDN onderzoekt eens in de twee jaar de grondslagen die worden gebruikt voor het vaststellen van de technische voorzieningen (TV) en de kostendekkende premie. Naar aanleiding van de nieuwe AG Prognosetafel per 12 september 2024 heeft een nieuw grondslagenonderzoek plaatsgevonden. De uitkomst was dat de technische voorzieningen hoger uitkwamen en de dekkingsgraad daardoor enigszins daalde. Ook is naar de kostendekkende premie en de risicopremies gekeken. Het bestuur heeft het advies van de commissie Pensioen & Communicatie gevolgd en heeft de aanpassingen van de fondstoelagen in oktober 2024 vastgesteld.

Haalbaarheidstoets 2024

Op grond van de Pensioenwet voert een pensioenfonds periodiek een haalbaarheidstoets uit. De haalbaarheidstoets geeft inzicht in de samenhang tussen de financiële opzet, het verwachte pensioenresultaat en de risico's die daarbij gelden. In 2024 is de jaarlijkse haalbaarheidstoets uitgevoerd, hoewel dat strikt genomen niet nodig was omdat het fonds voornemens is in te varen naar het nieuwe pensioenstelsel. Uit de toets is gebleken dat er geen aanleiding is om over de financiële opzet van de pensioenregeling in gesprek te gaan met de sociale partners.

IT-beleid

Het IT-beleid heeft een update gekregen om te voldoen aan de nieuwe wet- en regelgeving “Digital Operational Resilience Act” (DORA) en de richtlijnen van de toezichthouder. Zo zijn extra eisen vanuit DORA opgenomen en is de rapportagestructuur van uitbestedingspartijen adequater gestroomlijnd. Het bestuur heeft het nieuwe IT-beleid in oktober 2024 vastgesteld.

Risicobeheer

In het najaar van 2024 zijn risicoanalyses gemaakt gericht op de invoering van de Wtp. Daarin is een breed scala aan risico's benoemd zoals het omgevingsrisico, governancerisico, complexiteitsrisico, uitbestedingsrisico en juridische risico's. Het bestuur heeft de Wtp risicoanalyse onderschreven. Daarbij zijn de belangrijkste kritische risico's besproken, zijn mitigerende maatregelen besproken en toegevoegd, en zijn enkele risico's vooralsnog geaccepteerd.

Daarnaast is in 2024 de Eigen Risico Beoordeling (ERB) uitgevoerd. De ERB moet vanuit wet- en regelgeving driejaarlijks worden uitgevoerd, en zo nodig tussentijds. PDN heeft in 2023 overwogen een partiële ERB uit te voeren vanwege het overnametraject met betrekking tot DPS. Aangezien het risicoprofiel van het fonds door de overname niet ingrijpend wijzigde, is toen besloten geen ERB uit te voeren. Ook de invoering van de Wtp per 1 juli 2023 was mogelijk aanleiding voor een al dan niet partiële ERB. Ook daarvan is beoordeeld dat dit geen ingrijpende wijziging van het risicoprofiel van het fonds betrof.

De in 2024 uitgevoerde ERB is de reguliere ERB conform de wettelijke driejaarstermijn. Hierin zijn de risico's uitgewerkt die de doelstellingen van het fonds raken. Vanuit de centrale vraag of PDN in staat is de Wtp tijdig en met behoud van draagvlak te implementeren, zijn twee scenario's onderzocht. Deze betreffen de impact van financiële ontwikkelingen in aanloop naar de transitie en de impact van verlies van draagvlak onder werkgevers en deelnemers.

Wat betreft de financiële ontwikkelingen is ingezoomd op de ontwikkeling van de dekkinggraad en op het risico van een te lage invaardekkinggraad. Het bestuur heeft medio 2024 het risicobeheer als effectief beoordeeld en heeft de ERB voor 2024 - 2026 vastgesteld.

Jaarverslag, Budget en fonds(beleids)documenten

Het bestuur heeft het bestuursverslag en het jaarverslag 2023 opgesteld en vastgesteld. Ook heeft het bestuur de periodiek geactualiseerde fondsdocumenten vastgesteld, zoals de ABTN 2024, pensioenreglementen, strategisch beleidsplan, beleggingsplan en overzicht Code Pensioenfondsen. Een deel van de vaststelling is in 2024 door het bestuur gemandateerd aan commissies, het dagelijks bestuur en/of de operationeel bestuurders.

Interne Audits en Compliance

De sleutelfunctiehouder Interne Audit heeft in 2024 het meerjarenauditplan 2025-2027 toegelicht aan het bestuur. Dit plan betreft een driejarenplan met een driejarenterugblik en bevat meerdere elementen zoals een audit datakwaliteit, IT-projecten en beveiliging, ESG en governance. Dit meerjarenplan is door het bestuur vastgesteld.

4 EXTERNE ONTWIKKELINGEN

4.1 Financiële markten in 2024

Na de klap door de uitbraak van de coronapandemie begin 2020 hebben overheden en centrale banken de economie in enorme omvang gestimuleerd. Begrotingstekorten bevonden zich op hoge niveaus en centrale banken hebben de rente lang laag gehouden. Onder andere de enorme verruiming van de geldhoeveelheid en sterk gestegen energieprijzen leidden uiteindelijk tot een hoge inflatie in 2022. Centrale banken hebben daarop de rente verhoogd om deze weer te beteugelen.

In 2024 beleefden de financiële markten een jaar vol dynamiek en onzekerheid. De Nederlandse inflatie lag weliswaar lager dan de hoogtepunten uit 2022, maar met 4,1% in december 2024 nog steeds boven de lange termijn doelstelling van de centrale bank. Na de serie van renteverhogingen in 2022 en 2023 verlaagde de ECB in 2024 de korte rente om de economie te ondersteunen. Ondanks de lagere korte rente, is de rente op langer lopende staatsobligaties wat gestegen in 2024, wat tot negatieve rendementen op staatsobligaties leidde. Aandelenmarkten hadden een goed jaar, zeker in de VS. Rendementen daar werden gedreven door de “Magnificent Seven” techreuzen, wat de aandelenindices naar recordhoogtes stuwde. Ook goud had een goed jaar. Gedreven door geopolitieke spanningen en de zoektocht naar veilige havens door investeerders bereikte de goudkoers eind 2024 een nieuwe “all time high”.

4.2 Wet- en regelgeving

In deze paragraaf is een overzicht opgenomen van de belangrijkste wet- en regelgeving die in 2024 in werking trad en de ontwikkelingen op het gebied van wet- en regelgeving waar Pensioenfonds PDN in 2024 op heeft geacteerd en in 2024 en de jaren daarna mee te maken gaat krijgen.

Wet bedrag ineens, RVU en verlofsparen

De wet bedrag ineens, RVU en verlofsparen was onderdeel van het pakket aan maatregelen dat voortvloeide uit het pensioenakkoord. Deze wet regelde onder meer dat het mogelijk werd voor (gewezen) deelnemers om een deel van het ouderdomspensioen in één keer uitgekeerd te krijgen. Tijdens de wetsbehandeling in de Eerste Kamer is de regering verzocht om de uitvoerbaarheid van het bedrag ineens opnieuw te beoordelen en de inwerkingtreding uit te stellen. De inwerkingtreding van dit onderdeel van de wet is vervolgens uitgesteld naar 1 januari 2023 en later steeds verder uitgesteld. Na overleg met de pensioensector is een wijziging van de wet aangekondigd waarin onder meer wordt geregeld dat de (gewezen) deelnemers die hun pensioen laten ingaan bij het bereiken van de AOW-gerechtigde leeftijd, het bedrag ineens mogen laten uitkeren in de maand januari volgend op de AOW-leeftijd. Op 29 juni 2022 is het wetsvoorstel “Wet herziening bedrag ineens” ingediend bij de Tweede Kamer. De behandeling van het wetsvoorstel is in 2024 afgerond en de Tweede Kamer heeft ingestemd met de wet. De behandeling in de Eerste Kamer loopt nog. Omdat de pensioenuitvoerders een termijn van 6 tot 9 maanden voor inwerkingtreding nodig hebben om te kunnen communiceren over “bedrag ineens” aan de deelnemers die voor hun pensionering staan, is de inwerkingtreding steeds verder uitgesteld. De Minister heeft ondertussen laten weten dat de beoogde inwerkingtredingsdatum van de wet wordt uitgesteld naar 1 juli 2026.

Het fonds heeft in 2022, ook al rekening houdend met de nieuwe wet, de nodige voorbereidingen getroffen om (gewezen) deelnemers vanaf de ingangsdatum van de wet, gebruik te kunnen laten maken van deze nieuwe

mogelijkheid. Het fonds acht het daarbij wel van belang dat er voldoende tijd is om te communiceren met de (gewezen) deelnemers over deze nieuwe mogelijkheid.

Wet toekomst pensioenen

Op 22 december 2022 is het wetsvoorstel voor de Wtp goedgekeurd door de Tweede Kamer en op 30 mei 2023 door de Eerste Kamer. De wet is in werking getreden per 1 juli 2023 waarbij voor veel wijzigingen geldt dat deze eerst van kracht worden wanneer de uitvoering van een nieuwe pensioenregeling conform de wet aanvangt.

Zoals eerder besproken en toegezegd in de Tweede Kamer en Eerste Kamer is ondertussen het wetsvoorstel Wet verlenging transitieperiode naar het nieuwe pensioenstelsel ingediend en in behandeling bij de Tweede Kamer. Met dit wetsvoorstel wordt de termijn voor de transitie verlengd tot uiterlijk 1 januari 2028 en worden de in de wet opgenomen termijnen verplaatst naar een AMvB. Daarbij is door de Minister toegezegd dat ook de uiterste termijn voor indiening van het implementatieplan zal worden gewijzigd naar een jaar voor de transitiedatum voor fondsen die na 1 juli 2026 zullen overgaan naar het nieuwe stelsel.

Begin 2025 is op dit wetsvoorstel een amendement ingediend. Dit amendement Joseph e.a. brengt in de Wtp een goedkeuringsrecht door middel van een referendum voor het 'invaren' van de bestaande pensioenaanspraken en - rechten naar de nieuwe Wtp-pensioenregeling. Bij dit referendum moet dan de meerderheid van de (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden die hebben gereageerd hebben ingestemd met het 'invaren'. Ook zou daarbij dan als eis moeten gelden dat minimaal 30% van de (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden moet hebben gereageerd. Aannemen van dit amendement kan betekenen dat in het kader van de transitie naar de Wtp het fonds een extra stap moet zetten alvorens kan worden ingevaren naar de nieuwe pensioenregeling.

In de loop van 2025 wordt daarnaast het wetsvoorstel voor de Wet toezeggingen pensioenonderwerpen verwacht. Met dit wetsvoorstel zal uitvoering worden gegeven aan de toezeggingen die in de Eerste Kamer zijn gedaan bij de behandeling van de Wet toekomst pensioenen. Dit betreft met name het regelen van de vrijwillige voortzetting van wezenpensioen en het invoeren van een uniform (voor alle pensioenfondsen gelijk) kindbegrip.

Tenslotte is eind 2024 duidelijk geworden dat de belastingwetgeving niet goed aansluit op de pensioenwetgeving waardoor het (blijven) doen van tijdelijke uitkeringen onder het nieuwe pensioenstelsel niet mogelijk blijkt en ook het voortzetten van een wezenpensioen op basis van eerbiedigende werking na de leeftijd van 25 jaar evenmin mogelijk blijkt. Door een brief en een besluit van de verantwoordelijke staatssecretaris wordt tijdelijk fiscaal toegestaan dat tijdelijke uitkeringen en wezenpensioen aan wezen ouder dan 25 jaar worden uitgekeerd waarna in de loop van 2025 een wetsvoorstel tot aanpassing van de wet zal worden ingediend.

Wet pensioenverdeling bij scheiding 2022

Dit wetsvoorstel regelt hoe pensioen bij een echtscheiding vanaf 2022 verdeeld moet worden. In dit wetsvoorstel wordt onder meer geregeld dat bij scheiding het te verdelen ouderdomspensioen en partnerpensioen wordt omgezet in een eigen recht op ouderdomspensioen voor de gewezen partner. Dit wetsvoorstel had op grond van de eerste planning in werking moeten treden in 2021, maar is ondertussen, in

overleg met de pensioensector uitgesteld naar 2027. Daarmee wordt voorkomen dat de pensioensector zowel onder het oude pensioenstelsel als onder het nieuwe deze wet zou moeten implementeren. Naar verwachting zal in de loop van 2025 een wetsvoorstel tot wijziging van de wet verevening pensioenrechten bij scheiding worden gedaan om voor de periode tot 2027 een aantal wijzigingen door te voeren waarmee, zonder dat dit problemen oplevert in de uitvoering bij de pensioenfondsen, een eerste stap kan worden gezet naar het nieuwe systeem uit het wetsvoorstel.

Verdere implementatie SFDR

Pensioenfonds PDN heeft in 2023 bewust zelf gekozen voor de opt-in inzake de Verklaring Ongunstige Effecten Duurzaamheids-factoren conform SFDR artikel 4. De bijbehorende Principle Adverse Impact (PAI)-verklaringen zijn medio 2024 voor het eerst gepubliceerd op de website van Pensioenfonds PDN. In het duurzaamheidsverslag over 2024 (zie hoofdstuk 10) is hier verdere informatie over opgenomen.

4.3 Extern Toezicht in 2024

De Nederlandsche Bank

Sinds 2021 heeft DNB een aangepaste toezicht-methodologie (ATM), die gebaseerd is op risico-gebaseerd toezicht. De fondsen zijn daartoe ingedeeld naar nieuwe risico-klassen. Het toezicht is ook meer data-gedreven met focus op geautomatiseerde scores. Alleen als gesignaleerde risico's groot zijn, wordt nader onderzoek verricht bij een pensioenfonds. Het toezicht van DNB wordt daarmee dynamischer, minder toezicht op basis van een 'ritme' van gesprekken en meer op basis van actuele ontwikkelingen en risico's. DNB kondigt jaarlijks voorafgaand aan het kalenderjaar aan, welke (sectorbrede) uitvragen worden gedaan bij elk pensioenfonds en of er specifieke thema-onderzoeken gaan plaatsvinden; de zogenoemde toezichtagenda. Tevens is DNB gaan werken met "puo-gericht"-toezicht waardoor het toezicht verschuift van het pensioenfonds naar de pensioenuitvoeringsorganisatie.

Voor Pensioenfonds PDN waren in 2024 geen themaonderzoeken opgenomen in de DNB-toezichtagenda. Gedurende het jaar heeft het fonds zoals gebruikelijk de uiteenlopende sectorbrede DNB uitvragen aangeleverd, zoals een beperkte uitvraag niet-financiële risico's en de periodieke uitvragen met betrekking tot de implementatie van de Wet toekomst pensioenen. In februari 2024 heeft er een toezichtgesprek plaatsgevonden. Daarnaast hebben er op initiatief van DNB een RIG informatiebeveiligingen en een self-assessment Duurzaamheid plaatsgevonden. In oktober 2024 heeft PDN bij DNB een partiële beoordeling aangevraagd voor borging en zekerstelling van de datakwaliteit in het kader van de pensioentransitie.

Autoriteit Financiële Markten

In 2024 was er contact met de Autoriteit Financiële Markten (AFM) over het communicatieplan bij de pensioentransitie, het informatieverzoek indexatie 2023 en een onderzoek naar de correctheid van scenariobedragen. De uitkomsten van het onderzoek worden door de AFM meegenomen bij de toekomstige communicatie over (verwachte) pensioenuitkeringen.

Autoriteit Persoonsgegevens

Datalekken moeten verplicht en direct gemeld worden bij de Autoriteit Persoonsgegevens. Daarnaast gelden er regels ten aanzien van het melden van een datalek aan betrokkenen. In het gegevensbeschermingsbeleid van Pensioenfonds PDN zijn de eisen beschreven die Pensioenfonds PDN stelt aan opslag en gebruik van

persoonsgegevens voor iedereen die werkzaamheden uitvoert. In 2024 zijn er geen datalekken bij het fonds gemeld en zijn er dus geen meldingen gedaan aan de Autoriteit Persoonsgegevens.

Accountant

Het bestuur wijst een externe accountant aan, die jaarlijks de jaarrekening, het bestuursverslag, het duurzaamheidsverslag en de staten voor DNB controleert. Ook levert de accountant een controleverklaring bij de jaarstukken. De externe accountant doet jaarlijks schriftelijk verslag van zijn werkzaamheden en bevindingen in de vorm van een assurance rapport en een accountantsverslag, waarin begrepen zijn de controleaanpak, controlebevindingen en informatie uit hoofde van de functie als externe accountant. De externe accountant wordt jaarlijks uitgenodigd in een bestuursvergadering om de bevindingen toe te lichten.

Actuaris

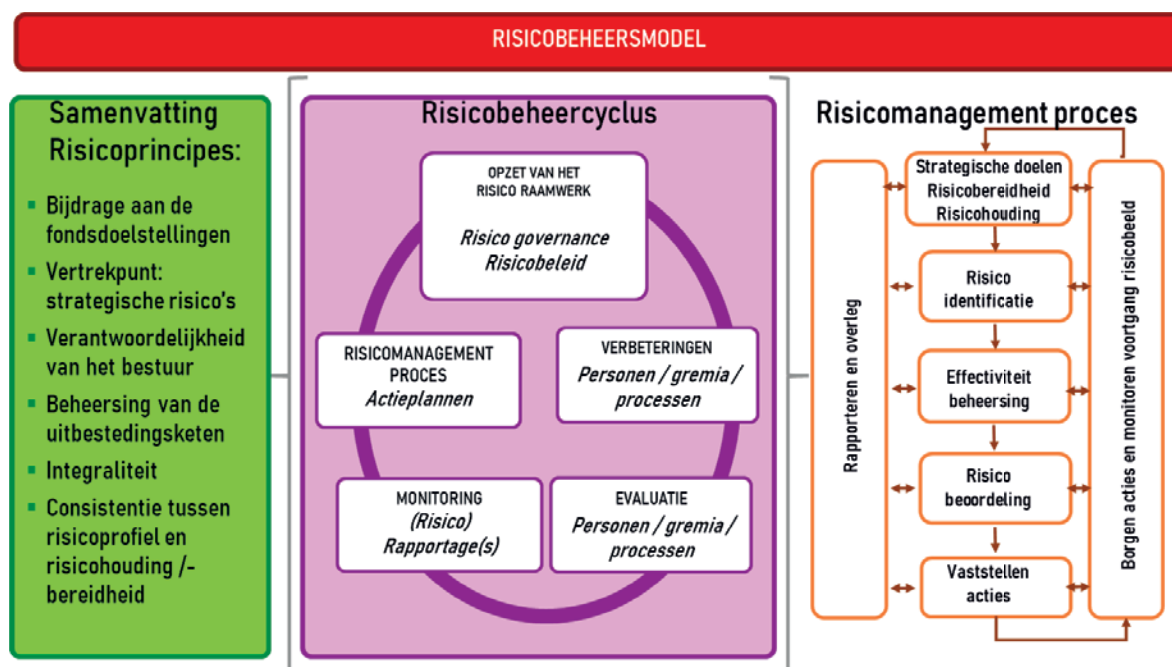
Het bestuur wijst een externe waarmerkende actuaris aan. Deze doet jaarlijks schriftelijk verslag aan het bestuur van zijn werkzaamheden en bevindingen in de vorm van een verklaring met betrekking tot de jaarrekening en de jaarstaten voor DNB en een actuariael rapport. De externe waarmerkende actuaris licht jaarlijks de bevindingen toe in een bestuursvergadering.

5 RISICOMANAGEMENT

5.1 Risicobeleid

Pensioenbeheer en vermogensbeheer, de twee pijlers van de bedrijfsvoering van het pensioenfonds, leiden onvermijdelijk tot risico's. Deze risico's kunnen een bedreiging vormen voor het realiseren van de doelstellingen en ambities, maar ze kunnen ook leiden tot kansen. Risico's kunnen door de tijd heen veranderen en ze kunnen elkaar in onderlinge samenhang versterken. Systematisch en integraal risicobeheer benoemt de risico's en de onderlinge samenhang tussen deze risico's. Het ondersteunt ook de beleids- en besluitvorming en maakt onderdeel uit van de integere en beheerste bedrijfsvoering van Pensioenfonds PDN.

Hieronder beschrijven we de structuur van het risicobeheersmodel bij Pensioenfonds PDN. Het model rust op drie pijlers: de risicoprincipes, de risicobeheercyclus en het risicomanagementproces.

Bovenstaande risicoprincipes hanteert Pensioenfonds PDN als leidraad bij de invulling van het risicobeheersmodel. Belangrijke elementen zijn de eindverantwoordelijkheid van het bestuur, integraliteit in de identificatie en beoordeling van risico's en het vaststellen of risicobeoordeling en risicohouding/-bereidheid in lijn zijn met elkaar (consistentie). Daarbij geldt dat risicomanagement geen doel is op zichzelf. Het draagt bij aan het kunnen bereiken van de Pensioenfonds PDN-doelstellingen.

De risicobeheercyclus maakt inzichtelijk hoe risicomanagement onderdeel is van de bedrijfsvoering van Pensioenfonds PDN. In deze cyclus zijn de risico governance en het risicobeleid de ankerpunten van het risicomanagementproces. Dit proces lichten we apart toe. De periodieke monitoring van de risico's en de jaarlijkse evaluatie van de risicobeheercyclus kunnen aanleiding zijn voor verbeteracties.

5.2 Risico governance

Om voldoende waarborg in te bouwen voor onafhankelijke toetsing van het risicobeheer maakt Pensioenfonds PDN gebruik van een veel gehanteerde aanpak voor de aansturing van het risicomanagement. Deze aanpak onderkent drie lijnen of lagen. De eerste lijn zorgt voor voorbereiding en uitvoering van beleid. De tweede lijn monitort en bewaakt of de eerste lijn de verantwoordelijkheden ook neemt en daarbij voldoende de risico's in acht neemt. De derde lijn beoordeelt het samenspel tussen de eerste en tweede lijn.

Eerste lijn: uitvoering en beleidsvoorbereiding

De Commissie Beleggingen en de Commissie Pensioenen & Communicatie vormen samen met het bestuur de eerste lijn. Deze lijn schat de risico's in van inhoudelijke voorstellen en kijkt of die risico's passen binnen de afgesproken risicohouding.

Tweede lijn: risicobeheer en compliance

Taken van de tweede lijn zijn tegenwicht bieden aan de uitvoering, opiniëren van beleidsvoorstellen, organiseren van risk assessments en toezicht houden op naleving van gedragsrichtlijnen en wet- en regelgeving. De tweede lijn bestaat uit de sleutelfunctie Risicobeheer, de sleutelfunctie Actuarieel en de compliance officer. De sleutelfunctie Risicobeheer bewaakt dat voorgenomen besluitvorming door het bestuur in lijn ligt met het beleid en de risicohouding. De sleutelfunctiehouder borgt dat het bestuur een totaalbeeld heeft van de verschillende risico's waaraan Pensioenfonds PDN blootstaat. Het Risico-overleg ondersteunt de SFH Risicobeheer bij de uitvoering van zijn taken.

Derde lijn: interne audit

De sleutelfunctie Interne Audit vult de derde lijn in. Deze beoordeelt onder meer de opzet, het bestaan en de werking van de risicobeheersingsmaatregelen, effectiviteit van besluitvormingsprocessen en voert audits uit op onderdelen van het primaire proces (vermogensbeheer, pensioenbeheer), stelt vast of eerste en tweede lijn adequaat functioneren en rapporteert daarover aan het bestuur.

5.3 Risicomanagementproces

In het risicomanagementproces zijn de strategische doelstellingen van Pensioenfonds PDN het vertrekpunt, gekoppeld aan de risicohouding en risicobereidheid per risicogebied.

Pensioenfonds PDN hanteert hierbij vier risicogebieden:

- Strategische risico's;
- Financiële risico's;
- Operationele risico's;
- Compliance risico's.

Per risicogebied stelt Pensioenfonds PDN een risicohouding/-bereidheid vast. Door het structureel identificeren en analyseren van de risico's bepaalt het fonds (minimaal) elk kwartaal of de risicobeoordeling per risicogebied voldoet aan de risicohouding/-bereidheid. De rapportage- en vergadercyclus van Pensioenfonds PDN gelden hierbij als belangrijke informatiebronnen.

Vervolgens bespreekt het bestuur of aanvullende acties nodig zijn om de risicobeheersing te verbeteren of aan te passen. Pensioenfonds PDN wijst eventuele acties toe aan actiehouders. Het fonds monitort een tijdige afronding van de beoogde acties en of het risicobeeld nog steeds voldoet aan de geldende kaders.

Om de risicobeheercyclus te voltooien, is het belangrijk om minimaal driejaarlijks te evalueren of de risico governance en de risicobeheercyclus naar behoren functioneren en of de risico-inschattingen nog actueel zijn. Pensioenfonds PDN verwerkt verbeterpunten vervolgens in het risicoraamwerk. In 2024 is deze evaluatie uitgevoerd in de vorm van de ERB.

5.4 Beoordeling risico's

Eens in de drie jaar voert Pensioenfonds PDN de ERB uit. De ERB is een analyse en beoordeling van de risico's waaraan het pensioenfonds nu of in de toekomst kan worden blootgesteld. Het gaat dan om materiële risico's die het behalen van de doelstelling van het fonds kunnen bedreigen.

In de ERB stelt het bestuur zichzelf een centrale vraag en onderzoekt daarbij de belangrijkste risico's

De centrale vraag is het vertrekpunt van de analyse en luidt als volgt: is PDN in staat om de Wtp-regeling tijdig en met behoud van draagvlak bij werkgevers en deelnemers in te voeren?

Om deze vraag te kunnen beantwoorden zijn twee scenario's onderzocht en beoordeeld. De beoordeling vindt plaats door per scenario te bekijken of het gevolgen heeft voor het behalen van de doelstellingen van het fonds en zo ja, in welke mate. Bij serieuze impact dienen er mogelijk (aanvullende) beheersmaatregelen getroffen te worden (zogenoemde vervolgacties).

Dit zijn de doelstellingen die getoetst zijn:

- Klantgerichtheid: wij zullen onze dienstverlening blijven verbeteren door innovatie, waardoor wij deelnemers en werkgevers oplossingen kunnen bieden met de nadruk op kwaliteit.
- Duurzaamheid en efficiëntie: wij investeren in (kosten)efficiënte en duurzame oplossingen.
- Synergie: we benutten de synergie tussen de werkgevers en schaalgrootte van ons fonds om kwaliteit te maximaliseren.

Bij de vaststelling van de scenario's is bewust gekozen voor een beperkte tijdshorizon. De transitie naar het nieuwe stelsel heeft een zodanige impact in de eerstkomende 2 tot 3 jaar dat risico's of scenario's met een langere tijdshorizon in deze fase niet of nauwelijks aan de orde zijn. Dit weerhoudt het bestuur er overigens niet van om wel actief te werken aan actualisering van de strategie.

1. Kunnen economische ontwikkelingen het fonds zodanig raken dat de transitie in gevaar komt?

In het eerste scenario is onderzocht of economische ontwikkelingen de invaardeckingsgraad in gevaar kunnen brengen. Daardoor kunnen de afspraken die gemaakt zijn door de sociale partners over de nieuwe regeling en eventuele compensatiemaatregelen niet (volledig) waargemaakt worden.

Dit scenario is naar het oordeel van het bestuur voldoende beheerst. Wel is een vervolgactie gedefinieerd, te weten extra aandacht voor communicatie met gepensioneerden door heldere uitleg te geven over de gemaakte keuzes bij het invaren en de mogelijke gevolgen daarvan voor de toekomstige uitkeringen. Dit heeft in 2024 dan vooral betrekking op de besluiten die ten tijde van de ERB al in onderzoek waren en later in het jaar genomen zijn om extra beschermingsmaatregelen te nemen rond de dekkingsgraad.

2. Kan de transitie naar het nieuwe pensioenstelsel (de Wtp) een verlies aan draagvlak onder de werkgevers of de deelnemers tot gevolg hebben?

In het tweede scenario is onderzocht of de nieuwe regeling bij de opdrachtaanvaarding door het fonds wel voldoende tegemoetkomt aan de verwachtingen van de deelnemers of van de werkgever. Misschien voelen actieve deelnemers of gepensioneerden zich onvoldoende gehoord of er wordt in negatieve zin van afgeweken van hun wensen waardoor werkgevers moeite hebben met de nieuwe regeling.

Ook scenario 2 is naar het oordeel van het bestuur voldoende beheerst. Wel onderkent het bestuur het juridisch risico op eventuele procedures. Het bestuur is van mening dat zoveel mogelijk maatregelen moet treffen, te beginnen bij het benadrukken van het belang van het hoorrecht van gepensioneerden. Als tweede vervolgactie is vastgesteld dat er extra aandacht moet zijn voor de specifieke aspecten in de nieuwe pensioenregeling. Juist daarover kunnen vragen ontstaan bij werkgevers met een specifieke bedrijfsvoering en achterban, en dat kan aanleiding zijn het niet eens te zijn met de voorgestelde Wtp-regeling en de invaardoelstellingen.

Naast de materiële risico's doet het bestuur ook een uitspraak over de beheersing van de operationele risico's

De operationele risico's houden verband met de dagelijkse gang van zaken van het fonds en omvatten ook de financiële risico's die samenhangen met het vermogensbeheer. Op grond van de risicorapportage die elk kwartaal opgesteld wordt en de tussentijdse risicoanalyses die uitgevoerd worden, is het bestuur van oordeel dat deze risico's voldoende beheerst worden. Gedurende 2024 is de meeste aandacht uitgegaan naar het omgevingsrisico en het governance risico.

Het omgevingsrisico was dominant gezien de politieke ontwikkelingen in Nederland en mogelijke gevolgen van de verkiezingen dit jaar in een aantal Europese landen en in de VS. Het tweede belangrijke aspect in het omgevingsrisico is de impact die Wtp voor de deelnemers kan hebben op de pensioenverwachtingen. Dit risico wordt gemonitord in het Wtp-project en is ook onderzocht in de ERB, zoals hiervoor al beschreven.

Het governance risico lag boven de risicobereidheid omdat een aantal vervolgstappen op de overname van DPS (eind december 2023) gedurende het jaar 2024 nog in behandeling was. PDN heeft daarom een aandeelhouderscommissie ingericht voor een goede scheiding van de klantrelatie versus de aandeelhoudersrelatie. De diverse formele documenten (aandeelhoudersreglement, RvC-reglement e.d.) zijn inmiddels vastgesteld. Daarnaast wil pensioenfonds PDN als aandeelhouder haar financieel meerjarenbeleid actualiseren, waarin onder meer gekeken wordt naar de afspraken over dividend en vorming van reserves.

Voor wat betreft de financiële risico's zijn uit de monitoring en evaluatie van de Commissie Beleggingen geen risico's naar voren gekomen die moeten leiden tot herziening van het strategisch (beleggings-)beleid, de uitgangspunten of de ambitie van het fonds. Ook in de operationele uitvoering van het vermogensbeheer heeft het bestuur, mede op het advies van de Commissie Beleggingen, geen aanleiding gezien tot beleidswijzigingen of het nemen van extra beheersmaatregelen.

Wel is besloten om binnen de bestaande beleidsgrenzen maatregelen te nemen die de dekkingsgraad kunnen beschermen in aanloop naar de transitie naar de Wtp. In paragraaf 2.1 is dit onderwerp nader beschreven.

Conclusie in de ERB bij de risico's in de reguliere bedrijfsvoering was dat er geen wezenlijke aanpassingen nodig waren in het bestaande risicobeeld van de kernrisico's:

Strategische risico's	Waarschijnlijkheid	Impact	Totaal risicoscore	Risicobereidheid
Omgevingsrisico	Medium	High	High	High
Governance risico	Medium	Medium	Medium	Low

Financiële risico's	Waarschijnlijkheid	Impact	Totaal risicoscore	Risicohouding
ESG risico	Medium	Medium	Medium	Medium
Pensioendriehoek	High	Medium	High	Medium

Operationele risico's	Waarschijnlijkheid	Impact	Totaal risicoscore	Risicobereidheid
IT cyberrisico	Low	Low	Low	Low
IT aanpasbaarheid	Low	Medium	Medium	Low
Datakwaliteit	Low	Low	Low	Low

Het laatste onderdeel in de ERB betreft de wijze waarop het bestuur het risicomanagement heeft ingericht.

In de ERB moet het bestuur een oordeel geven over de effectiviteit van het risicobeheer. Eerdergenoemde rapportages en risicoanalyses vormen een belangrijke basis voor deze beoordeling. Ook in de wijze waarop het risicomanagement georganiseerd is en de wijze waarop met risico's rekening wordt gehouden in de besluitvorming, ziet het bestuur geen onvolkomenheden. Het bestuur concludeert dan ook dat het risicomanagementproces voldoende waarborgen geeft dat risico's tijdig worden onderkend en voldoende beheerst.

Ten aanzien van de categorie compliance risico's wordt verwezen naar de compliance rapportage in paragraaf 9.4 van dit jaarverslag. Van integriteitsissues is in 2024 geen sprake geweest.

Ter identificatie en beoordeling van integriteitsrisico's wordt periodiek door het bestuur, ondersteund door de Compliance Officer, een Strategische Integriteit Risico Analyse (SIRA) uitgevoerd. Binnen de SIRA worden onder meer de frauderisico's beoordeeld. Zowel het interne als het externe frauderisico is als laag risico gekwalificeerd na beheersmaatregelen. Ten aanzien van interne en externe fraude zijn de volgende beheersmaatregelen ingeregeld:

- Het fonds beschikt over een integriteitsbeleid en hieraan gekoppeld een gedragscode waarop door de onafhankelijke Compliance Officer wordt toegezien;
- Bestuurders worden ter toetsing voorgedragen aan de toezichthouder waar een antecedentenonderzoek plaats heeft;
- Bestuursleden hebben geen directe toegang tot de geldstromen van het fonds.

5.5 Activiteiten risicomanagement in 2024

Een tweetal projecten heeft de meeste aandacht gevraagd in 2024: de voorbereidingen op de invoering van de Wtp en het verzelfstandigingstraject van de uitvoeringsorganisatie DPS.

Wtp-implementatie

Begin 2023 is een risico en control assessment (RCA) gehouden en zijn de risico's geïdentificeerd die het Wtp-traject kunnen raken. Deze RCA is ook in 2024 structureel bijgehouden en besproken in het bestuur. Een van de belangrijke beheersmaatregelen is de governance maatregel dat een regiegroep is ingesteld met vertegenwoordigers van de sociale partners en het PDN-bestuur onder leiding van een onafhankelijk voorzitter. De PDN-afgevaardigden van deze regiegroep rapporteren terug aan het bestuur. De projectleider is verantwoordelijk voor het project om te komen tot invoering van de Wtp. Inhoudelijke terugkoppeling over het project inclusief de regiegroep vindt plaats aan het gehele bestuur. Het bestuur concludeert op grond van de periodieke monitoring en beoordeling door de commissie P&C van de RCA alsmede op basis van de monitoring van het proces door het risico-overleg dat er geen risico's zijn die onvoldoende beheerst kunnen worden. Wel is sprake van het (vooralsnog) overschrijden van de risicobereidheid op een aantal risico's.

Dit zijn:

- Politiek risico: impact wetgeving op pensioenstelsel. Amendementen op de Wtp-wetgeving door nieuwe Tweede Kamer leiden mogelijk tot noodzakelijke aanpassingen resp. procesvertraging.
- Complexiteitsrisico: er is nog geen concreet inzicht in de technische uitvoerbaarheid van de nieuwe regeling. Het transitieplan is eind 2024 wel in een vergevorderd stadium maar de voorbereidingen van het IT-systeem is nog niet zover dat de regeling daadwerkelijk ingepast kan worden.
- Juridisch risico: weerstand bij en juridische stappen door een (groep) deelnemers is niet uit te sluiten.
- Evenwichtige besluitvorming: het evenwichtigheidskader is vastgesteld maar de feitelijke opdrachtaanvaarding is nog niet uitgevoerd.
- Operationeel: het project legt een grote claim op beschikbare capaciteit, zowel bij DPS als bij de IT-leverancier.

Verzelfstandiging DPS

Gedurende het jaar heeft het verzelfstandigingstraject van DPS gelopen. De risico's voor het fonds hadden met name betrekking op de werkdruk die dit project met zich meebracht en de mogelijk daaruit volgende negatieve gevolgen voor de reguliere dienstverlening en het Wtp-project. Daarbij was het zorgdragen voor een beheerste verzelfstandiging van de IT-omgeving niet zonder risico's. Met een gedegen projectvoorbereiding en -uitvoering is DPS in staat gebleken de verzelfstandiging succesvol en tijdig uit te voeren zonder dat dit negatieve gevolgen had voor de dienstverlening aan Pensioenfonds PDN. Gedurende dit traject heeft DPS uitgebreid gerapporteerd over de voortgang en de risico's en heeft het pensioenfonds de eigen projectrisico's beoordeeld.

In de tweede helft van 2024 is het traject gestart ter verdieping van de ESG-risico's. Vanuit een 'long list' van risico's op het gebied van Environment (E), Social (S) en Governance (G) zal in 2025 een short list van risico's uitgewerkt worden, die daadwerkelijk materieel zijn voor het fonds en waar actieve monitoring op toegepast moet worden. Een aantal van die risico's is al onderdeel van het beleggingsbeleid en daarover wordt ook gerapporteerd (zie hoofdstuk 10 - duurzaamheidsverslag). In 2025 zal de monitoring verder uitgewerkt worden, onder meer door het formuleren van meetbare indicatoren bij de doelstellingen.

5.6 Gevoeligheid dekkingsgraad voor marktontwikkelingen

De dekkingsgraad van Pensioenfonds PDN is gevoelig voor veranderingen van renteniveaus en schommelingen in de rendementsportefeuille. In onderstaande tabel is dit effect indicatief weergegeven.

- Met de dekkingsgraad (DKG) van ultimo 2024 van 122,3% kan Pensioenfonds PDN bij gelijkblijvende rente een daling van de waarde van de rendementsportefeuille opvangen van circa 20% voordat de dekkingsgraad lager wordt dan 111,5%.
- Een gelijktijdige daling van de rente kan tot 1,5% opgevangen worden voordat een dekkingsgraad van 105,1% wordt bereikt.
- Een dekkingsgraad van bijvoorbeeld 142,0% kan worden bereikt door een combinatie van een stijging van zakelijke waarden met 10%, gecombineerd met een rentestijging van 150bp.

		Waardeverandering non-matchingportefeuille (goud constant)								
		-30,0%	-20,0%	-10,0%	0,0%	+10%	+20%	+30%		
Verandering marktrente	+1,5%	114,8%	121,6%	128,4%	135,2%	142,0%	148,8%	155,6%	●	DKG >= TBI
	+1%	111,4%	117,6%	123,9%	130,1%	136,3%	142,5%	148,8%	●	VEV <= DKG < TBI
	+0,5%	108,6%	114,3%	120,1%	125,8%	131,6%	137,3%	143,0%	●	MVEV <= DKG < VEV
	0,0%	106,2%	111,5%	116,8%	122,3%	127,5%	132,8%	138,1%	●	Kritische DKG <= DKG < MVEV
	-0,5%	104,1%	109,1%	114,0%	119,0%	124,0%	128,9%	133,9%	●	DKG < Kritische DKG
	-1,0%	102,3%	106,9%	111,6%	116,2%	120,9%	125,5%	130,2%		
	-1,5%	100,7%	105,1%	109,4%	113,8%	118,2%	122,5%	126,9%		

6 VOORUITBLIK

6. Vooruitblik

Wet toekomst pensioenen

In 2025 zal Pensioenfonds PDN zich blijven richten op de implementatie van de Wtp. Een van de belangrijkste stappen in dit proces is de voorbereiding van de opdrachtaanvaarding (waaronder het invaarbesluit), dat de overgang naar het nieuwe pensioenstelsel markeert.

Daarnaast zal het verantwoordingsorgaan zich bezighouden met de adviesvoorbereiding met betrekking tot het invaarbesluit. Het VO beoordeelt of het bestuur in de besluitvorming de belangen van alle belanghebbenden zorgvuldig heeft afgewogen en dat het besluit in lijn is met de doelstellingen van het fonds. De raad van toezicht speelt hierbij een cruciale rol door het invaarbesluit te beoordelen en goed te keuren. Hun goedkeuring is een belangrijke mijlpaal in het transitieproces, aangezien het de formele instemming van het toezichthoudende orgaan vertegenwoordigt.

Het uiteindelijke doel van deze inspanningen is het indienen van het invaarbesluit voor goedkeuring door De Nederlandsche Bank (DNB). Deze goedkeuring is de laatste stap in het proces en zal de formele overgang naar het nieuwe pensioenstelsel mogelijk maken. Hiermee bereidt Pensioenfonds PDN zich voor op een toekomstbestendige pensioenregeling voor al haar deelnemers.

Communicatie

In 2025 zal de communicatie over de transitie naar de nieuwe pensioenregeling centraal komen te staan. Daarvoor is het communicatie campagneplan Wtp opgesteld.

Belangrijke speerpunten in dit plan zijn:

- Werken aan het vertrouwen van de (gewezen) deelnemers en gepensioneerden in zowel Pensioenfonds PDN als in de nieuwe pensioenafspraken op basis van de Wet toekomst pensioenen;
- Overdragen van voor de verschillende doelgroepen relevante informatie over het nieuwe pensioen;
- Gedurende de transitieperiode handelingsperspectief bieden in situaties waarin deelnemers keuzes kunnen maken die een ander effect hebben op hun pensioen vóór of ná de transitiedatum.

De uitvoering van dit plan ziet op de periode na aanbidding van het transitieplan aan Pensioenfonds PDN en zal doorlopen tot ongeveer zes maanden na de transitiedatum.

Duurzaam beleggen

Een ander speerpunt voor het bestuur in 2025 is het vormgeven van een ESG risicoraamwerk om onze ESG-risico's effectief te identificeren, te beoordelen en te beheren binnen onze beleggingsportefeuille. Daarnaast zullen we onze inzet voor impact bonds evalueren en waar nodig aanpassingen maken om onze doelstellingen op dit gebied te versterken. Het bestuur zal het raamwerk voor duurzaamheid blijven verdiepen, en speciale aandacht besteden aan relevante thema's en onderzoeken hoe we onze processen rondom duurzaam beleggen verder kunnen aanscherpen.

DORA

De toenemende inzet en afhankelijkheid van ICT voor financiële diensten gaat gepaard aan een groeiend risico op cybercriminaliteit. Op initiatief van de Europese Commissie is per 17 januari 2025 DORA in werking getreden; Europese wet- en regelgeving ter verbetering van de Digitale Operationele Weerbaarheid in de financiële sector. Informatiebeveiliging & Cybersecurity heeft voor Pensioenfonds PDN en uitvoerder DPS de hoogste prioriteit en wordt al jaren beheerst met een omvangrijk IT-securitykader dat voldoet aan de DNB *Good Practice Informatiebeveiliging*. In 2024 heeft PDN een self assessment uitgevoerd in het kader van de DORA-verordening. Met een FIT/GAP-analyse is vastgesteld dat veel DORA-requirements worden afgedekt door bestaande IT-Controls, niet in de laatste plaats door de aandacht die in de afgelopen jaren is gegeven aan de navolging van de *Good Practice Informatiebeveiliging*. DORA kent echter andere accenten en verscherpte normen. Op basis van de gap analyse zijn acties afgeleid om tijdig te voldoen aan DORA waarbij met name werking van de beheersmaatregelen aandacht behoeft. Ten aanzien van werking van de beheersmaatregelen geldt een termijn van zes maanden om deze aantoonbaar te maken. Het fonds neemt in de eerste helft van 2025 verdere maatregelen ter dichting van de geïdentificeerde gaps om naast opzet en bestaan eveneens de werking van de beheersmaatregelen te kunnen aantonen.

Strategie

PDN zal in 2025 verder gaan met het ontwikkelen van de visie en strategie voor het fonds voor de toekomst. De ontwikkelingen in de markt voor pensioenen in Nederland en in de pensioensector in het bijzonder worden door PDN beoordeeld en mede op basis hiervan zal PDN bepalen welke rol en positie het fonds kan hebben na overgang naar de nieuwe Pensioenregeling. Kwalitatief hoogwaardige dienstverlening aan deelnemers en aangesloten ondernemingen en een goed en duurzaam pensioen blijven het uitgangspunt. Maar innovatie in techniek en productontwikkeling gaat snel. Het is voor PDN belangrijk om hier, in nauwe samenwerking met onze uitvoerder DPS, op tijd op in te spelen en zodoende relevant te blijven in haar dienstverlening.

Geopolitieke onzekerheden

In de wereld zijn er verschillende geopolitieke onzekerheden die financiële gevolgen kunnen hebben. Bekende zaken zijn de oorlog tussen Oekraïne en Rusland, de oorlog in Gaza, spanningen tussen Taiwan en China en de uitslag van de verkiezingen in de VS. Niet alleen de humanitaire gevolgen, maar ook de potentiële economische gevolgen leiden tot zorgen bij het pensioenfonds. Eventuele verdere escalatie van dergelijke conflicten kan op verschillende manieren negatief uitpakken voor de economie. In geval van een groot conflict kunnen allerlei beleggingen worden geraakt. Het voldoende spreiden van het belegd vermogen (diversificatie) heeft daarom verhoogd de aandacht van het fonds.

Het bestuur van Pensioenfonds PDN,
 De heer Arend de Jong (onafhankelijk voorzitter)
 Mevrouw Laurine Lemon
 De heer Piet Molenaar
 De heer Ivo Nelissen
 De heer Peter Pasmans
 De heer Piet Rennen
 De heer Wim Reinartz
 De heer Arie Sonneveld
 De heer Eiko de Vries

21 mei 2025

JAAARREKENING

The page features a large, solid blue background. In the upper right, there is a white rectangular box containing the title 'JAAARREKENING' in bold, orange, sans-serif capital letters. At the bottom of the page, there are two large, abstract geometric shapes. On the left, a light blue shape with a complex, angular form extends upwards. To its right, a white shape with a similar angular form extends upwards, creating a sense of depth and contrast against the blue background.

7 JAARREKENING

7.1 Balans per 31 december

ACTIVA (in € mln.)		2024	2023
Beleggingen		7.797	7.385
Vastgoedbeleggingen	(1)	468	521
Aandelen	(2)	1.675	1.972
Vastrentende waarden	(3)	4.806	4.061
Derivaten	(4)	26	50
Overige beleggingen	(5)	822	781
waarvan:			
Beleggingen voor risico fonds		7.749	7.340
Beleggingen voor risico deelnemer (PPS)		17	20
Beleggingen voor risico deelnemer (toedelingskring var. uitkering)		3	2
Beleggingen voor risico deelnemer (NPR)		26	23
Deelnemingen	(6)	5	5
Aandelen in dochterondernemingen			
Vorderingen en Overlopende Activa	(7)	17	17
Vorderingen uit gecedeerde rechten		1	1
Overige vorderingen		16	16
Overige Activa	(8)	66	70
Liquide middelen		66	70
Totaal Activa		7.885	7.477
PASSIVA (in € mln.)			
Stichtingskapitaal en Reserves		1.423	1.234
Overige reserves	(9)	1.423	1.234
Technische Voorzieningen	(10)	6.382	6.117
TV voor risico fonds		6.336	6.072
TV voor risico deelnemer (PPS)		17	20
TV voor risico deelnemer (toedelingskring var. uitkering)		3	2
TV voor risico deelnemer (NPR)		26	23
Overige Schulden en Overlopende Passiva	(11)	80	126
Derivaten	(4)	54	65
Schuld aan kredietinstellingen		14	51
Overige schulden		12	10
Totaal Passiva		7.885	7.477

7.2 Staat van Baten en Lasten

BATEN (in € mln.)		2024	2023
Premies	(12)	111	106
Beleggingsresultaten	(13)	618	583
Direct		138	163
Indirect		498	438
Kosten vermogensbeheer		-18	-18
Transactie gerelateerde kosten		0	0
Overige Baten		1	1
Resultaat van dochterondernemingen		1	0
Totaal Baten		730	690
LASTEN (in € mln.)			
Pensioenuitkeringen	(14)	-273	-261
Mutatie Voorzieningen	(15)	-265	-514
TV voor risico fonds		-264	-513
Pensioenopbouw		-87	-74
Indexering en andere toeslagen		-111	-329
Rentetoevoeging		-204	-177
Onttrekking voor pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten		279	266
Wijziging marktrente		-88	-197
Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten		-6	6
Overige mutaties voorziening pensioenverplichtingen		-47	-8
TV voor risico deelnemer		0	0
TV voor risico deelnemer (toedelingskring var. uitkering)		-1	-1
Overige voorzieningen		0	0
Saldo Waardeoverdrachten	(16)	4	-7
Inkoop		7	3
Afkoop		-3	-10
Pensioenuitvoeringskosten	(17)	-6	-5
Overige Lasten		0	0
Totaal Lasten		-540	-787
RESULTAAT (in € mln.)			
Totaal Resultaat		190	-97

7.3 Kasstroomoverzicht

	(in € mln.)	
	2024	2023
Kasstroom uit Pensioenactiviteiten	-161	-167
Ontvangen premies	112	105
Ontvangen waardeoverdrachten	7	3
Betaalde uitkeringen	-273	-261
Betaalde waardeoverdrachten	-3	-10
Betaalde uitvoeringskosten	-6	-5
Overige mutaties uit pensioenactiviteiten	1	1
Kasstroom uit Beleggingsactiviteiten	194	126
Verkopen en aflossingen	2.708	985
Directe beleggingsopbrengsten	121	155
Aankopen en verstrekkingen	-2.682	-1.051
Betaalde kosten vermogensbeheer	-18	-18
Indirecte beleggingsopbrengsten	65	59
Overige mutaties uit beleggingsactiviteiten	0	-5
Netto Kasstroom / Mutatie Liquide Middelen	33	-41

7.4 Toelichting op de jaarrekening

7.4.1 Grondslagen voor de waardering

Algemeen

De jaarrekening heeft betrekking op Stichting Pensioenfonds PDN gevestigd in Sittard. Het KvK-nummer van de Stichting is 41070481.

Het jaarverslag is opgesteld op basis van continuïteitsveronderstelling. De jaarrekening is opgesteld conform Titel 9 Boek 2 BW en de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving (in het bijzonder RJ 400 en RJ 610) en opgemaakt per 26 mei 2025. In richtlijn RJ 400 wordt invulling gegeven aan het wettelijke vereiste van beschrijving van de voornaamste risico's en onzekerheden waarmee de rechtspersoon wordt geconfronteerd. Pensioenfonds PDN heeft de kernrisico's, geïmplementeerde beheersmaatregelen en mogelijke impact uiteengezet in hoofdstuk 5 van het bestuursverslag. Tot slot wordt via de toelichting op de actuariële analyse inzicht gegeven wat de impact van de belangrijkste risico's is geweest in het afgelopen jaar.

Pensioenfonds PDN heeft sinds 1 december 2023 een groepsmaatschappij DPS. Op grond daarvan moet in beginsel een geconsolideerde jaarrekening worden opgesteld conform Titel 9 art. 2:406 lid 1 BW. Aangezien de balans en het resultaat in de geconsolideerde jaarrekening slechts marginaal afwijken van de enkelvoudige jaarrekening en hierdoor geen ander of beter inzicht geeft, is de geconsolideerde jaarrekening niet opgenomen in dit jaarverslag en wordt een beroep gedaan op de vrijstelling inzake consolidatie conform Titel 9 art. 2:407 lid 1 sub a BW. DPS had ultimo 2024 70 medewerkers in dienst (65.1 Full Time Equivalent). Het kapitaalbelang van het fonds in DPS wordt in deze enkelvoudige jaarrekening als deelneming gerubriceerd.

Beleggingen in participaties in renewable energy, infrastructuur, goud en beleggingen in beleggingsinstellingen waarbij geen onderscheid naar categorie te maken is, worden gepresenteerd als overige belegging.

De spaarsaldi van de PPS- en NPR-regeling zijn voor risico van de deelnemers. De beleggingsmix voor de NPR is een lifecycle die gebaseerd is op de matching- en rendementsportefeuille van PDN. De PPS-saldi worden belegd in een mix van cash en passief beheerd obligatiefonds. Per saldo is 0,6% van het belegd vermogen voor risico van de deelnemers.

Het behaalde rendement van de PPS-regeling over 2024 bedroeg 2,0% ten opzichte van een rendement in de basisregeling van 8,6%. Het kapitaal voor de PPS-regeling wordt belegd in Europese staatsleningen, investment-grade bedrijfsobligaties en cash, waarbij gestuurd wordt op een looptijd die aansluit bij de gemiddelde (resterende) beleggingshorizon. De beleggingen kennen hierdoor een laag risico op wanbetaling, maar zijn wel gevoelig voor veranderingen in de rente. Als gevolg van de gedaalde rente, was het resultaat over 2024 positief.

Schattingswijzigingen & veronderstellingen

Voor financiële activa en financiële verplichtingen die gewaardeerd worden tegen reële waarde, moet de rechtspersoon aangeven of de boekwaarden zijn afgeleid van genoteerde marktprijzen, onafhankelijke taxaties, netto-contante-waardeberekeningen of dat een andere geschikte methode is gehanteerd. De waarde van de beleggingen is voor een groot deel gebaseerd op marktinformatie.

Voor niet-beursgenoteerde beleggingen waarvan geen marktinformatie beschikbaar is, worden schattingen en veronderstellingen toegepast om de waarde te bepalen. Het gaat hierbij om met name beleggingsmandaten in onder meer infrastructuur en renewable energy.

Daarnaast worden schattingen en veronderstellingen gebruikt bij de bepaling van de vermogensbeheerkosten die niet direct aan Pensioenfonds PDN gefactureerd worden. Deze veronderstellingen zijn volledig gebaseerd op de aanbevelingen van de Pensioenfederatie.

In 2024 hebben geen schattingswijzigingen in de waardebepalingen van de beleggingen plaatsgevonden. De wijziging in de fondsgrondslagen voor de technische voorziening zijn verder op in deze paragraaf vermeld onder het kopje Technische voorziening (pensioenverplichtingen)

Salderingen

Een financieel actief en passief worden gesaldeerd en als nettobedrag in de balans opgenomen indien de wettelijke of contractuele bevoegdheid bestaat om het actief en de verplichting gesaldeerd en gelijktijdig af te wikkelen en bovendien de intentie bestaat deze posten op deze manier af te wikkelen.

Waarderingsgrondslag per categorie

Buitenlandse valuta

Waarden van activa en passiva genoteerd in buitenlandse valuta, worden omgerekend in euro's tegen de koersen ultimo verslagjaar. Transacties in vreemde valuta worden bij de eerste verwerking in de administratie tegen dagkoersen opgenomen. Koersverschillen worden geboekt als indirecte beleggingsopbrengsten in de staat van baten en lasten.

Beleggingen algemeen

Transacties worden geadministreerd op basis van trade date. De actuele marktwaarde van beursgenoteerde beleggingen in de administratie van Pensioenfonds PDN is gebaseerd op cijfers afkomstig van Bloomberg.

Beleggingen in vastgoed

De eerste waardering van beleggingen in vastgoed vindt plaats op basis van verkrijgingsprijs inclusief transactiekosten. Beleggingen in beursgenoteerd vastgoed worden gewaardeerd tegen de ultimo verslagjaar bekende marktwaarde. Beleggingen in niet-beursgenoteerde vastgoed participatiemaatschappijen worden gewaardeerd tegen hun actuele waarde, zijnde de laatst bekende intrinsieke waarde ultimo boekjaar.

Beleggingen in aandelen

Beleggingen in aandelen (inclusief aandelen via externe vermogensbeheerders) worden gewaardeerd op de ultimo verslagjaar bekende marktwaarde. Aandelen die niet op de beurs zijn genoteerd worden gewaardeerd tegen hun actuele waarde, zijnde de intrinsieke waarde ultimo boekjaar, waarbij de onderliggende beleggingen zijn gewaardeerd op marktwaarde.

Beleggingen in vastrentende waarden

Beleggingen in vastrentende waarden (inclusief obligaties via externe vermogensbeheerders) worden gewaardeerd op ultimo verslagjaar bekende marktwaarde inclusief opgelopen rente. De waardering van de

overige vastrentende waarden wordt via een theoretische prijs berekend op basis van de op dat moment geldende rentecurve.

Beleggingen in derivaten

Beleggingen in beursgenoteerde derivaten worden gewaardeerd tegen de ultimo verslagjaar bekende marktprijzen. Onderhandse derivaten, waarvan geen directe marktwaardering beschikbaar is, worden gewaardeerd op basis van actuele marktparameters op basis van de op dat moment geldende rentecurve inclusief een risico-opslag voor kredietrisico en liquiditeitsrisico.

Overige beleggingen

De overige beleggingen waarvan geen directe marktwaardering beschikbaar is, worden gewaardeerd op basis van opgaven van externe vermogensbeheerders en (nog niet) gevalideerde jaarverslagen. Indien voor overige beleggingen wel een directe marktwaardering beschikbaar is (bijvoorbeeld goud), dan worden deze gewaardeerd tegen de ultimo verslagjaar bekende marktwaarde.

Deelneming

De deelneming wordt gewaardeerd tegen de netto-vermogenswaarde.

Vorderingen en overlopende activa

Vorderingen en overlopende activa worden bij de eerste verwerking gewaardeerd op reële waarde, inclusief transactiekosten. Na eerste verwerking worden de vorderingen gewaardeerd op geamortiseerde kostprijs (gelijk aan de nominale waarde), indien geen sprake is van transactiekosten. Vorderingen op gecedeerde aanspraken worden op dezelfde grondslagen berekend als de pensioenverplichtingen. Vorderingen op beleggingen zijn onder beleggingen meegenomen.

Liquide middelen

Liquide middelen worden gewaardeerd tegen nominale waarde.

Pensioenfondsreserve

De pensioenfondsreserve bestaat uit het verschil tussen de activa en de verplichtingen en schulden. Pensioenfonds PDN maakt in zijn reserve geen onderscheid naar bestemmingsreserves, wettelijke reserves en overige reserves. De reserve bestaat dus uit een algemene reserve. Het saldo van baten en lasten wordt toegevoegd/onttrokken aan de pensioenfondsreserve.

Technische Voorziening (pensioenverplichtingen)

Pensioenverplichtingen zijn de verplichtingen wegens pensioenaanspraken van deelnemers en gewezen deelnemers, en van nagelaten betrekkingen. Deze verplichtingen worden berekend als de contante waarde van de door de verzekerden tot de balansdatum verkregen pensioenaanspraken.

Het fonds heeft in 2024 een grondslagenonderzoek uitgevoerd. Als gevolg van dit onderzoek heeft het bestuur op 2 oktober 2024 besloten tot de volgende wijzigingen in de waarderingsgrondslagen:

- Toepassing van de nieuwe AG Prognosetafel 2024 (daling van € 14 mln. (oftewel 0,2%) van de pensioenverplichtingen);

- Toepassing van de PDN ervaringssterfte 2024 voor alle regelingen (stijging van € 57 mln. (oftewel 0,9%) van de pensioenverplichtingen);
- Toepassing van de PDN Partnerfrequentie 2024 (daling van € 1 mln. (oftewel 0,0%) van de pensioenverplichtingen);
- Het verhogen van de risicopremie voor premievrije opbouw van 5,0% naar 5,5% (stijging € 1 mln. (oftewel 0,0%) van de pensioenverplichtingen);
- Het verhogen van de risicopremie voor arbeidsongeschiktheidspensioen van 2,0% naar 3,0% (stijging van € 2 mln. (oftewel 0,0%) van de pensioenverplichtingen).

De aangepaste waarderingsgrondslagen worden per ultimo 2024 meegenomen in de technische voorziening. De technische voorziening is hierdoor in totaal met € 45 mln. (oftewel 0,7%) gestegen. De dekkingsgraad daalde hierdoor met 0,9%. De waarderingsgrondslagen die gebruikt zijn bij het vaststellen van de technische voorziening zijn volgend samengevat:

Interest:	Conform de rentetermijnstructuur van de nominale marktrente per 31 december 2024 zoals gepubliceerd door DNB. De gemiddelde disconteringsvoet, gebaseerd op de rentetermijnstructuur, is gedurende 2024 gedaald van gemiddeld 2,4% (primo 2024) naar 2,2% (ultimo 2024).
Interest- toevoeging:	De 1-jaarsrente conform de rentetermijnstructuur van de nominale marktrente primo 2024 zoals gepubliceerd door DNB (3,439%).
Sterfte:	Volgens de AG-Prognosetafel 2024 met specifieke Pensioenfonds PDN ervaringssterfte.
Burgerlijke staat:	Bij de vaststelling van de voorziening voor partnerpensioen wordt uitgegaan van de Partnerfrequentie Pensioenfonds PDN 2024 gebaseerd op waarnemingen binnen het fonds. Na pensioeningang wordt de voorziening vastgesteld op basis van de werkelijke burgerlijke staat (bepaalde partnersysteem).
Leeftijdsverschil:	Het leeftijdsverschil tussen man en vrouw is op 2 jaar gesteld (man ouder dan vrouw) met aanvullend een opslag op de netto TV ter hoogte van 0,85%.
Leeftijden:	Bij de leeftijdsbepaling wordt aangenomen dat iedereen halverwege het jaar geboren is.
Uitkeringen:	De uitkeringen worden continu betaalbaar verondersteld. In de technische voorziening risico fonds dient rekening gehouden te worden met het feit dat het pensioen in de maand van overlijden nog volledig wordt uitgekeerd. Hierdoor wordt er gemiddeld een halve maand meer pensioen uitgekeerd dan waarvoor in het administratiesysteem een voorziening wordt bepaald. De technische voorziening voor risico fonds wordt hiervoor gecorrigeerd door een opslag van 0,25%.

Kosten:	Als dekking voor toekomstige uitvoeringskosten zijn de verplichtingen met 2,25% verhoogd.
Arbeidsongeschiktheid	Voor arbeidsongeschikte deelnemers wordt rekening gehouden met het premievrije deel van de toekomstige pensioenopbouw. Bij de bepaling van de voorziening voor arbeidsongeschiktheid wordt de toekomstige schadelast voor zieke deelnemers op balansdatum op nihil gesteld.

Kortlopende schulden en overlopende passiva

Kortlopende schulden en overlopende passiva worden bij eerste verwerking gewaardeerd op geamortiseerde kostprijs. Na eerste verwerking wordt de reële waarde gelijkgesteld aan de geamortiseerde kostprijs (gelijk aan de nominale waarde), indien geen sprake is van transactiekosten.

Resultaatbepaling

Premies

Premies worden toegerekend aan het jaar waarin de daarmee samenhangende pensioenaanspraken worden opgebouwd.

Beleggingsresultaten

Onderscheiden worden directe en indirecte beleggingsresultaten. Directe beleggingsresultaten bestaan uit dividenden, couponbetalingen, interestontvangsten en vergoedingen voor bruikleen. Deze opbrengsten worden aan het boekjaar toegerekend waar deze betrekking op hebben. Indirecte beleggingsresultaten omvatten gerealiseerde en niet-gerealiseerde waardeverschillen. Alle waardeveranderingen van beleggingen, inclusief valutaresultaten worden hierin meegenomen. Hierbij wordt geen onderscheid gemaakt naar risico fonds of risico deelnemer; deze verhouding kan uit de balans worden afgeleid.

Uitkeringen

De uitkeringen bestaan uit de bedragen die aan de pensioengerechtigden in het boekjaar worden betaald.

Uitvoeringskosten

Uitvoeringskosten worden toegerekend aan de periode waarop zij betrekking hebben. Kosten na vaststelling van het bestuursverslag worden in het volgend boekjaar opgenomen. Uitvoeringskosten die direct gerelateerd zijn aan vermogensbeheer worden conform RJ 610 in mindering gebracht op de beleggingsresultaten.

Bestemming baten en lasten

Conform de statuten van Pensioenfonds PDN (artikel 15) zijn de geldmiddelen van het fonds bestemd voor het uitvoeren van de pensioenovereenkomsten. Het resterend saldo van de baten en lasten wordt derhalve toegevoegd of onttrokken aan de pensioenfondsreserve.

Kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de directe methode.

7.4.2 Toelichting op de Balans

Vastgoedbeleggingen (1)

Vastgoed bevat beleggingen in vastgoedaandelen die aan de beurs zijn genoteerd (indirect vastgoed) en daarmee een sterke gevoeligheid kennen met de algemene beursbewegingen. Vastgoed bevat ook beleggingsfondsen die direct in vastgoed beleggen, waarvan de koersvorming minder bepaald wordt door beurs sentiment maar meer door de onderliggende waarde van de vastgoedobjecten (onder andere kantoren, winkels en woningen) die in het beleggingsfonds worden aangehouden. Het fonds belegt niet rechtstreeks in direct vastgoed. Navolgende tabellen geven een overzicht van de beleggingen per categorie, regio en valuta.

	<u>2024</u>		<u>2023</u>	
<u>Categorie (in € mln.)</u>				
Indirect beursgenoteerd	330	71%	385	74%
Indirect niet beursgenoteerd	138	29%	136	26%
Totaal	468	100%	521	100%
<u>Regio (in € mln.)</u>				
Europa	265	56%	317	60%
Noord Amerika	158	34%	154	30%
Azië / Australië	45	10%	50	10%
Totaal	468	100%	521	100%
<u>Valuta (in € mln.)</u>				
Euro	200	43%	224	43%
Amerikaanse dollar	156	33%	151	29%
Britse pond	40	9%	61	12%
Japanse yen	20	4%	22	4%
Canadese dollar	3	1%	4	1%
Hongkong dollar	7	2%	9	2%
Australische dollar	11	2%	12	2%
Zweedse kroon	15	3%	19	4%
Zwitserse frank	10	2%	13	3%
Singapore dollar	6	1%	7	1%
Overige (nok-nzd-zar)	0	0%	-1	0%
Totaal	468	100%	521	100%

Aandelen (2)

Aandelen omvatten directe beleggingen in aandelen en beleggingsfondsen die in aandelen beleggen. De beleggingen in aandelen worden in navolgende tabellen gespecificeerd naar categorie, regio, valuta en sector. Van de beleggingen in fondsen wordt geen sectorclassificatie weergegeven en gecategoriseerd als overige.

	<u>2024</u>		<u>2023</u>	
<u>Categorie (in € mln.)</u>				
Beursgenoteerde aandelen	600	36%	676	34%
Beleggingsfondsen	1.075	64%	1.296	66%
Emerging Markets	161	10%	279	14%
Pacific Rim	82	5%	103	5%
Japan	171	10%	197	10%
Noord Amerika	661	39%	717	37%
Totaal	1.675	100%	1.972	100%
<u>Regio (in € mln.)</u>				
Europa	518	31%	566	29%
Noord Amerika	743	44%	820	41%
Pacific RIM	253	15%	307	16%
Emerging Markets	161	10%	279	14%
Totaal	1.675	100%	1.972	100%
<u>Valuta (in € mln.)</u>				
Amerikaanse dollar	904	54%	1.100	55%
Euro	379	23%	395	20%
Britse pond	92	5%	106	5%
Japanse yen	171	10%	197	10%
Zwitserse frank	80	5%	110	6%
Deense kroon	29	2%	31	2%
Zweedse kroon	20	1%	33	2%
Noorse kroon	0	0%	0	0%
Totaal	1.675	100%	1.972	100%
<u>Sector (in € mln.)</u>				
Energie	55	3%	120	6%
Grondstoffen	51	3%	103	5%
Industrie	70	4%	172	9%
Consumentendiensten	127	8%	191	10%
Consumentengoederen	75	4%	211	11%
Gezondheidszorg	105	6%	241	12%
Financiële instellingen	209	12%	377	19%
Informatietechnologie	238	14%	339	17%
Telecommunicatie	91	6%	128	7%
Utilities	20	1%	49	2%
Overige (beleggingsfondsen)	634	39%	41	2%
Totaal	1.675	100%	1.972	100%

Vastrentende waarden (3)

Vastrentende waarden omvatten beleggingen in reguliere staats- en bedrijfsobligaties, obligaties die gekoppeld zijn aan de inflatie, deposito's, hypotheke of beleggingen in fondsen met een aanmerkelijk belang in vastrentende beleggingen. De categorie supranationals bevat obligaties die zijn uitgegeven door overheidsinstanties anders dan nationale overheden, zoals de Europese Investeringsbank. In navolgende tabellen worden de beleggingen in vastrentende waarden uitgesplitst naar categorie, looptijd, valuta, credit rating en regio.

	<u>2024</u>		<u>2023</u>	
<u>Categorie (in € mln.)</u>				
Staatsobligaties	1.314	27%	806	20%
Supranationals	0	0%	90	2%
Credits	905	19%	794	20%
Inflation-linked obligaties	1.008	21%	833	20%
Hypotheke	1.001	21%	973	24%
Deposit	0	0%	0	0%
Funds (EMD / PPS / USHY)	578	12%	565	14%
Totaal	4.806	100%	4.061	100%
<u>Looptijd (in € mln.)</u>				
< 1 jaar	55	1%	42	1%
1-3 jaar	360	7%	277	7%
4-5 jaar	606	13%	505	12%
6-10 jaar	948	21%	1.239	32%
11-20 jaar	1.382	29%	1.033	25%
> 20 jaar	1.439	29%	945	23%
Funds (incl.pps)	16	0%	20	0%
Totaal	4.806	100%	4.061	100%
<u>Valuta (in € mln.)</u>				
Euro	3.534	74%	3.075	75%
Zweedse kroon	22	0%	24	1%
Australische dollar	137	3%	0	0%
Canadese dollar	140	3%	0	0%
Amerikaanse dollar	973	20%	962	24%
Totaal	4.806	100%	4.061	100%
<u>Credit Rating (in € mln.)</u>				
<i>Investment grade</i>				
Aaa	1.749	37%	1.279	31%
Aa	1.638	34%	1.486	37%
A	232	5%	197	5%
Baa	709	15%	620	15%
<i>Speculative grade</i>				
Ba	120	2%	119	3%
≤B	358	7%	360	9%
geen rating	-	-	-	-
Totaal	4.806	100%	4.061	100%

<u>Regio (in € mln.)</u>	<u>2024</u>		<u>2023</u>	
België	155	3%	74	2%
Duitsland	793	16%	578	14%
Emerging Markets	285	6%	275	7%
Finland	144	3%	86	2%
Frankrijk	329	7%	392	10%
Italië	51	1%	41	1%
Ierland	28	1%	28	1%
Nederland	1.493	31%	1.384	34%
Oostenrijk	137	3%	84	2%
Supranationals	0	0%	90	2%
Verenigde Staten	811	17%	788	19%
Verenigd Koninkrijk	57	1%	52	1%
Overig	523	11%	189	5%
Totaal	4.806	100%	4.061	100%

Derivaten (4)

Derivaten zijn afgeleide producten die door Pensioenfonds PDN gebruikt worden om specifieke risico's af te dekken of op een effectieve manier de risicopositionering op bepaalde markten te verkleinen of te vergroten. Voor derivaten zijn strikte restricties opgesteld die voortdurend door Pensioenfonds PDN worden bewaakt. Op basis van de marktwaarde-ontwikkeling wordt onderpand gestort of gevraagd. Ultimo 2024 bedroeg de waarde van het onderpand voor swaps € 10,6 mln. (bestaande uit € 14,7 mln. in cash ontvangen en € 25,3 mln. in obligaties gestort) en voor FX-forwards € 13,1 mln. (bestaande uit € 4,7 mln. in cash gestort en € 8,4 mln. in obligaties gestort). In de navolgende tabellen worden de verschillende derivaten uitgesplitst naar categorie en valuta.

<u>Categorie (in € mln.)</u>	<u>2024</u>			<u>2023</u>		
	Activa	Passiva	Totaal	Activa	Passiva	Totaal
Swaps	20	-31	-11	4	-45	-41
FX forwards	6	-22	-16	46	-20	26
Totaal	26	-53	-27	50	-65	-15

<u>Valuta (in € mln.)</u>	<u>2024</u>	<u>2023</u>
Japanse yen	0	0
Canadese dollar	1	0
Zweedse kroon	0	3
Deense kroon	0	0
Nieuw-Zeelandse dollar	0	-6
Noorse kroon	0	0
Zwitserse frank	0	-1
Australische dollar	4	1
Britse pond	0	1
Amerikaanse dollar	-15	15
Euro	-17	-28
Totaal	-27	-15

Doordat de rentegevoeligheid van de verplichtingen (TV) afwijkt van de rentegevoeligheid van de beleggingen, loopt Pensioenfonds PDN renterisico. Om dit risico te mitigeren, hanteerde Pensioenfonds PDN ultimo 2024 strategisch een (ex-ante) afdekking van 75% van de marktwaarde verplichtingen. Daarnaast gelden er kaders

ten aanzien van het maximale curverisico (zie paragraaf 2.1.3). De renteafdekking wordt vormgegeven door de matchingportefeuille, inclusief renteoverlay. De renteoverlay bevat renteswaps en rentefutures (Euro-Bund Futures) om de gewenste renteafdekking te realiseren.

<u>Rente-futures (in € mln.)</u>	<u>2024</u>			<u>2023</u>		
	Exposure	Waarde	Onderpand	Exposure	Waarde	Onderpand
Euro-Bund Future	660	-	-	0	-	-
Totaal	660	-	-	0	-	-

Op beleggingen in valuta buiten de eurozone loopt Pensioenfonds PDN valutarisico. Strategisch wordt 100% van het valutarisico binnen de matchingportefeuille afgedekt en 55% voor de voornaamste valuta (US-dollar, Britse pond, Japanse yen en Zwitserse frank) binnen de rendementsportefeuille exclusief de alternatieve beleggingen.

Met aandelenfutures kan de exposure naar aandelenmarkten vergroot of verkleind worden. De door Pensioenfonds PDN gebruikte futures hebben doorgaans een looptijd van drie maanden, waarna deze al dan niet verlengd worden. Ultimo 2024 had Pensioenfonds PDN geen posities in aandelenfutures.

Overige Beleggingen (5)

Overige beleggingen omvatten beleggingen in infrastructuur, renewable energy, microfinance, venture capital en goud. In onderstaande tabel wordt de verdeling per categorie weergegeven.

<u>Categorie (in € mln.)</u>	<u>2024</u>		<u>2023</u>	
Infrastructuur	364	44%	344	44%
Renewable Energy	0	0%	12	2%
Microfinance	38	5%	34	4%
Venture Capital	0	0%	1	0%
Goud	420	51%	390	50%
Totaal	822	100%	781	100%
<u>Valuta (in € mln.)</u>				
Euro	820	100%	777	99%
Britse pond	2	0%	4	1%
Totaal	822	100%	781	100%

Aanvullende toelichting

- Pensioenfonds PDN belegt niet direct in de premiebijdragende ondernemingen. Pensioenfonds PDN heeft vanuit strategische overwegingen een belang van 100% van de aandelen in DPS.
- Met de custodian is overeengekomen dat aandelen en obligaties kunnen worden uitgeleend aan derden. Hierbij wordt het juridisch eigendom overgedragen, maar blijven de stukken economisch eigendom van Pensioenfonds PDN. Voor het uitlenen wordt een vergoeding betaald aan Pensioenfonds PDN. Hieraan gekoppeld wordt onderpand gestort in de vorm van stukken (aandelen of vastrentende waarden van hoge kredietwaardigheid) ter afdekking van de uitgeleende stukken. Op dagbasis worden de leenposities en het onderpand gemonitord. Ultimo 2024 waren er voor € 1.388 mln. aan beleggingen uitgeleend, waarvoor € 1.388 mln. onderpand gestort was. Over de hoogte en de kredietwaardigheid van het onderpand zijn

contractuele afspraken gemaakt met de bewaarbank. Pensioenfonds PDN heeft de mogelijkheid om restricties op te leggen over het stembeleid van de uitgeleende aandelen.

- Vorderingen en schulden inzake beleggingen zijn conform RJ610 toegewezen aan de betreffende beleggingscategorie.
- Alle beleggingen die in de toelichting zijn vermeld, zijn het saldo van de beleggingen voor zowel de reguliere pensioenregeling als de PPS- en NPR-regelingen. Per saldo is 0,6% van alle beleggingen ten behoeve van de PPS- en NPR-regelingen.

Mutatieoverzicht

In navolgend overzicht zijn de mutaties in de verschillende belegging categorieën te zien.

MUTATIEOVERZICHT	Indeling jaarrekening							(in € mln.)
	Vastgoed	Aandelen	Vastrentende waarden	Overig	Derivaten activa	Derivaten passiva	Liq.M & Ov V / S	Totaal
Waarde 31-12-2023	521	1.972	4.062	781	50	-65	21	7.342
Aankopen	38	87	2.487	2			0	2.614
Verkopen	-105	-690	-1.860	-53			0	-2.708
Overige Posten	-	-	-54	-	-	-	-	-54
Waardeontwikkeling	14	306	171	92	-24	12	32	603
Waarde 31-12-2024	468	1.675	4.806	822	26	-53	53	7.797

Aansluiting balans en interne portefeuilles

In navolgend overzicht is de aansluiting weergegeven tussen de beleggingsportefeuilles (linkerzijde) van Pensioenfonds PDN en de indeling zoals deze in de jaarrekening gehanteerd wordt (bovenzijde). De grootste verschillen zitten in de toewijzing van de beleggingen uit de beleggingscategorie Alternatives aan de beleggingscategorieën zoals deze in de RJ610 zijn vastgesteld. Daarnaast worden liquide middelen verantwoord onder de relevante beleggingsportefeuilles waaraan de liquide middelen vanuit het portefeuillebeheer toewijsbaar zijn. Dit gebeurt conform de voorschriften zoals deze gelden vanuit de Global Investment Performance Standards (GIPS®), de wereldwijde standaarden voor de berekening van beleggingsrendementen. Verder is in het navolgende overzicht de indeling per beleggingscategorie weergegeven volgens RJ290. Hierbij wordt in de waardering van het vermogen op marktwaarde onderscheid gemaakt tussen:

- Level 1: waardering op basis van genoteerde marktprijzen;
- Level 2: waardering op basis van onafhankelijke taxatie;
- Level 3: waardering op basis van netto-contante-waarde berekening;
- Level 4: waardering niet op basis van waarneembare beursnotering, maar op basis van een andere geschikte methode (extern gevalideerde modellen, overeengekomen uitgangspunten en jaarverslagen).

Indeling jaarrekening										
(in € mln.)										
TRANSPONATIELABEL		Vastgoed	Aandelen	Vastrentende waarden	Overige beleggingen	Derivaten activa	Derivaten passiva	Liq. M & Ov. V / S	Totaal	Totaal 2023
Interne indeling	Matchingportefeuille			4.014		20	-31	-5	3.998	3.261
	Rente overlay					20	-31	-6	-17	-41
	Nominale staatsleningen			1.329				-1	1.328	922
	Inflation-linked bonds			928				1	929	755
	Investment grade credits			676				0	676	569
	Hypotheken			1.001				0	1.001	973
	Erfpacht			80				1	81	83
	Rendementsportefeuille	468	1.675	792	822	6	-22	15	3.756	4.074
	Valuta overlay					6	-22	4	-12	15
	Aandelen		1.675					0	1.675	1.973
	Obligaties			792				10	802	781
	Onroerend Goed	216						1	217	388
	Alternatieve Beleggingen	252			822			0	1.074	917
	Liquiditeiten			0				43	43	7
Totaal	468	1.675	4.806	822	26	-53	53	7.797	7.342	
RJ 290	level 1	330	1.675	4.205	421			53	6.684	6.241
	level 2								0	0
	level 3			85		26	-53		58	73
	level 4	138	0	516	401				1.055	1.028
	Totaal	468	1.675	4.806	822	26	-53	53	7.797	7.342

De beleggingen in Level 4 bestaan voor € 401 mln. uit participaties in alternatieve beleggingen, € 138 mln. uit niet-beursgenoteerd vastgoed en voor € 516 mln. aan vastrentende waarden. De waardering ten behoeve van dit jaarverslag van de beleggingen die door externe managers worden beheerd, gebeurt gedeeltelijk op basis van nog niet extern gevalideerde opgaven van de externe managers. Ultimo 2023 is eenzelfde werkwijze toegepast waarbij de in de jaarrekening opgenomen cijfers per saldo 0,01% afweken van de definitieve gevalideerde cijfers van de externe managers.

Grote posten

In navolgend overzicht worden de grootste posten weergegeven waar Pensioenfonds PDN in belegt. Hierbij zijn alle beleggingen weergegeven die een groot deel van het balanstotaal uitmaken. Beleggingen in dezelfde categorie van dezelfde debiteur zijn gesaldeerd.

GROTE POSTEN

Vastrentende waarden

	2024	2023
Duitse staat	9,7%	7,4%
Verenigde staten	5,6%	6,0%
Nederlandse staat	3,7%	2,9%
Franse staat	2,5%	3,6%
Oostenrijkse staat	1,8%	1,2%
Finse staat	1,8%	1,1%
Belgische staat	1,8%	0,7%

Toelichting deelneming (6)

Pensioenfonds PDN heeft een 100% belang in de groepsmaatschappij DPS. De deelneming wordt gewaardeerd tegen de nettovermogenswaarde. Het resultaat van DPS over 2024 bedroeg € 0,6 mln. positief. Het verloop van de waarde van de deelneming wordt in onderstaande tabel weergegeven.

Deelneming (in € mln.)

	<u>2024</u>	<u>2023</u>
Beginstand	4,6	0,0
Verkrijgingsprijs	0,0	4,2
Direct toerekenbare overnamekosten	0,0	0,6
Resultaat dochteronderneming	0,6	-0,2
Eindstand	5,2	4,6

Toelichting vorderingen en overlopende activa (7)

Gecedeerde rechten zijn door Pensioenfonds PDN overgenomen uitkeringsverplichtingen van andere pensioenfondsden voor pensioengerechtigde deelnemers. Pensioenfonds PDN heeft een vordering op deze pensioenfondsden ter hoogte van de voorziening. De overige debiteuren bestaan uit nog te ontvangen dividenden, terug te vorderen dividendbelasting en nog te ontvangen couponrente.

Vorderingen (in € mln.)

	<u>2024</u>	<u>2023</u>
Gecedeerde rechten	1	1
Waardeoverdrachten	0	0
Vordering op werkgevers	0	1
Overige debiteuren	16	15
Totaal	17	17

Toelichting overige activa (8)

Overige activa bestaan uit de saldi van diverse bankrekeningen in verschillende valuta.

Liquide Middelen (in € mln.)

	<u>2024</u>	<u>2023</u>
ING Bank EURO	23	1
KasBank EURO	5	0
KasBank non-EURO (diverse valuta)	12	11
Collateral Insight	1	20
Collateral JP Morgan	25	36
Collateral Societe General	0	2
Totaal	66	70

Toelichting Pensioenfondsreserve (9)

De pensioenfondsreserve bestaat uit het verschil tussen de verplichtingen en bezittingen van het pensioenfonds. Pensioenfonds PDN onderscheidt in zijn jaarrekening geen bestemmingsreserves. In 2024 is het resultaat van € 190 mln. positief toegevoegd aan de pensioenfondsreserve. Hierdoor resulteert een pensioenfondsreserve van € 1.423 mln.

Vermogen / Voorziening / Dekkingsgraad

	2024				2023			
	Vermogen € mln.	Voorziening € mln.	EV € mln.	Dg %	Vermogen € mln.	Voorziening € mln.	EV € mln.	Dg %
Stand primo	7.350	6.117	1.234	120,2	6.934	5.604	1.331	123,7
Premie								
- Ontvangen premie	108				103			
- Pensioenopbouw		99				76		
Resultaat op premie			9	-0,2			27	0,2
Uitkeringen								
- Betaalde pensioenuitkeringen	-273				-261			
- Onttrekking voor pensioenuitkeringen		-273				-262		
Resultaat op uitkeringen			0	1,0			1	1,2
Toeslagverlening		111				329		
Toeslagen			-111	-2,1			-329	-7
Beleggingen								
- Beleggingsopbrengsten	618				583			
- Rentetoevoeging pensioenverplichtingen		207				180		
- Wijziging rente pensioenverplichtingen		88				197		
Resultaat op Beleggingen			323	4,3			206	2,3
Overige resultaten								
- Resultaat op kanssystemen	0	-12			-	1		
- Resultaat wijziging overlevingsgrondslagen	0	45			-	0		
- Kosten	-3	-4			-3	-4		
- Overige resultaten	5	4			-6	-4		
Langlevens en overige resultaten			-32	-0,9			-2	-0,3
Stand ultimo	7.805	6.382	1.423	122,3	7.350	6.117	1.234	120,2

Het minimaal vereist eigen vermogen is vastgesteld op 4,2% van de technische voorziening voor risico fonds en risico deelnemer. Het minimaal vereist eigen vermogen ultimo 2024 bedraagt € 265 mln. Het vereist eigen vermogen is het vermogen dat behoort bij de evenwichtssituatie van het pensioenfonds en is vastgesteld op 16,4% van de technische voorziening voor risico fonds en risico deelnemer. In die situatie is het eigen vermogen zodanig vastgesteld dat met een zekerheid van 97,5% wordt voorkomen dat het pensioenfonds binnen een periode van één jaar over minder vermogen beschikt dan de hoogte van de technische voorziening. Voor de berekening van het vereist eigen vermogen wordt uitgegaan van de door DNB ontwikkelde gestandaardiseerde methode. Ultimo 2024 bedraagt het vereist eigen vermogen € 1.049 mln.

Vaststelling Vereist Eigen Vermogen (VEV)

	2024		2023	
	€ mln.	%	€ mln.	%
S1 Renterisico	138	2,2	331	5,4
S2 Zakelijke waarden risico	710	11,1	853	14,0
S3 Valutarisico	224	3,5	275	4,5
S4 Grondstoffenrisico	132	2,1	135	2,2
S5 Kredietrisico	346	5,4	337	5,5
S6 Verzekeringstechnisch risico	164	2,6	156	2,6
Effect correlatie	-665	-10,5	-793	-13,0
Totaal	1.049	16,4	1.294	21,2

De vereiste dekkingsgraad is ten opzichte van 2023 gedaald met 4,8%-punt naar 116,4%. Het vereist eigen vermogen wordt afgezet tegen het beschikbare vermogen voor risico fonds en risico deelnemer inclusief vorderingen en schulden minus het vermogen voor de variabele uitkeringen.

De beleidsdekkingsgraad is het gemiddelde van de laatste 12 ultimo maanddekkingsgraden. De beleidsdekkingsgraad bedroeg ultimo 2024 124,9%. Dit betekent dat Pensioenfonds PDN geen reservetekort heeft en dus geen herstelplan hoeft in te dienen bij DNB.

Het vereist eigen vermogen is ultimo 2024 vastgesteld op basis van de strategische beleggingsmix. De feitelijke mix kan op enig moment afwijken van de strategische mix uit hoofde van tactische en operationele overwegingen, maar deze afwijking blijft beperkt tot de afgegeven tactische bandbreedte. Ultimo 2024 gaan we uit van de strategische mix zoals die geldt in 2025.

Onderstaand overzicht geeft de reservepositie van Pensioenfonds PDN ultimo 2024 weer. Dit is een momentopname op basis van de dekkingsgraad van 122,3% zonder 12-maandsmiddeling ultimo 2024.

<u>Toereikendheidstoets</u>	€ mln.	% van TV
Aanwezig toetsvermogen	7.805	122,3%
Af: TV	6.382	100,0%
Af: minimaal vereist eigen vermogen	265	4,2%
Dekkingspositie	1.158	18,1%
Af: vereist eigen vermogen*	784	12,2%
Reservepositie (reservetekort)	374	5,9%

* excl. minimaal vereist eigen vermogen

Toelichting technische en overige voorzieningen (10)

De technische voorziening wordt berekend als de contante waarde van de door de verzekerden verkregen pensioenaanspraken. Bij de berekening van de pensioenverplichtingen is uitgegaan van de op balansdatum geldende pensioenreglementen.

<u>Voorzieningen (in € mln.)</u>	2024	2023
TV risico fonds	6.336	6.072
Pensioenregelingen	6.332	6.067
Prepensioenspaarregeling	4	5
TV risico deelnemer	46	45
Prepensioenspaarregeling (PPS)	17	20
Nettopensioenregeling (NPR)	26	23
Toedelingskring variabele uitkering (TVU)	3	2
Totaal Technische voorzieningen	6.382	6.117

De technische voorziening voor risico van Pensioenfonds PDN bedraagt € 6.336 mln. In de voorziening voor risico van de deelnemers (totaal € 46 mln.) is inbegrepen een voorziening voor de prepensioenspaarregeling van € 17 mln., voor de nettopensioenregeling van € 26 mln. en voor de toedelingskring variabele uitkering van € 3 mln. De totale technische voorziening voor de berekening van de dekkingsgraad komt hiermee uit op € 6.382 mln.

De bijschrijving over het nettopensioenkapitaal binnen de NPR-regeling is gebaseerd op het behaalde rendement na aftrek van de vermogensbeheer- en transactiekosten. Het PPS-saldo van iedere deelnemer wordt maandelijks aangepast met het PPS-rendement, zijnde het nettorendement behaald over de beleggingen gerelateerd aan de PPS.

In de volgende tabel is een gedetailleerd overzicht opgenomen van de samenstelling van het verzekerdenbestand en de opbouw van de technische voorziening voor risico fonds en risico deelnemer. Om inzicht te krijgen in het aantal deelnemers met een prepensioenkapitaal in de PPS en een spaarkapitaal in de NPR zijn deze categorieën in de tabel apart weergegeven.

Categorie

	Aantal verzekerden		TV in € mln.	
	<u>2024</u>	<u>2023</u>	<u>2024</u>	<u>2023</u>
Totaal risico fonds	26.646	26.821	6.336	6.072
<i>Niet ingegaan</i>	14.011	14.087	3.077	2.945
Actieve deelnemers - mannen	4.007	4.030	1.197	1.187
Actieve deelnemers - vrouwen	1.363	1.365	265	248
Arbeidsongeschikten - mannen	181	196	113	104
Arbeidsongeschikten - vrouwen	78	86	31	28
Premievrijen (slapers) - mannen	5.528	5.537	1.131	1.075
Premievrijen (slapers) - vrouwen	2.854	2.873	340	303
<i>Ingegaan</i>	12.635	12.734	3.259	3.127
Ouderdomspensioenen - mannen	7.061	7.115	2.495	2.393
Ouderdomspensioenen - vrouwen	1.154	1.091	163	146
Vroegpensioenen - mannen	9	12	6	8
Vroegpensioenen - vrouwen	1	1	0	1
Partnerpensioenen - mannen	101	96	19	17
Partnerpensioenen - vrouwen	4.240	4.342	574	560
Wezenpensioenen	69	77	2	2
Totaal risico deelnemer	1.608	1.665	46	45
<i>Netto Pensioenregeling (NPR)</i>	1.110	1.127	27	23
Mannen	800	821	22	19
Vrouwen	310	306	5	4
<i>Prepensioenspaarregeling (PPS)</i>	414	478	16	20
Mannen	346	405	14	17
Vrouwen	68	73	2	3
<i>Toedelingskring variabele uitkering (TVU)</i>	84	60	3	2
Mannen	80	58	3	2
Vrouwen	4	2	0	0
TOTAAL VERZEKERDEN / VPV	28.254	28.486	6.382	6.117

Ontwikkeling Verzekerden in 2024	Deelnemers	Gewezen deelnemers	Ouderdoms-pensioen	Partner-pensioen	Wezen-pensioen
Beginstand	5.677	8.410	8.219	4.438	77
Toetredingen	559	-50	-	-	-
Einde deelnemerschap	-484	484	-	-	-
Waardeoverdracht	-	-169	-	-	-
Ingang pensioen	-112	-258	370	-	-
Overlijden	-10	-35	-404	-81	8
Afkoop / andere oorzaken	-1	0	40	-16	-16
Saldo mutaties	-48	-28	6	-97	-8
Stand einde boekjaar	5.629	8.382	8.225	4.341	69

In de navolgende tabel is een overzicht opgenomen met een uitsplitsing van de actieve deelnemers van het pensioenfonds naar de verschillende werkgevers.

VERDELING ACTIEVE DEELNEMERS

	<u>2024</u>		<u>2023</u>	
	aantal	%	aantal	%
dsm-firmenich werkgever	1.644	30,6%	1.660	30,7%
DSM NL Services B.V.	1.589	29,6%	1.598	29,6%
DSM Executive Services B.V.	55	1,0%	62	1,1%
DSM B.V.	-	-	-	-
Overige aangesloten werkgevers	3.726	69,4%	3.735	69,3%
AnQore B.V.	157	2,9%	155	2,9%
AOC Nederland B.V.	126	2,4%	139	2,6%
Avient Protective Materials Services B.V.	334	6,2%	327	6,1%
Brightlands Venture Partners B.V.	9	0,2%	8	0,1%
Centrient Pharmaceuticals Netherlands B.V.	136	2,5%	139	2,6%
Chemelot Campus B.V.	88	1,6%	92	1,7%
Circle Infra Partners B.V.	65	1,2%	60	1,1%
Covestro (Netherlands) B.V.	627	11,7%	667	12,3%
DPS B.V.	69	1,3%	64	1,2%
Endurance Solar Solutions B.V.	-	-	17	0,3%
Envalior B.V.	702	13,1%	690	12,8%
Fibrant B.V.	319	5,9%	333	6,2%
InnoSyn B.V.	57	1,1%	56	1,0%
Lake Employees B.V.	23	0,4%	-	-
Sitech Services B.V.	812	15,1%	788	14,6%
Synres B.V.	102	1,9%	100	1,9%
Vynova Beek B.V.	100	1,9%	100	1,9%
Totaal	5.370	100,0%	5.395	100,0%

Toelichting overige schulden en overlopende passiva (11)

<u>Kortlopende Schulden (in € mln.)</u>	<u>2024</u>	<u>2023</u>
Schulden pensioenuitkeringen	6	6
Exploitatiekosten	3	1
Derivaten passief	54	65
Schulden aan kredietinstellingen	14	51
Schulden aan beleggingsinstellingen (hyp)	0	0
Overige schulden	3	3
Totaal	80	126

Onder de kortlopende schulden is een schuld aan de Belastingdienst opgenomen van € 6 mln. Dit betreft de loonbelasting op de pensioenuitkeringen van de maand december 2024. Dit bedrag is in januari 2025 betaald. In de overige schulden zijn met name overlopende posten opgenomen die betrekking hebben op beleggingstransacties. De afwikkeling van deze posten loopt over het boekjaar heen. Voor een uitsplitsing van de post derivaten passief zie de toelichting op derivaten.

Niet uit de balans blijvende verplichtingen

Onderstaande tabel geeft de toezeggingen (commitments) weer aan vermogensbeheerders om te participeren in hun beleggingsfondsen betreffende vermelde categorieën.

<u>Commitments (in € mln.)</u>	<u>Uncalled</u>
Vastgoed	0
Hypotheken	0
Infrastructuur/ Renewable Energy	83
Totaal	83

Daarnaast zijn er meerjarige contracten met de uitvoeringsorganisatie DPS, de custodian CACEIS en diverse externe vermogensbeheerders afgesloten. De meerjarige contracten gericht op DPS zijn wederzijds opzegbaar. Echter de contracten bevatten een exit clause waarin verrekening en uitwerktermijnen zijn omschreven waardoor het risico van een opzegging door DPS als uitvoerder voldoende tijdsruimte geeft in termen van uitwijkposities om beheer elders te secureren. Met de custodian is ook een meerjarig contract afgesloten. Dit contract is jaarlijks opzegbaar en bevat eveneens een exit clause.

De invoering van de Wtp in systemen, processen en organisatie van DPS waarbij de geautomatiseerde omgeving volledig zal worden herzien, wordt projectmatig opgepakt onder de naam 'Future'. De te verwachte bijdrage van Pensioenfonds PDN aan dit project bedraagt € 2,87 mln. waarvan tot en met 2024 € 1,16 mln. is gerealiseerd.

7.4.3 Toelichting op de staat van baten en lasten

Toelichting Premies (12)

<u>Premies (in € mln.)</u>	<u>2024</u>	<u>2023</u>
Premies werkgevers	87	83
Premies werknemers	22	21
Inleg NPR	2	2
Totale premies	111	106

Voor de basisregeling bedraagt de door de werkgevers te betalen premie 24,17% van het vaste jaarsalaris. Het pensioengevend salaris is in 2024 gemaximeerd op € 137.800. Deze feitelijke premie ad € 111 mln. dient ter financiering van de opbouw van de pensioenrechten en kan verdeeld worden in € 87 mln. van de werkgevers, € 22 mln. van de werknemers en € 2 mln. inleg werknemers voor NPR. De ontvangen premie wordt getoetst aan de hand van de gedempte kostendeekkende premie, waarbij een verwacht rendement wordt gehanteerd. De feitelijke premie van € 111 mln. is hoger dan de gedempte kostendeekkende premie ad € 106 mln. en daarmee is de premie over 2024 kostendeekkend. In de navolgende tabellen zijn de gedempte en de ongedempte kostendeekkende premie uitgesplitst.

<u>Ongedempte Kostendeekkende Premie (in € mln.)</u>	<u>2024</u>	<u>2023</u>
Premie pensioenopbouw actieven	90	67
Opslag voor toekomstige excassokosten	2	2
Risicopremies	9	8
Opslag vereist eigen vermogen	21	17
Opslag voor uitvoeringskosten	0	0
Totaal	122	94
 <u>Gedempte Kostendeekkende Premie (in € mln.)</u>		
Premie pensioenopbouw actieven	49	49
Opslag voor toekomstige excassokosten	0	1
Risicopremies	6	6
Opslag vereist eigen vermogen	11	12
Opslag voor uitvoeringskosten	0	0
Koopsom voorwaardelijke toeslagverlening	40	30
Totaal	106	98

De premie is vastgesteld voor een periode van twee jaar (2024-2025) waarbij de werkgevers de mogelijkheid hebben om met één jaar te verlengen. Pensioenfonds PDN ontvangt jaarlijks een vaste premie ter grootte van 24,17% van het vaste jaarsalaris die naar verwachting voldoende dekking bevat voor onder meer de pensioenopbouw en de risicopremies en de uitvoeringskosten. Daarbij is een mechanisme ingebouwd om jaarlijks te evalueren (uitgaande van de financiële situatie per eind september) of door de premie een voldoende bijdrage aan de dekkingsgraad voor het jaar volgend wordt geleverd. Als de bijdrage van de premie en de daarbij behorende pensioenopbouw in de periode 2021 t/m 2025 cumulatief leidt tot een verlaging van de dekkingsgraad van meer dan 1%, dan wordt de pensioenopbouw de jaren volgend dusdanig aangepast dat

pensioenopbouw geen impact meer heeft op de dekkingsgraad. De beoordeling in september 2024 heeft aangetoond dat de bijdrage van de premie en de daarbij behorende pensioenopbouw over de periode 2021 t/m 2023 niet leidt tot een verlaging van de dekkingsgraad met meer dan 1%. Pensioenfonds PDN heeft de uitkomst hiervan teruggekoppeld aan vakorganisaties en DSM Nederland B.V. Op basis van deze uitkomst zijn er geen additionele afspraken gemaakt over eventuele verlaging van de pensioenopbouw voor 2025.

In 2024 bedroeg het cumulatieve effect van premie op de dekkingsgraad $-/-0,62\%$.

Cumulatief premie effect 2021 t/m 2025

2021	-0,25%
2022	-0,39%
2023	0,18%
2024	-0,16%
2025	
Totaaleffect 2021 t/m 2025	-0,62%

Toelichting Beleggingsopbrengsten (13)

	2024	2023
<u>Directe Beleggingsopbrengsten (in € mln.)</u>		
Dividenden	72	121
Coupons	60	45
Gerealiseerd resultaat swaps	3	-6
Overige	3	3
Totaal	138	163
<u>Indirecte Beleggingsopbrengsten (in € mln.)</u>		
Gerealiseerde waardemutaties	65	59
Ongerealiseerde waardemutaties	432	379
Totaal	497	438
<u>Gerealiseerde Waardemutaties (in € mln.)</u>		
Vastgoed	97	24
Aandelen	30	10
Vastrentende waarden	-10	3
Derivaten	-14	0
Overige (valutakoersen)	-38	22
Totaal	65	59
<u>Ongerealiseerde Waardemutaties (in € mln.)</u>		
Vastgoed	340	168
Aandelen	107	118
Vastrentende waarden	-2	82
Derivaten	-43	2
Overige (valutakoersen)	30	9
Totaal	432	379

Toelichting Uitkeringen (14)

Uitkeringen (in € mln.)	2024	2023
Ouderdompensioen	204	192
Nabestaandenpensioen	63	61
Wezenpensioen	0	0
Arbeidsongeschiktheidspensioen	2	2
Prepensioenregeling	4	6
Overige	0	0
Totaal	273	261

Toelichting mutatie Technische Voorziening (15)

Ontwikkeling Pensioenverplichtingen (in € mln.)	Risico fonds		Risico deelnemer	
	2024	2023	2024	2023
Technische voorziening ultimo vorig boekjaar	6.072	5.559	45	44
Benodigd voor pensioenopbouw	87	65	2	2
Benodigd voor risicodekkingen	9	8	-	-
Toevoeging i.v.m. kosten	2	2	-	-
Benodigde interesttoevoeging TV	204	177	3	3
Overgenomen pensioenverplichtingen	10	4	-	-
Uitkeringen	-273	-262	-	-
Vrijgevallen voor kosten uit de TV	-6	-6	-	-
Overgedragen pensioenverplichtingen	-4	-8	-	-
Toeslagverlening actieve deelnemers	27	151	-	-
Toeslagverlening gewezen deelnemers	26	54	-	-
Toeslagverlening gepensioneerden	57	124	-	-
Wijziging a.g.v. verandering RTS	88	197	-	-
Wijziging van actuariële grondslagen/methoden	45	0	-	-
Overige incidentele mutaties		3	-	-
Kanssystemen - sterfte	-10	1	-	-
Kanssystemen - arbeidsongeschiktheid	1	1	-	-
Kanssystemen - mutaties	1	4	-4	-4
Kanssystemen - overige technische grondslagen	0	-2	-	-
Totaal mutaties voorziening	264	513	1	1
Technische voorziening ultimo boekjaar	6.336	6.072	46	45

Toelichting saldo waardeoverdrachten (16)

Het saldo van waardeoverdrachten bestaat uit betaalde afkopen en ontvangen bedragen voor inkopen.

Toelichting uitvoeringskosten (17)

De uitvoeringskosten betreffen kosten voor de uitvoering van de pensioenregeling door DPS en rechtstreeks bij Pensioenfonds PDN in rekening gebrachte uitvoeringskosten. Uitvoeringskosten die gerelateerd zijn aan vermogensbeheer worden bij de beleggingsresultaten in mindering gebracht. De uitvoeringskosten zijn uitgebreid toegelicht in hoofdstuk 3.2 van het bestuursverslag.

7.4.4 Bestemming saldo Baten en Lasten

Het saldo van de baten en lasten van € 190 mln. positief is toegevoegd aan de pensioenfondsreserve.

7.4.5 Beloning bestuurders

De beloning van de leden van de fondsorganen van Pensioenfonds PDN is gebaseerd op de onderstaande tabel:

<u>Beloning Bestuurders conform beloningsbeleid</u> <u>(op jaarbasis excl.btw)</u>	<u>2024</u>	<u>2023</u>
Bestuur:		
Onafhankelijk voorzitter	68.405	66.900
Bestuurslid	29.141	25.000
Operationeel bestuurder	136.811	133.800
Aspirant bestuurslid	14.571	12.500
Verantwoordingsorgaan:		
Voorzitter	4.601	4.500
Lid	3.579	3.500
Raad van Toezicht:		
Voorzitter	22.495	22.000
Lid	18.405	18.000
Externe adviseurs	16.360	16.000
SFH Interne audit (in kring van bestuur)	25.563	25.000

In 2024 heeft het bestuur de beloningen van de leden van de fondsorganen zorgvuldig geëvalueerd. Het bestuur constateerde dat de beloningen enkele jaren niet waren geïndexeerd, terwijl de werkzaamheden aanzienlijk zijn toegenomen, mede door de invoering van de Wet toekomst pensioenen. Om deze reden heeft het bestuur besloten de vergoedingen van de bestuursleden, met uitzondering van de onafhankelijke voorzitter en de operationeel bestuurders, structureel te verhogen met € 3.500,-. Daarnaast heeft het bestuur besloten de vergoedingen van de leden van de fondsorganen, externe adviseurs en de SFH Interne audit te verhogen met 2,25%, wat overeenkomt met de helft van de ontwikkeling van de WNT-norm.

De totale bezoldiging van de bestuursleden van Pensioenfonds PDN (€ 620.065), de leden van het VO (€ 35.410) en de leden van de RvT (€ 59.549) bedroeg in het verslagjaar € 715.024, vergeleken met € 561.510 in 2023. Van deze stijging heeft circa € 57.000 een structureel karakter (onder andere een structurele verhoging van de vergoedingen van de leden van de fondsorganen en het besluit in 2023 om een onafhankelijk voorzitter te benoemen). Daarnaast zijn er incidentele vergoedingen toegekend van in totaal circa € 86.000 voor extra werkzaamheden rondom de Wet toekomst pensioenen en de benoeming van bestuurs- en VO-leden als aspirant ter voorbereiding op hun formele lidmaatschap van het bestuur respectievelijk het VO inclusief

opleidingskosten. Tot slot zijn er enkele incidentele correcties in de vergoedingen doorgevoerd, die geleid hebben tot hogere kosten in 2024 (circa € 11.000).

7.4.6 Honoraria accountant

Conform artikel 382a Titel 9 Boek 2 BW is Pensioenfonds PDN verplicht informatie over de omvang en samenstelling van de vergoeding van de accountantsorganisatie in het jaarverslag op te nemen. De externe accountant is EY Accountants BV. Het honorarium van de externe accountant bedroeg in 2024 € 208.281 (inclusief BTW). Hiervan had € 144.941 betrekking op het onderzoek naar de jaarrekening. De kosten voor andere controle-opdrachten, waaronder het assurance rapport Duurzaamheidsverslag en de inventarisatie van de goudvoorraad, bedroegen respectievelijk € 39.258 en € 24.082. In 2023 bedroeg het honorarium van de externe accountant € 127.491 (inclusief BTW), waarvan € 90.103 betrekking had op het onderzoek naar de jaarrekening en € 37.388 op het assurance rapport Duurzaamheidsverslag.

7.4.7 Toelichting actuariële analyse

Op basis van de actuariële analyse kan geanalyseerd worden, wat in het afgelopen jaar de impact is geweest van verschillende risico's die door het bestuur zijn benoemd in paragraaf 5.4.

	(in € mln.)	
	2024	2023
Benodigde interest	-207	-180
Wijziging rentetermijnstructuur	-88	-197
Beleggingsopbrengsten	618	583
Premie	9	27
Waardeoverdrachten	-2	0
Kosten	1	2
Uitkeringen	0	1
Kanssystemen	12	-1
Toeslagverlening	-110	-329
Overige incidentele mutaties	-45	-3
Andere oorzaken	2	0
Totaal Resultaat	190	-97

In 2024 is een positief resultaat behaald van € 190 mln. Om de verschillende verlies- en winstbronnen die tot dit resultaat hebben geleid inzichtelijk te maken is een actuariële analyse uitgevoerd. Bovenstaande tabel laat zien dat het positieve resultaat van 2024 met name het gevolg was van de positieve beleggingsopbrengsten (€ 618 mln.)

7.4.8 Toelichting op het kasstroomoverzicht

De kasstroom uit pensioenactiviteiten is per saldo € 161 mln. negatief. Dit wordt met name veroorzaakt door de samenstelling van het deelnemersbestand van Pensioenfonds PDN. Pensioenfonds PDN kent relatief veel pensioengerechtigden ten opzichte van het aantal actieve deelnemers, waardoor de ontvangen premie lager is dan de uitbetaalde uitkeringen.

De kasstroom uit beleggingsactiviteiten bestaat uit kasstromen gerelateerd aan transacties en kasstromen gerelateerd aan rendement. De kasstromen uit aan- en verkopen en beleggingsrendementen was per saldo € 194 mln.

Over 2024 is de netto kasstroom € 33 mln. positief. Het kasstroomoverzicht is opgenomen in paragraaf 7.3.

7.5 Gebeurtenissen na balansdatum

Geopolitieke ontwikkelingen en de mogelijke invloed van het beleid en de maatregelen die de Amerikaanse regering sinds het aantreden van president Trump hebben aangekondigd, hebben na balansdatum geleid tot toegenomen beweeglijkheid en onzekerheden op financiële markten, wat effect kan hebben op de financiële positie van het fonds. Door het gevoerde beleid gericht op het beschermen van de invaardeckingsgraad in het kader van de transitie naar het nieuwe pensioenstelsel per 1 januari 2027, is het negatieve effect op de financiële positie van het fonds afgezwakt.

Pensioenfonds PDN voert de pensioenregeling niet alleen uit voor dsm-firmenich, maar ook voor 17 andere werkgevers die onderdeel uitmaken of uitmaakten van dsm-firmenich of DSM. Om duidelijk uit te stralen dat wij de pensioenen voor al die werkgevers en hun werknemers uitvoeren, is naast de aanpassing van de handelsnaam in 2024, per 3 januari 2025 ook de statutaire naam van het fonds aangepast van “Stichting Pensioenfonds DSM Nederland” naar “Stichting Pensioenfonds PDN”.

7.6 Vaststelling van de jaarrekening door het bestuur

Het bestuur van Pensioenfonds PDN heeft het besluit ter ondertekening en voorlopige vaststelling van de jaarrekening 2024 genomen in de vergadering van 21 mei 2025. De formele ondertekening door het dagelijks bestuur en daarmee vaststelling heeft plaatsgevonden op 26 mei 2025.

Het bestuur van Pensioenfonds PDN,
 De heer Arend de Jong (onafhankelijk voorzitter)
 Mevrouw Laurine Lemon
 De heer Piet Molenaar
 De heer Ivo Nelissen
 De heer Peter Pasmans
 De heer Piet Rennen
 De heer Wim Reinartz
 De heer Arie Sonneveld
 De heer Eiko de Vries

7.7 Goedkeuring van het bestuursbesluit tot vaststelling van de jaarrekening door de raad van toezicht

De leden van de raad van toezicht van Pensioenfonds PDN hebben goedkeuring gegeven aan het besluit van het bestuur tot vaststelling van de jaarrekening 2024.

De heer Rajesh Grobbee
 Mevrouw Marlies van Loon
 De heer Cor van der Sluis (voorzitter)

OVERIGE GEGEVENS

8 OVERIGE GEGEVENS

8.1 Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan: het bestuur en de raad van toezicht van Stichting Pensioenfonds PDN

Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen jaarrekening 2024

Ons oordeel

Wij hebben de in het jaarverslag opgenomen jaarrekening voor het boekjaar geëindigd op 31 december 2024 van Stichting Pensioenfonds PDN (hierna: Pensioenfonds PDN of het pensioenfonds) te Sittard gecontroleerd.

Naar ons oordeel geeft de jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van Pensioenfonds PDN per 31 december 2024 en van het resultaat over 2024 in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW.

De jaarrekening bestaat uit:

- de balans per 31 december 2024;
- de staat van baten en lasten over 2024;
- de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie *Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening*.

Wij zijn onafhankelijk van Pensioenfonds PDN zoals vereist in de Europese verordening betreffende specifieke eisen voor de wettelijke controles van financiële overzichten van organisaties van openbaar belang, de Wet toezicht accountantsorganisaties (Wta), de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Informatie ter ondersteuning van ons oordeel

Wij hebben onze controlewerkzaamheden bepaald in het kader van de controle van de jaarrekening als geheel en bij het vormen van ons oordeel hierover. Onderstaande informatie ter ondersteuning van ons oordeel en onze bevindingen moeten in dat kader worden gezien en niet als afzonderlijke oordelen of conclusies.

Ons inzicht in het pensioenfonds

Stichting Pensioenfonds PDN voert als ondernemingspensioenfonds de pensioenregeling uit voor Koninklijke DSM N.V. (DSM) en de daaraan (voormalig) verbonden ondernemingen. Vermogensbeheer en pensioenbeheer zijn uitbesteed aan een gespecialiseerde dienstverlener. Wij hebben bijzondere aandacht in onze controle besteed aan deze onderwerpen op basis van de activiteiten van het pensioenfonds en onze risicoanalyse.

Wij hebben de materialiteit bepaald en de risico's geïdentificeerd en ingeschat dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fraude of fouten, om in reactie op deze risico's de controlewerkzaamheden te bepalen ter verkrijging van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Materialiteit	
Materialiteit	€78 miljoen (2023: € 73,5 miljoen)
Toegepaste benchmark	1,0% van het pensioenvermogen per 31 december 2024, zijnde het totaal van de technische voorzieningen en het stichtingskapitaal en reserves.
Nadere toelichting	Wij hebben voor deze grondslag gekozen omdat dit het vermogen betreft dat de basis vormt voor de berekening van de (beleids)dekkingsgraad. Voor het bepalen van het percentage hebben wij gelet op de financiële positie van het pensioenfonds en de mate waarin de beleidsdekkingsgraad zich rondom een kritieke grens bevindt. Gelet op het reserveoverschot op basis van de beleidsdekkingsgraad hebben wij de materialiteit gesteld op 1,0% van het pensioenvermogen. De wijze waarop wij de materialiteit hebben bepaald, is niet gewijzigd ten opzichte van voorgaand boekjaar.

Wij houden ook rekening met afwijkingen en/of mogelijke afwijkingen die naar onze mening voor de gebruikers van de jaarrekening om kwalitatieve redenen materieel zijn.

Wij zijn met de raad van toezicht en het bestuur overeengekomen dat wij aan de raad van toezicht en het bestuur tijdens onze controle geconstateerde afwijkingen boven €3,9 miljoen rapporteren alsmede kleinere afwijkingen die naar onze mening om kwalitatieve redenen relevant zijn.

Opdrachtteam en gebruikmaken van het werk van specialisten

Wij hebben zorggedragen dat het opdrachtteam over de juiste kennis en vaardigheden beschikt die nodig zijn voor de controle van een ondernemingspensioenfonds. Wij hebben in het opdrachtteam specialisten opgenomen op het gebied van IT audit. Daarnaast hebben wij eigen deskundigen ingeschakeld voor de controle van de waardering van de derivaten en onderhandse leningen.

Onze focus op fraude en het niet-naleven van wet- en regelgeving

Onze verantwoordelijkheid

Hoewel wij niet verantwoordelijk zijn voor het voorkomen van fraude of het niet-naleven van wet- en regelgeving en van ons niet verwacht kan worden dat wij het niet-naleven van alle wet- en regelgeving ontdekken, is het onze verantwoordelijkheid om een redelijke mate van zekerheid te verkrijgen dat de jaarrekening als geheel geen afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fraude of fouten. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing.

Onze controleaanpak met betrekking tot frauderisico's

Wij hebben de risico's geïdentificeerd en ingeschat op een afwijking van materieel belang in de jaarrekening die het gevolg is van fraude. Wij hebben tijdens onze controle inzicht verkregen in het pensioenfonds en diens omgeving, de componenten van het interne beheersingssysteem, waaronder het risico-inschattingsproces en de wijze waarop het bestuur inspeelt op frauderisico's en het interne beheersingssysteem monitort en de wijze waarop de raad van toezicht het toezicht uitoefent, alsmede de uitkomsten daarvan.

Wij verwijzen naar hoofdstuk 5 Risicomanagementproces van het jaarverslag, waarin het bestuur zijn (fraude)risicoanalyse heeft opgenomen.

Wij hebben de opzet en de relevante aspecten van het interne beheersingssysteem en in het bijzonder de frauderisicoanalyse geëvalueerd alsook bijvoorbeeld de gedragscode, klokkenluidersregeling en de incidentenregistratie. Wij hebben de opzet en het bestaan geëvalueerd, en voor zover wij noodzakelijk achten, de werking getoetst van interne beheersmaatregelen gericht op het mitigeren van frauderisico's.

Als onderdeel van ons proces voor het identificeren van frauderisico's, hebben wij frauderisicofactoren overwogen met betrekking tot frauduleuze financiële verslaggeving, oneigenlijke toe-eigening van activa en omkoping en corruptie. Wij hebben geëvalueerd of deze factoren een indicatie vormden voor de aanwezigheid van het risico op afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude.

In onze controle bouwen wij een element in van onvoorspelbaarheid. Ook hebben wij de uitkomst van andere controlewerkzaamheden beoordeeld en overwogen of er bevindingen zijn die aanwijzing geven voor fraude of het niet-naleven van wet- en regelgeving.

Wij houden rekening met het risico dat het bestuur interne beheersmaatregelen kan doorbreken, aangezien dit risico in alle organisaties aanwezig is. Vanwege dit risico hebben wij onder meer schattingen beoordeeld op tendenties die mogelijk een risico vormen op een afwijking van materieel belang, met name gericht op belangrijke gebieden die oordeelsvorming vereisen en significante schattingsposten, zoals toegelicht in paragraaf 7.4 Toelichting op de jaarrekening, in de jaarrekening, waaronder de subjectieve elementen in de waardering van de technische voorzieningen. Wij verwijzen in dit kader verder naar het kernpunt 'Waardering van en toelichting ten aanzien van de technische voorzieningen'. Ook hebben wij data analyse gebruikt om journaalposten met een verhoogd risico te signaleren en te toetsen en de zakelijke beweegredenen (of het ontbreken daarvan) beoordeeld van bijzondere transacties, waaronder die met verbonden partijen.

Wij hebben geen frauderisico geïdentificeerd ten aanzien van de opbrengstenverantwoording.

Wij hebben kennisgenomen van de beschikbare informatie en om inlichtingen gevraagd bij leden van het bestuur, sleutelfunctionarissen (waaronder sleutelfunctiehouders, de compliance officer, medewerkers van de uitvoeringsorganisatie).

Uit onze evaluatie van het risico op mogelijke doorbreking van interne beheersmaatregelen of andere ongeoorloofde vormen van beïnvloeding van het proces van financiële verslaggeving, ontvangen inlichtingen en andere beschikbare informatie volgen geen specifieke aanwijzingen voor fraude of vermoedens van fraude met een mogelijk materieel belang voor het beeld van de jaarrekening.

Onze controleaanpak met betrekking tot het risico van niet voldoen aan wet- en regelgeving

Wij hebben passende controlewerkzaamheden verricht inzake de naleving van de bepalingen van de relevante wet- en regelgeving die van directe invloed zijn op de verantwoorde bedragen en toelichtingen in de jaarrekening. Daarnaast hebben wij de omstandigheden ingeschat met betrekking tot het risico van niet-naleven van wet- en regelgeving waarvan redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze van materiële invloed kunnen zijn op de jaarrekening. In lijn met NBA-handreiking 1144 *Specifieke verplichtingen vanuit de toezichtwet- en regelgeving voor de interne auditor en de externe accountant bij pensioenfondsen*, is onze inschatting gebaseerd op onze ervaring in de sector, afstemming met het bestuur, het kennis nemen van de systematische integriteitsrisicoanalyse (SIRA), het lezen van notulen, het kennisnemen van rapporten van de interne accountant en compliance afdeling en het uitvoeren van gegevensgerichte werkzaamheden gericht op transactiestromen, jaarrekeningposten en toelichtingen.

We hebben verder kennisgenomen van correspondentie met toezichthouders en zijn alert gebleven op indicaties voor een (mogelijke) niet-naleving gedurende de controle. Ten slotte hebben we schriftelijk de bevestiging ontvangen dat alle bekende gebeurtenissen van niet-naleving van wet- en regelgeving met ons zijn gedeeld.

Onze controleaanpak met betrekking tot de continuïteitsveronderstelling
Zoals toegelicht in het onderdeel 'Grondslagen voor de waardering' van hoofdstuk 7.4.1. van de jaarrekening, is de jaarrekening opgemaakt op basis van de continuïteitsveronderstelling. Bij het opmaken van de jaarrekening heeft het bestuur een specifieke beoordeling gemaakt van de mogelijkheid van het pensioenfonds om zijn continuïteit te handhaven en de activiteiten voort te zetten voor de voorzienbare toekomst.

Wij hebben de specifieke beoordeling met het bestuur besproken en professioneel-kritisch geëvalueerd. Wij hebben overwogen of de specifieke beoordeling van het bestuur op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, alle relevante gebeurtenissen en omstandigheden bevat waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of het pensioenfonds zijn activiteiten in continuïteit kan voortzetten en in hoeverre het pensioenfonds voldoet aan de vereisten rondom solvabiliteit en liquiditeit. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen.

Op basis van onze werkzaamheden hebben wij geen materiële onzekerheden ten aanzien van de continuïteit geïdentificeerd. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat een pensioenfonds zijn continuïteit niet langer kan handhaven.

De kernpunten van onze controle
In de kernpunten van onze controle beschrijven wij zaken die naar ons professionele oordeel het meest belangrijk waren tijdens onze controle van de jaarrekening. De kernpunten van onze controle hebben wij met de raad van toezicht en het bestuur gecommuniceerd, maar vormen geen volledige weergave van alles wat is besproken.

Het kernpunt 'Uitvoering van vermogensbeheer en pensioenbeheer processen bij de uitvoeringsorganisatie' van onze controle in voorgaand boekjaar beschouwen wij niet langer als kernpunt van deze controle, aangezien er in 2024 geen sprake is van belangrijke wijzigingen in de structuur van de organisatie.

Ontwikkeling en toelichting van de (beleids)dekkingsgraad	
Risico	De solvabiliteit van een pensioenfonds wordt gemeten aan de hand van de dekkingsgraad. De dekkingsgraad brengt de verhouding tussen de (netto) activa en pensioenverplichtingen tot uitdrukking en is daarmee een graadmeter voor de financiële positie van een pensioenfonds. De beleidsdekkingsgraad is de gemiddelde dekkingsgraad van de twaalf maanden voorafgaand aan het moment van vaststelling. Het pensioenfonds is wettelijk verplicht om de beleidsdekkingsgraad te hanteren als basis voor bepaalde beleidsbeslissingen, bijvoorbeeld inzake indexatie en kortingen. Daarnaast is de beleidsdekkingsgraad onder meer van belang om te bepalen of het pensioenfonds voldoende buffers heeft.

	De dekkingsgraad en de beleidsdekkingsgraad zijn toegelicht in toelichting 'Pensioenfondsreserve' van de jaarrekening. Het in het kader van onze jaarrekeningcontrole in aanmerking genomen risico is dat de (beleids)dekkingsgraad niet juist wordt.
Onze controleaanpak	Door controle van de balans onderzoeken wij de samenstellende delen van de dekkingsgraad. De balans en daarmee de dekkingsgraad per 31 december 2024 hebben wij mede met gebruikmaking van de werkzaamheden van de certificerend actuaris gecontroleerd. Wij hebben de ontwikkelingen in de financiële positie van het pensioenfonds beoordeeld op basis van het actuarieel rapport van de certificerend actuaris en onze controle van de jaarcijfers. Vanwege de gevoeligheid van schattingselementen hebben wij specifiek aandacht besteed aan de waardering van de (illiquide) beleggingen en de waardering van de technische voorzieningen. De werkzaamheden die wij in dit kader hebben uitgevoerd zijn in de kernpunten hierna beschreven. Wij controleren geen andere maandelijkse dekkingsgraden dan de dekkingsgraad ultimo boekjaar. Ten aanzien van andere maandelijkse dekkingsgraden hebben wij de navolgende toetsingswerkzaamheden verricht, die minder zekerheid geven dan een controle van twaalf maands-dekkingsgraden: • Wij hebben de opzet van het totstandkomingsproces van de berekening van de maandelijkse dekkingsgraad onderzocht alsmede de juiste maandtoerekening van zogenaamde key items vastgesteld. Dit jaar betroffen dit de toeslagverlening per 1 januari 2025, de toepassing van de nieuwe AG prognosetafel, evenals de gewijzigde inschatting van de fondsspecifieke ervaringssterfte en overige grondslagen op de voorziening pensioenverplichtingen. • Daarnaast heeft de certificerend actuaris een plausibiliteitstoets uitgevoerd op de ontwikkeling van de voorziening pensioenverplichtingen zoals gehanteerd in de bepaling van de dekkingsgraad gedurende het jaar in relatie tot de ontwikkelingen in de belangrijkste factoren, zoals de rentecurve. Wij hebben kennisgenomen van de uitkomst van deze werkzaamheden van de certificerend actuaris. Tevens hebben wij de toelichtingen met betrekking tot de (beleids)dekkingsgraad geëvalueerd.
Belangrijke observaties	Wij hebben geen materiële afwijkingen geconstateerd in de vaststelling van de dekkingsgraad en de beleidsdekkingsgraad per 31 december 2024 en de gerelateerde toelichting in de jaarrekening.

Waardering en toelichting van beleggingen zonder genoteerde marktprijzen

Risico	De beleggingen zijn een significante post op de balans van het pensioenfonds. Alle beleggingen dienen krachtens de Pensioenwet te worden gewaardeerd op marktwaarde. De gerealiseerde en ongerealiseerde waardeontwikkeling van beleggingen dienen in de staat van baten en lasten te worden verwerkt als indirecte beleggingsopbrengsten. Voor een groot deel van de beleggingen is deze marktwaarde te verifiëren aan transacties die tot stand zijn gekomen op de financiële markten (marktprijzen). Er zijn ook beleggingen die worden gewaardeerd op basis van onafhankelijke taxaties, netto contante waardeberekeningen of
--------	--

	een andere geschikte methode, waaronder de intrinsieke waarde per participatie voor posities in niet-(beurs)genoteerde fondsen. De waarderingsonzekerheid neemt inherent toe bij (onafhankelijke) taxaties en netto contante waardeberekeningen en hangt samen met de beschikbaarheid en toepasbaarheid van marktgegevens. Bij het pensioenfonds betreffen dit de posities in onderhandse leningen en derivaten. De posities in niet-(beurs)genoteerde fondsen, met name vastgoedfondsen en infrastructuur kennen eveneens inherent relatief veel waarderingsonzekerheid doordat de waarde wordt ontleend aan de meest recente rapportages van de fondsmanagers gecorrigeerd voor kasstromen tot aan balansdatum. Het pensioenfonds heeft de waarderingsgrondslagen voor de beleggingen beschreven in paragraaf 7.4.1 'Grondslagen voor de waardering' en een nadere toelichting opgenomen in toelichting 7.4.2 'Toelichting op de balans'. Uit deze toelichting blijkt dat per 31 december 2024 per saldo € -27 miljoen is belegd in derivaten, € 85 miljoen in onderhandse leningen en € 1.055 miljoen in niet-(beurs)genoteerde fondsen voor vastgoed, vastrentende waarde, infrastructuur en microfinance. Dit betreft 14% van de totale beleggingen. Het in het kader van onze jaarrekeningcontrole in aanmerking genomen risico is dat de beleggingen zonder genoteerde marktprijzen niet juist gewaardeerd zijn en dat de toelichting niet voldoet aan relevante verslaggevingsvereisten.
Onze controleaanpak	Wij hebben de gehanteerde waarderingsgrondslagen geëvalueerd en controlewerkzaamheden, waaronder het evalueren van de juiste werking van de interne beheersmaatregelen, uitgevoerd op de waardering van de beleggingen per 31 december 2024. - Voor de posities in niet-(beurs)genoteerde fondsen hebben wij de waardering gecontroleerd op basis van de gecontroleerde jaarrekeningen van de betreffende fondsen met daarin opgenomen de gecontroleerde waarde per aandeel of participatie per 31 december 2024. Verder hebben wij vastgesteld of de gekozen waarderingsgrondslagen en de belangrijkste uitgangspunten daarbij aansluiten op de grondslagen van het pensioenfonds. Voor zover wij geen zekerheid kunnen verkrijgen uit een jaarrekening per 31 december 2024, omdat deze niet tijdig beschikbaar is of omdat het boekjaar van de betreffende fondsen niet gelijk is aan het boekjaar van het pensioenfonds, hebben wij aanvullende werkzaamheden uitgevoerd. Deze werkzaamheden bestonden uit het onderzoeken van eerdere jaarrekeningen (back-testing) en het vaststellen van de aansluiting met de meeste recente (niet gecontroleerde) rapportages van de fondsmanagers, waar van toepassing gecorrigeerd voor kasstromen tot aan balansdatum. Als onderdeel van de genoemde werkzaamheden hebben wij de impact van nieuwe informatie tot de datum van onze controleverklaring gemonitord en vastgesteld dat significante ontwikkelingen op adequate wijze zijn verwerkt. - Voor de waardering van de onderhandse leningen en derivaten hebben wij een controle uitgevoerd op het gehanteerde waarderingsmodel en op de gehanteerde input waaronder de uit de markt afgeleide gegevens zoals valuta(termijn)koersen, rentevolatiliteit en rentecurves. Bij de uitvoering van deze werkzaamheden voor derivaten hebben wij eigen waarderingsspecialisten betrokken. Tevens hebben wij de toelichtingen met betrekking tot de beleggingen geëvalueerd.

Belangrijke observaties	Wij hebben geen materiële afwijkingen geconstateerd ten aanzien van de waardering van de beleggingen zonder genoteerde marktprijzen per 31 december 2024, de indirecte beleggingsopbrengsten en de gerelateerde toelichting in de jaarrekening.
-------------------------	---

Waardering van en toelichting ten aanzien van de technische voorzieningen

Risico	De technische voorzieningen waaronder de voorziening pensioenverplichtingen betreffen een significante post in de balans van het pensioenfonds. De technische voorzieningen dienen krachtens de Pensioenwet te worden gewaardeerd op marktwaarde. De waardering is gevoelig voor de gehanteerde (actuariële) veronderstellingen en schattingselementen. Hier ligt een aantal belangrijke conventies aan ten grondslag namelijk dat voor de waardering uitgegaan wordt van de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur alsmede de meest recente informatie (tafels) omtrent de levensverwachting, zoals gepubliceerd door het Koninklijk Actuarieel Genootschap (AG). In aanvulling op de tafels wordt gecorrigeerd voor de ingeschatte ervaringssterfte bij het pensioenfonds, zijnde de fondsspecifieke ervaringssterfte. Deze veronderstellingen hebben tezamen met de hoogte van de kostenopslag, waaraan eveneens schattingen ten grondslag liggen, bijzondere aandacht gehad in onze controle. Wij hebben aan de subjectieve elementen ervaringssterfte en kostenopslag van de bepaling van de technische voorziening een frauderisico gekoppeld en de waardering en de toelichting daarop als kernpunt van onze controle aangemerkt. Het pensioenfonds heeft de waarderingsgrondslagen voor de voorziening pensioenverplichtingen beschreven in paragraaf 7.4.1 'Grondslagen voor de waardering' en een nadere toelichting opgenomen in toelichting 7.4.2 onder 'Technische en overige voorzieningen' en 'Toelichting mutatie Technische voorziening'. Uit deze toelichting blijkt dat (schattings)wijzigingen hebben plaatsgevonden door de toepassing van de nieuwe AG prognosetafel, evenals de gewijzigde inschatting van de fondsspecifieke ervaringssterfte en overige grondslagen op de voorziening pensioenverplichtingen. Volgens deze toelichting is de voorziening pensioenverplichtingen hierdoor € 44,5 miljoen hoger uitgekomen. Het in het kader van onze jaarrekeningcontrole in aanmerking genomen risico is dat de technische voorzieningen niet toereikend gewaardeerd en toegelicht zijn.
Onze controleaanpak	Bij de controle van de technische voorzieningen hebben wij gebruikgemaakt van de werkzaamheden van de certificerend actuaris van het pensioenfonds. De certificerend actuaris onderzoekt onder meer de toereikendheid van de technische voorzieningen en de naleving van een aantal specifieke wettelijke bepalingen. De certificerend actuaris heeft daarbij gebruikgemaakt van de door ons in het kader van de jaarrekeningcontrole onderzochte basisgegevens, waaronder de pensioenaanspraken van deelnemers. Gegeven onze eindverantwoordelijkheid voor het oordeel over de jaarrekening als geheel hebben wij met de certificerend actuaris onze planning, werkzaamheden, verwachtingen en uitkomsten afgestemd voor de controle van boekjaar 2024. Hierbij hebben wij specifiek aandacht gevraagd voor de toets van de ervaringssterfte op basis van de toegepaste prognosetafels, de toereikendheid van de kostenopslag alsmede de toepassing van de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur. Wij hebben de gehanteerde waarderingsgrondslagen geëvalueerd en controlewerkzaamheden uitgevoerd op de waardering van de voorziening

	pensioenverplichtingen per 31 december 2024: • Daartoe hebben wij ons een beeld gevormd van de redelijkheid van de aannames en schattingen van het bestuur met betrekking tot de gekozen actuariële grondslagen, alsmede de uitkomsten van het actuariële grondslagenonderzoek en de gehanteerde waarderingsgrondslagen besproken met de certificerend actuaris. • Hierbij hebben wij met inachtneming van het oordeel van de certificerend actuaris gelet op de besluitvorming van het bestuur, de recentheid van beschikbaar grondslagenonderzoek, de toetsing op de onderbouwing van de daarin opgenomen veronderstellingen, de uitkomsten van beschikbare tussentijdse evaluaties, de uitkomsten van de actuariële analyse over meerdere jaren en de aanwezigheid van een consistente gedragslijn. • Daarnaast hebben wij controlewerkzaamheden uitgevoerd om de gehanteerde basisgegevens te toetsen mede met behulp van data analyse, waaronder het evalueren van de juiste werking van de interne beheersmaatregelen bij de pensioenuitvoeringsorganisatie, het verrichten van aansluitwerkzaamheden met de pensioenadministratie voor wat betreft de aantallen en de aanspraken en het beoordelen van het verloop en de uitkomsten van de actuariële analyse. Tevens hebben wij de toelichtingen ten aanzien van de technische voorzieningen geëvalueerd.
Belangrijke observaties	Wij hebben geen materiële afwijkingen geconstateerd ten aanzien van de waardering per 31 december 2024 of de toelichting van de technische voorzieningen.

Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen andere informatie

Het jaarverslag omvat andere informatie naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat;
- alle informatie bevat die op grond van Titel 9 Boek 2 BW is vereist voor het bestuursverslag en de overige gegevens.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat. Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in Titel 9 Boek 2 BW en de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het bestuursverslag en de overige gegevens in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW.

Beschrijving van verantwoordelijkheden voor de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van het bestuur en de raad van toezicht voor de jaarrekening

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW. In dit kader is het bestuur verantwoordelijk voor een zodanige

interne beheersing die het bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het bestuur afwegen of het pensioenfonds in staat is om zijn werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van genoemd verslaggevingsstelsel moet het bestuur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij het bestuur het voornemen heeft om het pensioenfonds te liquideren of de activiteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is. Het bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of het pensioenfonds zijn activiteiten in continuïteit kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

Het besluit van het bestuur tot vaststelling van de jaarrekening is onderworpen aan de goedkeuring van de raad van toezicht.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. De sectie 'Informatie ter ondersteuning van ons oordeel' hierboven, bevat een informatieve samenvatting van onze verantwoordelijkheden en de uitgevoerde werkzaamheden als basis voor ons oordeel.

Onze controle bestond verder onder andere uit:

- het in reactie op de ingeschatte risico's uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel;
- het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van het pensioenfonds;
- het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan;
- het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen;
- het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen.

Communicatie

Wij communiceren met de raad van toezicht en het bestuur onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Wij bepalen de kernpunten van onze controle van de jaarrekening op basis van alle zaken die wij met de raad van toezicht en het bestuur hebben besproken. Wij beschrijven deze kernpunten in onze controleverklaring, tenzij dit is verboden door wet- of regelgeving of in buitengewoon zeldzame omstandigheden wanneer het niet vermelden in het belang van het maatschappelijk verkeer is.

Den Haag, 26 mei 2025

EY Accountants B.V.

w.g. drs. J. Slager RA

OVERIGE INFORMATIE

9 OVERIGE INFORMATIE

9.1 Verslag van de raad van toezicht

1. Inleiding

Het intern toezicht bij Pensioenfonds PDN ("fonds") is ingevuld met een raad van toezicht ("raad"). De taak van de raad wordt bepaald door het wettelijke kader en de statuten en de reglementen van het fonds. De raad ziet toe op een adequate risicobeheersing en evenwichtige belangenafweging door het bestuur en staat het bestuur met raad terzijde. De raad legt verantwoording af over de uitvoering van de taken en de uitoefening van de bevoegdheden aan het verantwoordingsorgaan ("VO"), aan de werkgever (via de werkgeversleden in het VO) en in het bestuursverslag. De raad hanteert bij de uitvoering van zijn taak de Code pensioenfonds. Het intern toezicht beoogt bij te dragen aan het effectief en slagvaardig functioneren van het pensioenfonds. De raad werkt vanuit de visie dat "goed besturen" het kernonderwerp van het toezicht vormt. De basis hiervan is een goed werkende governance en bedrijfsvoering, een goed functionerend pensioenfondsbestuur en een samenstelling van het bestuur waarin de benodigde kennis en competenties aanwezig zijn. De nadruk ligt op het toezien op de integere en beheerste bedrijfsvoering. In dit rapport doet de raad verslag van zijn werkzaamheden en van zijn bevindingen over het verslagjaar 2024. De raad heeft in zijn toezichtplan aangegeven aan welke toezichtonderwerpen in 2024 bijzondere aandacht is gegeven.

De samenstelling van de raad is in 2024 ongewijzigd gebleven. De raad bestaat uit mevrouw Marlies van Loon en de heren Rajesh Grobbe en Cor van der Sluis (voorzitter).

Het conceptrapport van de raad over 2024 is voorgelegd aan het dagelijks bestuur ("DB") en vervolgens op 11 april 2025 besproken met respectievelijk het VO en het DB. De raad heeft daarbij verantwoording over zijn werkzaamheden afgelegd aan het VO. Op 21 mei 2025 heeft de raad tijdens de jaarvergadering van het bestuur het besluit van het bestuur tot vaststelling van het jaarverslag 2024 (bestuursverslag en jaarrekening) goedgekeurd en daarbij het definitieve rapport van de raad ter beschikking gesteld. De raad dankt het bestuur en het VO voor de constructieve wijze waarop het overleg heeft plaatsgevonden.

2. Werkwijze van de raad en verrichte activiteiten

De uitvoering van de taken en verantwoordelijkheden is geschied door:

- Waarneming ter plaatse in vergaderingen van het bestuur en commissies;
- Eigen aanvullend onderzoek;
- Afzonderlijk overleg als raad waarin onder andere het jaarprogramma van de raad, de onderzoeksaanpak en de resultaten van eigen onderzoek worden besproken en waarnemingen uit vergaderingen met het VO, bestuur, DB en commissies worden gedeeld;
- Overleg met het bestuur, waarin het jaarprogramma en de rapportage van de raad worden besproken;
- Periodiek overleg met het DB, waarin de algemene gang van zaken wordt besproken en zaken die de raad zijn opgevallen in de gehouden (bestuurs)vergaderingen;
- Periodiek overleg met de onafhankelijk voorzitter, operationeel bestuurders, sleutelfunctiehouders, accountant, certificerend actuaris, de compliance officer;
- Overleg met het Verantwoordingsorgaan;
- Inzage in beleidsdocumenten, bestuursstukken, rapportages en overige informatie die via de bestuurdersportal ter beschikking worden gesteld;

- Terugkoppeling door de voorzitter van het bestuur aan de voorzitter van de raad na de bestuursvergadering;
- Met vertrekkende bestuursleden wordt een afsluitend gesprek gevoerd.

3. Formele besluiten van de raad in 2024

De raad heeft in 2024 de navolgende besluiten goedgekeurd:

- het bestuursbesluit tot vaststelling van het jaarverslag en de jaarrekening over 2023;
- de toetsing van (kandidaat)bestuursleden aan het desbetreffende functieprofiel.

Verder heeft de raad het bestuur geadviseerd over de beloning en de tijdsbesteding van de leden van de fondsorganen. Tot slot heeft de raad input geleverd op de risicohouding van het fonds in het kader van de Wtp-transitie.

4. Opvolging eerder gedane aanbevelingen 2023

De RvT is van mening dat het bestuur gestructureerd aandacht geeft aan de aanbevelingen over 2023 en hierover adequaat rapporteert.

Toezicht(thema's) 2024

De raad hanteert voor zijn toezicht de Code Pensioenfondsen als uitgangspunt. De raad richt zich, naast de hiervoor genoemde wettelijke minimumtaken, in 2024 elk geval op de volgende speerpunten:

- Governance in het kader van de wijzigingen in de inrichting van het bestuur, het verworven aandeelhouderschap;
- Het bestuurlijk proces betreffende de voortgang in het Wtp-traject;
- Uitbesteding: grip op de keten;
- Kostenbeheersing;
- Strategische projecten.

5. Belangrijkste waarnemingen

In de volgende paragrafen beschrijft de raad de belangrijkste bevindingen in het kalenderjaar 2024.

Governance

Aandeelhouderschap

Per 1 december 2023 heeft dsm-firmenich alle aandelen van de uitvoeringsorganisatie DPS aan Pensioenfonds PDN overgedragen. Pensioenfonds PDN werd hiermee enig aandeelhouder van DPS. Dit bracht met zich mee dat Pensioenfonds PDN in 2024 zorg moest dragen voor onder andere:

- de invulling van de vacature in de directie van DPS;
- de instelling en bemensing van een RvC van DPS;
- het monitoren van de losmaking/verzelfstandiging van DPS uit de organisatie van dsm-firmenich uit hoofde van het uitbestedingsrisico;
- het tijdelijk op zich nemen van de taken van een RvC tot het moment dat de RvC volledig was benoemd;
- het wijzigen en of opstellen van onder meer de statuten, etc.
- het borgen van de scheiding binnen het Fonds van de relatie naar DPS enerzijds als aandeelhouder (strategie/financieringsrisico) en anderzijds als klant (tariefstelling/kostenbeheersing/interne beheersing van de uitvoering).

- het managen van de relatie met de aangesloten ondernemingen uit hoofde van draagvlak en de relatie met SPF als enige klant naast PDN van DPS.

De raad heeft dit proces op de voet gevolgd en stelt vast dat het bestuur deze strategische beslissing goed heeft geïmplementeerd en gemanaged.

Overleg met het bestuur

Naar aanleiding van de evaluatie van de jaarvergadering 2023 heeft het bestuur het proces van de behandeling van de jaarstukken en daarbij behorende verslagen van de certificerend actuaire en de accountant, het VO en de raad verbeteringen ten behoeve van een effectiever proces doorgevoerd. Dit heeft de raad als positief ervaren. In het verlengde hiervan heeft het bestuur positief gereageerd op het voorstel van de raad om ten minste tweemaal per jaar als raad te vergaderen met het voltallige bestuur enerzijds bij behandeling van de jaarstukken en de jaarrapportage van de raad, anderzijds bij de bespreking van de bestuurlijke kalender voor het volgende jaar. Dit als aanvulling op het overigens goed periodiek overleg van de raad met het DB.

Herbenoeming/benoeming bestuursleden

Ook in 2024 kende het bestuur een aantal personele mutaties die goed zijn ingevuld. Wel vraagt de raad aandacht voor de successieplanning voor werkgevers- en werknemerszetels gegeven de fusie DSM & Firmenich en de divestments die hebben plaatsgevonden respectievelijk zijn aangekondigd. De raad constateert dat als gevolg van de divestments de omvang van dsm-firmenich in Nederland afneemt. Daardoor zal het in toenemende mate moeilijker worden voor dsm-firmenich om kandidaten voor te dragen voor de fondsorganen, die geschikt zijn en voldoende tijd kunnen maken voor het fonds. De raad acht dit een risico voor het behoud van draagvlak.

Versterking bestuursondersteuning

Binnen DPS is de afdeling bestuursondersteuning versterkt. Dit is van belang omdat het fonds geen bestuursbureau kent en de raad ook ondersteund wordt door deze afdeling. De ondersteuning van de raad is ook voor het jaar 2024 weer naar tevredenheid verlopen.

Zelfevaluatie RVT

Ook in 2024 heeft de RVT een zelfevaluatie gehouden in eigen kring. De uitkomst is ook besproken met het bestuur en het VO. Uit de zelfevaluatie kwamen geen aanvullende acties voort.

Uitvoering compliancefunctie

De functie van compliance officer werd ook in 2024 vervuld door een medewerker van dsm-firmenich. Vanwege de verzelfstandiging van DPS en de fusie DSM & Firmenich heeft het bestuur in 2024 de invulling van deze functie geëvalueerd. Op basis hiervan heeft het bestuur eind 2024 besloten de functie van compliance officer uit te besteden aan een externe partij. De overdracht van werkzaamheden heeft begin 2025 naar tevredenheid plaatsgevonden. Dit is ook bevestigd tijdens het afsluitende gesprek dat de raad met de compliance officer heeft gevoerd. In 2025 zal het bestuur in samenwerking met de compliance officer de fondsdocumentatie rondom compliance en integriteit actualiseren. De raad zal dit in 2025 monitoren.

Implementatie Wtp

Het bestuur is, middels een gedegen projectinrichting, voortvarend met de implementatie van de Wtp aan de slag gegaan. Dit omvangrijke project brengt de nodige complexiteit met zich mee. Enerzijds vanwege het speelveld aan de kant van de sociale partners en aangesloten ondernemingen en anderzijds met betrekking tot de tijdige operationele gereedheid aan de kant van DPS. De raad laat zich minimaal ieder kwartaal over de voortgang informeren. Het bestuur werkt met een detailplanning die het inzicht geeft over de voortgang. Zo kan de raad de voortgang van het project monitoren en tijdig eventuele risico's signaleren en bespreekbaar maken. Eind 2024 is het transitieplan verschenen, aan de hand hiervan dient het bestuur de evenwichtigheid te beoordelen en de uitvoerbaarheid daarvan te bepalen. Dit resulteert in onder meer een implementatieplan en een opdrachtbevestiging. De raad houdt de voortgang van al het benodigde ten behoeve van het invaarderzoek bij De Nederlandsche Bank (DNB) nauwlettend in de gaten waarbij zorgvuldigheid boven snelheid prefereert.

Communicatie

Het bestuur heeft naar de mening van de raad in 2024 belangrijke stappen gezet door de communicatiestrategie te actualiseren, Pensioenfonds PDN als het fonds van 17 aangesloten ondernemingen te positioneren, een uitgebreid deelnemersonderzoek uit te voeren en op basis van deze inzichten een communicatiecampagneplan voor de Wet toekomst pensioenen (Wtp) op te stellen. De raad constateert dat het bestuur de noodzaak heeft onderkend om de bestaande communicatiestrategie aan te passen aan de huidige tijdsgeest en de aanstaande pensioenveranderingen. De raad waardeert de aandacht voor de belangrijke positie van de aangesloten ondernemingen, het thema digitalisering en het gebruik van verschillende communicatiekanalen om diverse deelnemersgroepen effectief te bereiken.

Het deelnemersonderzoek dat het fonds in 2024 heeft uitgevoerd laat een daling zien in het vertrouwen dat pensioen- en aanspraakgerechtigden hebben in het fonds. Het bestuur heeft de bevindingen uit het deelnemersonderzoek benut voor het opstellen van een communicatiecampagneplan gericht op de transitie naar het nieuwe pensioenstelsel en het versterken van het vertrouwen van de pensioen- en aanspraakgerechtigden.

Hoewel de raad de genomen initiatieven positief beoordeelt, merkt zij op dat het ontwikkelen van beleid en plannen slechts een eerste stap is. Voor een effectieve communicatie verwacht de raad dat:

1. Het bestuur zorgdraagt voor een tijdige en volledige uitvoering van het opgestelde Wtp-communicatiecampagneplan;
2. Er voldoende personele en financiële middelen worden vrijgemaakt om de plannen daadwerkelijk te realiseren;
3. Het bestuur regelmatig de voortgang en effectiviteit van de communicatie-uitingen evalueert;
4. Communicatie niet slechts als een projectmatige activiteit wordt beschouwd, maar als een continu proces van informatievoorziening aan en dialoog met alle belanghebbenden.

De raad benadrukt dat de kwaliteit van communicatie uiteindelijk wordt bepaald door de daadwerkelijke uitvoering van het beleid en niet alleen door de kwaliteit van de beleidsdocumenten zelf. Een goede communicatie-uitvoering is cruciaal voor het behoud en versterken van het vertrouwen in het fonds, met name tijdens de complexe transitie naar het nieuwe pensioenstelsel. De raad zal de voortgang op dit gebied nauwlettend blijven volgen en ziet uit naar de concrete uitvoeringsresultaten in de komende periode.

Uitbesteding; grip op de keten

Het pensioenfonds heeft het pensioenbeheer uitbesteed aan DPS. De afspraken hierover zijn contractueel vastgelegd. Door de verzelfstandiging van DPS is een aantal processen veranderd. Deze verzelfstandiging heeft op een integere en beheerste wijze plaatsgevonden, waarbij de continuïteit van de bedrijfsvoering niet in het geding is gekomen.

Via schriftelijke dan wel mondelinge rapportages wordt het bestuur van de performance van de uitbesteding op de hoogte gehouden. Het bestuur is zich onverminderd en in toenemende mate bewust van het belang van het 'in control' zijn met betrekking tot de uitbesteding.

De raad vindt het, net als het bestuur, belangrijk dat het bestuur scherp blijft op de relatie met DPS en dat er gestreefd wordt naar continue verbetering in de dienstverlening. Voor zijn toekomstbestendigheid in het kader van het nieuwe pensioenstelsel is het pensioenfonds in belangrijke mate afhankelijk van DPS. De raad is geïnformeerd over de nog te verrichten werkzaamheden inzake de implementatie van het IT-systeem. Het bestuur is gedurende dit hele traject uitvoerig geïnformeerd over de stappen, planning en uiteraard de gevraagde besluiten van deze IT-implementatie. Ook DNB is bij deze overgang regelmatig bijgepraat door het bestuur. De raad is inzake de IT-beheersing regelmatig op de hoogte gebracht van de ontwikkelingen en waardeert dit ten zeerste.

Tevens heeft de raad vastgesteld dat het bestuur tijdig is gestart met de implementatie van DORA. De implicaties van DORA zijn in het bestuur aan de orde geweest en de resterende werkzaamheden ten behoeve van de implementatie worden zo spoedig mogelijk afgerond. De raad heeft zich laten informeren dat het bestuur alle (onder)uitbestedingen in beeld heeft en heeft verwerkt in het verplichte informatieregister. De raad benadrukt het belang van het voldoende zicht houden op de langer wordende uitbestedingsketen.

Vermogensbeheer

Het bestuur geeft uitvoering aan het beleggingsbeleid dat is verankerd in het strategisch beleidsplan 2023-2025. Daarnaast is er een separaat beleggingsplan dat jaarlijks wordt vastgesteld. Het beleggingsplan volgt nauwgezet het strategisch beleggingskader, waarin alle aanpassingen vanuit de ALM-studie zijn geïmplementeerd. Dit plan wordt voorbereid door de Commissie Beleggingen en is vervolgens besproken met het bestuur. De raad heeft deze processen gevolgd en constateert dat ze zorgvuldig zijn voorbereid en door het bestuur zijn behandeld.

De beleggingscommissie vergadert met een regelmatige frequentie en doorloopt daar de beleidscyclus. Zo zijn er afgelopen jaar een aantal evaluaties uitgevoerd van de investment cases.

Het behaalde totaalrendement in 2024 bedroeg 8,6%. De benchmark liet op totaalniveau een rendement zien van 8,0%. Deze outperformance is verklaard door de bijdrage van de beleggingen in Hypotheken en de outperformance binnen beursgenoteerd Vastgoed en infrastructuur. Het gemiddelde 5-jaars rendement per eind 2024 komt uit op 2,7% op jaarbasis. Het gemiddelde 10-jaars rendement bedraagt per eind 2024 3,7% op jaarbasis. Het fonds hecht waarde aan de integratie van ESG in de beleggingsportefeuille, dit om bij te dragen aan duurzame toekomst voor huidige en toekomstige generaties. In de jaarlijkse VBDO-ranking daalde het fonds van plaats 8 naar plaats 27 in de ranglijst. Deze daling in de ranglijst wordt grotendeels verklaard door een wijziging in de beoordelingscriteria van VBDO. Vanaf dit jaar ligt de nadruk meer op de actieve betrokkenheid

van pensioenfondsen bij hun beleggingen en hun strategische visie op duurzaamheid. Voorheen werd vooral gekeken naar hoe duurzaam de portefeuille zelf was ingericht en hoe dit werd geborgd in het beleid. Door deze verandering is de huidige 27e plek niet direct te vergelijken met de 8e plek van vorig jaar. De raad is geïnformeerd over de nog te nemen stappen om het duurzame beleggingsbeleid beter te borgen in de strategie en besluitvormingsprocessen. De opvolging hiervan zal door de raad nauwlettend worden gevolgd.

Risicomanagement

Het Integraal Risicomanagement (IRM) heeft zich, net als voorgaande jaren, op een volwassen niveau bewezen. PDN hanteert voor de definitie van integraal risicomanagement de richtlijnen van DNB, waarbij het door DNB beschreven proces voortdurend wordt doorlopen. Het Integraal Risicomanagementbeleid is formeel vastgelegd in een document, waarin het bestuur haar tolerantiegrenzen en risicobereidheid heeft bepaald. Het bestuur communiceert minstens elk kwartaal via de Integrale Rapportage over de geïdentificeerde risico's met de raad.

Zowel de sleutelfunctiehouder risicobeheer als de vervuller vervullen hun rol op een professionele wijze. De raad heeft geconstateerd dat de overdracht van de functie sleutelfunctiehouder risicobeheer vanwege het aftreden van de vorige sleutelfunctiehouder risicobeheer goed is verlopen. Mevrouw Lemon heeft nu, naast haar rol als bestuurslid, de rol van sleutelfunctiehouder risicobeheer. De raad ziet dat deze rol gedegen en gestructureerd wordt ingevuld met als aandachtspunt dat de sleutelfunctiehouder voldoende tijd en beschikbaarheid dient te hebben voor de invulling van deze rol.

De invulling van de derde lijn, met de sleutelfunctiehouder interne audit, maakt eveneens deel uit van de 'risk governance' van het pensioenfonds. De raad voert op kwartaalbasis overleg met de sleutelfunctiehouder interne audit. De sleutelfunctiehouder interne audit werkt op gestructureerde wijze op basis van een vooraf vastgesteld auditplan. De raad heeft geconstateerd dat de sleutelfunctiehouder interne audit in voldoende mate wordt gefaciliteerd om zijn werkzaamheden onafhankelijk te kunnen verrichten.

Het bestuur heeft in 2024 een ERB opgesteld. Dit is conform de reguliere periodiciteit (eens in de drie jaar). De raad heeft geconstateerd dat de ERB tijdig beschikbaar was.

Strategie

De raad heeft een aantal malen met het bestuur gesproken over de strategieontwikkeling post Wtp 'in den brede' ook vanwege van het aandeelhouderschap van DPS. Niet alleen de strategie van PDN post Wtp is van belang, maar ook de vraag of de strategie van DPS past binnen de strategie van het Fonds als uitvoerder van de pensioenregeling en aandeelhouder van de uitvoeringsorganisatie DPS. Het bestuur beraadt zich op de aanpak, de organisatie van het vraagstuk en de vereiste competenties. Om die reden is dit één van de aandachtspunten van overleg van de RVT met het bestuur ook in 2025.

Strategische projecten

Het Fonds kende in 2024 ook een aantal (strategische) projecten, waarbij het bestuur de aandacht moest verdelen tussen de run en change wat in 2024 tot een aanzienlijke werkbelasting heeft geleid bij het bestuur. Het bestuur is zich hiervan bewust en besteedt hier vanuit boardroom dynamics regelmatig aandacht aan.

De projecten Wtp, DORA, FUTURE (DPS) worden in deze rapportage afzonderlijk behandeld.

Remuneratie

In 2024 heeft de raad advies uitgebracht aan het bestuur met betrekking tot remuneratie/ beloningsbeleid/ vergoeding voor extra tijdsbesteding binnen het bestuur en daarbij gewezen op aspecten van een beheerst beloningsbeleid en consistentie in de uitvoering daarvan, alsmede criteria voor periodieke evaluatie. De raad vraagt hierbij aandacht voor het reputatierisico, het uitgangspunt van gelijke beloning en de beheersbaarheid van kosten. Ook is het belangrijk om het beloningsbeleid voor toekomstige activiteiten aan te passen en niet met terugwerkende kracht.

Naleving Code Pensioenfondsen

Het bestuur past de Code Pensioenfondsen (2024) toe en legt over de naleving verantwoording af in het bestuursverslag. De raad heeft kennisgenomen van het overzicht over de naleving van de Code Pensioenfondsen door het fonds en constateert dat het pensioenfonds de Code naleeft of, als daarvan wordt afgeweken, dit adequaat wordt toegelicht in het bestuursverslag. De raad heeft bij de benoeming van de heer Nelissen aandacht gevraagd voor voldoende mate van diversiteit binnen het bestuur. Met het vertrek van mevrouw Van Heeswijk is mevrouw Lemon de enige vrouw nog in het bestuur. Het bestuur heeft sinds kort geen bestuursleden meer van onder de 40 jaar.

6. Speerpunten 2025

De raad richt zich, naast de wettelijke minimumtaken, in 2025 op de volgende speerpunten:

1. Wet toekomst pensioenen (Wtp)
 - Hoe bereidt het bestuur het fonds voor op een beheerste en integere transitie naar het nieuwe pensioenstelsel?
 - Hoe zorgt het bestuur dat de Wtp-communicatie volledig, tijdig, juist en evenwichtig is voor alle pensioen- en aanspraakgerechtigden?
2. Digital Operational Resilience Act (DORA)
 - Hoe zorgt het bestuur ervoor dat het fonds voldoet aan de nieuwe DORA-vereisten voor digitale weerbaarheid?
3. Kostenbeheersing
 - Hoe zorgt het bestuur voor efficiënt, effectief en transparant kostenbeheer?
4. Strategie post Wtp
 - Hoe ontwikkelt het bestuur een toekomstgerichte strategie voor het fonds na de Wtp-implementatie?

7. Tot slot

De raad is over het geheel tevreden over het functioneren van het bestuur. Het bestuur is zich terdege bewust van de complexe omgeving waarin het functioneert. Het bestuur waakt hierbij voor de integraliteit van bestuur. Boardroom Dynamics staat hiertoe periodiek op de agenda. Gedurende het jaar heeft de raad het bestuur met raad terzijde kunnen staan en waar zij dit nuttig achtte aanbevelingen gedaan die het bestuur zorgvuldig in haar besluitvorming heeft betrokken. De in de bijlage genoemde aanbevelingen zijn hiervan de weerslag. De raad kijkt met enthousiasme en vertrouwen uit naar de samenwerking in 2025 en zal de belangrijke ontwikkelingen zoals de voorbereiding voor de implementatie van de Wet Toekomst pensioenen als mede de overige strategische projecten nauwlettend volgen.

De raad dankt alle gremia van het fonds voor de prettige en constructieve samenwerking in het afgelopen jaar.

21 mei 2025

De Raad van Toezicht,
Cor van der Sluis (voorzitter)
Marlies van Loon
Rajesh Grobbe

Bijlage - Aanbevelingen

- Stel een successieplanning op aangaande de bezetting van werkgevers- en werknemerszetels ten behoeve van onder meer het behoud van draagvlak. Neem hierbij het aspect van diversiteit mee in de overwegingen;
- Geef verdere invulling aan de strategieontwikkeling betreffende post Wtp;
- Bewaak dat de remuneratie-afspraken voor toekomstige activiteiten voorafgaand aan deze activiteiten zijn vastgelegd;
- Behoud de voortgang betreffende implementatie van de Wtp met inachtneming van de governance en de zorgvuldigheid;
- Implementeer de nog te nemen stappen om het duurzame beleggingsbeleid beter te borgen in de strategie en besluitvormingsprocessen;
- Bewaak de tijdigheid en kwaliteit van de 'operationele gereedheid' van DPS inzake de uitvoering van de Wtp;
- Implementeer zo spoedig mogelijk de resterende openstaande punten betreffende DORA.

Reactie van bestuur

Inleiding

Het bestuur heeft met waardering kennisgenomen van het rapport van de Raad van Toezicht (RvT) over het verslagjaar 2024. De constructieve wijze waarop de RvT invulling geeft aan zijn toezichthoudende taak en het bestuur met raad terzijde staat, draagt bij aan het effectief functioneren van het fonds. De observaties, aanbevelingen en het getoonde vertrouwen van de RvT sterken het bestuur in zijn streven naar verdere verbetering van het bestuur en beheer van het fonds.

In de rapportage over 2024 heeft de RvT een aantal bevindingen en aandachtspunten opgenomen. De RvT heeft het oordeel besproken met het dagelijks bestuur en toegelicht in de jaarvergadering.

Bevindingen & aanbevelingen 2024

Hieronder geeft het bestuur een inhoudelijke reactie op de belangrijkste bevindingen en aanbevelingen van de RvT over 2024.

Governance en aandeelhouderschap DPS

Het bestuur is verheugd met de positieve constatering van de RvT dat de implementatie en het management van het aandeelhouderschap van DPS goed is verlopen. De overgang naar enig aandeelhouderschap van DPS was inderdaad een omvangrijke en strategisch belangrijke operatie. Het bestuur heeft hierbij zorgvuldig aandacht besteed aan zowel de governance-aspecten als de operationele continuïteit.

Het bestuur onderschrijft het belang dat de RvT hecht aan de scheiding van rollen als klant en aandeelhouder van DPS. Hiervoor zijn in 2024 verschillende waarborgen gecreëerd, waaronder de benoeming van een raad van commissarissen en het instellen van een aandeelhouderscommissie.

Het bestuur herkent de observatie van de RvT ten aanzien van de risico's voor het behoud van draagvlak als gevolg van de afnemende omvang van dsm-firmenich in Nederland. Het bestuur zal in 2025 in overleg met de aangesloten ondernemingen treden om de successieplanning voor functies binnen het fonds te versterken.

Implementatie Wet toekomst pensioenen

Het bestuur is blij met de waardering van de RvT voor de projectinrichting. Het bestuur erkent dat zorgvuldigheid bij dit traject inderdaad prevaleert boven snelheid. Het bestuur zal de RvT blijven informeren over de voortgang van het project. In 2025 ligt de focus op de realisatie van de opdrachtaanvaarding, het implementatieplan en het invaarverzoek aan DNB, waarbij evenwichtige belangenafweging en uitvoerbaarheid centraal staan.

Communicatie

De actualisatie van de communicatiestrategie, het deelnemersonderzoek en het communicatiecampagneplan voor de Wtp zijn inderdaad belangrijke mijlpalen geweest in 2024 voor het bestuur. Het bestuur erkent dat de daling in het vertrouwen van pensioen- en aanspraakgerechtigden, zoals gebleken uit het deelnemersonderzoek, vraagt om gerichte actie. Naast de communicatie over de Wtp zal het bestuur in 2025 daarom via een campagne extra aandacht besteden aan het versterken van de algemene communicatie over het fonds.

Het bestuur zal de RvT periodiek informeren over de uitvoering van het communicatiecampagneplan en de effecten daarvan.

Uitbesteding en grip op de keten

Het bestuur onderschrijft het belang dat de RvT hecht aan het scherp blijven op de relatie met DPS en het streven naar continue verbetering in de dienstverlening. Met betrekking tot de implementatie van DORA kan het bestuur melden dat inmiddels alle verplichte informatie is opgenomen in het uitbestedingsregister en dat de resterende werkzaamheden in overeenstemming met planning in Q2 2025 zullen worden afgerond. Het bestuur heeft specifieke aandacht voor het zicht houden op de uitbestedingsketen en heeft in hiervoor in afstemming met DPS monitoringsprocedures ingericht.

Vermogensbeheer en ESG

Het bestuur waardeert de observaties van de RvT ten aanzien van het vermogensbeheer. De outperformance ten opzichte van de benchmark toont aan dat de gekozen beleggingsstrategie effectief is geweest in 2024. Het bestuur vindt het jammer dat het fonds is gedaald op de VBDO-ranking. In reactie hierop heeft het bestuur besloten om in 2025 het duurzame beleggingsbeleid te evalueren, met specifieke aandacht voor actieve betrokkenheid bij beleggingen en een aangescherpte strategische visie op duurzaamheid. Mocht dit leiden tot aanpassing van het ESG-beleid dan zal het bestuur de RvT hierover informeren.

Risicomanagement

Het bestuur deelt de observatie van de RvT dat het Integraal Risicomanagement (IRM) zich op een volwassen niveau bevindt en dat de overdracht van de functie van sleutelfunctiehouder risicobeheer goed is verlopen. Het bestuur neemt het aandachtspunt van de RvT over voldoende tijd en beschikbaarheid voor de sleutelfunctiehouder risicobeheer ter harte. Er is inmiddels met sleutelfunctiehouder risicobeheer gesproken over de invulling van deze rol. Naar aanleiding van dit gesprek verkent het bestuur hoe het fonds de rol op een efficiënte en doeltreffende manier naar de toekomst toe kan invullen.

Strategie post-Wtp

Het bestuur onderschrijft het belang dat de RvT hecht aan de strategieontwikkeling na implementatie van de Wtp. Het bestuur is bezig met een plan van aanpak voor de strategieontwikkeling, waarbij rekening wordt gehouden met zowel de strategie van het fonds als die van DPS. Het bestuur zal de RvT regelmatig informeren over de voortgang van dit traject en stelt de betrokkenheid van de RvT hierbij op prijs.

Tot slot

Het bestuur constateert met genoegen dat de RvT over het geheel tevreden is over het functioneren van het bestuur. De door de RvT gesignaleerde complexe omgeving waarin het bestuur opereert, vraagt inderdaad om continue waakzaamheid en integraliteit van bestuur.

Het bestuur ziet, net als de RvT, met enthousiasme en vertrouwen uit naar de samenwerking in 2025. De speerpunten die de RvT voor 2025 heeft benoemd (Wtp, DORA, kostenbeheersing en strategie post-Wtp) sluiten aan bij de prioriteiten die het bestuur zelf heeft vastgesteld.

Het bestuur dankt de RvT voor de constructieve samenwerking in het afgelopen jaar en de waardevolle inzichten die zijn verstrekt. De betrokkenheid en kritische blik van de RvT dragen in belangrijke mate bij aan de verdere versterking van de governance en het beheer van het fonds.

Het bestuur,
Mei 2025

9.2 Verslag van het verantwoordingsorgaan

Het Verantwoordingsorgaan in 2024

Volgens de wet legt het bestuur verantwoording af aan het Verantwoordingsorgaan (VO) over het beleid en de wijze waarop het is uitgevoerd. In de nieuwe Wet toekomst pensioenen (Wtp) heeft het VO een extra taak gekregen. Bij de overgang naar het nieuwe pensioenstelsel hebben de deelnemers namelijk geen individueel bezwaarrecht. In plaats daarvan is in de nieuwe wet vastgelegd dat het VO een verzwaard adviesrecht heeft. Dat houdt in dat het VO een extra adviesrecht heeft gekregen over het voorgenomen besluit tot invaren, de beleidsmatige keuzes in dat kader én de inzet van het fondsvermogen.

Het VO bestaat uit 8 leden die gekozen zijn door pensioengerechtigden (4) en de deelnemers (2) en benoemd zijn namens de werkgever (2).

Adviesrol

2024 stond voor het bestuur van Pensioenfonds PDN sterk in het teken van de voorbereidingen op de transitie naar een nieuwe pensioenregeling volgens de Wtp. Daardoor was er minder aandacht voor het formuleren van nieuw beleid rondom niet Wtp gerelateerde onderdelen.

Het VO ontving in 2024 slechts 1 formele adviesaanvraag, over nieuw communicatiebeleid. Daarnaast heeft het VO een schriftelijke reactie geformuleerd op de voorlopige risicohouding, het bestuurlijk evenwichtigheidskader, datakwaliteit, keuzebegeleiding en op het Wtp communicatiecampagneplan.

Het oordeel en de aanbevelingen van het VO zijn gebaseerd op de argumentatie van (voorgenomen) besluiten, op frequent overleg met het (dagelijks) bestuur en met de raad van toezicht en op relevante fondsdocumenten en rapportages. Het VO maakt daarbij gebruik van een in 2021 ontwikkeld en in 2023 geactualiseerd toetsingskader.

Speerpunten 2024

In het jaaroordeel over 2023 had het VO 4 speerpunten voor 2024 benoemd.

1. Voortgang van het Wtp transitietraject mede op basis van het eigen, met het bestuur afgestemde, plan van aanpak.
2. De communicatie in het kader van de Wtp naar deelnemers en pensioengerechtigden.
3. De totstandkoming van een toekomstvisie voor Pensioenfonds PDN na de Wtp transitie.
4. Monitoring van de algemene uitvoeringskosten en de Wtp projectkosten.

Deze speerpunten zullen in dit jaaroordeel terugkomen bij de diverse onderwerpen.

Wtp transitie

Dit betreft speerpunt 1.

In algemene zin geldt dat het VO de intentie van het bestuur om het VO tijdig te betrekken bij beslissingen erkent en waardeert. De praktijk blijkt weerbarstiger. Het tijdsverloop tussen bestuursbesluiten en het ter beschikking komen van geaccordeerde documentatie daarvan bemoeilijkt de dialoog.

Aanbeveling

Versnel het communiceren van bestuursbesluiten en/of maak het VO deelgenoot van onderhanden zijnde problematiek, zodat het VO zich tijdig kan voorbereiden op haar adviestaak ten aanzien van het invaarbesluit met inbegrip van het aanwenden van het vermogen van het fonds.

Aan de hand van door het bestuur gedefinieerde mijlpalen heeft het VO de voortgang van het Wtp project gedurende het jaar intensief gevolgd en beoordeeld.

Het VO heeft een positieve reactie gegeven over de risicohouding van het fonds in het kader van de Wtp. Deze is zorgvuldig, door middel van een risicopreferentieonderzoek in kaart gebracht en vastgesteld door het bestuur. Met betrekking tot het dekkingsgraadrisico tot aan de transitiedatum heeft het VO aangedrongen op beschermende maatregelen en heeft geconstateerd dat het bestuur passende maatregelen heeft genomen door in de aanloop naar de transitie de renteafdekking te verhogen in combinatie met een verlaging van het aandelenrisico.

Het transitieplan is door sociale partners vastgesteld en ligt nu ter beoordeling bij het bestuur. Het VO vraagt bij de opdrachtaanvaarding en de uitvoering door het bestuur aandacht voor de volgende elementen:

- De evenwichtigheid van de genomen maatregelen in hun algehele samenhang.
- De evenwichtigheid bij de financiering van de compensatie van de doorsnee problematiek
- Sociale partners hebben er bij de initiële invulling van het transitieplan voor gekozen dat de pensioenuitkomsten bij het invaren niet meer dan $\pm 5\%$ mogen afwijken tussen diverse groepen. Bij uitwerking van de transitie-effecten blijkt echter dat er buiten deze marge getreden kan worden. Inmiddels hebben sociale partners een addendum op het transitieplan aangeleverd bij het PDN bestuur waarin deze kwestie verder is uitgewerkt. Het bestuur is hierover in overleg met sociale partners.

Aanbeveling

De activiteiten in de Wtp detailplanning liggen achter op schema, mede als gevolg van onvolledige oplevering van het transitieplan - conform nadere richtlijnen DNB - door sociale partners. De gevolgen hiervan voor de planning zijn vooruitgeschoven. De beoogde transitiedatum 1 januari 2026 is niet haalbaar gebleken. Het VO roept het bestuur op een realistische planning aan te houden en deze strak te monitoren.

Communicatie

Dit betreft speerpunt 2.

Het bestuur heeft in 2024 meerdere besluiten genomen op het gebied van communicatie.

Ambitieniveau keuzebegeleiding

Het bestuur heeft besloten voor proactieve keuzebegeleiding met advies binnen de pensioenregeling. Dit advies is in lijn met de huidige communicatiestrategie. Het VO is hierin proactief meegenomen en staat achter deze keuze.

Strategisch communicatiebeleid

De strategie is aangepast aan de nieuwe formulering van de missie, visie en strategie van Pensioenfonds PDN. Het VO is hierin proactief meegenomen. Het VO heeft de aanbeveling gedaan om meer aandacht te hebben

voor toegankelijke digitale communicatie. Verder vindt het VO het belangrijk om deelnemers die minder digitaal vaardig zijn, goed te informeren.

Communicatiecampagneplan Wtp

In het 4e kwartaal van 2024 is het VO tijdig meegenomen in de opzet van het nieuwe Communicatiecampagneplan Wtp. Het bestuur vindt het nuttig dat in de communicatie gezamenlijk wordt opgetrokken met alle aangesloten ondernemingen. In 2024 is er een deelnemersonderzoek uitgevoerd waaruit blijkt dat het vertrouwen in Pensioenfonds PDN en in het nieuwe stelsel is gedaald. Aansluitend op het deelnemersonderzoek worden er periodiek interviews georganiseerd met respondenten om hierop dieper in te gaan. De analyse wordt meegenomen in het nieuwe Communicatiecampagneplan. Het VO staat achter deze aanpak. Voor dit Wtp Communicatiecampagneplan is een extra budget van € 65.000 door het bestuur goedgekeurd. Het Communicatiecampagneplan wordt in 2025 verder vormgegeven en het bestuur zal het VO ook in 2025 om advies blijven vragen.

Wettelijk communicatieplan Wtp

Het bestuur heeft in het kader van de Wtp voorbereidingen het Wettelijk communicatieplan Wtp - fase 1 opgesteld en zal dit in 2025 nader uitwerken. Het Wettelijk communicatieplan Wtp is afgeleid van het Communicatiecampagneplan Wtp en omvat alleen de wettelijke vereisten aan dit plan. Het Communicatiecampagneplan Wtp is breder van opzet. Het bestuur zal ook in 2025 het VO advies vragen over dit wettelijke communicatieplan dat overigens onderdeel is van het Wtp implementatieplan (voorgeschreven door De Nederlandse Bank).

Nieuwe huisstijl

De nieuwe huisstijl stelt Pensioenfonds PDN in staat zich nadrukkelijker te profileren als onafhankelijk fonds voor alle aangesloten ondernemingen. Het VO is hierin proactief meegenomen en staat achter deze keuze.

Communicatie met deelnemers

De communicatie met deelnemers is voor het VO een belangrijk aandachtspunt. Het afgelopen jaar zijn er vanuit Pensioenfonds PDN veel inspanningen gedaan om deelnemers op de hoogte te houden van actuele ontwikkelingen. Onderwerpen in 2024 waren de toeslagverlening en de voorbereidingen voor de Wtp.

Aanbeveling

Het VO moedigt het bestuur aan om intensiever te communiceren met (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden en adviseert:

- om frequenter, meer proactief, meer online en niet alleen 'event gedreven' te communiceren;
- ervoor te zorgen dat bij de doelgroepgerichte communicatie de leesgroep voldoende representatief is en aansluit bij de doorsnee van alle communicatiedoelgroepen;
- te zorgen dat het uitgewerkte communicatieplan Wtp, inclusief inhoud op onderwerp, tijdlijnen van verschillende boodschappen en het medium dat wordt ingezet, eind van het 1^e kwartaal van 2025 gereed is;
- extra aandacht te hebben voor de communicatie over specifieke elementen zoals het nabestaandenpensioen, de Prepensioenspaarregeling (PPS) en de Nettopensioenregeling (NPR).

Strategische Ontwikkelingen

Dit betreft speerpunt 3.

Het VO stelt vast dat er in het verslagjaar op dit gebied weinig voortgang heeft plaatsgevonden. Het VO maakt zich hierover zorgen mede gezien het grote aantal ontwikkelingen in de buitenwereld in combinatie met het feit dat waarschijnlijk ook 2025 in belangrijke mate door de Wtp transitie beheerst zal worden. Daarnaast is een coördinatie met de toekomstige strategie van de uitvoeringsorganisatie DPS noodzakelijk. De daarbij behorende structuur van de governance van het fonds is daar onderdeel van (structure follows strategy).

Aanbeveling

Maak binnen het bestuur ruimte zodat in 2025 helder wordt hoe de strategische invulling van het fonds na de overgang Wtp eruit gaat zien. Het VO adviseert om een volwaardig projectteam samen te stellen en budget en resources hiervoor vrij te maken om in 2025 voortgang te boeken.

Terecht bevat het missie-visie statement van Pensioenfonds PDN een nadrukkelijke rol voor innovatie. Voor elke organisatie is innovatie de levenslijn naar de toekomst. Vooral nog komt deze rol niet uit de verf en is onduidelijk of deze innovatie Pensioenfonds PDN of DPS betreft.

Aanbeveling

Maak als onderdeel van het strategieproject een innovatieplan voor Pensioenfonds PDN en stem dit af met alle stakeholders waaronder het VO.

Monitoring uitvoeringskosten en Wtp projectkosten

Dit betreft speerpunt 4.

Het VO heeft vastgesteld dat er voor het Wtp project in 2024 geen totale integrale begroting was gemaakt. Inmiddels heeft het VO vastgesteld dat het bestuur een begroting voor 2025 heeft opgesteld. Niettemin mist het VO een meerjarenbegroting voor Wtp kosten en de effecten hiervan op de kosten voor de deelnemers.

Het bestuur toetst de reguliere uitvoeringskosten jaarlijks aan de BELL-benchmark. Deze benchmark loopt echter 2 jaar achter en is daarmee geen goed referentiepunt meer. Het VO vraagt aandacht voor de ontwikkeling van de reguliere uitvoeringskosten in de komende jaren en in het bijzonder voor de beoogde uitvoeringskosten na de Wtp transitie zodat PDN ook na de transitie een aantrekkelijke partij zal blijven. Over 2024 heeft het VO geen verdere bevindingen over de uitvoeringskosten vanwege de samenloop van eenmalige projectkosten en uitvoeringskosten.

Aanbeveling

Het VO geeft als aanbeveling om een duidelijke meerjarenbegroting te maken waarin rekening gehouden wordt met het beoogde kostenniveau na de Wtp transitie.

Toeslagverlening

Met ingang van dit jaar geldt voor alle (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden dezelfde toeslagambitie. Het VO is verheugd dat er over 2024 weer toeslag kon worden verleend, zij het beperkt door de verplichte toepassing van de geldende FTK-regels, waardoor niet de volledige inflatie is gecompenseerd en de indexatieachterstand verder is opgelopen.

Over het besluit om gebruik te maken van het transitie-FTK² met daaraan gekoppeld het overbruggingsplan heeft het VO wettelijk adviesrecht. Het bestuur heeft besloten om in 2024 geen gebruik te maken van het transitie FTK. Het VO is hierover achteraf geïnformeerd. Ten aanzien van dit besluit is het VO van mening dat zij toch gehoord had moeten worden over de motieven en de gevolgen hiervan. In 2025 speelt deze kwestie opnieuw en het VO verwacht hier - voorafgaand aan het besluit - bij betrokken te worden.

Aanbeveling

Betrek het VO in een eerder stadium bij de consequenties van het wel of niet gebruik maken van een transitie FTK in 2025.

Premieafspraken

In de huidige uitvoeringsovereenkomst is een opbouwpercentage voor ouderdomspensioen afgesproken dat gelijk is aan het wettelijk maximum. Er is echter ook een lopende afspraak dat een eventuele negatieve bijdrage aan de dekkingsgraad in de periode 2021-2025 cumulatief niet hoger mag zijn dan -1% van de dekkingsgraad. Aan het eind van 2024 blijft het totale tekort net onder de afgesproken -1%. Hierdoor kunnen deelnemers met de huidige premie ook in 2025 het maximaal fiscaal toegestane pensioen opbouwen.

Aanbeveling

Het VO adviseert het bestuur, gegeven het feit dat de huidige afspraak loopt tot en met 2025, om tijdig met sociale partners in overleg te treden wat te doen met de toekomstige pensioenopbouw en -premie binnen het FTK nu de invaardatum naar 1-1-2027 is uitgesteld.

Governance

DPS

In 2023 heeft Pensioenfonds PDN alle aandelen van de uitvoeringsorganisatie DPS BV overgenomen van DSM. Hierdoor is een nieuwe verhouding ontstaan tussen Pensioenfonds PDN en DPS die het afgelopen jaar verder in de steigers is gezet door het benoemen van een raad van commissarissen en een nieuwe bestuurder voor DPS.

Het VO is van mening dat het fonds DPS hiermee op voldoende afstand heeft gezet om als zelfstandige entiteit te kunnen functioneren.

Aanbeveling

Het VO heeft geen duidelijk beeld van het risico dat Pensioenfonds PDN loopt als aandeelhouder van DPS. Maak meer inzichtelijk welke financiële risico's Pensioenfonds PDN loopt en maak inzichtelijk wat er gebeurt met gerealiseerde winsten dan wel mogelijke tekorten en welke financiering er wordt verwacht van Pensioenfonds PDN, zeker in relatie met de toekomstige strategie van DPS.

² Het FTK stelt voorwaarden aan de financiële gezondheid van een pensioenfonds en is opgebouwd rond de principes van marktwaardering, risico-gebaseerde financiële eisen en transparantie. Het transitie-ftk bevat twee belangrijke versoepelingen ten opzichte van het reguliere ftk: Vervallen van eisen rond het minimaal vereist eigen vermogen (MVEV) en het vereist eigen vermogen (VEV); Het verlagen van de indexatiedrempel én vervallen van de eis van toekomstbestendige indexatie.

Bestuur

Het VO is tevreden over de introductie en de wijze van werken met een onafhankelijke voorzitter zonder stemrecht in het bestuur. Het VO heeft opmerkingen bij de invulling van het huidige paritaire model. Alle bestuursleden zijn verantwoordelijk voor zowel de beleidsvorming alsook de uitvoering daarvan. Het VO heeft vraagtekens bij het beleggen van de rol van de Wtp en strategie projectleiding bij één operationeel bestuurder waardoor er een key person risk ontstaat.

Aanbeveling

Heb extra aandacht voor de zuivere invulling van de paritaire structuur, de risico's voor een 'twee-snelheden bestuur' en het key-person risk.

Verkiezingen

Door het ontbreken van gegadigden voor de vacatures van deelnemers binnen VO hebben de verkiezingen van VO leden later plaatsgevonden dan gepland. Hierdoor was er voor de nieuwe VO leden minder tijd voor opleidingen hetgeen in de Wtp transitie niet ideaal is geweest.

Het VO is blijvend bezorgd over de beperkte interesse die geconstateerd is binnen de actieve deelnemers van Pensioenfonds PDN om zitting te nemen in het VO.

Aanbeveling

Blijf dit punt als bestuur - in samenwerking met het VO - onder de aandacht brengen bij het management van alle aangesloten ondernemingen en zet in de toekomst samen met het VO een actie op om medewerkers te enthousiasmeren om zich kandidaat te stellen voor het VO.

Beleggingen

Het VO is geïnformeerd over de besluitvorming ten aanzien van de beleggingen. In het 4e kwartaal van 2024 is het nieuwe beleggingsplan 2025 van kracht geworden via bestuursbesluiten. In aansluiting op het nieuwe beleggingsplan heeft het bestuur tijdelijke aanpassingen gedaan in de beleggingen (verhoging beschermingsportefeuille van 45 naar 52% en verlaging van de rendementsportefeuille van 55 naar 48%). Daarmee is de afdekking van het renterisico van de verplichtingen (rekening houdend met de opinie van sociale partners en VO) verhoogd van 42% naar 75%. Hierdoor wordt het risico op een lagere dekkingsgraad bij invaren verkleind. Er is vanuit kostenoverweging nadrukkelijk gekozen voor lineaire instrumenten. Met lineaire instrumenten wordt de dekkingsgraadvolatiliteit teruggebracht.

De besluiten van het bestuur vallen binnen het beleid conform het beleggingsplan. Er is gekozen voor meer zekerheid tot aan het invaarmoment. Het VO staat achter dit besluit.

ESG

Het VO onderschrijft het belang aan investeringen in duurzame assets. Het VO wil benadrukken dat het beleggingsresultaat voor onze deelnemers primair voorop staat, mits er niet wordt geïnvesteerd in activiteiten die een aantoonbare negatieve impact hebben op mens en planeet.

Het bestuur informeert het VO maandelijks, door middel een uitgebreide rapportage over de resultaten van het beleggingsbeleid. Het VO vindt deze informatievoorziening belangrijk en concludeert dat het VO mede

door deze rapportages goed op de hoogte wordt gehouden. Het VO is voor haar functioneren mede afhankelijk van de informatievoorziening door of namens het bestuur. De maandelijkse rapportages geven goed inzicht in de financials van het fonds.

Risicobeheer

Het VO is tijdig geïnformeerd over de het vaststellen (eind 2024) van de Eigen Risico Beoordeling (ERB) 2024-2026. Tevens heeft het VO kennisgenomen van de risicoanalyse Wtp en de daarin beschreven mitigerende maatregelen waarbij het bestuur aangeeft de resterende risico's vooralsnog te accepteren.

In de analyse is een tweetal scenario's uitgewerkt: 1) negatieve financieel-economische ontwikkelingen met name rond de dekkingsgraad en 2) het wegvallen van draagvlak voor de transitie bij de werkgevers. Een derde scenario, betreffende ICT-risico, is vooralsnog buiten beschouwing gebleven.

Naar oordeel van het VO is het risicomanagement door het bestuur op de juiste wijze ingericht en gaat het bestuur hier goed mee om.

Samenvattend oordeel VO over 2024

Het VO is positief over de samenwerking met het bestuur en andere fondsorganen in het afgelopen jaar en vraagt het bestuur om de aanbevelingen mee te nemen in de verdere beleidsvorming voor de toekomst. Naar inzicht van het VO heeft Pensioenfonds PDN communicatie, beleggingen, risicobeleid en daarbij behorende operationele processen goed op orde. Het VO vraagt bijzondere aandacht voor de snelheid waarmee informatie wordt gedeeld met het VO. Dit is cruciaal voor de samenwerking en het kunnen vervullen van de adviesrol van het VO bij de Wtp transitie waarbij de diverse Wtp onderdelen in samenhang door het VO moeten worden beoordeeld.

Speerpunten VO 2025

Het VO wil de benoemde speerpunten voor 2024 graag vasthouden voor 2025 omdat ze onverminderd actueel zijn. Tevens voegt het VO een 5^e speerpunt (toeslagverlening) toe voor 2025.

1. Voortgang van het Wtp transitietraject.
2. De communicatie in het kader van de Wtp naar (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden.
3. De totstandkoming van een toekomstvisie voor Pensioenfonds PDN na de Wtp transitie.
4. Monitoring van de algemene uitvoeringskosten en de Wtp projectkosten.
5. Beleid ten aanzien van toeslagverlening tot aan transitiedatum.

april 2025

Verantwoordingsorgaan Pensioenfonds PDN

Ton de Boer (Voorzitter)

Peter Coomans

Albert Noteborn

Audrey Ringens

Jan Schreuder

Marc Silvertand

Feike Hylarides

Marjon Doggen-Muijres

Reactie van bestuur

Inleiding

Het bestuur heeft met waardering kennisgenomen van het oordeel van het Verantwoordingsorgaan over 2024. Het bestuur van Pensioenfonds PDN heeft de bevindingen en aanbevelingen van het Verantwoordingsorgaan (VO) in het beoordelingsrapport over 2024 zorgvuldig bestudeerd. Het bestuur erkent de toegevoegde waarde van de constructieve en kritische reflectie door het VO en ziet deze input als een belangrijke bijdrage aan de verdere versterking van het bestuur en de organisatie van Pensioenfonds PDN.

In 2024 heeft een aantal wijzigingen plaatsgevonden in de samenstelling van het VO. Twee VO-leden, Wil Beckers en Etha van de Wiel hebben het VO per 1 juli 2024 verlaten. Zij zijn opgevolgd door Feike Hylarides en Marjon Doggen-Muijres die beiden al een aantal maanden meeliepen met het VO als aspirant lid. Ton de Boer is vanaf 1 juli 2024 Wil Beckers opgevolgd als voorzitter van het VO.

In zijn oordeel over 2024 heeft het VO een aantal bevindingen en aandachtspunten opgenomen en speerpunten voor 2025 geformuleerd. Het VO heeft het oordeel besproken met een afvaardiging van het bestuur en toegelicht in de jaarvergadering. De bestuursreactie is toegevoegd aan het jaarverslag.

Samenvattend oordeel van het VO

Het VO heeft overwegend positief geoordeeld over de samenwerking met het bestuur en andere fondsorganen in 2024. Het VO benadrukt dat communicatie, beleggingen, risicobeleid, datakwaliteit en operationele processen goed op orde zijn. Echter, er is bijzondere aandacht nodig voor de snelheid waarmee informatie wordt gedeeld met het VO, cruciaal voor de samenwerking en de adviesrol bij de Wtp-transitie.

Het bestuur onderschrijft het belang dat informatie tijdig beschikbaar is. Het bestuur heeft de afgelopen jaren verschillende initiatieven genomen om op formele wijze, maar in toenemende mate ook op informele wijze de fondsorganen tijdig en proactief te informeren over belangrijke ontwikkelingen binnen het fonds en beleidsbesluiten die het bestuur voornemens is te nemen.

Bevindingen en aanbevelingen over 2024

Wtp-transitie

Het bestuur is blij dat het VO de intentie van het bestuur erkent om het VO tijdig te betrekken bij beslissingen, maar de praktijk blijkt weerbarstig. Het VO beveelt aan om de communicatie van bestuursbesluiten te versnellen en een realistische planning te maken voor het Wtp-traject nu het fonds heeft besloten de transitie met een jaar uit te stellen. Het uitstellen van de transitiedatum betekent dat het bestuur maar (beperkt) meer tijd heeft. Inmiddels heeft het bestuur een nieuwe planning voor het Wtp-traject gemaakt en dit besproken met het VO. Het bestuur gaat ervan uit dat - op basis van deze herziene planning - de invaardatum van 1 januari 2027 realistisch en haalbaar is. Daarbij informeert het bestuur het VO proactief over de voortgang van het traject door onder meer vragen over de Wtp onderdelen vanuit het VO tijdig en adequaat te beantwoorden en het VO in de gezamenlijke vergaderingen te informeren over de stand van zaken.

Communicatie

Het bestuur waardeert de betrokkenheid en de daaruit voortvloeiende input van het VO op het communicatiebeleid en zal het VO blijven betrekken bij de verdere ontwikkeling daarvan. Inmiddels heeft het VO een positief advies uitgebracht op het wettelijk Wtp-communicatieplan en is het VO geïnformeerd over de nadere uitwerking van het communicatiecampagneplan. Het bestuur neemt de aanbevelingen bij het advies mee in de verdere opzet, uitwerking en uitvoering van het communicatiecampagneplan in 2025.

Strategie ontwikkelen

Het VO heeft in zijn oordeel over 2024 aangegeven dat er naar de mening van het VO weinig voortgang heeft plaatsgevonden op het gebied van strategie ontwikkeling. Wij delen de mening van het VO dat het bestuur stil moet staan bij strategische toekomst van Pensioenfonds PDN. Het afgelopen jaar heeft de Wtp-voorbereiding in de weg gezeten. Het bestuur zal in 2025 en 2026 verder gaan met de strategiestudie en het VO informeren over de voortgang en betrekken waar mogelijk.

Monitoring uitvoeringskosten en Wtp-projectkosten

Het bestuur erkent het belang van een duidelijke en afgebakende begroting voor zowel de Wtp projectkosten als de reguliere uitvoeringskosten. Hoewel het fonds inmiddels een begroting heeft geaccordeerd voor de reguliere fondskosten voor 2025 en een meerjarenbegroting voor het Wtp-traject, constateert het bestuur dat het bijzonder uitdagend blijft grip te houden op de (externe) kosten. Het bestuur monitort de ontwikkeling van de kosten, zodat het bestuur waar nodig tijdig kan ingrijpen en bijsturen in de afspraken die het bestuur onder meer maakt met de pensioenuitvoeringsorganisatie. Vanzelfsprekend is de ontwikkeling van de uitvoeringskosten ook onderdeel van de strategiestudie, zodat Pensioenfonds PDN ook na de transitie een aantrekkelijke partij blijft.

Toeslagverlening

Wij zijn verheugd dat er over 2024 toeslag kon worden verleend. Het bestuur kon tot zijn spijt bij de toeslagverlening over 2024 geen gebruik maken van het transitie FTK. Wij erkennen dat het VO hierover achteraf is geïnformeerd en begrijpen dat het VO van mening is dat zij toch gehoord had moeten worden over de motieven en de gevolgen hiervan. Wij nemen dan ook de aanbeveling van het VO ter harte om het VO in een eerder stadium te betrekken bij de besluitvorming over de toeslag over 2025 en indien van toepassing bij de consequenties van het wel of niet gebruik maken van het transitie-FTK voor de toeslagverlening over 2025. Wij zullen ervoor zorgen dat het VO tijdig wordt geïnformeerd en betrokken bij de besluitvorming, zodat het VO zijn adviesrol waar nodig optimaal kan vervullen.

Premieafspraken

In de huidige uitvoeringsovereenkomst is de afspraak gemaakt dat een eventuele negatieve bijdrage van de pensioenopbouw aan de dekkingsgraad in de periode 2021-2025 cumulatief niet hoger mag zijn dan -1% van de dekkingsgraad. Aan het eind van 2024 blijft het totale tekort onder de afgesproken -1%. Hierdoor kunnen deelnemers met de huidige premie ook in 2025 het maximaal fiscaal toegestane pensioen opbouwen. Het bestuur zal, in overeenstemming met de aanbeveling van het VO, tijdig met sociale partners in overleg treden over de toekomstige pensioenopbouw en -premie voor 2026 nu de invaardatum naar 1 januari 2027 is uitgesteld.

Governance

Het bestuur herkent zich in de constatering van het VO dat Pensioenfonds PDN de uitvoeringsorganisatie DPS op voldoende afstand heeft gezet om als zelfstandige entiteit te kunnen functioneren. De overgang naar deze nieuwe governance is een belangrijke ontwikkeling geweest. Het besluit om 100% van de aandelen van DPS over te nemen, levert wat betreft bestuur niet zozeer een risico op, maar juist kansen. Het bestuur zal welbewust in zijn aandeelhoudersrol in overleg blijven treden met Directie en RvC van DPS over de strategische richting, mogelijke investeringen die eventueel nodig zijn en risico's en kansen die daarmee samenhangen voor Pensioenfonds PDN.

Het bestuur deelt de zorg van het VO over de beperkte interesse van actieve deelnemers om zitting te nemen in het VO. Dit is een zorgelijke ontwikkeling die onze gezamenlijke aandacht vraagt. Wij zullen in 2025, in nauwe samenwerking met het VO, actief aandacht vragen voor deze problematiek bij het management en de ondernemingsraden van alle aangesloten ondernemingen en hen verzoeken om medewerkers te enthousiasmeren voor het belangrijke werk van het VO en het bestuur.

De tevredenheid van het VO over de introductie van een onafhankelijke voorzitter zonder stemrecht is voor het bestuur een bevestiging van de ingezette koers. Wij nemen de aanbeveling ter harte om extra aandacht te besteden aan de risico's van een mogelijk 'twee-snelheden bestuur' en het key-person risk bij de Wtp-projectleiding.

Beleggingen

Het bestuur is tevreden met de positieve beoordeling van het VO over het beleggingsbeleid en de bescherming van de dekkingsgraad waardoor er meer zekerheid wordt gecreëerd tot aan het invaarmoment. Het bestuur is zich ervan bewust dat het belangrijk is om oog te hebben voor de beleggingsresultaten bij het duurzaam en verantwoord beleggen. Het bestuur zal zich blijven inzetten om de (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden te informeren over de voordelen van duurzaam en verantwoord beleggen.

Tot slot

Het bestuur is verheugd over het overwegend positieve oordeel van het VO over de samenwerking in het afgelopen jaar. De aanbevelingen van het VO zijn waardevol en worden meegenomen in de verdere beleidsvorming. Wij onderschrijven het belang van snelle informatiedeling met het VO, zeker gezien de cruciale rol van het VO bij de advisering over de Wtp-transitie.

De door het VO benoemde speerpunten voor 2025 - voortgang van het Wtp-transitietraject, communicatie, toekomstvisie, kostenmonitoring en toeslagbeleid - sluiten aan bij onze eigen prioriteiten. Wij zien uit naar een constructieve samenwerking in de rest van 2025, waarin we gezamenlijk de belangen van alle (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden van ons fonds zo goed mogelijk blijven behartigen. Het bestuur heeft er alle vertrouwen in dat deze constructieve en nauwe samenwerking - ook in de uitdagende periode die voor ons ligt met de Wtp transitie - met het VO gecontinueerd wordt.

Het bestuur,
Mei 2025

9.3 Actuariële verklaring

Opdracht

Door Stichting Pensioenfonds PDN te Sittard is aan Triple A - Risk Finance Certification B.V. de opdracht verleend tot het afgeven van een actuariële verklaring als bedoeld in de Pensioenwet over het boekjaar 2024.

Onafhankelijkheid

Als waarmerkend actuaris ben ik onafhankelijk van Stichting Pensioenfonds PDN, zoals vereist conform artikel 148 van de Pensioenwet. Ik verricht geen andere werkzaamheden voor het pensioenfonds, anders dan de werkzaamheden uit hoofde van de actuariële functie.

Gegevens

De gegevens waarop mijn onderzoek is gebaseerd, zijn verstrekt door en tot stand gekomen onder de verantwoordelijkheid van het bestuur van het pensioenfonds. Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie heb ik mij gebaseerd op de financiële gegevens die ten grondslag liggen aan de jaarrekening.

Afstemming accountant

Op basis van de door mij en de accountant gehanteerde Handreiking heeft afstemming plaatsgevonden over de werkzaamheden en de verwachtingen bij de controle van het boekjaar. Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie als geheel heb ik de materialiteit bepaald op € 78.000.000. Met de accountant ben ik overeengekomen om geconstateerde afwijkingen boven € 3.900.000 te rapporteren. Deze afspraken zijn vastgelegd en de uitkomsten van mijn bevindingen zijn met de accountant besproken.

Ik heb voorts gebruik gemaakt van de door de accountant in het kader van de jaarrekeningcontrole onderzochte basisgegevens. De accountant van het pensioenfonds heeft mij geïnformeerd over zijn bevindingen ten aanzien van de betrouwbaarheid (materiële juistheid en volledigheid) van de basisgegevens en de overige uitgangspunten die voor mijn oordeel van belang zijn.

Werkzaamheden

Ter uitvoering van de opdracht heb ik, conform mijn wettelijke verantwoordelijkheid zoals beschreven in artikel 147 van de Pensioenwet, onderzocht of is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet. Op grond van overgangsrecht gelden genoemde artikelen, zoals deze tot de inwerkingtreding van de Wet toekomst pensioenen luiden. De door het pensioenfonds verstrekte basisgegevens zijn zodanig dat ik die gegevens als uitgangspunt van de door mij beoordeelde berekeningen heb aanvaard.

Als onderdeel van de werkzaamheden voor de opdracht heb ik onder meer onderzocht of:

- toereikende technische voorzieningen zijn vastgesteld met betrekking tot het geheel van pensioenverplichtingen;
- het minimaal vereist eigen vermogen en het vereist eigen vermogen conform de wettelijke bepalingen zijn vastgesteld;
- de kostendekkende premie voldoet aan de gestelde wettelijke vereisten;
- het beleggingsbeleid in overeenstemming is met de prudent-person regel.

Voorts heb ik mij een oordeel gevormd over de vermogenspositie van het pensioenfonds. Daarbij heb ik mij gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen en is mede het financieel beleid van het pensioenfonds in aanmerking genomen.

Mijn onderzoek heb ik zodanig uitgevoerd, dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de resultaten geen onjuistheden van materieel belang bevatten.

De beschreven werkzaamheden en de uitvoering daarvan zijn in overeenstemming met de binnen het Koninklijk Actuarieel Genootschap geldende normen en gebruiken en vormen naar mijn mening een deugdelijke grondslag voor mijn oordeel.

Oordeel

Overeenkomstig de beschreven berekeningsregels en uitgangspunten zijn toereikende technische voorzieningen vastgesteld met betrekking tot het geheel van pensioenverplichtingen. Het eigen vermogen van het pensioenfonds is op de balansdatum hoger dan het wettelijk vereist eigen vermogen.

Met inachtneming van het voorafgaande heb ik mij ervan overtuigd dat is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet. Hierbij merk ik op dat op grond van overgangsrecht de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet gelden, zoals deze tot de inwerkingtreding van de Wet toekomst pensioenen luiden.

De beleidsdekkingsgraad van het pensioenfonds op balansdatum is hoger dan de dekkingsgraad bij het vereist eigen vermogen.

Mijn oordeel over de vermogenspositie van Stichting Pensioenfonds PDN is gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen. De vermogenspositie is naar mijn mening voldoende. Daarbij is in aanmerking genomen dat de mogelijkheden tot het realiseren van de beoogde toeslagen beperkt zijn.

Amsterdam, 26 mei 2025

drs. Hen Veerman AAG RBA

verbonden aan Triple A - Risk Finance Certification B.V

9.4 Rapportage Compliance Officer

Integer gedrag door alle aan Pensioenfonds PDN verbonden personen is een belangrijke voorwaarde voor het vertrouwen in het pensioenfonds. Daartoe voert Pensioenfonds PDN een integriteitsbeleid, is een compliance programma opgesteld en is een Compliance Officer aangesteld om toe te zien op de naleving.

Het bestuur van Pensioenfonds PDN heeft een eigen gedragscode opgesteld voor de verbonden personen. De leden van het bestuur, de externe adviseurs, de leden van de raad van toezicht en de leden van het verantwoordingsorgaan vallen onder deze gedragscode. Na afloop van een kalenderjaar wordt aan betrokkenen gevraagd een verklaring af te geven dat de gedragscode het afgelopen jaar is nageleefd en dat eventuele nevenfuncties juist en volledig zijn doorgegeven aan de Compliance Officer.

Bevindingen 2024

In 2024 hebben diverse activiteiten plaatsgevonden in lijn met het compliance programma, zoals gesprekken met (beoogde) verbonden personen -individueel of in fondsgremia- over de verschillende elementen van de gedragscode.

Uit het toezicht op de naleving van de gedragscode zijn geen onregelmatigheden geconstateerd. Er zijn geen potentiële belangenverstrengelingen of de schijn hiervan gemeld. Ook zijn er geen pogingen tot oneigenlijke beïnvloeding gemeld. Er zijn geen gevallen geconstateerd waarbij voorwetenschap is gedeeld, noch zijn er ten aanzien van privé beleggingstransacties door insiders van het fonds onregelmatigheden geconstateerd.

Door verbonden personen gemelde nevenfuncties zijn als acceptabel beoordeeld in het kader van de gedragscode, en de grenzen betreffende de maximaal toelaatbare VTE-score zijn daarbij gerespecteerd. De aan het fonds verbonden personen hebben een schriftelijke verklaring tot naleving van de gedragscode over 2024 ingediend waarbij door bestuur specifiek attentie is gevraagd voor vertrouwelijkheid van informatie; uit analyse, en waar nodig navraag, zijn geen aandachtspunten naar voren gekomen.

Conclusie

Uit de diverse interacties gedurende het jaar en de schriftelijke verklaringen concludeer ik dat bij Pensioenfonds PDN de gedragscode adequaat nageleefd is.

Genève, 6 februari 2025

F.C.G. Hermans
Compliance Officer

9.5 Personalia

Samenstelling bestuur ultimo 2024

Bestuurder	Geleding	Geboorte jaar	In bestuur sinds	Aftredend volgens rooster
De heer A.R. de Jong Onafhankelijk voorzitter bestuur zonder stemrecht Dagelijks bestuur Aandeelhouderscommissie	onafhankelijk	1958	20-06-2023	19-06-2027
Mevrouw M.E.P.J. van Heeswijk Commissie Pensioenen & Communicatie	werkgevers	1970	26-03-2013	31-12-2024
Mevrouw L.E. Lemon Sleutelfunctiehouder Risicobeheer	werkgevers	1974	24-11-2023	23-11-2027
De heer P.C. Molenaar Operationeel bestuurder Beleggingen Dagelijks Bestuur Commissie Klachten & Geschillen	werkgevers	1962	01-09-2022	31-08-2026
De heer P.L.E.M. Pasmans Commissie Pensioenen & Communicatie Aandeelhouderscommissie	werkgevers	1983	01-08-2023	31-07-2027
De heer W.M.C. Reinartz Commissie Pensioenen & en Communicatie (IT) Commissie Klachten & Geschillen	werknemers	1961	07-12-2020	06-12-2028
De heer E.P. de Vries Operationeel bestuurder Pensioenen & Communicatie Dagelijks Bestuur Projectleider Wtp	werknemers	1964	24-04-2018	23-04-2026
De heer P.A.M. Rennen, Commissie Pensioenen & Communicatie Commissie Beleggingen	pensioengerechtigden	1953	15-02-2022	15-02-2026
De heer A. Sonneveld, Aandeelhouderscommissie	pensioengerechtigden	1953	01-08-2023	31-07-2027

Relevante nevenfuncties bestuurders ultimo 2024

Mevrouw M.E.P.J. van Heeswijk-Kuster

- Senior Legal Director dsm-firmenich
- Voorzitter RvT Stichting Antidiscriminatie-voorziening Limburg

De heer A.R. de Jong

- Geen nevenfuncties

Mevrouw L.E. Lemon

- Head of group financial compliance dsm-firmenich

De heer P.C. Molenaar

- Voorzitter en lid beleggingscommissie Stichting Pensioenfonds Lloyd's Register
- Extern adviseur Beleggingscommissie Roba pensioenfonds
- Extern adviseur Beleggingscommissie Allianz NL PPI
- Extern adviseur Beleggingscommissie Monuta Verzekeringen

De heer P.L.E.M Pasmans

- Business Developer Eternal Sun
- Lid Pensioencommissie Synergo VHP

De heer W.M.C. Reinartz

- Voorzitter RvT Stichting Fonds voor Sociale Instellingen (FSI)
- Lid Bestuur Stichting Toon Hermans Huis Sittard
- Treasurer / Board member Stichting Baandomein
- Lid cliëntenraad MUMC+
- Silent Partner Triple A Solutions

De heer P.A.M. Rennen

- Lid werkgroep Pensioenen Synergo VHP
- Bestuurslid Stichting Gemeenschapshuis Mariarade en omstreken
- Bestuurslid Stichting Voorzieningen Hoger Personeel Mijnstreek

De heer A. Sonneveld

- Partner Project2Value

De heer E.P. de Vries

- Supervisor / expert SPO Perform leerplatform / Nyenrode Business Universiteit
- Docent SPO t.b.v. training toetsing De Nederlandsche Bank
- Docent Nyenrode

Samenstelling raad van toezicht ultimo 2024

Leden	Geboorte jaar	In raad van toezicht sinds	Aftredend volgens rooster
De heer C.C. van der Sluis voorzitter	1948	15-07-2022	14-07-2026
De heer R.F. Grobbe lid	1984	01-01-2022	31-12-2025
Mevrouw E.J.P.M. van Loon lid	1966	15-07-2022	14-07-2026

Relevante nevenfuncties leden raad van toezicht ultimo 2024

De heer R.F. Grobbe

- Sleutelfunctiehouder risicobeheerfunctie Bpf Rijn- & Binnenvaart
- Vervuller risicobeheerfunctie Bpf Koopvaardij
- Lid Advies- & Uitvoeringsraad - Pensioenfederatie
- Voorzitter visitatiecommissie Pensioenfonds Sagittarius
- Taskforce Diversiteit en Inclusie van de Pensioenfederatie en Stichting van de Arbeid
- Lid auditcommissie van St. Pensioenfonds IBM Nederland
- Directeur bestuursbureau Beroepspensioenfonds Loodsen
- 1^e lijns risicomangement Pensioenfonds Openbare Bibliotheken

Mevrouw E.J.P.M. van Loon

- Lid visitatiecommissie Beroepspensioenfonds Loodsen
- Werknemersvoorzitter van de Stichting Bedrijfstakpensioenfonds voor het Schilders-, Afwerkings- en Glaszetbedrijf
- Lid raad van advies van de Stichting Netherlands Investment Managers Forum (NIMF)
- Lid van de vereniging Vrouwen In Institutioneel Pensioen (VIIP)

De heer C.C. van der Sluis

- Lid kascommissie VITP
- Werkgroep governance NCC

Samenstelling verantwoordingsorgaan ultimo 2024

Leden	Geleding	Geboorte jaar	In VO sinds	Aftredend volgens rooster
De heer A.M.J. de Boer voorzitter	pensioengerechtigden	1953	15-02-2024	14-02-2028
De heer P.F. Hylarides lid	pensioengerechtigden	1945	01-07-2024	30-06-2028
De heer A. Noteborn lid	pensioengerechtigden	1954	01-04-2021	30-06-2028
Mevrouw M.P.G. Doggen-Muijres lid	pensioengerechtigden	1961	01-07-2024	30-06-2028
De heer P.L. Coomans plaatsvervangend voorzitter	werkgevers	1975	01-06-2021	31-05-2025
Mevrouw A.H.J. Ringens lid	werkgevers	1975	24-11-2023	23-11-2027
De heer M.W. Silvertand lid	werknemers	1968	01-07-2016	30-06-2024
De heer J. Schreuder lid	werknemers	1960	01-11-2023	30-10-2027

De volgende VO-leden zijn in de loop van 2024 afgetreden:

Leden	Geleding	Geboorte jaar	In VO sinds	Afgetreden
De heer W.N.C. Beckers	pensioengerechtigden	1949	01-07-2020	30-06-2024
De heer M. Dijkstra	pensioengerechtigden	1948	01-09-2022	30-06-2024
Mevrouw E. van de Wiel (*)	pensioengerechtigden	1947	01-07-2020	30-06-2024

(*) Mevrouw E. van der Wiel is tijdelijk toegetreden als toehoorder van november 2024 tot en met december 2024 i.v.m. afwezigheid de heer de Boer.

Relevante nevenfuncties leden verantwoordingsorgaan ultimo 2024

De heer A.M.J. de Boer

- Lid Pensioencommissie Synergo VHP

De heer P.L. Coomans

- Senior Legal Director dsm-firmenich

Mevrouw M.P.G. Doggen-Muijres

- Lid van de Raad van Toezicht van Stichting Menswel
- Penningmeester Zonnebloem vereniging Echt

De heer P.F. Hylarides

- Geen nevenfuncties

De heer A. Noteborn

- Lid pensioencommissie Synergo VHP

Mevrouw A.H.J. Ringens

- Global Pension Lead dsm-firmenich

De heer J. Schreuder

- Senior Manager Group Operational Excellence / SHE dsm-firmenich

De heer M.W. Silvertand

- Director Investor Relations dsm-firmenich

Overige betrokkenen ultimo 2024**Sleutelfunctiehouders****Actuariële functie**

De heer H.C.J. Veerman verbonden aan Triple A - Risk Finance

Interne Auditfunctie

De heer J. Grooten

Risicobeheerfunctie

Mevrouw L.E. Lemon

Waarmerkend actuaris

De heer H.C.J. Veerman; Triple A - Risk Finance

Certificerend accountant

De heer J. Slager; EY Accountants BV

Compliance officer

De heer F.C.G. Hermans; dsm-firmenich

Adresgegevens Pensioenfonds PDN

Bezoekadres (en postadres)

Poststraat 1, 6135 KR Sittard

Telefoon

088 - 3601555

Website

www.pdnpensioen.nl

Email

PDN@dpspensioen.nl

DUURZAAMHEIDS- VERSLAG

The background of the page is a solid dark blue. In the upper right, there is a white rectangular area containing the title 'DUURZAAMHEIDS-VERSLAG' in orange, bold, sans-serif capital letters. The title is split across two lines. In the lower left, there are abstract geometric shapes: a light blue trapezoid and a white chevron shape pointing upwards.

10 DUURZAAMHEIDSVERSLAG

1. Voorwoord

Voor u ligt het duurzaamheidsverslag over het jaar 2024. In dit verslag laten we zien wat Pensioenfonds PDN in 2024 op het gebied van duurzaamheid heeft bereikt en gedaan.

Een blik op onze prestaties

In het licht van ons streven naar duurzaamheid en verantwoord beleggen, heeft het fonds in 2024 het duurzaamheidsbeleid weer verder aangescherpt. In het kader van Europese duurzaamheidswetgeving (SFDR) heeft Pensioenfonds PDN voor de eerste keer een zogenaamde PAI-statement, inclusief scores, opgesteld. Een PAI-statement is een verklaring die de belangrijkste ongunstige effecten van beleggingsbeslissingen op duurzaamheidsfactoren weergeeft. Het fonds heeft ook het landenbeleid aangescherpt. Er wordt nu een insluitingenbeleid toegepast gebaseerd op minimumeisen op de themagebieden corruptie, arbeids- en mensenrechten. Daarnaast worden nog steeds landen uitgesloten die zich niet houden aan internationale verdragen of waarop een sanctie van de VN, EU of Nederland rust, dit is onveranderd. Verder heeft het fonds de CO₂-reductiedoelstelling uitgebreid, ESG KPI's verduidelijkt en is er een start gemaakt met een ESG risicoraamwerk.

Om onze prestaties te meten hebben we een aantal KPI's met bijbehorende targets. Op het gebied van impact investments, stembeleid, uitsluitingen en transparantie zijn alle targets behaald. Het daadwerkelijk wel of niet behalen van de CO₂-reductie target kan pas in 2030 worden vastgesteld, maar we kunnen nu wel al zien dat de CO₂-intensiteit voor alle relevante beleggingscategorieën zich onder het lineaire pad bevindt om de target te gaan behalen. De KPI's die toezien op de voortgang van onze engagementactiviteiten, bestaan uit twee componenten. De eerste component ziet toe op het daadwerkelijk bereiken van doelen met de bedrijven waarmee we in gesprek gaan en hier hebben we twee KPI's voor opgesteld. Voor één van deze KPI's is de target behaald. De andere KPI is erg ambitieus opgesteld en zal komend jaar onderzocht worden of deze nog steeds passend is. De tweede component focust op het engagementtraject en de voortgang die wordt geboekt. Het resultaat op deze KPI kan pas in 2025 worden gemeten.

Met het oog op een duurzame toekomst, blijven we onze inspanningen in 2025 onverminderd voortzetten, en blijven we ons inzetten voor het bevorderen van duurzaamheid in elke laag van ons beleggingsbeleid.

De uitdagingen van polarisatie en verkiezingen

We leven in een tijd waarin de wereldwijde samenleving steeds meer gepolariseerd raakt. Dit heeft invloed op de manier waarop mensen naar de toekomst kijken, waarbij sommigen geen perspectief zien of willen zien. In 2024 is Trump verkozen als de president van de Verenigde Staten. Een van zijn eerste besluiten was om uit het wereldwijde klimaatverdrag van Parijs te stappen. Het wordt verwacht dat andere landen op basis van dit besluit ook nog eens kritisch naar hun klimaatambities gaan kijken. In 2024 waren ook de Europese verkiezingen. De pro-Europese partijen houden een meerderheid in het Europees parlement. Belangrijk is dat de politieke partijen die voor de Green Deal staan de meerderheid behouden. Deze groeiende kloof tussen verschillende visies en waarden, zullen de internationale samenwerking beïnvloeden en de voortgang op het gebied van duurzaamheid hoogstwaarschijnlijk vertragen.

Biodiversiteit en klimaatfinanciering

Biodiversiteit krijgt terecht meer aandacht als een essentiële factor voor een leefbare wereld. Echter, de uitdaging ligt in het vinden van een breed gedragen aanpak voor complexe vraagstukken, zoals de stikstofproblematiek in Nederland. De klimaatconferentie in Dubai (COP28) heeft eind 2023 nieuwe doelen gesteld om de klimaatverandering aan te pakken, die van invloed zullen zijn op onze beleggingsstrategieën. De meer recente klimaatconferentie in de Azerbeidzjaanse hoofdstad Bakoe (COP29) eind 2024 had als hoofdthema klimaatfinanciering, waar nieuwe middelen zouden worden gemobiliseerd om de meest kwetsbare landen en gemeenschappen te ondersteunen. Landen boekten echter slechts minimale vooruitgang.

Tijdens de COP29 is een nieuw financieel doel gesteld. Dit nieuwe doel vertegenwoordigt weinig toename in financiële middelen ten opzichte van wat nodig is om de inflatie bij te benen, terwijl de hoeveelheid verschillende manieren om hieraan bij te dragen werd vergroot. Ze hebben wel opgeroepen tot een veel ambitieuzer plan dat moet worden ontwikkeld voor de COP30 die eind 2025 gepland is, dus er is nog ruimte om meer te doen.

Regelgeving en methodiek van duurzaam beleggen

Met de introductie van de SFDR en de PAI-verklaringen, heeft ons pensioenfonds zich gecommitteerd aan transparantie over de impact van onze beleggingen. Dit is een stap vooruit in het verantwoord beleggen. De uitdaging blijft echter om een effectieve methodiek voor duurzaam beleggen te ontwikkelen, iets waarvan we vooruitgang verwachten nu bedrijven vanaf 2024 verplicht zijn om over hun duurzaamheidsinspanningen te rapporteren.

Toekomstperspectieven

Als we vooruitkijken, zien we diverse belangrijke thema's die onze aandacht verdienen:

- **Digitale transformatie en duurzaamheid:** De rol van technologie in het bevorderen van duurzaamheid is onmiskenbaar. Innovaties kunnen bijdragen aan energie-efficiëntie en de ontwikkeling van slimme, duurzame steden.
- **Waterbeheer:** Duurzaam beheer van onze waterbronnen is essentieel om de toekomstige generaties van voldoende schoon water te voorzien.
- **Sociale inclusie en werkgelegenheid:** Door te investeren in duurzame projecten kunnen we bijdragen aan het creëren van banen en het bevorderen van sociale inclusie, vooral in ontwikkelingslanden.
- **Circulaire economie:** Het ondersteunen van bedrijven die de principes van de circulaire economie omarmen, is een stap naar het minimaliseren van afval en het efficiënt gebruiken van resources.
- **Ethisch beleggen en mensenrechten:** Het is onze verantwoordelijkheid om ervoor te zorgen dat onze beleggingen ethische overwegingen en respect voor mensenrechten omarmen.
- **Biodiversiteit:** Het beschermen en bevorderen van biodiversiteit is essentieel voor het behoud van gezonde ecosystemen, die cruciaal zijn voor het leven op aarde. Meer en meer komt er binnen de investeringswereld aandacht voor investeringen die bijdragen aan de bescherming van natuurlijke habitats en de diversiteit van soorten.

We zien de complexiteit van de uitdagingen waar we voor staan en tegelijkertijd zien we de mogelijkheden om een positieve impact te maken. Met toewijding, innovatie, en samenwerking kunnen we bijdragen aan een duurzamere en rechtvaardigere wereld voor iedereen.

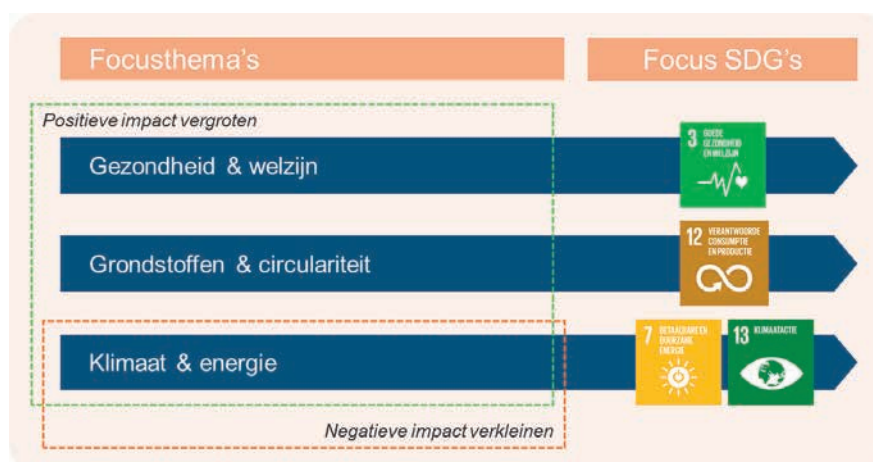
2. Wat wil Pensioenfonds PDN bereiken met duurzaam beleggen?

We vinden het belangrijk om ons duurzaamheidsbeleid blijvend te toetsen zodat we onze deelnemers nu en in de toekomst een goed pensioen kunnen bieden. Een pensioen waar ze van kunnen genieten in een leefbare wereld. Daarom letten we bij elke beleggingsbeslissing op rendement, risico, kosten én de prestaties op het gebied van duurzaamheid, en herijken we ons beleid doorlopend.

Pensioenfonds PDN is zich daarbij bewust van haar rol als pensioenfonds en overtuigd van het feit dat we door het integreren van duurzaamheid in het beleggingsproces een verschil kunnen maken. Dus buiten het feit om dat we erin geloven dat bedrijven die expliciet rekening houden met duurzaamheidsmaatstaven op de lange termijn een beter risicorendementsprofiel hebben, kunnen we ook een verschil maken door doelgerichte investeringen die bijdragen aan het verduurzamen van de wereld. Hierbij willen we ons in het bijzonder richten op drie thema's: gezondheid en welzijn, klimaat en energie én grondstoffen en circulariteit. Bij het uitvoeren hiervan sluiten we aan op de visie van de Verenigde Naties die zeventien doelstellingen, de Sustainable Development Goals (SDG), hebben opgesteld voor 2030 om een leefbare en duurzame wereld te creëren. Pensioenfonds PDN richt zich op vier van die doelstellingen. Dit zijn SDG 3 (goede gezondheid en welzijn), SDG 7 (betaalbare en duurzame energie), SDG 12 (verantwoorde consumptie en productie) en SDG 13 (klimaatactie). Deze vier SDG's zijn onze focus SDG's.

Figuur 1. Overzicht focusthema's en -SDG's

In het duurzaamheidsbeleid zijn een zestal beleidsinstrumenten gedefinieerd, die gebruikt worden om bij te kunnen dragen aan onze doelstellingen. Deze zes instrumenten zijn: ESG-Integratie, Impact Investment, Engagement, Stembeleid en Corporate Governance, Uitsluiting, en Transparantie. Aan de hand van deze instrumenten is het vervolg van dit duurzaamheidsverslag ingedeeld. Voordat we de ontwikkelingen per instrument toelichten, eerst wat meer duiding over wat deze instrumenten nu precies zijn.

- ✓ **ESG-integratie:** Pensioenfonds PDN benut waar mogelijk ESG-factoren in het beheer en voor de beoordeling van beleggingen. ESG staat voor Environment (omgeving/milieu), Social (sociaal) en Governance (ondernemingsbestuur). Duurzaamheidsrisico's voor de portefeuille en andere ESG-aspecten worden meegenomen in investeringsbeslissingen in de diverse mandaten. Een ander tot de verbeelding sprekend onderwerp dat hieronder valt is CO₂-uitstoot. Middels ESG-integratie in het beleggingsproces tracht het fonds de CO₂-uitstoot van de beleggingsportefeuille te reduceren.
- ✓ **Impact Investment:** Impact investing is het investeren in landen, bedrijven of projecten die ook maatschappelijke en milieuproblemen helpen oplossen, zoals armoede in ontwikkelingslanden en klimaatverandering. Pensioenfonds PDN doet dit aan de hand van de Sustainable Development Goals van de Verenigde Naties.
- ✓ **Engagement:** Bij engagement wordt de dialoog aangegaan met bedrijven waarin is belegd. Op deze manier kunnen stakeholders bedrijven stimuleren om te veranderen. Middels het instrument engagement is het mogelijk om met bedrijven afspraken te maken over plannen, doelen of ambities. Bijvoorbeeld ten aanzien van een CO₂-reductie. Ook wordt met behulp van engagement met bedrijven, die gedrag vertonen dat niet in lijn ligt met de principes van de VN Global Compact en waar (potentiële) negatieve impact is geïdentificeerd, een traject van intensieve dialoog gestart. Een engagementtraject kan als een proactief of reactief engagementtraject worden bestempeld. Wanneer het engagementtraject niet tot het gewenste resultaat leidt is in de escalatieladder aangegeven onder welke voorwaarden desinvestering zal plaatsvinden.
- ✓ **Stembeleid en Corporate Governance:** Als institutionele belegger leeft Pensioenfonds PDN de Nederlandse Corporate Governance Code na. Deze code bevat principes en bepalingen over goed bedrijfsbestuur. Het beleid van het fonds voor goed bestuur is erop gericht om onze belangen als aandeelhouder te beschermen en invulling te geven aan onze verantwoordelijkheid als aandeelhouder. Wanneer er aanwijzingen zijn dat een bedrijf onverantwoord onderneemt, bestaan verschillende mogelijkheden waarop het fonds zijn invloed kan doen gelden, waaronder het stemmen op de aandeelhoudersvergaderingen van alle beursgenoteerde bedrijven waarin het fonds wereldwijd belegt.
- ✓ **Uitsluiting:** Pensioenfonds PDN belegt op een dusdanige wijze dat zijn beleggingen een afspiegeling zijn van de eigen normen en waarden. Het fonds sluit daarom bedrijven en landen uit op basis van risico op negatieve impact en conflict met zijn normen en waarden. Zij hanteert hierbij criteria zoals de schadelijkheid van het product, de onmogelijkheid om verandering teweeg te brengen door middel van stemmen en engagement, en het gegeven dat er nadelige gevolgen zouden zijn wanneer het product niet meer zou bestaan.

- ✓ **Transparantie:** Om transparant te zijn over het duurzaamheidsbeleid en de uitvoering daarvan, publiceert Pensioenfonds PDN jaarlijks een duurzaamheidsverslag. Daarnaast publiceert het fonds op zijn website op jaarbasis een overzicht van de totale beleggingsportefeuille en rapporteren we op de website over de uitkomsten van het stemgedrag op aandeelhoudersvergaderingen. Tot slot participeert het fonds aan marktbrede initiatieven zoals de VBDO benchmark en de PRI-assessment van de VN.

Meer informatie omtrent het duurzaamheidsbeleid en de beleidsinstrumenten die Pensioenfonds PDN daarin inzet, is te vinden op de website van Pensioenfonds PDN via deze [link](#) inclusief rapportages over hoe er is gestemd tijdens de aandeelhoudersvergaderingen en de voortgang van engagement acties. Ook publiceert Pensioenfonds PDN op de website de lijst met de bedrijven en landen waarin is belegd (per jaarultimo).

3. ESG-integratie

ESG staat voor Environment (omgeving/milieu), Social (sociaal) en Governance (ondernemingsbestuur). Pensioenfonds PDN is ervan overtuigd dat rekening houden met ESG-criteria bij het nemen van beleggingsbeslissingen leidt tot betere resultaten en/of betere beheersing van risico's op de lange termijn. Een minimale duurzaamheidsnorm is nodig om het bestaansrecht van een bedrijf of belegging te waarborgen. We verwachten daarom van onze managers dat zij ESG-factoren in het beheer en beoordelen van beleggingen meenemen en dat zij de ESG-due diligence stappen conform de OESO-richtlijnen voor multinationale ondernemingen en de UN Guiding Principles on Business and Human Rights volgen³.

Wat we in 2024 hebben gedaan op het gebied van ESG-integratie

Om een goed beeld te krijgen van de mate waarop ESG-criteria worden meegenomen in het beleggingsproces, meten we waar mogelijk de ESG-scores van de beleggingsportefeuilles. De afgelopen jaren is steeds meer data beschikbaar gekomen en zijn ook steeds meer ESG-scores geïntroduceerd. In 2024 zijn we doorgegaan met het meten van de ESG-scores die we al kennen (zoals bijvoorbeeld CO₂-emissies). We hebben ons tevens voorbereid op het rapporteren van meer duurzaamheidsdata ondermeer voor de rapportagedoeleinden binnen de SFDR. De kwaliteit en de beschikbaarheid van de data is een continue punt van aandacht. We verwachten dat de kwaliteit van de data en de hoeveelheid de komende jaren sterk zal verbeteren als bedrijven verplicht worden om over hun duurzaamheid te rapporteren.

Hieronder is een overzicht te zien van de elementen die we meten op het gebied van ESG-integratie, waarvan een aantal vooralsnog alleen voor interne doeleinden worden gebruikt.

Tabel 1. Overzicht ESG-datapunten

Onderwerp	ESG-score	Dataprovider
Overall ESG	ESG Risico rating	Morningstar / Sustainalytics
	ESG Controverse score	Morningstar / Sustainalytics
Klimaat (CO ₂)	Absolute CO ₂ -uitstoot	Morningstar / Sustainalytics
	WACI	Morningstar / Sustainalytics
Klimaat (Risico)	Klimaatrisico-score	ISS Stoxx
	Carbon Risk Rating	Morningstar / Sustainalytics
Impact	Bijdrage aan SDG's	ISS Stoxx
	Percentage Impact Bonds ⁴	Bloomberg
	EU Taxonomy alignment	Morningstar / Sustainalytics

Bovengenoemde datapunten meten zowel de positieve impact van de beleggingen op samenleving en milieu, als de (potentiële) negatieve impact. Bij het meten van de negatieve impact wordt ook de mate van

³ De [OESO-richtlijnen](#) en [UN Guiding Principles](#) zijn richtlijnen om maatschappelijk verantwoord te ondernemen en bieden bedrijven hiertoe handvatten. Deze richtlijnen zijn opgesteld door de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling en de Verenigde Naties.

⁴ Impact bonds is de verzamelnaam voor Green bonds, Sustainability bonds, Sustainability-related bonds, Social bonds en Transition bonds.

waarschijnlijkheid meegewogen en de meest ernstige negatieve impact geprioriteerd op basis van: (1) ernst, (2) schaal en (3) onomkeerbaarheid. Dat is voor ons belangrijk aangezien we streven naar het creëren van (maatschappelijke) waarde op de lange termijn.

Wat we in 2024 hebben gedaan op het gebied van CO₂-reductie

Met behulp van ESG-integratie wordt, naast onze andere focus thema's, een positieve bijdrage geleverd aan het thema klimaat. Dat doen we bijvoorbeeld door middel van ons CO₂-beleid, waarmee we gestart zijn in 2018, toen we de Montréal Pledge ondertekenden. Door het ondertekenen van deze pledge hebben we ons gecommitteerd aan het publiceren van onze CO₂-voetafdruk en het formuleren van beleid op dit gebied.

Maar we houden het niet alleen bij meten en beleid formuleren. Pensioenfonds PDN wil ook daadwerkelijk CO₂-emissies in de beleggingsportefeuille reduceren en hanteert daarvoor concrete doelstellingen. Zo zijn er een tweetal reductiedoelstellingen vastgesteld. Om aan te sluiten bij de doelstellingen van het Klimaatakkoord van Parijs hebben we eerst een lange termijn doelstelling opgesteld:

“Pensioenfonds PDN streeft naar een net zero (100% reductie) CO₂-uitstoot per 2050 gebaseerd op WACI scope 1 en scope 2 emissiecijfers voor de beleggingscategorieën aandelen, beursgenoteerd vastgoed, investment grade credits en high yield obligaties uit de VS.”

Door onszelf ook in de nabije toekomst een doelstelling op te leggen, concretiseren we de stappen naar het uiteindelijke doel: een net zero CO₂-uitstoot van onze beleggingsportefeuille. Deze doelstelling, hieronder geformuleerd, is specifiek afgegeven op de beleggingscategorieën waarvoor de data beschikbaar is en van goede kwaliteit. Wanneer dat in de toekomst voor andere beleggingscategorieën verbetert, wordt mogelijk ook daarvoor naar een doelstelling gekeken.

“Pensioenfonds PDN streeft naar een reductie in CO₂-emissies in 2030 van 55% ten opzichte van de benchmark in 2016 voor de beleggingscategorieën aandelen, investment grade credits en high yield obligaties uit de VS.

Voor beursgenoteerd vastgoed wordt gestreefd naar een reductie in CO₂-emissies in 2030 van 40% ten opzichte van de benchmark in 2020.”

Alhoewel deze carbon reductiedoelstelling twee harde targets kent op het niveau van de CO₂-emissie, willen we wel bedrijven zoveel mogelijk kunnen beoordelen op de plannen die ze hebben om CO₂-emissies te reduceren. We willen kijken naar hoe bedrijven het op dit vlak doen ten opzichte van hun peers om uiteindelijk belegd te zijn in de bedrijven die écht veranderen. Daarom hebben we gekozen voor lange termijn doelstellingen die verder in de toekomst liggen, pas in 2030 en in 2050.

De CO₂-uitstoot van bedrijven wordt volgens een marktbrede standaard gemeten. Daarbij zijn twee zaken belangrijk: CO₂-data en de berekeningsmethodiek. Dit wordt in meer detail toegelicht in het kader op de volgende pagina. Op hoofdlijnen gaat het om de keuze om naast scope 1 en 2 data ook scope 3 data op te

nemen. Gezien de nog relatief slechte kwaliteit en beschikbaarheid van scope 3 data, neemt Pensioenfonds PDN deze data nog niet mee in haar berekeningen. Qua berekeningsmethodiek is er grofweg keuze in het meten van de absolute uitstoot (de totale uitstoot van alle bedrijven bij elkaar opgeteld) en de uitstoot gerelateerd aan de omzet (uitstoot gecorrigeerd voor omzet en portefeuillegewicht). De door Pensioenfonds PDN geformuleerde CO₂-reductiedoelstellingen zijn gebaseerd op de WACI-methodiek die relatief van aard is. Dit is gebruikelijk in de beleggingswereld en vereist in het Klimaatakkoord.

Realisatie KPI CO₂ reductie

KPI 2024	Carbon footprint meting
OMSCHRIJVING	Het fonds meet en publiceert de CO ₂ -reductie van de beleggingscategorieën aandelen, beursgenoteerd vastgoed, investment grade credits en high yield US. De reductie wordt berekend aan de hand van de carbon-intensiteit per het meest recente jaar en een nulmeting. Als target geldt een CO ₂ -reductiedoelstelling van 55% voor aandelen, investment grade credits en high yield US en 40% voor beursgenoteerd vastgoed per 2030 en net zero (100% reductie) per 2050 ten opzichte van de nulmeting.
MANIER VAN METEN	De CO₂-reductie wordt berekend door het verschil te berekenen tussen de CO₂-intensiteit (WACI) van de nulmeting en de CO₂-intensiteit van de beleggingsportefeuille per het meest recente jaar ultimo. De CO₂-intensiteit (WACI) van de nulmeting voor de beleggingscategorieën aandelen, investment grade credits en high yield US, is gebaseerd op benchmark- en CO₂-data van 2016. Wanneer geen 2016 CO₂-data beschikbaar was, is 2020 CO₂-data meegenomen in de berekening. Dit was de meest recente data op het moment van vaststellen van deze KPI. Wanneer ook de 2020 CO₂-data niet beschikbaar was zijn deze bedrijven niet meegenomen in de nulmeting (en is de portefeuilleweging hiervoor gecorrigeerd). Voor de beleggingscategorie beursgenoteerd vastgoed is de CO₂-intensiteit (WACI) van de nulmeting gebaseerd op benchmark- en CO₂-data van 2020. Voor de CO₂-intensiteit voor het huidige jaar wordt geactualiseerde CO₂-data gebruikt in de berekening en de bedrijven in de beleggingsportefeuille waarvan geen CO₂-intensiteit beschikbaar is, worden niet meegenomen in de berekening (portefeuilleweging wordt hiervoor gecorrigeerd). De CO₂-intensiteit (WACI) van de portefeuille en van de benchmark is het gewogen gemiddelde van de CO₂-intensiteit per bedrijf (= de hoeveelheid uitstoot (in tonnen) per miljoen omzet) vermenigvuldigd met de portefeuilleweging. Scope 1 en 2 emissies worden gebruikt.
BRON	Morningstar Sustainalytics & DPS
TARGET	Als target geldt een CO ₂ -reductiedoelstelling van 55% per 2030 ten opzichte van de nulmeting voor de beleggingscategorieën aandelen, investment grade credits en high yield US, en een CO ₂ -reductiedoelstelling van 40% per 2030 ten opzichte van de nulmeting voor beursgenoteerd vastgoed. Voor alle beleggingscategorieën geldt een net zero target (100% reductie) per 2050.
REALISATIE	Aandelen: -60% (actueel niveau 93 tCO₂e/\$mIn omzet) Investment Grade Credit: -64% (actueel niveau 75 tCO₂e/\$mIn omzet) High Yield US: -63% (actueel niveau 183 tCO₂e/\$mIn omzet) Beursgenoteerd vastgoed: -27% (actueel niveau 72 tCO₂e/\$mIn omzet)

Het daadwerkelijk wel of niet behalen van deze KPI kan pas in 2030 worden vastgesteld. Wel kunnen we in de tussentijd de voortgang van de CO₂-reductie monitoren. In figuur 2 op de volgende pagina is de CO₂-reductie voor de aandelen, beursgenoteerd vastgoed, investment grade credits en high yield US-portefeuilles

weergegeven. In de grafieken is ook een lineair pad tot 2030 geïnterpoleerd als een geleidelijke jaarlijkse reductie zou worden gerealiseerd. In de praktijk is te zien dat het daadwerkelijke reductiepad afwijkt.

Dat is volgens verwachting, aangezien we weten dat de uitdagingen per beleggingscategorie verschillen waardoor bijvoorbeeld reductie in eerdere jaren minder voor de hand ligt dan in latere jaren. Daarbij is Pensioenfonds PDN zich bewust van het feit dat portefeuillemanagers de ruimte moeten krijgen om bedrijven met een hoge CO₂-uitstoot te bewegen naar meer reductie. Dat doen we onder andere door engagement waarbij aandeelhouderschap een voorwaarde is.

Het kan dus noodzakelijk zijn om tijdelijk een hogere CO₂-uitstoot van de beleggingsportefeuilles te gedogen. Daarnaast spelen elementen als datakwaliteit ook een belangrijke rol. In de loop van de tijd wordt de carbon data betrouwbaarder. Op dit moment hebben de aandelen en beursgenoteerd vastgoed portefeuilles een data coverage van 99%, de investment grade credits portefeuille een data coverage van 95% en de high yield US portefeuille een data coverage van 44%.

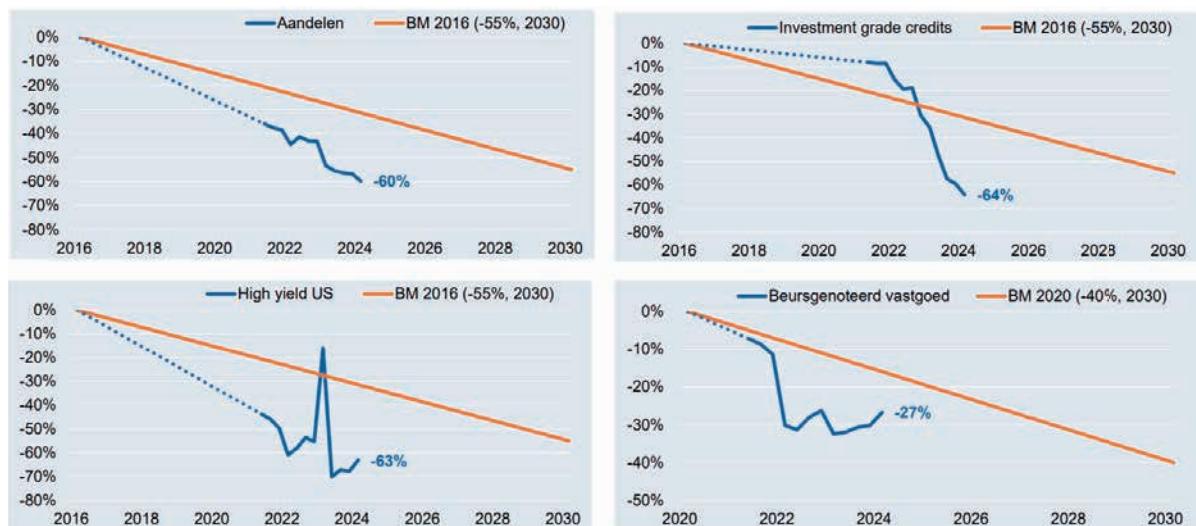
Voor de beleggingscategorie aandelen is de CO₂-reductie sneller gedaald dan het theoretisch lineaire reductiepad. Dit heeft mede te maken met het uitsluiten van ondernemingen met een extreem hoge CO₂-intensiteit, waaronder energiebedrijven die veel omzet uit kolen halen, en het actief onder- en overwegen van individuele aandelen met een respectievelijk hoge- en lage CO₂-intensiteit. Daarnaast wordt bij de selectie van aandelen in het portefeuillebeheer rekening gehouden met de carbon intensiteit in relatie tot de waardering en winstgevendheid van individuele aandelen. Hierdoor is de CO₂-intensiteit (WACI) van de aandelenportefeuille per ultimo 2024 gereduceerd met 60% ten opzichte van 2016.

De high yield US portefeuille zat langere tijd ruim onder het lineaire reductiepad, echter, doordat nieuwe data voor één specifiek bedrijf beschikbaar kwam, schoot de score per Q4 2023 boven het lineaire pad. Het kwartaal erna ligt de carbon intensiteit weer onder het lineaire pad. Dit laat zien dat de beschikbaarheid van de data nog niet optimaal is. We verwachten dat de data kwaliteit steeds beter zal worden, maar uitschieters zoals deze zijn niet te voorkomen. Als in de toekomst een uitschieter zich wederom zal voordoen, zal dit nader onderzocht worden.

Bij de investment grade credits portefeuille kwam de ontwikkeling in eerste instantie wat traag op gang, maar zien we nu een scherpe daling, onder het lineaire pad, en zitten we eind 2024 op -64%. Het effect van de focus op het investeren of desinvesteren van bedrijven in de beleggingsportefeuille, op basis van hun transitieplannen naar low-carbon productieprocessen, komt nu tot uiting. Het materialiseren van plannen om daadwerkelijke carbon reductie te realiseren, kost over het algemeen meer tijd dan het direct verkopen van bedrijven met een hoge CO₂-intensiteit.

In de beursgenoteerd vastgoed portefeuille wordt CO₂-reductie gerealiseerd door actief portefeuillebeheer en de decarbonisatie-initiatieven van de fondsen binnen de portefeuille. Bij vergelijkbare verwachte financiële rendementen en risico's wordt er geïnvesteerd in bedrijven met een relatief lage CO₂ intensiteit en een solide decarbonisatieplan. Tegelijkertijd boeken de bedrijven in de portefeuille goede vooruitgang in het behalen van hun CO₂-reductiedoelstellingen. Beursgenoteerd vastgoed bevindt zich op een solide wijze onder het lineaire pad om eind 2030 een carbon intensiteit in de portefeuille te realiseren die 40% onder het niveau van de benchmark per eind 2020 ligt.

Figuur 2. Verloop CO₂-emissies (WACI) voor aandelen, investment grade credits, high yield US en beursgenoteerd vastgoed

De oranje lijn in de bovenstaande grafiek toont een lineair reductiepad van de nulmeting tot 2030, waarbij wordt uitgegaan van een geleidelijke jaarlijkse reductie.

4. Impact investment

Met onze impact investments willen we naast het realiseren van financieel rendement ook een oplossing bieden voor verschillende maatschappelijke en duurzaamheidsuitdagingen. We sluiten hierbij aan bij de visie van de Verenigde Naties. Deze stelt dat voor een leefbare, duurzame wereld in 2030 alle 17 duurzame ontwikkelingsdoelen, ofwel Sustainable Development Goals, behaald moeten zijn. Wij definiëren een investering daarom als een impact investment wanneer er sprake is van een positieve bijdrage aan minstens één van de 17 Sustainable Development Goals (zie figuur 3).

Figuur 3. De 17 Sustainable Development Goals (SDG's)

Of er sprake is van een positieve bijdrage, bepalen we met behulp van een eigen toetsingskader. We toetsen of er wordt bijgedragen aan één of meer subdoelen die per SDG zijn bepaald en of deze bijdrage consistent is met de SDG taxonomie en guidance. Vervolgens wordt er gekeken of de bijdrage voldoende substantieel is en er geen zwaarwegende tegenstrijdigheid is met een andere SDG of duurzaamheidsdoelstelling. Dit wordt momenteel alleen gedaan voor de illiquide fondsbeleggingen, aangezien we daar het beste zicht hebben op de onderliggende beleggingen en met zekerheid kunnen vaststellen of een belegging daadwerkelijk bijdraagt aan een SDG.

Met betrekking tot de illiquide beleggingen is in 2024 een nieuwe target vastgesteld dat er een minimale allocatie van EUR 150 miljoen is aan impact beleggingen. Dit zijn voornamelijk beleggingen binnen infrastructuur en niet-beursgenoteerd vastgoed, waarbij duidelijke duurzame doelen nagestreefd worden.

Voor de vastrentende portefeuille komt steeds meer data beschikbaar en voor die portefeuille hebben we voor impact bonds een doelpercentage opgesteld. Impact bonds is een specifieke subset obligaties waar veel data over beschikbaar is, met name omdat deze obligaties gericht worden uitgegeven door bedrijven en (semi-) overheidsinstellingen voor de financiering van sociale- en duurzaamheidsprojecten. Hierover wordt in de volgende paragraaf meer uitleg gegeven.

In tabel 2 is een overzicht te zien van de huidige impact investments van Pensioenfonds PDN per beleggingscategorie.

Tabel 2. Impact investments per beleggingscategorie

Impact investments	KPI Impact Investment?	Toelichting
Liquide beleggingen		
Aandelen	n.v.t.	Onderzoek naar methodiek om percentage duurzame beleggingen vast te stellen.
Vastrentende waarden	✓	Sinds 2022 is er een KPI voor impact bonds in de obligatiemandaten. Vanaf 2023 wordt hierover gerapporteerd.
Illiquide fondsbeleggingen		
Infrastructuur	✓	Sinds 2019 worden impact investments in illiquide fondsbeleggingen gemeten en in 2024 is er een nieuwe target vastgesteld.
Niet-beursgenoteerd vastgoed	✓	
Micro-financiering	✓	

Wat is impact?

Het Global Impact Investing Network (GIIN), een toonaangevende organisatie binnen de beleggingswereld als het gaat om impact beleggen, definieert impact beleggingen als investeringen die worden gedaan met de intentie om naast financieel rendement ook een positieve, meetbare impact op de maatschappij en het milieu te genereren. Daarbij onderschrijft het een aantal belangrijke elementen:

- ✓ **Intentionaliteit:** de intentie van een belegger om via beleggingen een positieve sociale of ecologische impact te hebben, is essentieel voor impactbeleggen.
- ✓ **Marktconforme rendementen binnen meerdere beleggingscategorieën:** van impact-investeringen wordt verwacht dat ze een financieel rendement op kapitaal opleveren binnen alle beleggingscategorieën, waaronder ook illiquide categorieën zoals Private Equity of Infrastructuur.
- ✓ **Impact meten:** een kenmerk van impactbeleggen is de inzet van de belegger om de sociale en ecologische prestaties en voortgang van onderliggende investeringen te meten en te rapporteren, zoals bijvoorbeeld het aantal liters water bespaard of patiënten van zorg voorzien.

Wat we in 2024 hebben gedaan op het gebied van impact investing

Illiquide fondsbeleggingen

Om onze impact te vergroten hebben we in 2021 al besloten om met onze impact investeringen de nadruk te leggen op een positieve bijdrage aan de focus SDG's: 3, 7, 12 en 13. Daarbij hebben we ook bepaald dat alle nieuwe infrastructuur en niet-beursgenoteerd vastgoedbeleggingen een positieve bijdrage móeten leveren aan minimaal één focus SDG. Dat is best een uitdaging, maar omdat deze beleggingscategorieën zich in het bijzonder goed lenen voor impact investeringen niet onmogelijk. In 2024 hebben we geen nieuwe investeringen gedaan, de huidige totale allocatie is nu € 263,9 miljoen. Dat staat gelijk aan ongeveer 3,4% van het totaal belegd vermogen. De reductie in de totale allocatie wordt voornamelijk veroorzaakt door een afwaardering van de marktwarde en kapitaal terugbetalingen.

Impact bonds

Naast de beleggingscategorieën niet-beursgenoteerd vastgoed en infrastructuur investeert Pensioenfonds PDN ook in zogenaamde impact bonds. Dat zijn obligaties uitgegeven door bedrijven en (semi-) overheidsinstellingen voor de financiering van sociale- en duurzaamheidsprojecten. Voorbeelden hiervan zijn social bonds zoals de financiering van de Europese Unie aan lidstaten tijdens de Coronapandemie, of zogenaamde sustainability-linked bonds die rentekorting geven aan bedrijven wanneer specifieke duurzaamheidsdoelstelling worden behaald. In 2021 is besloten een KPI op te stellen waarin een doelstelling is opgenomen van het percentage impact bonds in de vastrentende beleggingsportefeuilles. De totale allocatie impact bonds binnen de vastrentende portefeuilles is in 2024 licht gedaald. Het was € 480 miljoen per ultimo 2023 en is € 469 miljoen per ultimo 2024. Voor de geaggregeerde vastrentende portefeuilles was 12,6% belegd in impact bonds.

Liquide beleggingen en de bijdrage aan SDG's

In het kader van de SFDR hebben we gekeken hoe we onze doelpercentages duurzame beleggingen kunnen vormgeven. We hebben in 2024 de beschikbare SDG-data in onze maandrapportages gemonitord. Beschikbaarheid en kwaliteit neemt toe, maar is nog niet voldoende om daar beleid op te formuleren. We verwachten dat de kwaliteit van de data en de beschikbaarheid fors zal toenemen als bedrijven verplicht worden over hun duurzaamheidsprestaties te rapporteren.

Voorbeelden van impact investments en duurzame investeringen in de portefeuille

Impact bonds

Sinds 2019 zet Pensioenfonds PDN zich in voor duurzaamheid door te beleggen in groene staatsobligaties, beginnend met een baanbrekende emissie door de Nederlandse staat. Deze obligaties financieren direct klimaatgerelateerde projecten, variërend van hernieuwbare energieproductie tot de isolatie van huurwoningen en de verbetering van spoorinfrastructuur.

De succesvolle aanpak van Nederland heeft als blauwdruk gediend voor andere Europese landen, waaronder Duitsland en Frankrijk, die vergelijkbare groene obligatieprogramma's hebben opgezet met focus op klimaat- en energiedoelstellingen (SDG 7 en 13). Pensioenfonds PDN heeft actief bijgedragen aan deze ontwikkeling

door te investeren in diverse obligaties uit deze landen, wat onze bredere betrokkenheid bij het bevorderen van duurzame financiering in Europa weerspiegelt.

In een verdere uitbreiding van onze inzet voor duurzaamheid, financiert Pensioenfonds PDN ook projecten gericht op de verduurzaming van sociale huurwoningen in Nederland, indirect via leningen aan de Bank Nederlandse Gemeenten (BNG). Dit initiatief is cruciaal, gezien sociale huurwoningen een substantieel deel uitmaken van de Nederlandse woningvoorraad. Door deze projecten te ondersteunen, draagt Pensioenfonds PDN bij aan een significante verbetering van de leefomstandigheden en een vermindering van de ecologische voetafdruk.

Pensioenfonds PDN is daarnaast ook belegd in EDP en RWE. EDP is de grootste producent en distributeur van elektriciteit in Portugal, en heeft zeer ambitieuze duurzaamheidsdoelstellingen op zowel de korte als lange termijn. De onderneming streeft ernaar om in 2030 100% van de energieopwekking uit hernieuwbare energie te halen en om in 2040 CO₂ neutraal te zijn. Door de belegging in EDP kunnen ze hun activiteiten op het gebied van wind- en zonne-energie verder uitbouwen alsmede het netwerk “slimmer” maken zodat minder energie verloren gaat.

RWE is een Duits energiebedrijf dat zich richt op de opwekking en levering van elektriciteit. Het bedrijf investeert in hernieuwbare energie zoals wind- en zonne-energie, maar heeft ook gas- en kolencentrales. Pensioenfonds PDN belegt in RWE via een groene obligatie. De opbrengsten van deze groene obligatie worden uitsluitend aangewend voor investeringen of uitgaven die te maken hebben met de aankoop, het ontwerp, de bouw, de ontwikkeling en de installatie van hernieuwbare energiebronnen. Hernieuwbare energiebronnen omvatten (1) Onshore- en offshore-windenergie en (2) Zonne-energie (fotovoltaïsch en zonnewarmte). Door specifiek te beleggen in deze groene obligatie en niet in een ‘grijze obligatie’ draagt Pensioenfonds PDN bij aan de transitie richting duurzame energie en helpt hiermee ook RWE zijn doelstelling te bereiken: carbon neutraliteit in 2040.

Aandelen

Duurzaam investeren betekent voor Pensioenfonds PDN ook investeren in beursgenoteerde bedrijven die zich inzetten om producten te verduurzamen en zo bij te dragen aan een duurzamere wereld. Het terugdringen van de CO₂-uitstoot is een grote uitdaging, vooral ook voor de grotere industriële spelers en voor zwaar transport. In dat kader hebben we gekeken naar Vopak, een wereldwijde speler in de opslag en overslag van energie en chemische producten.

Hoewel Vopak, als logistieke dienstverlener, een aanzienlijke verantwoordelijkheid draagt in de transitie naar een duurzamere energievoorziening, zien we dat het bedrijf concrete stappen zet in de juiste richting. Vopak erkent de noodzaak om te verduurzamen en heeft zich ambitieuze doelen gesteld op het gebied van CO₂-reductie en het faciliteren van de energietransitie. Dit blijkt onder andere uit het feit dat Vopak investeert in infrastructuur voor de opslag van nieuwe energiebronnen zoals waterstof, ammoniak en biobrandstoffen. Vopak investeert ook in infrastructuur voor CO₂, plastic recycling en flow-batteries. Het havenbedrijf zet zich in voor het reduceren van de eigen operationele uitstoot en heeft al concrete stappen genomen om de doelstellingen van de eigen energietransitie te behalen. Denk aan het optimaliseren van het energieverbruik en het investeren

in een groot zonnepark. Vopak realiseerde een significante daling van de Carbon Intensity, met een reductie van 12% (48 eenheden) in 2022 en 20% (69 eenheden) in 2023. Pensioenfonds PDN is van mening dat Vopak, door haar strategische positie in de energieketen, een belangrijke rol kan spelen in het versnellen van de energietransitie. We volgen de voortgang van Vopak op hun duurzaamheidsreis kritisch, en verwachten dat zij hun ambities waarmaken en een significante bijdrage leveren aan een duurzamere toekomst.

Andere voorbeelden zijn investeringen in beursgenoteerde vastgoedfondsen, zoals Warehouses De Pauw en Target Healthcare REIT. Warehouses De Pauw (WDP) investeert in en beheert logistiek vastgoed in België, Nederland en Frankrijk. Het bedrijf heeft een ambitieus duurzaamheidsprogramma met als doel tegen 2030 meer dan 70% van de portefeuille te voorzien van een duurzaamheidslabel en 100% van het energieverbruik uit hernieuwbare bronnen te halen. In 2024 is circa 21% van de bruto verhuurbare oppervlakte duurzaam gecertificeerd. WDP heeft meer dan 100 MW aan zonne-energie geïnstalleerd, goed voor ongeveer 50% van het elektriciteitsverbruik van de portefeuille. Deze investering vermindert de CO₂-uitstoot, verlaagt de operationele kosten en biedt huurders stabiele toegang tot betaalbare, hernieuwbare energie.

Target Healthcare REIT investeert in en beheert modern zorgvastgoed in het Verenigd Koninkrijk, met een sterke focus op energie-efficiëntie en duurzaamheid. 94% van de portefeuille heeft een energie-label van A of B, waarmee de gebouwen tot de energiezuinigste in de sector behoren. In 2024 wordt de eerste "Net-Zero Carbon" zorgvastgoed operationeel, een mijlpaal in de verduurzaming van de zorgsector. Verder verzamelt Target Healthcare de energieverbruiksdata van haar huurders, wat gerichte energiebesparingen mogelijk maakt. Dit leidt tot een lagere CO₂-uitstoot, lagere energiekosten en verbeterd comfort en operationele efficiëntie voor de zorginstellingen.

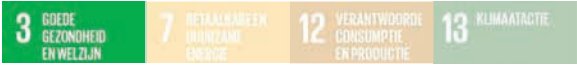
Beide fondsen dragen bij aan betaalbare en schone energie, duurzame infrastructuur en duurzaam grondstof gebruik (SDG 7, 12 en 13).

Infrastructuur

Pensioenfonds PDN belegt via het European Diversified Infrastructure Fund II van Igneo Infrastructure Partners in MVV Energie AG, een multi-utiliteitsbedrijf dat voornamelijk actief is in Duitsland. Het bedrijf heeft zich tot doel gesteld om in 2035 klimaatpositief te zijn. Dit houdt in dat het bedrijf meer CO₂ uit de atmosfeer zal verwijderen dan dat het uitstoot. MVV richt zich onder meer op de ontwikkeling van energy-from-waste centrales, biomassacentrales en warmtepompen die elektriciteit en warmte produceren voor lokale bedrijven en stadswarmtenetten. MVV heeft als doel om de CO₂ uitstoot volledig af te vangen en in vloeibare vorm ondergronds op te slaan. MVV test momenteel in Mannheim een pilotinstallatie op een van haar energy-from-waste centrales en in Dresden in een biogas centrale met goede resultaten. Deze technologie zal ook geleidelijk worden toegepast in andere installaties. Daarnaast heeft MVV tot doel om tegen 2030 de opwekking van elektriciteit uit hernieuwbare energiebronnen, zoals zon en wind, te verdrievoudigen naar 2.000 megawatt. Deze innovaties worden mede mogelijk gemaakt door de investeringen van Pensioenfonds PDN.

Niet beursgenoteerd vastgoed

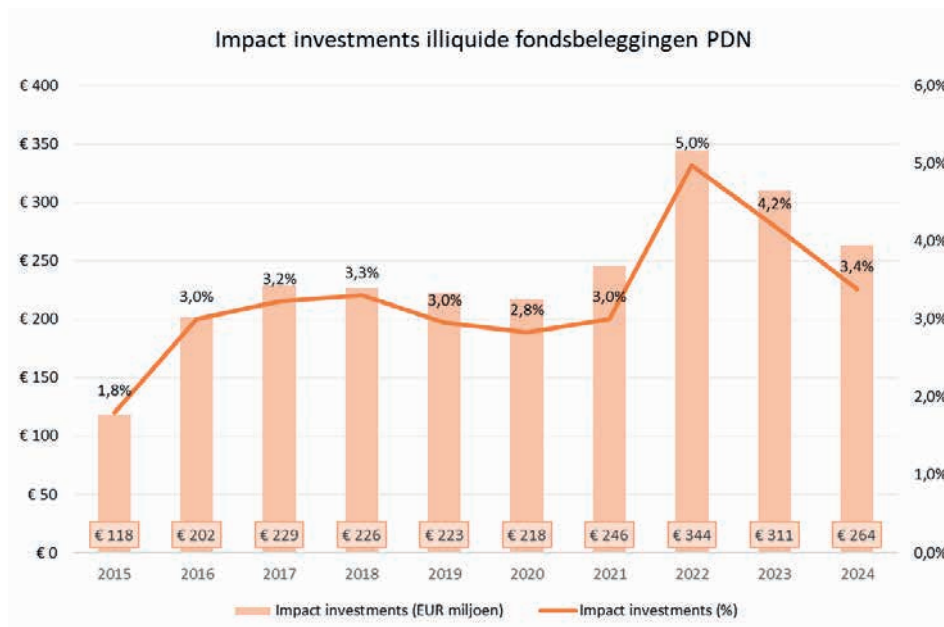
Pensioenfonds PDN belegt via het Northern Horizon Aged Care and Social Infrastructure Fund in ouderenwoningen en verzorgingstehuizen in Zweden en Finland. Door het aanbieden van moderne complexen stelt het fonds zorgaanbieders in staat om ouderen en gehandicapten in Scandinavië een goede zorg te bieden. De complexen zijn veelal ontwikkeld in samenspraak met zorgaanbieders waardoor de voorzieningen goed aansluiten op de behoeftes van het zorgpersoneel en de client. In totaal belegt het fonds in 63 complexen waar plek is voor meer dan 2.600 cliënten.

Realisatie KPI impact investments

KPI 2024	Impact Investments – illiquide fondsbeleggingen
OMSCHRIJVING	Het fonds merkt fondsbeleggingen als impact investment aan wanneer er sprake is van een positieve bijdrage aan minstens één van de 17 Sustainable Development Goals
MANIER VAN METEN	Of er sprake is van een positieve bijdrage wordt bepaald met behulp van een eigen toetsingskader. We toetsen of er wordt bijgedragen aan één of meer subdoelen die per SDG zijn bepaald en of deze bijdrage consistent is met de SDG taxonomie en guidance. Vervolgens wordt er gekeken of de bijdrage voldoende substantieel is en er geen zwaarwegende tegenstrijdigheid is met een andere SDG of duurzaamheidsdoelstelling. De waarde wordt bepaald op basis van de hoogste van marktwaarde of commitment (contractuele toezegging) per impact investment, in miljoenen euro's ⁵
BRON	DPS
TARGET	Een minimale allocatie van € 150 miljoen aan investeringen zoals door DPS aangemerkt als impact investments worden aangehouden in de beleggingsportefeuille
REALISATIE	€ 264 miljoen ✓

Het gecommiteerde bedrag aan fondsen dat een positieve bijdrage aan de SDG's levert, bedroeg eind 2024 3,4% van het totaal belegd vermogen (4,2% in 2023), komend van een niveau van 1,8% in 2015. Zie figuur 4 voor meer detail. In absolute termen is het totale gecommiteerde vermogen aan impact investeringen met circa € 47 miljoen afgenomen tot € 264 miljoen. De voornaamste reden voor deze daling is een lagere marktwaardering van de bestaande beleggingsfondsen in de portefeuille, kapitaal terugbetalingen en het feit dat er geen nieuwe investeringen zijn gedaan in 2024.

Figuur 4. Verloop impact investment beleggingsfondsen

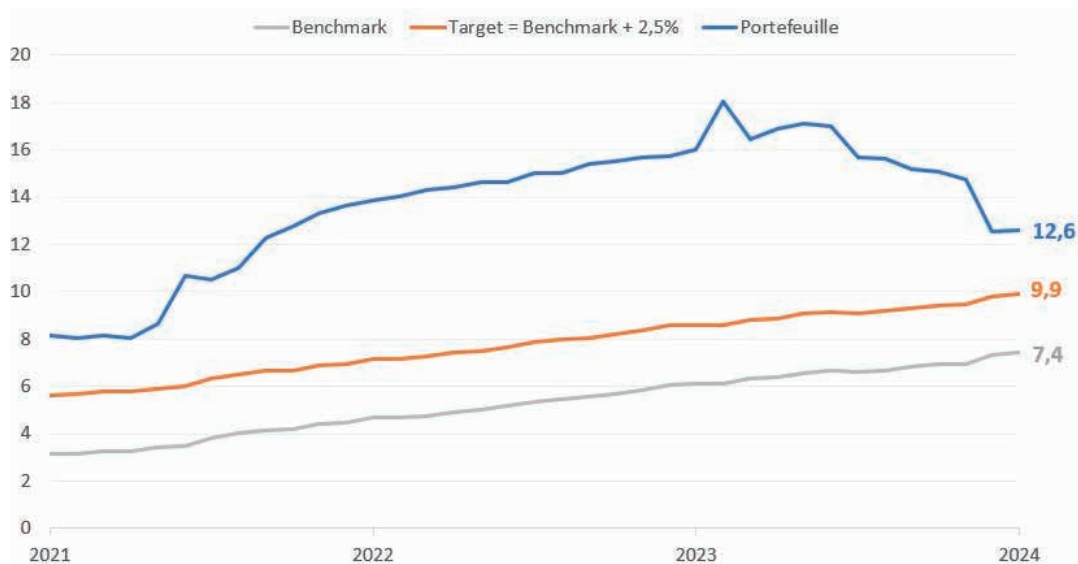
⁵ Investerings waarvan de positie wordt afgebouwd worden gemeten op basis van marktwaarde in plaats van op basis van gecommiteerde waarde.

KPI 2024	Impact Investments – Impact Bonds
OMSCHRIJVING	Het fonds merkt impact bonds aan als obligaties uitgegeven door bedrijven en (semi-) overheidsinstellingen voor de financiering van sociale- en duurzaamheidsprojecten
MANIER VAN METEN	Er wordt gebruik gemaakt van de Bloomberg-classificaties om te bepalen of een obligatie een impact bond is. Marktwaaarde aan investeringen zoals door DPS aangemerkt als impact bonds in de beleggingsportefeuille in miljoenen euro's
BRON	DPS/Bloomberg
TARGET	Een geaggregeerde targetallocatie naar impact bonds van 2,5% boven de benchmark voor de beleggingscategorieën staats- en bedrijfsobligaties
REALISATIE	12,6% (+2,7% t.o.v. target) ✓

Binnen de staats- en bedrijfsobligaties kan positief aan SDG's worden bijgedragen door te beleggen in zogenaamde impact bonds: green bonds, social bonds en sustainability-linked bonds. Per ultimo 2021 zijn we begonnen met het meten van het percentage impact bonds in onze beleggingsportefeuille.

Figuur 5 geeft het verloop van het geaggregeerde percentage aan impact bonds weer binnen alle obligatiemandaten: nominale staatsleningen, inflation-linked bonds, investment-grade credits, high yield EU, high yield US en emerging markets debt. Zoals te zien is in de figuur, wordt 12,6% van deze beleggingsportefeuilles belegd in impact bonds, wat 5,2% meer is dan de benchmark. Hiermee is de KPI (2,5% meer dan de benchmark) voor 2024 behaald.

Figuur 5. Verloop percentage impact bonds in vastrentende waarden

De daling van de allocatie naar impact bonds was in 2024 het gevolg van de verkoop van enkele off-benchmark posities binnen de mandaten nominale staatsleningen en inflation-linked bonds. Dit betrof enkele green bonds, welke qua waardering minder aantrekkelijk zijn geworden.

5. Engagement

We willen dat onze beleggingen zoveel mogelijk positieve impact en bij voorkeur zo weinig mogelijk negatieve impact op de wereld hebben. We zijn van mening dat het beïnvloeden van bedrijven om hun gedrag te veranderen met behulp van engagement in combinatie met stemmen, de meest effectieve manier is om dit te bereiken. We hebben engagement daarom al sinds 2018 hoog in het vaandel staan. Met engagement proberen we enerzijds om bedrijven aan te sporen een positieve ontwikkeling op het gebied van maatschappelijke (duurzaamheids-)vraagstukken te bewerkstelligen, en in het bijzonder op het gebied van onze focus SDG's. Anderzijds wordt de dialoog aangegaan met een onderneming als het internationale richtlijnen schendt. Engagement gebeurt op twee manieren: proactief en reactief.

De engagement activiteiten besteden we uit aan een hierin gespecialiseerd bedrijf, Columbia Threadneedle Investments (hierna CTI). CTI treedt namens meerdere institutionele beleggers als engagementpartij op, wat het op een efficiënte manier mogelijk maakt om samen met andere institutionele beleggers hierin samen op te trekken. Door deze collectieve aanpak worden we serieuzer genomen door de bedrijven waar we de dialoog mee aangaan, het gaat immers om een groep aandeelhouders in plaats van een enkele. Tegelijkertijd wordt door deel te nemen aan een collectief engagement programma met meer bedrijven gesproken dan alleen diegene die in onze beleggingsportefeuille zitten, wat de impact van Pensioenfonds PDN verder vergroot.

Proactief engagement

Bij proactief engagen wordt thematisch getracht om meerdere bedrijven (veelal sector breed) tegelijk aan te sporen tot verdere verbetering. Gedacht kan worden aan bijvoorbeeld sector initiatieven inzake kinderarbeid, conflictmineralen of CO₂-uitstoot. Vaak wordt voor een dergelijk engagementprogramma meerdere jaren uitgetrokken.

Reactief engagement

Reactief engagement wordt geïnitieerd nadat significante misdragingen van een bedrijf aan het licht komen. Deze misdragingen zijn toe te schrijven aan gedragingen die in strijd handelen met de 10 principes van de VN Global Compact en waar (potentiële) negatieve impact is geïdentificeerd. Bij zo'n engagementtraject horen hoofdzakelijk een viertal doelstellingen:

1. *De negatieve impact moet worden beëindigd;*
2. *De onderneming moet zorgen voor herstel en/of verhaal voor benadeelden;*
3. *De onderneming moet voldoende maatregelen nemen om toekomstige incidenten te voorkomen;*
4. *De onderneming moet transparant zijn over de genomen maatregelen.*

Met deze bedrijven maakt CTI tijdsgebonden afspraken en monitort de voortgang. Indien nodig betreft CTI daarbij stakeholders, inclusief benadeelden. Daarbij wordt in het bijzonder gericht op ESG-onderwerpen die:

- ✓ *Financieel materieel zijn;*
- ✓ *De meest ernstige negatieve impact voor samenleving en milieu veroorzaken;*
- ✓ *Voor zijn deelnemers van belang zijn.*

Engagement proces

Een engagement traject bestaat uit vier fases. Het begint bij het vaststellen van een bedrijfsspecifieke doelstelling. Daarna treedt CTI in contact met het desbetreffende bedrijf om de vastgestelde problemen aan te kaarten. Hierna wordt door CTI gemonitord in hoeverre het bedrijf toezeggingen doet om het probleem aan te pakken tot aan het moment dat de problemen zijn opgelost en de doelstelling zijn behaald. Helaas is dat laatste niet altijd het eindstation van een engagement traject. Bedrijven kunnen ergens tijdens deze fases ‘niet thuis geven’ waardoor een engagement traject moet worden afgebroken.

Monitoring en beoordeling

Tijdens een engagementtraject beoordeelt CTI of er sprake is van voldoende voortgang. Een eerste stap is een beoordeling of bedrijven voldoende transparant zijn waarbij beoordeeld wordt of een bedrijf tijdig en passend reageert op vragen en verzoeken (per telefoon of per email) - responsiveness. Daarnaast wordt ook een beoordeling gevormd over de daadwerkelijke voortgang die bedrijven boeken op de focusthema's van het fonds. Voor het thema Klimaat en Energie wordt hier momenteel de Net Zero methodiek voor gebruikt, en wordt er een score toegekend ('Aligned', 'Aligning', 'Committed' of 'Not Aligned'). Voor de thema's Gezondheid en Welzijn én Grondstoffen en Circulariteit is er momenteel nog niets ontwikkeld gezien de beperkte beschikbaarheid van data.

Wanneer een engagementtraject met een bedrijf drie jaar achtereenvolgens een 'poor' beoordeling krijgt op het gebied van responsiveness en de engagement is gerelateerd aan de voor het pensioenfonds belangrijke SDG's 3, 7, 12 of 13, en daarnaast "not aligned" scoort op basis van de Net Zero methodiek wordt beoordeeld in hoeverre beleggen in dat bedrijf nog zinvol is. In de praktijk is dit echter nog niet gebeurd, aangezien hiervoor een drie-jaars termijn gehanteerd wordt en er in 2025 pas voor de eerste keer 3 jaar aan data zal zijn.

Wat we in 2024 hebben gedaan op het gebied van engagement

Uitvoeren engagementbeleid

In 2021 hebben we ons engagementbeleid uitgebreid om onze invloed gericht in te zetten op de bedrijven die raken aan onze eigen focus thema's. We verwachten hiermee in het bijzonder een bijdrage te leveren aan de SDG's 3, 7, 12 en 13. Vanaf 2022 hebben we hier ook de bestaande KPI voor aangepast zodat we als pensioenfonds inzicht hebben in hoeverre we daadwerkelijk de dialoog voeren over deze onderwerpen en hoe dit in de loop der tijd verbetert met als doelstelling dat minimaal 25% van het totaal aantal engagements gericht is op de focus SDG's.

Daarnaast zijn we ook van mening dat engagement zonder duidelijke doelstellingen en gevolgen minder effectief is. Engagementtrajecten kunnen lang duren. Zolang er voldoende voortgang geboekt wordt is dat geen probleem. Maar wanneer dat niet het geval is en bedrijven geen gehoor geven aan onze oproep tot verandering moeten er ook gevolgen zijn. Met die reden hebben we in ons engagementbeleid opgenomen dat bedrijven worden uitgesloten wanneer ze “Not Aligned” zijn op de focusthema’s, er drie jaar lang een “Poor” score ontvangen op responsiveness én er is geen sprake van bijzondere omstandigheden die voortgang van belegging in het bedrijf rechtvaardigen.

Voorbeelden van engagement vooruitgang

3	GOEDE GEZONDHEID EN WELZIJN	7	BEHAALBAARHEID VAN LEVEN EN LEVENSBEDINGEN	12	VERANTWOORDE CONSUMPTIE EN PRODUCTIE	13	KLIMAATACHT
---	-----------------------------	---	--	----	--------------------------------------	----	-------------

Diversiteit in klinische proeven

CTI zet zich, mede namens Pensioenfonds PDN, in voor het vergroten van de diversiteit in klinische studies, een noodzaak die door de Covid-19 pandemie is onderstreept. Deze pandemie benadrukte het belang van vertrouwen in vaccinaties binnen etnische minderheden en ondervertegenwoordigde gemeenschappen, wat bereikt kan worden door representatieve klinische proeven. Ons doel is het bewustzijn van het belang van inclusie in klinische onderzoeken te verhogen en een betere rapportage over diversiteit te bevorderen, aangezien een gepersonaliseerde geneeskunde verwacht dat demografische gegevens van deelnemers, zoals etniciteit, leeftijd en geslacht, worden onthuld. Dit is cruciaal omdat onderzoek aantoonde dat er verschillende reacties op behandelingen kunnen zijn over diverse populaties.

CTI heeft met meerdere farmaceutische bedrijven gesprekken gevoerd over diversiteit in klinische proeven, waaronder met GSK. GSK gaf aan dat ze een toegewijd team hebben dat hier op focust en beschouwen het als een cruciaal onderdeel van hun ambitie om 2,5 miljard patiënten te bereiken tegen het einde van 2030. GSK deelde ook meer inzicht in hoe ze samenwerken met externe onderzoeksorganisaties, en dat ze verwachten dat deze zich houden aan de regels van GSK voor externe leveranciers en dat GSK niet geïnteresseerd is in samenwerking met onderzoeksorganisaties die niet werken aan het verbeteren van diversiteit in klinische proeven. De belangrijkste conclusie uit dit gesprek was dat diversiteit in klinische proeven steeds meer is ingebed in de bedrijfsbrede strategie. CTI blijft de ontwikkelingen bij de doelbedrijven monitoren.

3	GOEDE GEZONDHEID EN WELZIJN	7	BEHAALBAARHEID VAN LEVEN EN LEVENSBEDINGEN	12	VERANTWOORDE CONSUMPTIE EN PRODUCTIE	13	KLIMAATACHT
---	-----------------------------	---	--	----	--------------------------------------	----	-------------

Verantwoorde productie

Ook op het gebied van ons focusthema “Grondstoffen en circulariteit” voert CTI namens Pensioenfonds PDN de dialoog met bedrijven. Binnen dit focusthema heeft CTI het engagementproject ‘Emissies & Plastic afval’ om een duurzame transitie binnen de chemische industrie te bevorderen. Dit project, dat zich over een periode van drie jaar uitstrekt, richt zich op de 20 grootste chemiebedrijven gemeten naar marktkapitalisatie. Onze doelstellingen omvatten het verminderen van broeikasgasemissies door het implementeren van klimaatstrategieën die in lijn zijn met de doelstellingen van Parijs, het verminderen van de afhankelijkheid van fossiele brandstoffen, en het verkennen van alternatieve, minder koolstofintensieve grondstoffen zoals bio-gebaseerde en gerecyclede materialen, en groene waterstof. Daarnaast streven we naar het minimaliseren van de schadelijke effecten op lokale gemeenschappen door het verbeteren van afvalbeheerpraktijken en het verminderen van plastic afval door het uitfasen van wegwerpplastics, het verhogen van de recyclebaarheid van polymeren en het investeren in recyclingtechnologieën om een circulaire economie voor plastic afval te creëren. In 2024 kwamen ook bredere milieuthema's zoals toxiciteit en biodiversiteit aan bod.

De reacties op ons engagement in dit project waren over het algemeen positief. We zagen dat veel bedrijven te maken hadden met grote structurele veranderingen, waaronder nieuw management en fusies, maar dit weerhield ze er niet van om hun ambities waar te maken.

CTI heeft als onderdeel van dit engagementproject onder andere gesprekken gevoerd met Chevron. Chevron is mede-eigenaar van Chevron Phillips Chemical (CP-Chem), een grote producent van onderdelen voor wegwerpplastic, wat resulteert in een geschatte 1,8 miljoen ton plastic afval per jaar. Hoewel het bedrijf de afgelopen jaren vooruitgang heeft geboekt door doelstellingen te stellen met betrekking tot plasticbeheer en door de investeringen in relevante initiatieven te verhogen (bijv. CPChem heeft een jaarlijkse productiedoelstelling van 1 miljard pond van zijn circulaire polyethyleenproduct tot aan 2030), kunnen er verdere verbeteringen worden aangebracht in de duurzaamheidsstrategie en op het gebied van transparantie.

CTI is ook in gesprek gegaan met Waste Connections Inc (“WCN”). WCN is de op twee na grootste afvalbeheerder in de VS en speelt een sleutelrol bij het mogelijk maken van een circulaire economie en het beperken van milieueffecten zoals emissies en plasticvervuiling. We waren geïnteresseerd om te horen dat WCN technologieën onderzoekt om vluchtige emissies van stortplaatsen beter te modelleren en op te vangen. Het investeert ook in RNG-faciliteiten voor verbeterde biogasproductie. Tot slot is WCN van plan om ten minste 50% van zijn percolaat (verontreinigd water op stortplaatsen voor vast afval) ter plaatse te verwerken. Het is bemoedigend om te zien dat ze ook samenwerken met afvalwaterzuiveringsinstallaties en leveranciers voor het gebruik van schuimfractioneringstechnologie om PFAS-beheer te verbeteren. CTI zal de voortgang in de gaten houden.

Uitfasering van Kolen

In het kader van ons engagementproject rond de uitfasering van kolen, blijven we ons inzetten voor de cruciale doelstelling om wereldwijde CO₂-emissies uiterlijk in 2050 op netto nul te krijgen. Als de meest koolstof-intensieve fossiele brandstof draagt kolen substantieel bij aan de emissies.

Nu veel elektriciteitsbedrijven in de VS en de EU duidelijke strategieën hebben voor de afbouw van kolen door middel van ontmanteling, heeft CTI, namens Pensioenfonds PDN, zich in 2024 voornamelijk gericht op Azië. De focus was op bedrijven die hun kolengestookte eenheden willen moderniseren of ombouwen, en op bedrijven die ze willen verkopen. We wilden de technische en economische haalbaarheid beoordelen van enkele van de voorgestelde technologieën, bijvoorbeeld met het afvangen en opslaan of gebruiken van CO₂ of bijstook met ammoniak. Voor degenen die willen overschakelen op biomassa, zijn we in gesprek gegaan over hun beleid voor duurzame herkomst. Voor degenen die hun kolenactiva willen verkopen, hebben we geprobeerd inzicht te krijgen in hun verantwoorde aanpak met afbouw traject.

Als onderdeel van het project “Uitfasering van Kolen” heeft CTI gesprekken gevoerd met Huaneng Power International, een van China’s grootste elektriciteitsproducenten. Eind 2022 was bijna 75% van hun elektriciteit opgewekt door kolen, waardoor de overgang naar meer hernieuwbare energieproductie een ambitieuze taak werd. Huaneng benadrukte een ambitieuze doelstelling om eind 2025 45% van hun geïnstalleerde capaciteit uit hernieuwbare energiebronnen te laten komen. Ze hebben ook een interne doelstelling voor geen nieuwe thermische kolencapaciteit vanaf 2025 en de ontmanteling van oudere en minder efficiënte thermische

eenheden. Tot slot bevestigden ze dat ze scope 1 en 2 emissies meten, maar dat ze dit momenteel niet bekendmaken en geen reductiedoelstellingen hebben vastgesteld. De bekendmaking zou echter moeten verbeteren, aangezien ze willen voldoen aan de regelgeving van de Hong Kong Stock Exchange. Naar aanleiding van de gesprekken werd het duidelijk dat ze meer lijken te doen dan ze openbaar maken, met hun ambitie om een schone energieleverancier te worden. Als staatsbedrijf zullen hun inspanningen om koolstofvrij te worden sterk worden bepaald door het overheidsbeleid. Hoewel ze een aantal suggesties hebben overgenomen om de openbaarmaking van hun bestaande inspanningen en hun beheer van klimaatgerelateerde risico's te verbeteren, benadrukten ze dat aanvullende openbaarmaking waarschijnlijk afhankelijk zou zijn van verdere wettelijke vereisten en richtlijnen. We zullen verdere ontwikkelingen in de gaten houden.

Biodiversiteit en ontbossing

De bescherming van biodiversiteit en het tegengaan van ontbossing zijn cruciaal voor het behoud van onze ecosystemen, essentieel voor ons welzijn. CTI engageert, namens Pensioenfonds PDN, actief met bedrijven uit verschillende sectoren om hun impact op biodiversiteit en ontbossing te verminderen. Focus ligt op het stimuleren van duurzame praktijken in de waardeketens van palmolie, soja, vee, en andere grondstoffen, welke significant bijdragen aan CO₂-uitstoot en biodiversiteitsverlies.

In 2024 hebben we ons gericht op de mate waarin bedrijven klaar zijn voor de EU Ontbossingsverordening (EUDR), met name rond de vereisten voor traceerbaarheid en geolocatie, die voor sommige bedrijven een bijzondere uitdaging vormen. We zijn ook doorggegaan met de ontwikkeling van een op de uitgevende instelling gerichte benadering naar een meer systematische engagement benadering, waarbij we samenwerken met verschillende bedrijven binnen de toeleveringsketen, financiers en regelgevers. Zo zijn we actief geweest binnen het Investor Policy Dialogue on Deforestation (IPDD), Investor Working Group for a Deforestation-Free Automotive Industry and Nature Action 100.

Realisatie KPI engagement

KPI 2024	Voortgang op de doelstellingen waartoe engagement is ingezet
OMSCHRIJVING	Het fonds voert actief en reactief engagement over de Europese, Amerikaanse, Emerging Markets, Pacific Rim en Beursgenoteerd Vastgoed aandelenportefeuilles en met betrekking tot Europese en Amerikaanse bedrijfsobligaties. Met het engagementprogramma wordt in het bijzonder een positief effect op SDG 3,7,12 en 13 nagestreefd.
MANIER VAN METEN	Aantal met engagements bereikte milestones zoals door CTI geformuleerd in een jaar als % van het totaal aantal bedrijven waarmee engagement heeft plaatsgevonden in dat jaar. Daarnaast meet CTI het aantal engagements met een focus op SDG 3,7,12 en 13.
BRON	CTI
TARGET	1. Minimaal 50% van het totaal aantal engagements in een jaar hebben een milestone bereikt. 2. Minimaal 25% van het totaal aantal engagements hebben een focus op SDG 3,7,12 en 13.
REALISATIE	1. 27%. Er zijn 63 milestones bereikt ten opzichte van de 233 bedrijven waarmee engagement is gevoerd. 2. 50% van de gevoerde engagements hadden een link met onze focus SDG's (3, 7, 12, 13)

De KPI's die toezien op de voortgang van onze engagementactiviteiten, bestaan uit twee componenten. De eerste component ziet toe op het daadwerkelijk bereiken van doelen met de bedrijven waarmee we in gesprek gaan. We hebben hier een ambitieuze target voor opgesteld: bij 50% van de bedrijven waarmee we een engagementtraject uitvoeren willen we een milestone bereiken. Die target hebben we helaas niet gehaald. Bij alle 233 bedrijven waarmee CTI, namens Pensioenfonds PDN, in dialoog is of was hebben we 63 milestones bereikt. Daarmee wordt de ambitie van deze target nogmaals onderstreept. De tweede target, het aantal

engagements dat op het gebied van onze focus SDG's wordt uitgevoerd, is wel behaald. De helft (50%) van al deze trajecten had een focus op SDG 3, 7, 12 of 13. Het merendeel hiervan had betrekking op verantwoorde consumptie en productie (SDG 12) en klimaatactie (SDG 13).

KPI 2024	Uitsluiting bedrijf in geval van 3 jaar op rij onvoldoende voortgang met engagement op het gebied van één van de focus SDG's
OMSCHRIJVING	Er mag niet worden belegd in een bedrijf en er zal een bestaand aandeel in een bedrijf wordt verkocht, wanneer het engagementtraject met het bedrijf 3 jaar achtereenvolgend van CTI een 'poor' beoordeling krijgt én het betreft engagement op het gebied van één van de focus SDG's van Pensioenfonds PDN: SDG 3, 7, 12 of 13 én het bedrijf scoort 'Not Aligned' volgens de Net Zero methodiek. Indien er sprake is van bijzondere omstandigheden ⁶ kan het bestuur besluiten hiervan af te wijken.
MANIER VAN METEN	Een engagementtraject met het bedrijf krijgt 3 jaar achtereenvolgend van CTI een 'poor' beoordeling op het gebied van responsiveness én het betreft engagement op het gebied van één van de focus SDG's van Pensioenfonds PDN: SDG 3, 7, 12 of 13 én het bedrijf scoort 'Not Aligned' volgens de Net Zero methodiek én er is geen sprake van bijzondere omstandigheden die voortgang van belegging in het bedrijf rechtvaardigen.
BRON	CTI
TARGET	Er is niet belegd in een bedrijf en een bestaand aandeel in een bedrijf is verkocht, wanneer het engagementtraject met het bedrijf 3 jaar achtereenvolgend van CTI een 'poor' beoordeling krijgt én het betreft engagement op het gebied van één van de focus SDG's van Pensioenfonds PDN: SDG 3, 7, 12 of 13 én er is geen sprake van bijzondere omstandigheden die voortgang van belegging in het bedrijf rechtvaardigen.
REALISATIE	Resultaat op deze KPI kan pas in 2025 worden gemeten. ⁷

⁶ Hierbij kan gedacht worden aan de specifieke engagement casus die rechtvaardigt dat het bedrijf meer tijd nodig heeft om verandering door te voeren, overnames, wisselingen in het bestuur of wijzigingen van de strategie.

⁷ Deze KPI is medio 2022 ingegaan en is van toepassing op een periode van drie aansluitende jaren vanaf 2022. Daarom zal pas voor het eerst in het duurzaamheidsverslag over 2025 worden gerapporteerd over het behaalde resultaat op deze KPI. Deze KPI valt niet onder de assurance scope van dit duurzaamheidsverslag over 2024.

Stembeleid en Corporate Governance

Zoals eerder in dit hoofdstuk is aangegeven, ziet Pensioenfonds PDN engagement in combinatie met stemmen als de meest effectieve manier om bedrijven te beïnvloeden. Daarbij is stemmen een essentieel onderdeel. Als aandeelhouder hebben we namelijk direct invloed op de bedrijfsvoering door te stemmen op aandeelhoudersvergaderingen over bijvoorbeeld de (her)benoeming van bestuursleden of het al dan niet aannemen van een klimaatplan. Ons stemrecht kan gebruikt worden als escalatiestap om bedrijven tijdens een engagementtraject een bepaalde richting op te bewegen. Zonder dat stemrecht is engagement minder effectief waardoor het lastiger wordt om het gedrag van bedrijven te veranderen. Om die reden vinden we gebruik maken van ons stemrecht zo belangrijk.

Omdat we wereldwijd in heel veel ondernemingen beleggen hebben we, net als de uitvoering van ons engagementbeleid, ook de uitvoering van ons stembeleid uitbesteed aan CTI. Daarnaast is het belangrijk dat het stembeleid en engagementbeleid elkaar versterken. Daarom worden de stembeslissingen van CTI mede gevoed uit het engagementprogramma dat CTI namens Pensioenfonds PDN voert. Zorgpunten uit het engagementprogramma worden bij het stemmen meegenomen. Stemmen kan dan als escalatiestap worden toegepast wanneer het engagementtraject bij een bedrijf niet voldoende voortgang laat zien. CTI stemt bijvoorbeeld in geval van achterblijven van het bedrijf op het gebied van het thema klimaatverandering tegen de benoeming van minimaal de voorzitter van de audit commissie. De stemrichtlijnen zijn te vinden op de website van Pensioenfonds PDN via deze [link](#) (Corporate Governance Guidelines).

Bij het stemmen staan langetermijn waardecreatie en de focus SDG's van het pensioenfonds centraal. Dit wil zeggen dat het pensioenfonds naast het aanzetten tot goed ondernemingsbestuur (bijvoorbeeld over het afleggen van verantwoording, bevorderen van transparantie of het voeren van een rechtvaardig beloningsbeleid), extra nadruk legt op de onderwerpen die spelen bij de focus SDG's. Zo stemt CTI namens Pensioenfonds PDN bij bedrijven in hoog risicosectoren (utilities, materials, energy, transport) tegen benoemingen van bestuurders die geen informatie verschaffen over eigen CO₂-uitstoot en CO₂-reductiedoelen en geen informatie verschaffen over risicobeheersing. Ook stemt CTI namens Pensioenfonds PDN tegen bedrijven die slecht scoren op de ranglijst van bedrijven die de grootste impact hebben op ontbossing.

Op onze website publiceren we ieder kwartaal hoe CTI namens Pensioenfonds PDN heeft gestemd op de algemene vergadering van de ondernemingen waarin we beleggen. Dat doen we per individuele onderneming en per stempunt en is te vinden op de website van Pensioenfonds PDN via deze [link](#).

Wat we in 2024 hebben gedaan op het gebied van stemmen

Voor de uitvoering van het stembeleid wordt gebruik gemaakt van de diensten van CTI, daarmee wordt voor alle wereldwijde beursgenoteerde beleggingen gestemd. In het afgelopen jaar zijn er in 934 aandeelhoudersvergaderingen op meer dan 12.000 voorstellen gestemd. Op meer dan 10% van de voorstellen heeft CTI namens Pensioenfonds PDN tegen- of blanco gestemd of zich onthouden van stemming. Dat gebeurt bijvoorbeeld bij bedrijven die achterblijven op het gebied van de thema's Klimaat/Environment, Social en Governance (ESG). CTI stemt bij bedrijven die achterblijven op het gebied van ESG namens Pensioenfonds PDN, tegen de herbenoeming van bestuursleden of keurt de financiële verslagen of andere bestuursmoties van deze bedrijven niet goed. Pensioenfonds PDN laat haar stem dus horen, ook wanneer we het niet eens zijn met de voortgang die bedrijven boeken op het gebied van ESG.

Voorbeelden van ons stemgedrag in 2024

Goede gezondheid en welzijn (SDG 3)

- ✓ Op de aandeelhoudersvergadering van Darden Restaurants werd een resolutie ingediend over het gebruik van antibiotica: een voorstel om te voldoen aan de richtlijnen van de Wereldgezondheidsorganisatie (WHO) voor het gebruik van antimicrobiële middelen in de gehele toeleveringsketen.
- ✓ Gezien het systemische risico dat antimicrobiële resistentie (AMR) met zich meebrengt, prijzen we de inspanningen van het bedrijf om het beleid uit te breiden naar zijn rund- en varkensvleesvoorzieningsketens en om samen te werken met een derde partij om zijn inkoopkaders te beoordelen, inclusief het gebruik van antibiotica. Toch steunen we het verzoek van de voorstander om zich steviger aan te sluiten bij de WHO-richtlijnen. Dit vanwege het belang van het verder beperken van gebruik van antibiotica om antimicrobiële resistentie tegen te gaan.

Klimaat en duurzame energie (SDG 7 & 13)

- ✓ Woodside Energy Group vroeg haar aandeelhouders om goedkeuring voor haar klimaattransitie-actieplan en in te stemmen met zijn Energie Transitie Voortgangsrapport. We erkennen de vooruitgang die tot nu toe is geboekt, met name de transparantie rondom de inspanningen om de scope 1 en 2 doelen van het bedrijf te halen. Er wordt echter beperkt inzicht geboden in hoe de \$ 5 miljard lage-CO₂ capex-doelstelling naar verwachting zal worden besteed aan technologieën en hoe dit past in de algehele capex-strategie van het bedrijf. Als onderdeel van een transitieplan verwachten we een indicatie van hoe investeringen (opex / capex) zullen worden gebruikt om CO₂-reductiedoelstellingen te bereiken. Hoewel we de Scope 3-doelstelling voor 'verminderde emissies' verwelkomen, is de context waarom deze doelstelling is gekozen en hoe deze aansluit bij een science-based approach (Science Based Target Initiatives) onduidelijk.
- ✓ Bij Lennar Corporation hebben wij tegen management gestemd. We erkennen dat Lennar vooruitgang heeft geboekt door zijn scope 1, 2 en 3 emissies openbaar te maken in zijn laatste Social Responsibility Report en dat het een aantal duurzaamheidsinitiatieven heeft geïntroduceerd. Lennar voldoet echter niet aan de minimumnormen zoals uiteengezet in CTI's klimaatverwachtingen en loopt achter op zijn concurrenten die CO₂-reductiedoelstellingen hebben vastgesteld of zich hebben gecommitteerd aan het verkennen en identificeren van geschikte doelstellingen als onderdeel van hun strategie. Het bedrijf zou moeten kijken naar het vaststellen van een CO₂-reductiestrategie voor zijn scope 1 en 2 emissies.

Verantwoorde productie (SDG 12)

- ✓ Op de aandeelhoudersvergadering van Constellation Brands Inc (bekend van biermerk Corona Extra) werd een voorstel ingediend om een rapport uit te brengen waarin de mogelijkheden worden beschreven om een circulaire economie voor verpakkingen te ondersteunen. Wij hebben het voorstel gesteund, omdat het bedrijf op dit vlak nog tekortschoot, terwijl het een belangrijk thema is voor het bedrijf. Constellation Brands loopt achter op concurrenten in het creëren van een circulaire economie voor verpakkingen en is er niet in geslaagd verpakkingsdoelen af te stemmen op belangrijke

initiatieven, zoals het Pew-rapport en de Global Commitment. Daarnaast heeft het bedrijf niet gereageerd op verzoeken van aandeelhouders met voldoende informatie over de vraag of en hoe het een circulaire economie voor verpakkingen zal bouwen, waardoor het bedrijf wordt blootgesteld aan financiële, wettelijke en reputatierisico's.

Realisatie KPI stemming 2024

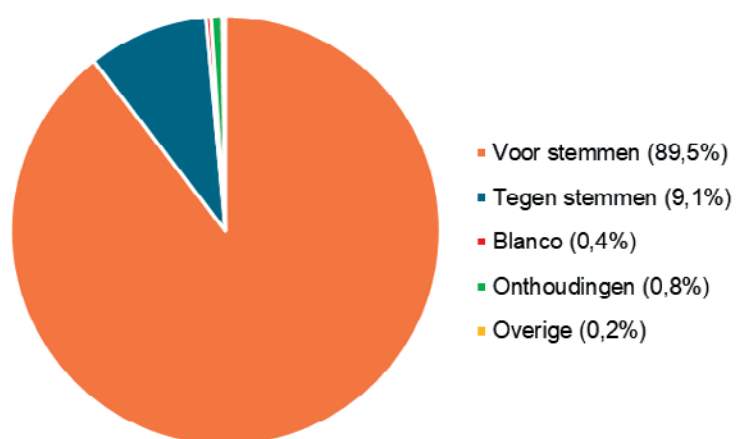
KPI 2024	Percentage aandeelhoudersvergaderingen waarop is gestemd
OMSCHRIJVING	Het fonds stemt wereldwijd op de aandeelhoudersvergaderingen van de beursgenoteerde bedrijven waarin het fonds belegt conform zijn Corporate Governance en stembeleid en biedt hierin transparantie.
MANIER VAN METEN	Percentage aandeelhoudersvergaderingen waarop is gestemd als percentage van het totaal aantal vergaderingen waarop gestemd kon worden.
BRON	Columbia Threadneedle Investments
TARGET	Columbia Threadneedle Investments heeft op 98% van de aandeelhoudersvergaderingen waarop gestemd kon worden namens Pensioenfonds PDN gestemd.
REALISATIE	99,7%

KPI 2024	Percentage uitgebrachte stemmen op voorstellen
OMSCHRIJVING	Het fonds stemt wereldwijd op de aandeelhoudersvergaderingen van de beursgenoteerde bedrijven waarin het fonds belegt conform zijn Corporate Governance en stembeleid en biedt hierin transparantie.
MANIER VAN METEN	Het totaal aantal voorstellen waar het fonds op heeft kunnen stemmen als % van het totaal aantal voorstellen.
BRON	Columbia Threadneedle Investments
TARGET	Columbia Threadneedle Investments heeft op 98% van de voorstellen waarop gestemd kon worden namens Pensioenfonds PDN gestemd
REALISATIE	99,5%

In 2024 hebben er 1017 aandeelhoudersvergaderingen plaatsgevonden voor alle beursgenoteerde bedrijven in de portefeuille van Pensioenfonds PDN. Op 1014 van die vergaderingen heeft CTI namens Pensioenfonds PDN kunnen stemmen. Voor 3 vergaderingen was dat niet mogelijk door geldende liquiditeit beperkende voorwaarden of andere operationele restricties in het stemproces.

Op alle 1014 aandeelhoudersvergaderingen is er op meer dan 13.000 voorstellen gestemd. Zoals hierboven benoemd, was het niet mogelijk om op een aantal aandeelhoudersvergaderingen te stemmen waardoor in totaal op 0,5% van het aantal voorstellen niet gestemd is. Op de overige 99,5% is wel gestemd. In figuur 6 is te zien hoe vaak er voor, tegen, blanco of onthouden is van stemmen. Onder 'Overige' vallen voorstellen waarbij niet 'voor' of 'tegen' gestemd kon worden, maar bijvoorbeeld om frequentie van rapporteren over het beloningsbeleid wordt gevraagd (e.g. jaarlijks of tweejaarlijks).

Figuur 6. Stemstatistieken 2024

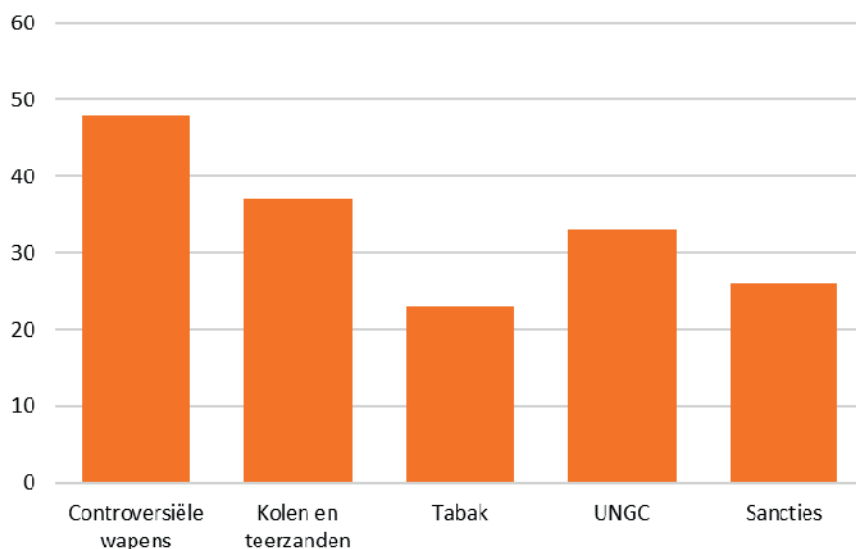
6. Uitsluiting

Wij willen met onze beleggingen enerzijds een positieve impact maken en anderzijds een negatieve impact op de wereld vermijden. We geloven dat het beïnvloeden van bedrijven om hun gedrag te veranderen met behulp van engagement in combinatie met stemmen de meest effectieve manier is om dit te bereiken. Helaas is het niet altijd mogelijk om met behulp van engagement en stemmen onze negatieve impact drastisch te verlagen. Daarom sluiten we sommige bedrijven en landen uit van belegging. Hiermee borgen we een duidelijke ondergrens op het gebied van duurzaamheid, gebaseerd op onze normen en waarden. Een minimale duurzaamheidsnorm.

Die minimale duurzaamheidsnorm wordt vormgegeven op basis van twee kenmerken: product en gedrag. Productgroepen die we bijvoorbeeld (gedeeltelijk) uitsluiten zijn controversiële wapens, clustermunitie, kolen, olie uit teerzanden en tabak. Bedrijven of landen die we uitsluiten op basis van hun gedrag zijn gebaseerd op de 10 principes van de VN Global Compact en internationale sanctielijsten van de VN Veiligheidsraad, Nederland en/of de Europese Unie. Bij ernstige en structurele schending worden landen en bedrijven toegevoegd aan onze uitsluitingenlijst.

Het fonds sloot eind 2024 in totaal 167 bedrijven uit op basis van deze criteria, zie figuur 7. In totaal werden 14 landen uitgesloten op basis van internationale sanctielijsten.

Figuur 7. Uitsluitingen bedrijven per categorie

Wat we in 2024 hebben gedaan op het gebied van uitsluiting

We monitoren doorlopend ons uitsluitingenbeleid en scherpen dat aan waar nodig. Vanuit een duurzaamheidsambitie was er de behoefte om de thematiek van het VN Global Compact mee te wegen in de beleggingsbeslissingen, en specifiek het landenuniversum binnen EMD. Daarom hebben we in 2024 het landenbeleid verder aangescherpt. Voor het landenbeleid wordt nu een insluitingenbeleid toegepast gebaseerd

op minimeisen op de themagebieden corruptie, arbeids- en mensenrechten. Dit beleid is vastgesteld na het bestuursbesluit van 2 oktober 2024, met implementatiedatum 1 februari 2025. Daarnaast worden landen nog steeds uitgesloten die zich niet houden aan internationale verdragen of waarop een sanctie van de VN, EU of Nederland rust. Hierdoor zetten we ons kapitaal gericht in en ontmoedigen we investeringen in landen die niet voldoen aan ons minimale eisen.

Een aantal voorbeelden van landen en ondernemingen die zijn uitgesloten

Controversiële wapens:

- ✓ RTX Corporation is een Amerikaans lucht- en ruimtevaart- en defensiebedrijf dat geavanceerde technologieën produceert, waaronder vliegtuigonderdelen, raketten en defensiesystemen. Ze behoren tot de grootste defensieaannemers wereldwijd en zijn betrokken bij het ontwikkelen van kernwapens.

Kolenwinning:

- ✓ African Rainbow Minerals Ltd is een Afrikaans mijnbouwbedrijf. Het mijnt en verwerkt ijzererts, mangaanerts, platinagroepmetalen, nikkel en steenkool in Zuid-Afrika en produceert mangaanlegeringen in Maleisië. De opbrengsten uit de winning van thermische kolen bedroeg rond de 10% van de totale omzet.

Oliewinning uit teerzanden:

- ✓ Canadian Natural Resources Ltd. is een Canadees bedrijf dat zich richt op de exploratie, ontwikkeling, productie, marketing en verkoop van ruwe olie, aardgas en vloeibaar aardgas. De inkomsten uit de winning van oliezanden wordt geschat op >50% van de totale inkomsten waardoor het bedrijf wordt uitgesloten.

Tabakproductie:

- ✓ Philip Morris International is een Amerikaans tabaksbedrijf en is actief in de productie, distributie en verkoop van een uitgebreid assortiment sigaretten, tabak, vloeipapier, sigaren en e-sigaretten. De merken van het bedrijf zijn onder meer Marlboro, Parliament, Chesterfield en L&M.

Gedrag in strijd met VN Global Compact:

- ✓ Metallurgical Corporation of China houdt zich bezig met afvalverwerkingspraktijken die ernstige gevolgen kunnen hebben voor de gezondheid en het milieu.

Sanctiewetgeving:

- ✓ Rosneft is een Russisch staatsoliemaatschappij. Op basis van de wereldwijde sancties tegen Rusland naar aanleiding van de invasie van Oekraïne worden alle Russische beleggingen uitgesloten, waaronder ook dit bedrijf.
- ✓ Iran. In 2011 voerde de EU al een sanctieregeling in tegen Iran omdat de mensenrechten er zwaar werden geschonden. Na de Iraanse militaire steun aan Ruslands aanvalsoorlog tegen Oekraïne en de Iraanse drone- en rakenaanvallen tegen Israël zijn de sancties fors toegenomen. Op basis van deze sancties wordt er niet belegd in Iran.

Realisatie KPI uitsluiting 2024

Onze KPI bij uitsluitingen houdt in dat we geen beleggingen aanhouden in bedrijven en landen, exclusief onze fondsbeleggingen, die op onze uitsluitingenlijst staan⁸. Dit target hebben we gehaald. Binnen een kwartaal na screening werden individuele beleggingen in bedrijven en landen die op de uitsluitingenlijst stonden verkocht. Pensioenfonds PDN sluit eind 2024 in totaal 167 bedrijven en 14 landen van het beleggingsuniversum uit. Dit zijn 4 bedrijven meer en evenveel landen in vergelijking met eind 2023.

KPI 2024	Belegd vermogen in uitgesloten bedrijven
OMSCHRIJVING	Het fonds belegt niet in bedrijven die conform het uitsluitingenbeleid en wet- en regelgeving uitgesloten zijn. De screening vindt op kwartaalbasis plaats.
MANIER VAN METEN	Percentage van het belegd vermogen in uitgesloten individuele ondernemingen per jaareinde exclusief fondsbeleggingen.
BRON	Morningstar Sustainalytics & DPS
TARGET	Maximaal 0%
REALISATIE	0% ✓

⁸ Per ultimo 2024 bevatte de portefeuille beleggingen in twee uitgesloten individuele ondernemingen: Sberbank, een Russische bank, en SB Capital, een dochteronderneming van Sberbank. Beide bedrijven zijn al sinds 2022 uitgesloten op basis van de sanctiewetgeving, maar kunnen onder de OFAC blocking sanctions niet verhandeld worden. Per ultimo 2024 bedroeg de waardering circa EUR 54k.

7. Implementatie duurzaamheidswetgeving en convenanten in 2024

De verplichte wet- en regelgeving op het gebied van duurzaamheid is de afgelopen jaren steeds verder uitgebreid als gevolg van het Europees Actieplan ‘Duurzame Groei Financiering’. Doel van dit actieplan is het stimuleren van de financiële sector om een bijdrage te leveren aan de klimaatdoelen van Parijs. Uit dit actieplan komt nieuwe Europese regelgeving voort zoals de ‘EU Sustainability Finance Disclosure Regulation’ met als doel het harmoniseren van transparantie over ESG-risicobeheersing en de ‘Taxonomy Regulation’ met als doel het creëren van een duidelijke definitie van ecologische duurzaamheid.

EU Sustainability Finance Disclosure Regulation (SFDR wetgeving)

In het kader van de SFDR wetgeving heeft Pensioenfonds PDN gekozen voor een ‘artikel 8 classificatie’. Dit betekent dat Pensioenfonds PDN duurzaamheidskenmerken implementeert binnen zijn beleggingsportefeuille en hierover ook transparant rapporteert. In 2024 heeft Pensioenfonds PDN in het kader van de SFDR wetgeving gerapporteerd over de belangrijkste ongunstige effecten op door de SFDR wetgeving voorgeschreven duurzaamheidsfactoren. Pensioenfonds PDN stelt nog geen streefpercentage van duurzame beleggingen in de zin van SFDR vast. Pensioenfonds PDN investeert wel degelijk in duurzame investeringen, echter is het verschil in definities van duurzame beleggingen nog complex. Pensioenfonds PDN gaat in 2025 verder onderzoeken of het hanteren van een minimum percentage aan duurzame investeringen in de zin van de SFDR wetgeving wenselijk en implementeerbaar is (zie ook de paragraaf Taxonomie hieronder).

KPI 2024	Belegd vermogen in uitgesloten landen
OMSCHRIJVING	Het fonds belegt in landen die conform het insluitingenbeleid ⁹ zijn toegestaan. Het fonds belegt niet in landen die conform wet- en regelgeving zijn uitgesloten.
MANIER VAN METEN	Percentage van het belegd vermogen in uitgesloten landen per jaareinde exclusief fondsbeleggingen.
BRON	Morningstar Sustainalytics & DPS
TARGET	Maximaal 0%
REALISATIE	0% ✓

Taxonomie

De Europese Unie heeft met de Taxonomieverordening criteria opgesteld om per economische activiteit te kunnen bepalen of deze duurzaam worden uitgevoerd. Dat zijn economische activiteiten die bijdragen aan een ecologische doelstelling en die geen significante schade toebrengen aan andere ecologische doelstellingen. In totaal zijn er 6 verschillende ecologische doeleinden gedefinieerd. Pensioenfonds PDN vindt het van belang dat het ook belegt in economische activiteiten die bijdragen aan deze ecologische doelstellingen. Om te bepalen hoeveel Pensioenfonds PDN hierin belegt moet eerst duidelijk worden in welke mate de bedrijven waarin Pensioenfonds PDN belegt, en kan beleggen, bijdragen aan deze ecologische doelstellingen. Om dit te kunnen bepalen zijn veel gegevens van deze bedrijven vereist. Ieder jaar in het vierde kwartaal gaat Pensioenfonds PDN de gegevens van bedrijven in de portefeuille evalueren en beoordelen welk streefpercentage aan Taxonomie geclassificeerde beleggingen Pensioenfonds PDN voor het opvolgende jaar kan vaststellen.

⁹ Het insluitingenbeleid is vastgesteld na het bestuursbesluit van 2 oktober 2024, met implementatiedatum 1 februari 2025.

8. Transparantie

We vinden het belangrijk dat we transparant zijn over wat we hebben gedaan en gerealiseerd op het gebied van duurzaamheid. Daarom publiceren we jaarlijks een duurzaamheidsverslag. In dit verslag geven we aan hoe we in het desbetreffende jaar met duurzaamheid zijn omgegaan en welke resultaten we op het gebied van duurzaamheid hebben bereikt. In het kader van transparantie publiceren we ook jaarlijks op onze website een overzicht van onze totale beleggingsportefeuille, rapporteren we op onze website over ons stemgedrag op aandeelhoudersvergaderingen en rapporteren we op onze website over de voortgang die we met engagement hebben bereikt. Ook zorgen we dat we voldoen aan de vereisten die op het gebied van transparantie worden gesteld vanuit regelgeving en richtlijnen zoals de EU Sustainability Finance Disclosure Regulation (“SFDR”) en de Principles of Responsible Investment (“PRI”). Tot slot zijn er regelmatig items op het gebied van duurzaamheid in het PDN Magazine te vinden en is het duurzaamheidsbeleid op de website van Pensioenfonds PDN geplaatst.

Wat we in 2024 hebben gedaan op het gebied van transparantie

Dit jaar heeft het fonds wederom deelgenomen aan het benchmarkonderzoek van VBDO, en heeft een 27e plaats op de ranglijst behaald. Deze ranglijst, opgesteld door de Vereniging van Beleggers voor Duurzame Ontwikkeling (VBDO), beoordeelt pensioenfonds op hun inzet en prestaties op het gebied van duurzaam beleggen.

Vanaf 2024 beoordeelde VBDO pensioenfonds meer op hun actieve betrokkenheid bij hun beleggingen en worden pensioenfonds aangemoedigd om strategischer na te denken over hun duurzaamheidsbijdragen. Voorheen woog het deel van de portefeuille dat daadwerkelijk zo duurzaam mogelijk was belegd zwaarder en hoe de duurzaamheidsstrategie werd geborgd in het beleid. VBDO wijzigde zijn manier van beoordelen dus behoorlijk. Daarom kunnen we onze 27ste plek dit jaar niet vergelijken met onze 8^e plek van de voorgaande twee jaren. Onze huidige positie op de ranglijst zegt dus ook niet dat onze prestaties in 2024 minder waren. Sterker nog, ten opzichte van de andere fondsen, scoren wij onverminderd hoog op hoe duurzaam wij beleggen met onze strategische beleggingsmix en individuele beleggingen. Het zegt wel dat we nog stappen moet zetten om het duurzame beleggingsbeleid beter te borgen in de strategie en besluitvormingsprocessen. Mogelijke verbeterpunten hebben betrekking op een nadere uitwerking van de focusthema's, mogelijkheden om het engagementbeleid ook toe te passen op landen en beoordeling van duurzame beleggingen.

Realisatie KPI's transparantie

Op het gebied van transparantie hebben we een aantal KPI's geformuleerd met bijbehorende targets. Deze indicatoren zien toe op het publiceren van het duurzaamheidsverslag en het duurzaamheidsbeleid op de website van Pensioenfonds PDN, het meewerken aan de “VBDO Benchmark Responsible Investment” en tot slot het publiceren van een lijst van holdings binnen de beursgenoteerde aandelenportefeuille, credits- en nominale staatsportefeuille waarin Pensioenfonds PDN is belegd per jaareinde. Pensioenfonds PDN heeft in 2024 voldaan aan alle onderstaande KPI's op het gebied van transparantie.

KPI 2024	Publicatie duurzaamheidsverslag
OMSCHRIJVING	Het duurzaamheidsverslag wordt openbaar gepubliceerd.
MANIER VAN METEN	Publicatie van het duurzaamheidsverslag van het voorgaande jaar op de website.
BRON	DPS
TARGET	Publicatie van het duurzaamheidsverslag van het voorgaande jaar op de website.
REALISATIE	✓

KPI 2024	Publicatie duurzaamheidsbeleid
OMSCHRIJVING	De meest actuele versie van het duurzaamheidsbeleid wordt gepubliceerd.
MANIER VAN METEN	Publicatie op de website van de meest actuele versie van het duurzaamheidsbeleid.
BRON	DPS
TARGET	Publicatie op de website van de meest actuele versie van het duurzaamheidsbeleid ¹⁰ .
REALISATIE	✓

KPI 2024	Peer group analysis
OMSCHRIJVING	Meewerken aan benchmarkonderzoek door VBDO.
MANIER VAN METEN	Opname van Pensioenfonds PDN in 'VBDO benchmark on Responsible Investment' in het jaar waar het duurzaamheidsverslag op betrekking heeft.
BRON	DPS
TARGET	Opname van Pensioenfonds PDN in 'VBDO benchmark on Responsible Investment' in het jaar waar het duurzaamheidsverslag op betrekking heeft.
REALISATIE	✓

KPI 2024	Publicatie bedrijven, overheden en fondsen waarin wordt belegd
OMSCHRIJVING	Publicatie van lijst van alle bedrijven, overheden en fondsen, waarin Pensioenfonds PDN is belegd per jaareinde.
MANIER VAN METEN	Jaarlijkse publicatie van lijst van bedrijven, overheden en fondsen, waarin Pensioenfonds PDN is belegd per jaareinde met een vertraging van één kwartaal.
BRON	DPS
TARGET	Een overzicht met alle bedrijven, overheden en fondsen, waarin Pensioenfonds PDN is belegd per jaareinde worden op de website geplaatst met maximaal 1 kwartaal vertraging.
REALISATIE	✓

¹⁰ Op het moment van verslaglegging betreft de meest actuele versie van het duurzaamheidsbeleid op de website van Pensioenfonds PDN het duurzaamheidsbeleid met als datum 19 december 2023 en kenmerk 2023-004255.

9. Vooruitblik 2025

Na een jaar van voortdurende inspanningen en toewijding aan ons duurzaamheidsbeleid, blijft onze focus ook in 2025 gericht op het versterken van onze duurzaamheidsambitie en het implementeren van concrete maatregelen die bijdragen aan een betere toekomst voor zowel onze deelnemers als de samenleving als geheel.

In het komende jaar zullen we ons blijven inzetten voor de verdere ontwikkeling en implementatie van ons duurzaamheidsbeleid. Enkele belangrijke onderwerpen die hoog op onze agenda staan, zijn onder meer:

- **Raamwerk duurzaamheid :** We zullen ons raamwerk voor duurzaamheid blijven versterken. Hierbij zullen we speciale aandacht besteden aan relevante thema's en onderzoeken hoe we onze processen rondom duurzaam beleggen verder kunnen versterken.
- **Duurzaamheidsverslag:** Het opstellen van ons duurzaamheidsverslag blijft een belangrijk focuspunt. We streven ernaar om transparant te rapporteren over onze duurzaamheidsprestaties en de voortgang ten opzichte van onze doelstellingen.
- **Targetallocatie impact bonds:** We zullen onze inzet voor impact bonds evalueren en waar nodig aanpassingen maken om onze doelstellingen op dit gebied te versterken.
- **Targetallocatie EU-taxonomie gerelateerde beleggingen:** Het identificeren en toewijzen van investeringen die voldoen aan de EU-taxonomie zal een focusgebied zijn om onze duurzaamheidsdoelstellingen te ondersteunen.
- **ESG Risicomanagement:** We zullen ons blijven inzetten om ESG-risico's effectief te identificeren, te beoordelen en te beheren binnen onze beleggingsportefeuille. We zullen hier in 2025 extra aandacht aanbesteden om het ESG risicoraamwerk verder op te zetten.

Met deze doelstellingen voor ogen streven we ernaar om onze rol als verantwoordelijke belegger verder te versterken en bij te dragen aan een duurzamere toekomst voor iedereen.

10. Reporting principles

We hebben de relevante best practice-standaarden en richtlijnen gevolgd om de prestaties van verantwoord beleggen die in dit rapport worden behandeld, samen te vatten. De CO₂-emissiegegevens worden gepresenteerd volgens het GHG Protocol (World Business Council for sustainable development / WRI), waarin drie niveaus zijn gedefinieerd voor GHG accounting en rapportagedoeleinden.

11. Scope en kengetallen

De kerndoelstelling van het duurzaamheidsverslag is het transparant communiceren over onze activiteiten en de behaalde resultaten met ons duurzaamheidsbeleid. Het duurzaamheidsbeleid van Pensioenfonds PDN is van toepassing op het totale belegd vermogen. Afhankelijk van de kenmerken van de beleggingscategorie en of het mandaat zijn specifieke onderdelen binnen het duurzaamheidsbeleid wel of niet van toepassing op de desbetreffende beleggingscategorie en of het mandaat.

Pensioenfonds PDN heeft Ernst & Young Accountants LLP de opdracht verstrekt om de resultaten van de geselecteerde KPI's inzake duurzaamheid te beoordelen. Het door hen afgegeven assurance-rapport is toegevoegd aan dit verslag.

De onderstaande tabel toont de presentatie-indicatoren, de manier waarop de indicator wordt gemeten, de bron van de kengetallen en het behaalde resultaat.

KPI	OMSCHRIJVING	MANIER VAN METEN	BRON	RESULTAAT
Carbon footprint meting	Het fonds meet en publiceert de CO₂-reductie van de beleggingscategorieën aandelen, beursgenoteerd vastgoed, investment grade credits en high yield US. De reductie wordt berekend aan de hand van de CO₂-intensiteit per het meest recente jaar en een nulmeting. Als target geldt een CO₂-reductiedoelstelling van 55% per 2030 en net zero (100% reductie) per 2050 ten opzichte van de nulmeting (2016) voor aandelen, investment grade credit en US High Yield. Als target voor beursgenoteerd vastgoed geldt een CO₂-reductiedoelstelling van 40% per 2030 en net zero (100% reductie) per 2050 ten opzichte van de nulmeting (2020).	De CO₂-reductie wordt berekend door het verschil te berekenen tussen de CO₂-intensiteit (WACI) van de nulmeting en de CO₂-intensiteit van de beleggingsportefeuille per het meest recente jaar ultimo. De CO₂-intensiteit (WACI) van de nulmeting is gebaseerd op benchmark- en CO₂-data van 2016. Wanneer geen 2016 CO₂-data beschikbaar was, is 2020 CO₂-data meegenomen in de berekening. Dit was de meest recente data op het moment van vaststellen van deze KPI. Wanneer ook de 2020 CO₂-data niet beschikbaar was, zijn deze bedrijven niet meegenomen in de nulmeting (en is de portefeuilleweging hiervoor gecorrigeerd).	Morningstar Sustainalytics & DPS	Aandelen: 93 (-60%) Investment Grade Credits: 75 (-64%) US High Yield: 183 (-63%) Beursgenoteerd vastgoed: 72 (-27%)

KPI	OMSCHRIJVING	MANIER VAN METEN	BRON	RESULTAAT
		Voor de CO₂-intensiteit voor het huidige jaar wordt geactualiseerde CO₂-data gebruikt in de berekening en de bedrijven in de beleggingsportefeuille waarvan geen CO₂-intensiteit beschikbaar is, worden niet meegenomen in de berekening (portefeuilleweging wordt hiervoor gecorrigeerd). De CO₂-intensiteit (WACI) van de beleggingsportefeuille per het meest recente jaar en de nulmeting is het gewogen gemiddelde van de CO₂-intensiteit per bedrijf (= de hoeveelheid uitstoot (in tonnen) per miljoen omzet) vermenigvuldigd met de portefeuilleweging. Scope 1 en 2 emissies worden gebruikt.		
Impact Investments - illiquide beleggingsfondsen	Het fonds merkt fondsbeleggingen als impact investment aan wanneer er sprake is van een positieve bijdrage aan minstens één van de 17 Sustainable Development Goals. Minimale allocatie van EUR 150 miljoen aan impactbeleggingen.	Of er sprake is van een positieve bijdrage wordt bepaald met behulp van een eigen toetsingskader. We toetsen of er wordt bijgedragen aan één of meer subdoelen die per SDG zijn bepaald en of deze bijdrage consistent is met de SDG taxonomie en guidance. Vervolgens wordt er gekeken of de bijdrage voldoende substantieel is en er geen zwaarwegende tegenstrijdigheid is met een andere SDG of duurzaamheidsdoelstelling. De waarde wordt bepaald op basis van de hoogste van marktwaarde of commitment (contractuele toezegging) per impact investment in miljoenen euro's. Investerings waarvan de positie wordt afgebouwd worden gemeten op basis van marktwaarde in plaats van op basis van gecommitteerde waarde.	DPS	€ 264 mln (+ € 113 mln t.o.v. target)

KPI	OMSCHRIJVING	MANIER VAN METEN	BRON	RESULTAAT
Impact investments - impact bonds	Het fonds merkt impact bonds aan als obligaties uitgegeven door bedrijven en (semi-) overheidsinstellingen voor de financiering van sociale- en duurzaamheidsprojecten. Als target geldt een geaggregeerde allocatie naar impact bonds van 2.5% boven de benchmark voor de beleggingscategorieën staats- en bedrijfsobligaties.	Er wordt gebruik gemaakt van de Bloomberg classificaties om te bepalen of een obligatie een impact bond is. Marktwaaarde aan investeringen zoals door DPS aangemerkt als impact bonds geformuleerd als percentage van de totale staats- en bedrijfsobligatie portefeuilles.	DPS / Bloomberg	12,6% (+2,7% t.o.v. target)
Voortgang op de doelstellingen waartoe engagement is ingezet	Het fonds voert actief en reactief engagement over de Europese, Amerikaanse, Emerging Markets, Pacific Rim en Beursgenoteerd Vastgoed aandelenportefeuilles en met betrekking tot Europese en Amerikaanse bedrijfsobligaties. Met het engagementprogramma wordt in het bijzonder een positief effect op SDG 3,7,12 en 13 nagestreefd. KPI: 1. Minimaal 50% van het totaal aantal engagements in een jaar hebben een milestone bereikt. 2. Minimaal 25% van het totaal aantal engagements hebben een focus op SDG 3,7,12 en 13.	Aantal met engagements bereikte milestones zoals door Columbia Threadneedle Investments geformuleerd in een jaar als % van het totaal aantal bedrijven waarmee engagement heeft plaatsgevonden in dat jaar. Daarnaast meet CTI het aantal engagements met een focus op SDG 3,7,12 en 13.	CTI	1. 27%. Er zijn 63 milestones bereikt ten opzichte van de 233 bedrijven waarmee engagement is gevoerd. 2. 50% van de gevoerde engagements hadden een link met onze focus SDG's (3, 7, 12, 13)
Uitsluiting bedrijf in geval van 3 jaar op rij onvoldoende voortgang met engagement op het gebied van één van de focus SDG's én 'Not Aligned' volgens de Net Zero Methodiek	Er mag niet worden belegd in een bedrijf en een bestaand aandeel in een bedrijf wordt verkocht, wanneer het engagementtraject met het bedrijf 3 jaar achtereenvolgend van Columbia Threadneedle Investments een 'poor' beoordeling krijgt én het betreft engagement op het gebied van één van de focus SDG's van Pensioenfonds PDN: SDG 3, 7, 12 of 13 én het bedrijf scoort 'Not Aligned' volgens de Net Zero methodiek én er is geen sprake van bijzondere omstandigheden ¹¹ die	Een engagementtraject met het bedrijf krijgt 3 jaar achtereenvolgend van Columbia Threadneedle Investments een 'poor' beoordeling én het betreft engagement op het gebied van één van de focus SDG's van Pensioenfonds PDN: SDG 3, 7, 12 of 13 én het bedrijf scoort 'Not Aligned' volgens de Net Zero methodiek én er is geen sprake van bijzondere omstandigheden die voortgang van belegging in het bedrijf rechtvaardigen	DPS / CTI	Resultaat op deze KPI kan nog niet worden gemeten. Deze KPI is medio 2022 ingegaan en is van toepassing op een periode van 3 aansluitende jaren vanaf 2022. Daarom zal pas voor het eerst in het duurzaamheidsverslag over 2025 worden gerapporteerd over het behaalde resultaat op deze KPI.

¹¹ Hierbij kan gedacht worden aan de specifieke engagement casus die rechtvaardigt dat het bedrijf meer tijd nodig heeft om verandering door te voeren, overnames, wisselingen in het bestuur of wijzigingen van de strategie.

KPI	OMSCHRIJVING	MANIER VAN METEN	BRON	RESULTAAT
	voortgang van belegging in het bedrijf rechtvaardigen.			
Percentage aandeelhouders-vergaderingen waarop is gestemd	Het fonds stemt wereldwijd op de aandeelhouders-vergaderingen van de beursgenoteerde bedrijven waarin het fonds belegt conform zijn Corporate Governance en stembeleid en biedt hierin transparantie. KPI: Columbia Threadneedle Investments heeft op 98% van de aandeelhouders-vergaderingen waarop gestemd kon worden namens Pensioenfonds PDN gestemd.	Aantal aandeelhouders-vergaderingen waarop gestemd is als % van het totaal aantal vergaderingen waarop gestemd kon worden.	CTI	99,7%
Percentage uitgebrachte stemmen op voorstellen	Het fonds stemt wereldwijd op de aandeelhouders-vergaderingen van de beursgenoteerde bedrijven waarin het fonds belegt conform zijn Corporate Governance en stembeleid en biedt hierin transparantie. KPI: Columbia Threadneedle Investments heeft op 98% van de voorstellen waarop gestemd kon worden namens Pensioenfonds PDN gestemd.	Het totaal aantal voorstellen waar het fonds op heeft kunnen stemmen als % van het totaal aantal voorstellen.	CTI	99,5%
Belegd vermogen in uitgesloten bedrijven	Het fonds belegt niet in bedrijven die conform zijn uitsluitingenbeleid en wet- en regelgeving uitgesloten zijn. De screening vindt op kwartaalbasis plaats.	Percentage van het belegd vermogen in uitgesloten individuele ondernemingen per jaareinde exclusief fondsbeleggingen.	Morningstar Sustainalytics & DPS	0%
Belegd vermogen in uitgesloten landen	Het fonds belegt alleen in landen die (1) onderdeel uitmaken van het insluitingenbeleid ¹² en (2) landen die niet op de internationale sanctielijsten van de VN Veiligheidsraad, Nederland en/of de Europese Unie staan.	Percentage van het belegd vermogen in uitgesloten landen per jaareinde exclusief fondsbeleggingen.	Morningstar Sustainalytics & DPS	0%
Publicatie duurzaamheids-verslag	Het duurzaamheidsverslag wordt openbaar gepubliceerd.	Publicatie van het duurzaamheidsverslag van het voorgaande jaar op de website.	DPS	Publicatie van het duurzaamheids-verslag van het voorgaande jaar op de website.

¹² Het insluitingenbeleid is vastgesteld na het bestuursbesluit van 2 oktober 2024, met implementatiedatum 1 februari 2025.

KPI	OMSCHRIJVING	MANIER VAN METEN	BRON	RESULTAAT
Publicatie duurzaamheids-beleid	De meest actuele versie van het duurzaamheidsbeleid wordt gepubliceerd.	Publicatie op de website van de meest actuele versie van het duurzaamheidsbeleid.	DPS	Publicatie op de website van de meest actuele versie van het duurzaamheidsbeleid.
Peer group analysis	Meewerken aan benchmarkonderzoek door VBDO.	Opname van Pensioenfonds PDN in 'VBDO benchmark on Responsible Investment' in het jaar waar het duurzaamheidsverslag op betrekking heeft.	DPS	Opname van Pensioenfonds PDN in 'VBDO benchmark on Responsible Investment' in het jaar waar het duurzaamheidsverslag op betrekking heeft.
Publicatie bedrijven, overheden en fondsen waarin wordt belegd	Publicatie van lijst van bedrijven, overheden en fondsen waarin Pensioenfonds PDN is belegd per ultimo jaareinde.	Jaarlijkse publicatie van lijst van bedrijven, overheden en fondsen waar het fonds in belegd is per jaareinde met maximaal 1 kwartaal vertraging.	DPS	Alle bedrijven, overheden en fondsen waarin Pensioenfonds PDN is belegd per jaareinde zijn op de website gerapporteerd met maximaal 1 kwartaal vertraging.

12. Assurance-rapport van de onafhankelijke accountant met beperkte mate van zekerheid over geselecteerde indicatoren

Aan: het bestuur en de raad van toezicht van Pensionfonds PDN

Onze conclusie

Wij hebben een assurance-opdracht met beperkte mate van zekerheid uitgevoerd op geselecteerde indicatoren in bijgevoegd jaarverslag over 2024 van Pensionfonds PDN te Sittard.

Op basis van de door ons uitgevoerde werkzaamheden en de verkregen assurance-informatie hebben wij geen reden om te veronderstellen dat de geselecteerde indicatoren niet, in alle van materieel belang zijnde aspecten, zijn opgesteld in overeenstemming met de van toepassing zijnde criteria zoals toegelicht in de sectie 'Criteria'.

De geselecteerde indicatoren zijn opgenomen in het hoofdstuk "Scope en kengetallen" van het jaarverslagen betreffen:

1. carbon footprint meting;
2. impact investments;
3. target allocatie naar impact bonds impact investments;
4. voortgang op de doelstellingen waartoe de engagement is ingezet;
5. uitsluiting bedrijf in geval van drie jaar op rij onvoldoende voortgang met engagement op het gebied van een van de focus SDG's;
6. percentage aandeelhoudersvergaderingen waarop is gestemd;
7. percentage uitgebrachte stemmen op voorstellen;
8. percentage van het belegd vermogen in uitgesloten bedrijven;
9. percentage van het belegd vermogen in uitgesloten landen;
10. publicatie duurzaamheidsverslag;
11. publicatie duurzaamheidsbeleid;
12. peer group analysis;
13. publicatie bedrijven en overheden waarin wordt belegd.

De basis voor onze conclusie

Wij hebben onze assurance-opdracht met een beperkte mate van zekerheid uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder de Nederlandse Standaard 3000A 'Assurance-opdrachten anders dan opdrachten tot controle of beoordeling van historisch financiële informatie (attest-opdrachten)'. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de assurance-opdracht over de geselecteerde indicatoren'.

Wij zijn onafhankelijk van Pensionfonds PDN zoals vereist in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO). Dit houdt onder meer in dat wij geen activiteiten ondernemen die conflicterend kunnen zijn met onze onafhankelijke assurance-opdracht. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen assurance-informatie voldoende en geschikt is als basis voor onze conclusie.

Criteria

De toegepaste criteria voor het opstellen van de geselecteerde indicatoren zijn toegelicht in het hoofdstuk “Scope en kengetallen” van het Duurzaamheidsverslag 2024.

De vergelijkbaarheid van de geselecteerde indicatoren tussen entiteiten onderling en in de tijd kan beïnvloed worden door het ontbreken van geüniformeerde praktijken ter beoordeling en meting van deze informatie. Dit biedt de mogelijkheid verscheidene, acceptabele meettechnieken toe te passen.

Daarom dienen de geselecteerde indicatoren gelezen en begrepen te worden samen met de toegepaste criteria.

Beperkingen in de reikwijdte van onze assurance-opdracht

Onze assurance-opdracht is beperkt tot de geselecteerde indicatoren. Wij hebben geen assurance-werkzaamheden uitgevoerd voor andere informatie in het jaarverslag 2024 in het kader van deze opdracht.

In de geselecteerde indicatoren 1, 4, 6, 7, 8 en 9 (zoals hierboven weergegeven) zijn de berekeningen om cijfers te bepalen (hierna: de impactdata) veelal uitgevoerd aan de hand van veronderstellingen en met gebruikmaking van bronnen van externe partijen. De veronderstellingen en gehanteerde bronnen zijn toegelicht in “Scope en kengetallen” van het jaarverslagen verder uitgewerkt in in de verschillende KPI-hoofdstukken Wij hebben beoordeeld dat deze veronderstellingen en externe bronnen plausibel en passend zijn, maar ten aanzien van de inhoud van deze veronderstellingen en externe bronnen hebben wij geen werkzaamheden verricht.

Onze conclusie is niet aangepast als gevolg van deze aangelegenheden.

Verantwoordelijkheden van het bestuur en de raad van toezicht voor de geselecteerde indicatoren

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de geselecteerde indicatoren in overeenstemming met de criteria zoals toegelicht in de sectie ‘Criteria’. Het bestuur is ook verantwoordelijk voor het selecteren en toepassen van deze criteria en voor het bepalen dat deze criteria toereikend zijn voor de gerechtvaardigde informatiebehoefte van belanghebbenden, rekening houdend met de van toepassing zijnde wet- en regelgeving met betrekking tot verslaggeving. De door het bestuur gemaakte keuzes ten aanzien van de reikwijdte van de geselecteerde indicatoren en het verslaggevingsbeleid zijn uiteengezet in het hoofdstuk “Scope en kengetallen” van het jaarverslag.

Het bestuur is ook verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het bestuur noodzakelijk acht om het opstellen van de geselecteerde indicatoren mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude of fouten.

De raad van toezicht is verantwoordelijk voor het uitoefenen van toezicht op het rapportageproces over de geselecteerde indicatoren van Pensioenfonds PDN.

Onze verantwoordelijkheden voor de assurance-opdracht over de geselecteerde indicatoren

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van de assurance-opdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte assurance-informatie verkrijgen voor de door ons af te geven conclusie.

Onze assurance-opdracht is gericht op het verkrijgen van een beperkte mate van zekerheid om de plausibiliteit van de geselecteerde indicatoren vast te stellen. De werkzaamheden variëren in aard en timing van, en zijn ook geringer in omvang, dan die bij een assurance-opdracht gericht op het verkrijgen van een redelijke mate van zekerheid. De mate van zekerheid die wordt verkregen bij een assurance-opdracht met een beperkte mate van zekerheid is daarom ook aanzienlijk lager dan de zekerheid die wordt verkregen bij een assurance-opdracht met een redelijke mate van zekerheid.

Wij passen de van toepassing zijnde voorschriften voor kwaliteitsmanagement toe op grond van de Nadere voorschriften kwaliteitsmanagement (NVKM). Op grond daarvan beschikken wij over een samenhangend stelsel van kwaliteitsmanagement inclusief vastgelegde richtlijnen en procedures inzake de naleving van ethische voorschriften, professionele standaarden en andere relevante wet- en regelgeving.

Onze assurance-opdracht bestond onder andere uit:

- het uitvoeren van een omgevingsanalyse en het verkrijgen van inzicht in de sector, relevante duurzaamheidsthema's en -kwesties en de kenmerken van de entiteit voor zover relevant voor de geselecteerde indicatoren;
- het evalueren van de geschiktheid van de toegepaste criteria, de consistente toepassing hiervan en de toelichtingen die daarover in het jaarverslag staan. Dit omvat het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het bestuur;
- het via het inwinnen van inlichtingen op hoofdlijnen inzicht verwerven van de interne beheersingsomgeving, rapporteringsprocessen, de informatiesystemen en het risico-inschattingsproces van de entiteit relevant voor het opstellen van de geselecteerde indicatoren, zonder het verwerven van assurance-informatie over het bestaan of het toetsen van de effectiviteit van de interne beheersingsmaatregelen;
- het identificeren van gebieden in de geselecteerde indicatoren waar het waarschijnlijk is dat misleidende of onevenwichtige informatie of een afwijking van materieel belang als gevolg van fraude of van fouten zich zal voordoen. Het bepalen en uitvoeren van verdere werkzaamheden is gericht op het beoordelen van de plausibiliteit van de geselecteerde indicatoren in reactie op onze risico-inschatting. Deze werkzaamheden bestonden onder meer uit:
 - het inwinnen van inlichtingen bij het bestuur en relevante medewerkers verantwoordelijk voor de duurzaamheidsstrategie en -beleid en prestaties gerelateerd aan de geselecteerde indicatoren;
 - het afnemen van interviews met relevante medewerkers verantwoordelijk voor het aanleveren van informatie voor, het uitvoeren van interne beheersingsmaatregelen op, en de consolidatie van gegevens in de geselecteerde indicatoren;
 - het beoordelen van het passend zijn en de plausibiliteit van de veronderstellingen en bronnen van externe partijen die zijn gehanteerd voor de berekeningen die ten grondslag liggen aan de impactdata zoals opgenomen in het hoofdstuk "Scope en kengetallen" van het jaarverslag en verder uitgewerkt in de verschillende KPI-hoofdstukken het verkrijgen van assurance-informatie dat de geselecteerde indicatoren aansluiten op de onderliggende administraties van Pensionfonds PDN;

- het op basis van beperkte deelwaarnemingen beoordelen van relevante interne en externe documentatie;
 - het overwegen van data en trends
- het lezen van de informatie in het jaarverslag 2024 buiten de reikwijdte van onze assurance-opdracht om eventuele van materieel belang zijnde inconsistenties met de geselecteerde indicatoren te identificeren;
- het overwegen of de geselecteerde indicatoren zonder materiële afwijkingen gepresenteerd en toegelicht zijn in overeenstemming met de toegepaste criteria.

Amsterdam, 26 mei 2025

EY Accountants B.V.

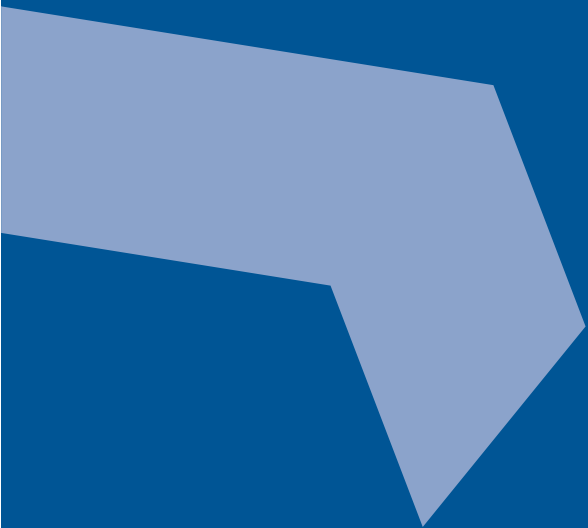
G.J.M. Hamers RA

Bijlage - Begrippenlijst

ESG risico rating	De score die door dataproviders zoals Morningstar Sustainalytics aan een bedrijf wordt toekend om de ESG-risico's te duiden.
ESG Controverse score	De score die door dataproviders zoals Morningstar Sustainalytics aan een bedrijf wordt toekend om de ernst van de negatieve impact van het bedrijf op ESG factoren te duiden.
WACI	Weighted Average Carbon Intensity. De gewogen gemiddelde carbon intensiteit van een portefeuille. De carbon intensiteit betreft de totale uitstoot van een bedrijf (scope 1 en 2) per mln dollar omzet.
Klimaatrisico score	Het risico dat een bedrijf, sector, land of samenleving loopt als gevolg van klimaatverandering.
Carbon risk rating	Met deze score kunnen beleggers evalueren hoeveel risico de bedrijven in hun fondsen lopen tijdens de overgang naar een koolstofarme economie.
SDG	Sustainable Development Goal. De Verenigde Naties heeft 17 duurzame ontwikkelingsdoelen opgesteld met als doel: een einde brengen aan extreme armoede, ongelijkheid, onrecht en klimaatverandering.
Impact bonds	Verzamelnaam voor Green bonds, Sustainability bonds, Sustainability related bonds, Social bonds en Transition bonds. Dit betreft obligaties waarbij de gelden specifiek besteed (zullen) worden aan duurzame projecten.
EU Taxonomy	De EU Taxonomie is Europese regelgeving die voorschrijft welke economische activiteiten als duurzaam kunnen worden geïdentificeerd.
SFDR	De Sustainable Finance Disclosure Regulation is een Europese verordening met als doel meer transparantie te bieden over hoe financiële partijen duurzaamheidsrisico's en -kansen opnemen in hun beleggingsbeslissingen.

SUMMARY IN ENGLISH

11 SUMMARY IN ENGLISH

Profile

Pensioenfond PDN is the pension fund of dsm-firmenich (DSM) and its (former) affiliated companies, which based in the Netherlands and have assigned the administration of their pension plan to Pensioenfond PDN. In accordance with established regulations, it is Pensioenfond PDN's mission to provide pensions accrual and pension benefits to employees and former employees, and their surviving dependents, of the abovementioned companies.

As of December 2024, Pensioenfond PDN manages € 7.9bn Assets under Management for 26.646 plan members, of which 5.629 active members, 8.382 former members and 12.635 pensioners.

Pensioenfond PDN outsources all operational activities, such as pension administration, asset management, financial administration, communications, and board support, to DPS, a 100% subsidiary of Pensioenfond PDN. As a strategic partner, DPS also assists the Pensioenfond PDN trustee board concerning advice on the overall strategy in the field of pensions, governance, risk management and asset management.

Governance

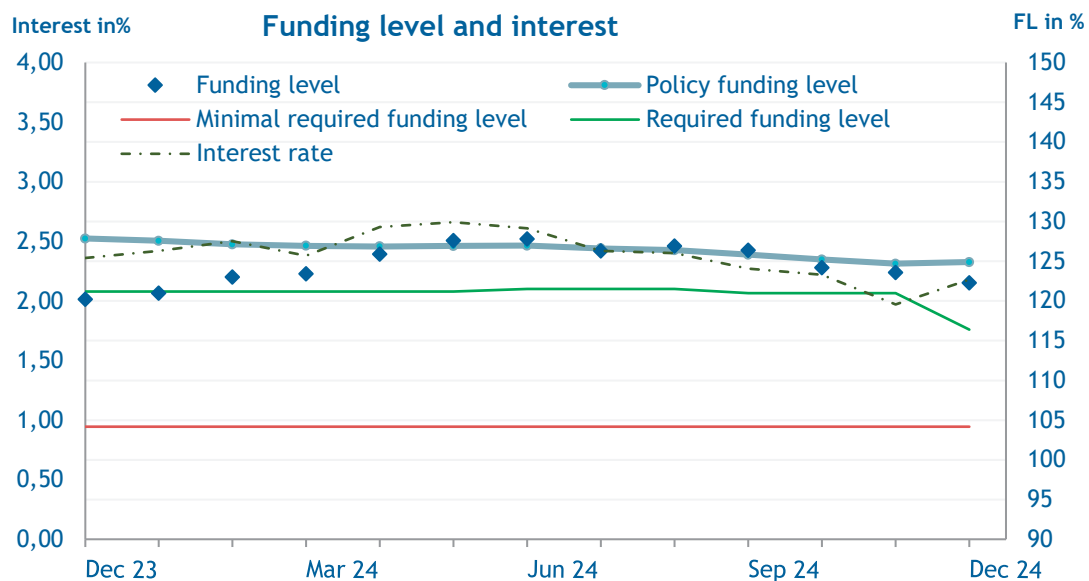
The pension fund is governed by a trustee board, a supervisory board and an accountability body. Since 2023, Pensioenfond PDN has an independent chairman. The independent chairman is a member of the trustee board but has no voting rights. The independent chairman together with two members of the trustee board form the executive board, responsible for the daily management of the pension fund in order to relieve the remaining board members from operational issues in order for them to focus on policy making and strategy setting.

Financial position

Pensioenfond PDN runs a CDC plan. The funding level of the plan and developments over time are shown in figure below. The nominal funding level of the plan represents the financial position of the fund. The nominal funding level is calculated as the total fund assets divided by the pension liabilities. The nominal funding level of the fund increased from a level of 120.2% at the end of 2023 to a level of 122.3% at the end of 2024.

The nominal funding level is a point sensitive measurement and shows volatility. As prescribed by the Dutch pension law, the fund employs the so-called policy funding level, a 12-month moving average funding level, for certain strategic decisions. The policy funding ratio is used for certain policy decisions and dampens the effects of movements in the actual funding ratio. The policy funding level decreased from a level of 127.9% to 124.9%.

At the end of 2024 the financial position of the fund did meet the required funding level. Therefore, the pension fund board does not have to submit a recovery plan in 2025.

Indexation

The ambition of Pensioenfonds PDN is to provide all plan members with an indexed pension on the long term. To this end, it is important that annual allowances are granted to adjust pension entitlements to wage and price increases. Based on the financial position of the fund, the pension fund trustee board evaluates whether it is prudent to grant allowances to the plan members.

Indexation per 1st January 2025

Based on the financial position of the fund, the board decided that (partly) indexation of pensions was possible per January 1st, 2025. For all participants the pensions increased with 1.78%. With this increase the pensions are partially indexed. Unfortunately, the fund did not realize its ambition of a fully indexed pension.

Asset management

Based on the fund's objective, risk appetite, and long-term economic base scenario, the strategic norms for the core (matching and return) investment portfolios are determined via an Asset Liability Management (ALM) study. The investment policy of most of 2024 was based on an ALM study performed in 2020 and reviewed in 2022. As the future transition to a new pension scheme is becoming more concrete, the fund has reconsidered the investment policy in 2024. Taking short term risks more into account, several policy options have been considered that are intended to make the funding level less volatile. Given also the good current funding level the fund chose to lower its exposure to the return portfolio and increase the interest rate hedge. The consequences for different groups of participants have been taken into account in the decision making. The changes reduce the risk of low funding levels, but there is no 'insurance' of a certain lower bound. An 'insurance' would have significant cost, which would already decrease the funding level. The adjusted investment policy has been implemented in October 2024. The fund invests 52% in the matching portfolio, a mix of bonds and other interest rate sensitive assets. 48% of assets are invested in the return portfolio. The interest rate hedge ratio is set to 75%. This portfolio consists of a mix of investments with a higher expected return such as stocks, return bonds, real estate and alternative assets. The main goal of alternative assets is to provide diversification and to contribute to the risk/return profile of the portfolio as a whole.

In the following table the market value and return of the assets of the pension fund over 2024 are shown. The delta in the following table shows the difference between the fund return and the benchmark return and is therefore a measure of the gross added value that Pensioenfonds PDN managed to realize in 2024. Most asset categories had a positive return in 2024, leading to an overall positive return of the fund.

<u>Value and Return 2024</u>	<u>Value</u>	<u>Portfolio</u>	<u>Benchmark</u>	<u>Delta</u>
Matching portfolio	3,981	2.2%	1.1%	1.1%
Swap Overlay	-17	0,0%	0,0%	0,0%
Matching portfolio ex Swaps	3.998	2.2%	1.1%	1.1%
Government bonds	1.311	-0.9%	-0.9%	0,0%
Inflation-linked bonds	929	-2.3%	-2.2%	-0.1%
Investment grade credits	676	4.5%	4.5%	0,0%
Mortgages	1.001	5.7%	1.7%	4,0%
Ground lease	81	-1.3%	-1.3%	0,0%
Return portfolio	3.755	14,0%	13.7%	0.3%
Currency overlay (contribution)	-13	-1.6%	-1.6%	0,0%
Equity	1.675	17.5%	18.4%	-0.9%
Bonds	802	11.2%	10.9%	0.3%
Real estate	331	7,0%	4.6%	2.4%
Alternative	960	18.2%	16.7%	1.5%
Liquidity	44	0,0%	0,0%	0,0%
Total	7.797	8.6%	8,0%	0.6%

Administration costs

Costs have a material impact on the pension benefit outcomes of the members. For this reason, the pension fund board takes costs closely into account in strategic and operational decision-making. A cost analysis is performed every year in order to benchmark the operational costs of the fund in the field of investment management and pension administration.

Pensioenfonds PDN contracted Bell in 2024 to conduct an independent, in-depth cost analysis. Based on this cost analysis it was concluded that the investment management fees (42 bp) were higher than the peer-group of comparable Dutch pension funds (39 bp). The pension administration costs per member (€ 288) were higher than the peer-group cost level (€ 276). The total cost ratio was with 49 bp lower than the peer-group of comparable Dutch pension funds (50 bp). The numbers of the Bell cost analysis are an average of the past three years (2021-2023).

The following table shows the key figures of Pensioenfonds PDN over the past five years.

	(Ultimo year in € mln, unless stated differently)				
	2024	2023	2022	2021	2020
<u>PENSIONS</u>					
Total number of members	26,646	26,821	27,168	27,275	27,462
Active members of pension schemes	5,629	5,677	5,597	5,670	6,132
Pensioners	12,635	12,734	12,782	12,913	12,982
Former members	8,382	8,410	8,789	8,692	8,348
Indexation					
Active members	1.78%	10.91%	4.11%	-	-
Pensioners / Former members	1.78%	4.16%	11.66%	-	-
Cumulative backlog indexation					
Active members	24.70%	23.70%	23.68%	24.93%	22.48%
Pensioners / Former members	21.65%	20.69%	29.10%	22.63%	18.74%
Contributions and benefits					
Premiums	111	106	102	105	105
Cost-effective contribution (uncushioned)	122	94	134	147	154
Cost-effective contribution (cushioned)	106	98	90	91	98
Benefits	273	261	235	231	228
Pension management costs per participant (in €)	340	296	297	270	251
<u>FINANCIAL POSITION</u>					
Pension fund assets	7,805	7,350	6,934	8,215	7,718
Pension fund liabilities	6,382	6,117	5,604	7,111	7,741
Pension fund reserve	1,423	1,234	1,331	1,104	-23
Funding level PDN	122.3%	120.2%	123.7%	115.5%	99.7%
Policy funding level	124.9%	127.9%	127.1%	108.9%	95.5%
Minimum required funding level	104.2%	104.2%	104.2%	104.2%	104.2%
Required funding level	116.4%	121.2%	121.8%	119.1%	118.4%
Actuarial interest rate	2.18%	2.36%	2.67%	0.53%	0.14%
<u>INVESTMENTS</u>					
Total investment (IBM)	7,797	7,342	6,933	8,215	7,725
Matching portfolio	3,998	3,261	2,928	3,578	4,409
Return portfolio	3,756	4,074	3,967	4,622	3,360
Other investments	0	0	0	-4	0
Cash	43	7	38	19	-44
Investment performance 1 year (net) *	8.6%	8.7%	-13.8%	8.3%	4.0%
Benchmark performance (1 year)	8.0%	9.7%	-15.0%	6.8%	4.5%
Investment performance 5 years	2.6%	3.4%	1.3%	5.6%	5.5%
Investment performance 10 years	3.7%	4.5%	3.9%	6.9%	6.8%
Investment management costs **	0.42%	0.45%	0.44%	0.36%	0.41%
Trading expenses	0.07%	0.05%	0.05%	0.06%	0.06%

* The return on assets reduced by all investment management costs and trading expense any trading expenses incurred during the period.

** Without Trade expenses

BIJLAGEN

The page features a large, solid blue background. In the upper right corner, there is a white rectangular box containing the word "BIJLAGEN" in bold, orange, sans-serif capital letters. At the bottom of the page, there are two large, abstract geometric shapes. The one on the left is a light blue polygon with several sharp angles. The one on the right is a white polygon, also with sharp angles, pointing upwards. These shapes appear to be layered or overlapping, creating a modern, minimalist aesthetic.

12 BIJLAGEN

A. Afkortingen en begrippen

AFKORTINGEN

AFM	Autoriteit Financiële Markten
ALM	Asset Liability Management
CBS	Centraal Bureau voor de Statistiek
CDC	Collective Defined Contribution
CPI	Consumentenprijsindex
DB	Dagelijks bestuur
DKG	Dekkingsgraad
DNB	De Nederlandsche Bank
DORA	Digital Operational Resilience Act
DVO	Dienstverleningsovereenkomst
ECB	Europese Centrale Bank
ERB	Eigenrisicobeoordeling
FTK	Financieel Toetsingskader
IORP	Institutions for Occupational Retirement Provision
KPI	Key Performance Indicator
MVEV	Minimum vereist eigen vermogen
NPR	Nettopensioenregeling
PPS	Prepensioenspaarregeling
RCA	Risk & Control Assessment
RvT	Raad van Toezicht
SLA	Service Level Agreement
SFDR	Sustainable Finance Disclosure Regulation
SIRA	Systematische Integriteitsrisicoanalyse
TBI	Toekomstbestendige indexatie
TV	Technische Voorziening (pensioenverplichtingen)
UFR	Ultimate Forward Rate
VEV	Vereist eigen vermogen
VO	Verantwoordingsorgaan
Wtp	Wet toekomst pensioenen

BEGRIPPEN

Benchmark	De maatstaf waarmee de gerealiseerde performance wordt vergeleken.
CDC	Een Collective Defined Contribution regeling kenmerkt zich met name door het feit dat de verplichting van de werkgevers beperkt is tot het betalen van een overeengekomen vaste premie aan het pensioenfonds van de onderneming.
Contante Waarde	De huidige waarde van toekomstige ontvangsten en uitgaven. Bij de berekening van de contante waarde wordt rekening gehouden met in de toekomst verwachte (of in het verleden gerealiseerde) disconteringsvoet.
Corporate Governance	Eind 2003 verscheen het rapport van de Commissie Tabaksblat over "Corporate Governance". Hierin werd pensioenfonds onder andere geadviseerd zich actiever op te stellen bij het nemen van beslissingen tijdens aandeelhoudersvergaderingen van bedrijven waarin zij aandelen hebben. Op 10 december 2008 heeft de Monitoring Commissie de code geactualiseerd. In de gewijzigde code is meer nadruk komen te liggen op de manier waarop bestuurders, commissarissen en aandeelhouders hun taken in de praktijk uitoefenen, in plaats van op de wijze waarop zij hierover achteraf verantwoording afleggen. Deze geactualiseerde code is op 1 januari 2009 in werking getreden en per 1 januari 2010 in de wet verankerd.
Credits	Bedrijfsobligaties
Creditspread	Verschil tussen de risicovrije rente (staatsleningen) en risicovollere rente voor bedrijfsobligaties.
Credit rating	Beoordeling van de kredietwaardigheid van een lening. Ook wel de kans dat de uitgever van de lening zijn verplichtingen niet nakomt. Een Aaa rating is de hoogste waardering waarbij de kans op een faillissement het laagst is, terwijl een C of D rating het laagste is. Een rating van Baa of hoger wordt ook wel 'investment grade' genoemd.
Custodian	De bewaarbank van de effecten.
Dekkingsgraad	De verhouding tussen de waarde van het vermogen enerzijds en de pensioenverplichtingen anderzijds. Het gaat hier om de dekking van de verplichtingen voor risico van Pensioenfonds PDN. Een dekkingsgraad van 100% wil zeggen dat Pensioenfonds PDN evenveel bezittingen heeft als het in de toekomst aan zijn verplichtingen moet voldoen. De dekkingsgraad is te berekenen door het pensioenfondsvermogen voor risico van het fonds te delen door de pensioenverplichtingen voor risico van het fonds.

Derivaten	Bijvoorbeeld futures, opties, forwards en swaps. Dit zijn verplichtingen of rechten gebaseerd op een onderliggende waarde (zoals een index, aandeel of obligatie). Afgeleide instrumenten worden ook aangeduid als derivaten.
Emerging Markets	Landen die volgens de Wereldbank worden geclassificeerd als ontwikkelingslanden, maar die een duidelijke groeipotentie hebben. Voorbeelden zijn onder andere Brazilië, Rusland, India en China.
Franchise	Het gedeelte van het salaris dat niet wordt meegeteld bij het berekenen van de pensioengrondslag.
FX Forwards	Valutatermijncontracten. Valutacontracten waarbij een bedrag in vreemde valuta over een vastgestelde termijn wordt geruild met een bedrag in eigen valuta. Hiermee kan valutarisico worden afgedekt.
Gecedeerde rechten	Gecedeerde rechten zijn door Pensioenfonds PDN overgenomen uitkeringsverplichtingen van andere fondsen voor pensioengerechtigden. Pensioenfonds PDN heeft een vordering op deze fondsen ter hoogte van de voorziening.
High Yield bonds	Obligaties van bedrijven met een hoger risicoprofiel.
Inflation-linked bonds	Obligaties waarvan de couponrente en hoofdsom wordt geïndexeerd voor inflatie. De rendementen zijn hierdoor gekoppeld aan de inflatie.
Kritische dekkingsgraad	De kritische dekkingsgraad geeft het niveau van de dekkingsgraad aan waarbij het pensioenfonds extra maatregelen moet nemen om de financiële positie binnen de herstelperiode te herstellen.
Nettorendement	Het nettorendement betreft het rendement op de basisregeling exclusief PPS kapitalen na verrekening van alle beheerkosten (inclusief de beheerkosten van DPS).
Outperformance	Een rendement dat hoger ligt dan de benchmark. Het tegenovergestelde is underperformance.
Pension Fund Governance	Naam waaronder het traject om te komen tot een plan van aanpak voor goed pensioenfondsbestuur bekend is.
Renewable energy	Beleggingen in duurzame energie. Hieronder vallen windmolenparken en zonne-energie.

RJ 610	Richtlijn van de Raad voor de jaarverslaggeving voor pensioenfondsen. De richtlijn heeft als doel om de jaarverslaggeving van pensioenfondsen te uniformeren.
Gewezen deelnemer	Ook wel slaper genoemd. Dit is een deelnemer die zijn deelnemerschap heeft beëindigd vóór het bereiken van de pensioengerechtigde leeftijd en nog pensioenaanspraken heeft op Pensioenfonds PDN. Op grond van de pensioenwet worden deze afspraken aangepast conform de aanspraken van de pensioengerechtigde.
Swap (renteswap)	Een renteswap is een ruiltransactie die gebeurt op een internationale financiële markt, waarbij partijen de rentebetalingen gedurende de looptijd, of een deel van de looptijd, tegen elkaar ruilen.
Toeslag	Verhoging van de pensioenaanspraken aan bijvoorbeeld de inflatie of de algemene loonsverhoging.
Voorziening	De verplichtingen vanwege pensioenaanspraken van deelnemers en gewezen deel
Pensioenverplichtingen	nemers en van nagelaten betrekkingen. Deze voorziening wordt berekend als de contante waarde van de door de verzekerden tot de balansdatum verkregen pensioenaanspraken. Daarbij is uitgegaan van de op de balansdatum geldende pensioenreglementen.

B. Aangesloten ondernemingen

Per 1 januari 2025 hebben de volgende ondernemingen hun pensioenovereenkomst bij Pensioenfonds PDN ondergebracht:

- dsm-firmenich, bestaande uit
 - DSM B.V., gevestigd te Heerlen
 - DSM Executive Services B.V., gevestigd te Heerlen
 - DSM NL Services B.V., gevestigd te Heerlen
- AnQore B.V., gevestigd te Urmond
- AOC Nederland B.V., gevestigd te Zandpol
- Avient Protective Materials Services B.V. te Geleen
- Brightlands Venture Partners B.V., gevestigd te Geleen
- Centrient Pharmaceuticals Netherlands B.V., gevestigd te Delft
- Chemelot Campus B.V., gevestigd te Geleen
- Circle Infra Partners B.V. te Geleen
- Covestro (Netherlands) B.V., gevestigd te Geleen
- DPS B.V. gevestigd te Sittard
- Envalior B.V. gevestigd te Geleen
- Envalior Netherlands B.V. gevestigd te Geleen
- Fibrant B.V., gevestigd te Urmond
- InnoSyn B.V., gevestigd te Geleen
- Lake Employees B.V., gevestigd te Delft
- Sitech Services B.V., gevestigd te Geleen
- Synres B.V., gevestigd te Hoek van Holland
- Vynova Beek B.V., gevestigd te Geleen

C. Checklist code Pensioenfondsen

Normen uit de Code	Naleving 2024	Nadere toelichting en motivering
Goed zorgen voor het pensioen van belanghebbenden		
1. Het pensioenfonds heeft een missie, visie en strategie. Daarin beschrijft het pensioenfonds wat het pensioenfonds wil betekenen en bereiken voor zijn belanghebbenden, rekening houdend met hun voorkeuren en belangen. Op deze wijze bepaalt het pensioenfonds wat zijn strategische doelstellingen en beleidsuitgangspunten, waaronder de risicohouding, zijn. Het pensioenfonds evalueert zijn missie, visie en strategie periodiek en rapporteert hierover in zijn bestuursverslag.	Ja	De doelstelling en missie zijn in diverse fondsdOCUMENTEN, waaronder de ABTN, vastgelegd. Het pensioenlandschap is voortdurend in beweging, met name vanuit de invoering van de Wtp. Specifiek voor Pensioenfonds PDN geldt dat er meer diversiteit is ontstaan in aangesloten werkgevers (zoals ook verweesde ondernemingen) en deelnemers. Met die achtergrond is het belangrijk om periodiek de missie, visie en strategie te herijken en vast te stellen. Het bestuur is al in 2023 een strategietraject gestart. Daarbij zijn twee fasen onderscheiden: de periode tot aan het transitiemoment in het kader van de Wtp en de periode vanaf het transitiemoment. In 2023 heeft Pensioenfonds PDN als eerste stap zijn missie, visie en strategie herijkt tot aan het transitiemoment. In 2024 en 2025 onderzoekt Pensioenfonds PDN zijn strategische opties vanaf het transitiemoment. • In de strategie van PDN zijn nadrukkelijk 3 elementen opgenomen; • klantgerichtheid; • duurzaamheid en kosten efficiëntie en • het benutten van synergie tussen de aangesloten werkgevers. Voor de interne en externe positionering, het imago en de reputatie van Pensioenfonds PDN en de continue verbinding met de werkgevers en de deelnemers is het communicatiebeleid uitgebreid met een communicatiestrategie. De bouwstenen in deze communicatiestrategie betreffen alle communicatie vanuit Pensioenfonds PDN, die als doel heeft te werken aan de beeldvorming en positie van het fonds als vertrouwde en verbonden organisatie en de zaken waar Pensioenfonds PDN voor staat.
2. Het pensioenfonds heeft, rekening houdend met de voorkeuren en belangen van belanghebbenden, een beleggingsbeleid waarvan milieu- en klimaat- en sociale en governance factoren een uitdrukkelijk en kenbaar onderdeel zijn. Het pensioenfonds houdt op een proportionele wijze rekening met mogelijke langetermijneffecten van het beleggingsbeleid op mens, milieu en maatschappij en de effecten van duurzaamheidsrisico's op beleggingsbeslissingen	Ja	Verantwoord beleggen maakt deel uit van de investment beliefs die zijn vastgesteld door het bestuur en daarmee een integraal onderdeel van de beleggingsbeginselen. Het bestuur heeft een duurzaamheidsbeleid vastgesteld. In de verklaring inzake de beleggingsbeginselen is het standpunt over verantwoord beleggen opgenomen. Deze verklaring is online beschikbaar op de website evenals de brochure maatschappelijk verantwoord beleggen en corporate governance. Over de resultaten op het gebied van verantwoord beleggen wordt ook verslag uitgebracht in het jaarverslag onder een apart hoofdstuk "Duurzaamheidsverslag".

Normen uit de Code	Naleving 2024	Nadere toelichting en motivering
3. Het pensioenfonds voert de regeling naar beste vermogen uit op basis van een evenwichtige afweging van belangen en is transparant in hoe deze afweging plaatsvindt.	Ja	- Het bestuur voert de pensioenovereenkomst uit op basis van de met de werkgever gesloten uitvoeringsovereenkomst; - Het bestuur is verantwoordelijk voor het beheer van het pensioenfonds in de meest ruime zin van het woord. In de governancestructuur van het fonds is deze verantwoordelijkheid van het bestuur geborgd, en vastgelegd in diverse fondsdocumenten (statuten, ABTN, reglementen en charters). - Bij het uitvoeren van de regeling en bij de besluitvorming ziet het bestuur toe op een evenwichtige belangenafweging voor alle belanghebbenden. In het besluitvormingsproces is de evenwichtige belangenafweging geformaliseerd in de wijze van voorleggen en de vastlegging van de besluiten.
4. Het pensioenfonds verdiept zich in de voorkeuren van de bij het pensioenfonds betrokken belanghebbenden en betreft deze voorkeuren bij het bepalen van zijn strategische doelstellingen en beleidsuitgangspunten en gaat daarover met de belanghebbenden in gesprek. Het pensioenfonds rapporteert hierover jaarlijks in het bestuursverslag.	Ja	Het bestuur hecht veel belang aan contacten met de stakeholders. Dat leidt tot een diversiteit aan activiteiten: - Het bestuur heeft periodiek overleg met een afvaardiging van de aangesloten ondernemingen. - Elke twee jaar vindt er een deelnemerstevredenheidsonderzoek plaats. - Het fonds voert tenminste elke 5 jaar een risicopreferentieonderzoek uit, waarin de risicohouding van de pensioen- en aanspraakgerechtigden wordt gepeild. - Het fonds maakt gebruik van een communicatiepanel waarin het bestuur communicatievoorkeuren van de pensioen- en aanspraakgerechtigden verkent. - Periodiek wordt een uitvraag gedaan onder deelnemers en pensioengerechtigden naar hun voorkeuren op het vlak van verantwoord beleggen. - Het fonds bespreekt periodiek belangrijke ontwikkelingen af met belangenorganisatie die de belangen van de pensioen- en aanspraakgerechtigden vertegenwoordigen.
5. Het pensioenfonds heeft een beleid over de wijze waarop het deelnemers keuzebegeleiding biedt bij keuzes binnen de pensioenregeling. Het pensioenfonds evalueert periodiek de uitvoering en de effectiviteit van dit beleid en stuurt waar nodig bij.	Ja	Er is door PDN een stappenplan ontwikkeld om proactieve keuzebegeleiding in volle omvang in beleid en uitvoering bij het fonds in te bedden. In het kader van keuzebegeleiding richt de strategie zich op het activeren en faciliteren van de deelnemers waar keuzebegeleiding relevant is. Het beleid daarbij is dat het inzetten van communicatie bouwstenen aanreikt voor persoonlijke, verantwoorde en goed onderbouwde pensioenkeuzes. PDN beschouwt dit verwachtingsmanagement ook als een zorgambitie, en daarmee als een belangrijke doelstelling.
6. Het pensioenfonds heeft een visie op de kwaliteit van de uitvoering van de pensioenregeling en het daarbij behorende kostenniveau. Het pensioenfonds monitort	Ja	Er is sprake van goede afstemming tussen het bestuur en de pensioenuitvoeringsorganisatie. De voorwaarden waaronder het fonds de pensioenregeling uitvoert, is onder meer

Normen uit de Code	Naleving 2024	Nadere toelichting en motivering
de kwaliteit en kosten van uitvoering en evalueert deze jaarlijks.		vastgelegd in de dienstverleningsovereenkomsten (DVO) met bijbehorende SLA tussen PDN en de pensioenuitvoeringsorganisatie vastgelegd. Het fonds monitort periodiek de kwaliteit van de uitvoering (via een zogenoemde KPI-rapportage). Onderdeel van de DVO zijn tevens vaste tariefafspraken. Het fonds hanteert een strikt budgetteringsproces waarin het bestuur van jaar op jaar de kosten begroot. Het bestuur monitort de ontwikkeling van de kosten gedurende het jaar. Het huidige kostenniveau wordt door het bestuur als aanvaardbaar beschouwd. De voornoemde beleidsgebieden worden in het jaarverslag besproken.
7. Het pensioenfonds legt in zijn uitbestedingsbeleid vast wanneer en onder welke voorwaarden het pensioenfonds besluit tot uitbesteding van taken of werkzaamheden. Bij uitbesteding van taken of werkzaamheden neemt het pensioenfonds adequate maatregelen in de overeenkomst op voor als de dienstverlener of een door hem ingeschakelde derde onvoldoende presteert, de overeenkomst niet naleeft en/of schade veroorzaakt door handelen of nalaten.	Ja	In de verschillende contracten met derden zijn voorwaarden aan de dienstverlening en kwaliteit daarvan gesteld. Daarbij is vastgelegd wat de aansprakelijkheid van deze derden is en wanneer deze van toepassing is. Voorts zijn 'exit'-artikelen en opzeggingstermijnen benoemd. ▪ Bij onderuitbesteding van beleggingsmandaten door DPS heeft het bestuur een right of refusal. ▪ Via diverse rapportages wordt het bestuur periodiek geïnformeerd over de prestaties van de (externe) managers. ▪ Uitbestedingsovereenkomsten worden door het (dagelijks) bestuur aangegaan. In de uitbestedingsovereenkomsten is vastgelegd of onderuitbesteding is toegestaan. ▪ Periodiek worden uitbestedingen geëvalueerd
Goed besturen		
8. Het bestuur legt duidelijk vast op grond van welke overwegingen een besluit is genomen, wat de relatie is met de strategische doelstellingen en beleidsuitgangspunten en op welke wijze het bestuur de overige organen van het pensioenfonds betreft of heeft betrokken.	Ja	De overwegingen, waaronder het advies van de bestuurscommissies en/of de fondsorganen, de evenwichtige belangenafweging, de alternatieven en mogelijke gevolgen, kosten en risico's zijn opgenomen in de desbetreffende beslisdocumenten. Het besluitvormingsproces is vastgelegd in de verslagen van de bestuursvergaderingen.
9. Het bestuur weegt de aanbevelingen van het intern toezicht en de adviezen van overige organen zorgvuldig en motiveert afwijkingen.	Ja	In het jaarverslag geeft het bestuur een reactie op de aanbevelingen van de raad van toezicht. Daarnaast worden alle aanbevelingen uit het jaarwerk (inclusief die van de raad van toezicht) opgenomen in een overzicht waarvan de voortgang door het bestuur wordt gemonitord. De voortgang met betrekking tot de aanbevelingen en de hierop gebaseerde acties bespreekt het (dagelijks) bestuur met de raad van toezicht in de periodieke vergaderingen.
10. Het bestuur legt vast wanneer het bestuur het oordeel van de sleutelfunctiehouders in zijn besluiten betreft. Wanneer het bestuur het oordeel van de sleutelfunctiehouders in zijn besluiten betreft, legt het bestuur vast hoe	Ja	Oordelen van sleutelfunctiehouders alsmede de weging daarvan en eventuele communicatie en iteraties zijn integraal onderdeel van het besluitvormingsproces en worden zorgvuldig vastgelegd.

Normen uit de Code	Naleving 2024	Nadere toelichting en motivering
het bestuur dit oordeel heeft gewogen en betrokken in zijn besluiten.		
11. Het bestuur legt zijn beleid op strategische aandachtsgebieden schriftelijk vast en zorgt voor een gedocumenteerde beleids- en verantwoordingscyclus. Daarnaast toetst het bestuur periodiek de effectiviteit van zijn beleid en stuurt waar nodig bij.	Ja	De (strategische) doelstellingen en missie zijn in diverse fondsdOCUMENTEN, waaronder de ABTN, vastgelegd. Tenminste jaarlijks wordt door het bestuur bezien of de ABTN herzien dient te worden. In het jaarverslag wordt de doelstelling, missie en risico's van het pensioenfonds uiteengezet. Het bestuur legt uit in hoeverre het de gestelde doelen in het afgelopen jaar heeft bereikt.
12. Het bestuur zorgt voor een heldere en expliciete taak- en rolverdeling tussen bestuur en uitvoering. Daarbij betreft het bestuur de taak- en rolverdeling van bestuur, bestuurlijke commissies en sleutelfunctiehouders.	Ja	De specifieke verantwoordelijkheden, taken en bevoegdheden op de verschillende niveaus, dit wil zeggen van elk orgaan en commissie van het fonds en van de uitvoeringsorganisatie zijn vastgelegd in reglementen, charters en dienstverleningsovereenkomst (incl. SLA en KPI's). In de ABTN en het uitbestedingsbeleid zijn de uitgangspunten vastgelegd met betrekking tot uitbesteding, uitvoering van werkzaamheden en rapportage van de uitvoerder. Uitbesteding vindt plaats via formele dienstverlenings-overeenkomsten, mandaten en serviceafspraken.
13. Het bestuur is collectief verantwoordelijk voor zijn functioneren. De voorzitter is het eerste aanspreekpunt en is als eerste verantwoordelijk voor zorgvuldige besluitvorming en procedures waarin ruimte en aandacht is voor de inbreng en diverse perspectieven van alle leden van het bestuur.	Ja	Het bestuur evalueert jaarlijks het functioneren van het bestuur als geheel en van de individuele bestuursleden. Daarbij wordt uitdrukkelijk ook het functioneren van de voorzitter van het fonds betrokken. De voorzitter ziet toe op de volledigheid van de advies-en besluitvormings-procedure inclusief de vastlegging daarvan.
14. Elk bestuurslid heeft stemrecht.	Nee	De stemverhoudingen en de toekenning van stemrecht zijn vastgelegd in de statuten. Hierin is vastgelegd dat ieder bestuurslid met uitzondering van de onafhankelijk voorzitter stemrecht heeft. De stem van ieder bestuurslid weegt even zwaar in de besluitvorming van het fonds. Het fonds is van mening dat het ontbreken van stemrecht voor de voorzitter past bij de onafhankelijke positie van de voorzitter. Als de onafhankelijk voorzitter ook stemrecht heeft, doorbreekt de stem van de voorzitter de pariteit en dat is naar de mening van het fonds ongewenst. Een gewogen stemverhouding regeling is van toepassing bij afwezigheid (bij verhindering zonder volmacht en/of vacature) van bestuursleden. Bij verhindering is een volmachtregeling beschikbaar.
15. Het bestuur vervult zijn taken op een voor belanghebbenden transparante, open en toegankelijke wijze. Het bestuur rapporteert jaarlijks in zijn bestuursverslag in ieder geval over: • de missie, visie en strategie; • de naleving van deze code en de interne gedragscode;	Ja	In het jaarverslag legt het bestuur verantwoording af aan de belanghebbenden over het gevoerde beleid en de resultaten hiervan. Het jaarverslag wordt jaarlijks gepubliceerd op het openbare deel van de website. Het bestuur verstrekt aan de andere fondsorganen voldoende documentatie om hun taak adequaat uit te voeren. Van de bestuursvergaderingen wordt een verslag (inclusief

Normen uit de Code	Naleving 2024	Nadere toelichting en motivering
• de evaluatie van het functioneren van het bestuur; • de afhandeling van klachten en geschillen en de wijzigingen in regelingen of processen die daaruit voortvloeien.		evenwichtige belangenafweging) en besluitenlijst opgemaakt en gedeeld met de raad van toezicht en verantwoordingsorgaan. De toezichthouder ontvangt gedetailleerde fondsinformatie via maand-, kwartaal- en jaarstaten en andere (periodieke) uitvragen. In het jaarverslag wordt de doelstelling, missie en risico's van het pensioenfonds uiteengezet. Het bestuur legt uit in hoeverre het de gestelde doelen in het afgelopen jaar heeft bereikt. Het bestuur rapporteert in paragraaf 1.5 van het jaarverslag over de Code Pensioenfonds, over de evaluatie van het functioneren van het bestuur en het integriteitsbeleid inclusief gedragscode. Tevens wordt de checklist Code Pensioenfonds gedeeld met het verantwoordingsorgaan en de raad van toezicht en integraal beoordeeld door de externe accountant. De checklist Code Pensioenfonds is als bijlage opgenomen in het jaarverslag. Het fonds beschikt over een klachten- en geschillenprocedure welke toegankelijk is via de website van het fonds. In paragraaf 1.5 Klachten en geschillen van het jaarverslag wordt gerapporteerd dat een klachten en geschillenregeling van toepassing is en hoeveel klachten en geschillen in het afgelopen jaar in behandeling zijn genomen.
16. Het bestuur bevordert en borgt een cultuur waarin risicobewustzijn vanzelfsprekend is. Het bestuur zorg ervoor dat het integrale risicomanagement adequaat georganiseerd is en dat er een noodprocedure beschikbaar is om in spoedeisende situaties te kunnen handelen.	Ja	De SFH risicobeheer bewaakt en stimuleert vanuit zijn tweedelijns verantwoordelijkheid het risicobewustzijn in de eerste lijn. Met het ontwikkelen van een eigen visie op risicobeheer (Risk Vision) heeft het fonds zijn risicobeheer verder geprofessionaliseerd. Het vastgestelde risicomodel is opgebouwd uit principes ('risk beliefs'), een risicoraamwerk ('plan-do-check-act'), en een risicomanagement proces ('proces'). Binnen het proces nemen de RCA (Risk & Control Assessment), SIRA en de ERB (Eigenrisicobeoordeling) een centrale plek in. De RCA en SIRA worden eens per 3 jaar in zijn volledige vorm doorlopen en jaarlijks ge-updatet. De ERB wordt eenmaal per 3 jaar uitgevoerd of bij een majeure wijziging in het risicoprofiel van het fonds of de door het fonds uitgevoerde pensioenregelingen.
Effectief intern toezichthouden en controle uitvoeren		
17. Het intern toezicht legt een toezichtvisie ten grondslag aan zijn toezicht. Deze visie omvat ten minste de volgende elementen: • de doelstelling van het intern toezicht; • de rol, rolinvulling en de werkwijze van het intern toezicht; • de interactie tussen intern toezicht en bestuur;	Ja	De Toezichtvisie en de verschillende elementen zijn vastgelegd in de 'Toezichtvisie van de Raad van Toezicht 2022 - 2025'. Daarnaast ontwikkelt de RvT jaarlijks een toezichtplan waarin de RvT de aandachtspunten formuleert voor het toezicht in het desbetreffende kalenderjaar. In de toezichtvisie is ook de interactie met andere fondsorganen en stakeholders vastgelegd.

Normen uit de Code	Naleving 2024	Nadere toelichting en motivering
- de interactie tussen intern toezicht en de diverse sleutelfunctiehouders; - de interactie tussen intern toezicht en het verantwoordingsorgaan of belanghebbendenorgaan.		
18. Het intern toezicht legt vast hoe het intern toezicht het functioneren van het bestuur toetst, wat daarbij het normenkader is, wat het intern toezicht daarvoor nodig heeft, over welke onderwerpen het intern toezicht zich in een specifieke periode een oordeel wenst te vormen en waarover het in gesprek wil met bestuur en verantwoordingsorgaan of belanghebbendenorgaan.	Ja	De raad van Toezicht werkt per jaar met een toezichtplan waarin normen zijn vastgelegd en beoordeeld worden. De RvT ziet toe op een adequate risicobeheersing en evenwichtige belangenafweging door het bestuur en staat het bestuur met raad terzijde. Tevens heeft de RvT een aantal goedkeuringsrechten ten aanzien van besluiten van het bestuur. Een volledige omschrijving van de taken en bevoegdheden van de RvT is opgenomen in het reglement RvT van PDN.
19. Het intern toezicht is zich bewust van zijn verantwoordelijkheid als toezichthouder en gedraagt zich ernaar.	Ja	De taken en bevoegdheden van de raad van toezicht zijn vastgelegd in diverse fondsdocumenten waaronder de statuten en het Reglement raad van toezicht. De raad van toezicht bestaat uit onafhankelijke derden en rapporteert jaarlijks onafhankelijk aan het bestuur over de gedane bevindingen en monitort tussentijds de voortgang. De leden van de raad van toezicht hebben toegang tot de bestuurs- en commissiestukken en wonen als toehoorder bestuurs- en commissievergaderingen bij. Periodiek overlegt de raad van toezicht met het dagelijks bestuur.
20. Het intern toezicht stelt zich op als gesprekspartner van het bestuur.	Ja	Het bestuur (of het dagelijks bestuur namens het bestuur) en de raad van toezicht komen ten minste tweemaal per kalenderjaar in vergadering bijeen, en zoveel meer als dit nodig is. Dit is vastgelegd in de statuten en het Reglement Raad van Toezicht. In de huidige praktijk vergaderen de raad van toezicht en het (dagelijks) bestuur ongeveer vijfmaal per jaar. Daarnaast wonen leden van de raad van toezicht regelmatig bestuurs- en/of commissievergaderingen bij. De raad van toezicht staat het bestuur met raad ter zijde.
21. Het intern toezicht stelt zich onafhankelijk op ten opzichte van andere toezichthouders, overige fondsorganen en van welk ander belang dan ook en kan kritisch opereren.	Ja	Dit is een van de selectiecriteria bij de werving en selectie van leden van de raad van toezicht. De reglementen en profielen van de leden zijn hierop ingericht. Bij in functie treden ondertekenen de leden van raad van toezicht een gedragscode en jaarlijks ondertekenen zij een verklaring over het naleven van de gedragsregels. De bevindingen hiervan worden door de compliance officer gerapporteerd in het jaarverslag.
22. Het bestuur draagt de accountant en actuaris die controle uitvoert c.q. certificeert in beginsel geen andere werkzaamheden op dan controle c.q. certificering. Geeft het bestuur wel een andere opdracht, dan vraagt dit een zorgvuldige afweging en een afzonderlijke opdrachtformulering.	Ja	Het is de vaste regel dat het bestuur of DPS separate opdrachten verstrekt. Daarbij wordt, vanuit gedragscode voorgeschreven dat dit geen belangenverstrengeling mag opleveren. Indien er sprake is van andere werkzaamheden dan controle, wordt een afzonderlijke opdracht verstrekt. Voorbeeld is de invulling van de sleutelfunctiehouder actuariael, die bij de waarmerkend actuaris is belegd.
23. Het bestuur beoordeelt vierjaarlijks het functioneren van de accountant en de actuaris en stelt het intern toezicht en het verantwoordingsorgaan of het	Ja	De evaluatie van accountant en actuaris vindt jaarlijks plaats, waarbij de uitkomsten met betrokkenen worden besproken. Indien er bijzonderheden zijn worden de raad van toezicht

Normen uit de Code	Naleving 2024	Nadere toelichting en motivering
belanghebbendenorgaan van de uitkomst op de hoogte		en het verantwoordingsorgaan door of namens het bestuur hiervan op de hoogte gesteld. De accountant en waarmerkend actuaire worden jaarlijks door de raad van toezicht en het verantwoordingsorgaan uitgenodigd voor een gesprek.
Verantwoording en inspraak organiseren		
24. Het bestuur legt verantwoording af over het beleid dat het voert, de gerealiseerde uitkomsten van dit beleid en de beleidskeuzes die het voor de toekomst maakt. Het bestuur maakt daarbij inzichtelijk hoe het de verschillende belangen heeft afgewogen. Ook geeft het bestuur inzicht in de risico's van de belanghebbenden op korte en lange termijn.	Ja	• Het bestuur legt verantwoording af aan het verantwoordingsorgaan en in het bestuursverslag (als onderdeel van het jaarverslag). Het bestuur publiceert het jaarverslag op het openbare deel van de website van het pensioenfonds. • Een afvaardiging van het (dagelijks) bestuur vergadert periodiek met het verantwoordingsorgaan en bespreekt daar de beleidsafwegingen, relevante besluiten en voorgenomen besluiten waarover het verantwoordingsorgaan adviesrecht heeft. Het verantwoordingsorgaan ontvangt de agenda van de bestuursvergadering en een besluitenoverzicht inclusief de evenwichtige belangenafweging. • In het bestuursverslag worden deze aspecten behandeld. In het jaarverslag geeft het bestuur ook inzicht in de risico's van belanghebbenden op korte en lange termijn. Daarnaast wordt de impact van deze risico's beschreven en maatregelen die PDN heeft genomen om deze risico's te mitigeren. • In het PDN Duurzaamheidsverslag licht het bestuur het duurzaamheidsbeleid van het fonds toe en legt verantwoording af over de belangrijkste resultaten op het gebied van duurzaamheid.
25. Het bestuur gaat met het verantwoordingsorgaan of het belanghebbendenorgaan bij het afleggen van verantwoording in gesprek.	Ja	Het bestuur (of het dagelijks bestuur namens het bestuur) vergadert minimaal twee keer per jaar met het VO. Het voltallige bestuur vergadert rond de vaststelling van het jaarverslag met het VO. Huidige praktijk is dat een afvaardiging van het bestuur ca. 6 keer per jaar vergadert met het VO. Bestuursbesluiten worden hierbij besproken alsmede voornemens voor de toekomst. Het verantwoordingsorgaan geeft in het jaarverslag een oordeel over het handelen van het bestuur. Het oordeel van het verantwoordingsorgaan en de reactie van het bestuur hierop zijn opgenomen in het jaarverslag.
26. Het intern toezicht legt in het bestuursverslag, op basis van een vooraf door het intern toezicht vastgestelde toezichtvisie en een eerder geformuleerd normenkader, verantwoording af over de verrichte werkzaamheden, rapporteert de bevindingen en doet (zo nodig) aanbevelingen.	Ja	De raad van Toezicht werkt per jaar met een toezichtplan waarin normen zijn vastgelegd en beoordeeld worden. De RvT ziet toe op een adequate risicobeheersing en evenwichtige belangenafweging door het bestuur en staat het bestuur met raad terzijde. Tevens heeft de RvT een aantal goedkeuringsrechten ten aanzien van besluiten van het bestuur. Een volledige omschrijving van de taken en bevoegdheden van de RvT is opgenomen in het reglement RvT van PDN. De RvT rapporteert over haar werkzaamheden jaarlijks in het jaarverslag van het fonds.

Normen uit de Code	Naleving 2024	Nadere toelichting en motivering
27. Het intern toezicht is aanspreekbaar op de wijze waarop het toezicht houdt en is bereid in gesprek te gaan over de wijze waarop het toezicht is uitgevoerd en hoe daarover is gerapporteerd.	Ja	In het kader van het toezichtplan en de genoemde speerpunten en toezichtonderwerpen, voert de RvT gesprekken met, of is toevoorder in overleg bij één of enkele vergaderingen van: • Het bestuur • Het verantwoordingsorgaan • De bestuurscommissies • De compliance officer • De adviserend actuaire en sleutelfunctiehouder actuaireel • De accountant • Daarnaast nodigt de RvT vertrekkende bestuursleden uit voor een (exit)gesprek. De voorzitters van het bestuur en de Raad van Toezicht spreken elkaar waar nodig (telefonisch) na bestuursvergaderingen over de belangrijkste punten. Ten minste vier keer per jaar voert de RvT gesprekken met het dagelijks bestuur en de sleutelfunctiehouders Risicobeheer en Interne Audit. Daarnaast kan de RvT gesprekken voeren met afzonderlijke bestuurders.
28. Het verantwoordingsorgaan maakt het mogelijk dat het bestuur en het intern toezicht verantwoording kunnen afleggen en geeft een oordeel over het handelen van het bestuur. Daarnaast oefent het verantwoordingsorgaan de aan hem toegekende adviesrechten uit, tenzij het verantwoordingsorgaan daar gemotiveerd niet voor kiest. Het verantwoordingsorgaan houdt bij zijn taken rekening met alle belanghebbenden.	Ja	In het Reglement Verantwoordingsorgaan is opgenomen dat het Verantwoordingsorgaan de bevoegdheid heeft om na afloop van ieder boekjaar een oordeel te geven over het handelen van het bestuur aan de hand van het (ontwerp) bestuursverslag, de (ontwerp) jaarrekening en andere informatie, waaronder de bevindingen van het intern toezicht, over het door het bestuur uitgevoerde beleid en over de beleidsvoornemens voor de toekomst. Tevens is in het Reglement opgenomen dat Het Verantwoordingsorgaan het recht heeft advies uit te brengen over de onderwerpen zoals wettelijk bepaald. In aanvulling hierop adviseert het verantwoordingsorgaan het bestuur naar aanleiding van de melding van disfunctioneren van het bestuur door de Raad van Toezicht. Het verantwoordingsorgaan kan afzien van het adviesrecht, als het verantwoordingsorgaan daar gemotiveerd voor kiest.
29. Het verantwoordingsorgaan bewaakt of het bestuur de verschillende belangen evenwichtig afweegt.	Ja	Voor het oordeel weegt mee of het bestuur heeft voldaan aan een evenwichtige afweging van belangen.
30. Het belanghebbendenorgaan maakt het mogelijk dat het bestuur en het intern toezicht verantwoording kunnen afleggen en geeft een oordeel over het handelen van het bestuur. Daarnaast oefent het belanghebbendenorgaan de aan hem toegekende adviesrechten uit, tenzij het belanghebbendenorgaan daar gemotiveerd niet voor kiest. Ook oefent het belanghebbendenorgaan de aan hem toegekende goedkeuringsrechten uit. Het belanghebbendenorgaan houdt bij zijn taken rekening met alle belanghebbenden	Ja	Niet van toepassing. Het fonds heeft geen Belanghebbendenorgaan.

Normen uit de Code	Naleving 2024	Nadere toelichting en motivering
31. Het belanghebbendenorgaan bewaakt of het bestuur de verschillende belangen evenwichtig afweegt	Ja	Niet van toepassing. Het fonds heeft geen Belanghebbendenorgaan.
32. Het bestuur organiseert en stimuleert zijn dialoog met belanghebbenden op een manier die past bij het pensioenfonds en zijn (diverse groepen van) belanghebbenden).	Ja	Het bestuur hecht veel belang aan contacten met de stakeholders. Dat leidt tot een diversiteit aan activiteiten: • Het bestuur heeft periodiek overleg met een afvaardiging van de aangesloten ondernemingen. • Elke twee jaar vindt er een deelnemerstevredenheidsonderzoek plaats. • Het fonds voert tenminste elke 5 jaar een risicopreferentieonderzoek uit, waarin de risicohouding van de pensioen- en aanspraakgerechtigden wordt gepeild. • Het fonds maakt gebruik van een communicatiepanel waarin het bestuur communicatievoorkeuren van de pensioen- en aanspraakgerechtigden verkent. • Periodiek wordt een uitvraag gedaan onder deelnemers en pensioengerechtigden naar hun voorkeuren op het vlak van verantwoord beleggen. • Het fonds bespreekt periodiek belangrijke ontwikkelingen af met belangenorganisatie die de belangen van de pensioen- en aanspraakgerechtigden vertegenwoordigen.
Effectief functioneren van fondsorganen		
33. De samenstelling van fondsorganen is wat betreft geschiktheid, complementariteit, diversiteit en inclusie, afspiegeling van belanghebbenden en continuïteit, vastgelegd in beleid.	Ja	• De fondsorganen wegen de benoemde aandachtspunten uitdrukkelijk bij de aanstellingsprocedure (minimaal geschiktheidsniveau) en nemen deze mee in de jaarlijkse evaluaties. In het Beleidsplan Geschiktheid heeft het bestuur een ambitieniveau geformuleerd voor de geschiktheid van zijn bestuursleden. Er wordt onderscheid gemaakt tussen het gewenste geschiktheidsniveau bij aantreden en het op termijn gewenste niveau. Hierin zijn ook functieprofielen opgenomen van de verschillende functies in de organen. • Het bestuur onderkent het belang van diversiteit en streeft dit na binnen de samenstelling van de verschillende fondsorganen. In het Beleidsplan Geschiktheid heeft het bestuur een diversiteitsdoelstelling en stappenplan diversiteit opgenomen. De voordragende partijen (werkgever en centrale ondernemingsraad) worden actief gevraagd rekening te houden met diversiteit bij de voordracht. • Met oog op continuïteit en succession planning hanteert het fonds de mogelijkheid van aspirant lidmaatschap van de fondsorganen. Tevens toevoeging van de aspirant-bestuursleden in commissievergaderingen.
34. Het pensioenfonds heeft een schriftelijk beleid vastgesteld om de diversiteit en inclusie in zijn fondsorganen te vergroten of in stand te houden. Dit beleid stelt passende doelen op ten aanzien van de	Ja	In het Beleidsplan geschiktheid is vastgelegd dat het bestuur diversiteit in het bestuur en de andere fondsorganen van Pensioenfonds PDN belangrijk vindt, in termen van kennis en competenties enerzijds en leeftijd en geslacht anderzijds. Bij de

Normen uit de Code	Naleving 2024	Nadere toelichting en motivering
mate van diversiteit op alle voor het pensioenfonds relevante maatschappelijke aspecten, waaronder tenminste geslacht of genderidentiteit, leeftijd en sociaal-culturele achtergrond. Op basis van dit beleid heeft het pensioenfonds een planmatige aanpak gericht op het bereiken van deze doelen. Het bestuur herijkt dit beleid periodiek en rapporteert jaarlijks in het bestuursverslag over de resultaten van dit beleid.		samenstelling wordt ernaar gestreefd dat het bestuur zoveel mogelijk een afspiegeling vormt van het deelnemersbestand, waarbij de bestuursleden ook complementair zijn en kennis, competenties en invalshoeken inbrengen die elkaar aanvullen. Hierbij wordt ernaar gestreefd dat in het bestuur ten minste één vrouw en ten minste één lid jonger dan 40 jaar en één lid ouder dan 40 jaar plaatsnemen. Bij de vervulling van een vacature wordt aan deze aspecten verhoogde aandacht besteed. In geval van gelijke geschiktheid genieten kandidaten die zorgen voor (meer) diversiteit in het bestuur de voorkeur. In 2024 waren er twee vrouwelijke bestuursleden in het bestuur dat uit in eerste instantie acht en later negen bestuursleden bestaat. In 2023 is één bestuurslid benoemd dat jonger is dan 40 jaar. In 2024 is de samenstelling van de RvT niet gewijzigd en bestaat uit 3 leden, van wie één vrouwelijk RvT-lid en één RvT-lid van 40 jaar. Het VO kent twee vrouwelijke leden en geen leden onder de 40 jaar. Het Beleidsplan Geschiktheid wordt periodiek geëvalueerd.
35. Ten aanzien van leeftijdsdiversiteit geldt als minimum dat er tenminste één persoon zitting heeft in het bestuur en het verantwoordingsorgaan of het belanghebbendenorgaan die jonger is dan 40 jaar. Ten aanzien van genderdiversiteit geldt als minimum dat er in de genoemde organen variatie is in geslacht of genderidentiteit.	Nee	Bij de samenstelling van het bestuur en het verantwoordingsorgaan wordt gestreefd om rekening te houden met diversiteit in termen van kennis en competenties enerzijds en leeftijd en geslacht anderzijds. In het bestuur hebben twee vrouwen zitting. In het verantwoordingsorgaan hebben twee vrouwen zitting. In het verantwoordingsorgaan heeft geen persoon zitting met een leeftijd onder de 40 jaar. Binnen het bestuur heeft sinds 1 augustus 2023 één lid zitting met een leeftijd onder de 40 jaar. Met ingang van 1 januari 2022 heeft één lid onder de 40 jaar zitting in de raad van toezicht. Het fonds heeft de afwijking van de norm toegelicht in het jaarverslag.
36. Het bestuur, het intern toezicht, het verantwoordingsorgaan en het belanghebbendenorgaan houden rekening met het diversiteits- en inclusiebeleid bij het opstellen van de eisen waaraan nieuwe leden van het orgaan dienen te voldoen.	Ja	Benoeming van bestuursleden, leden van de raad van toezicht en leden van het verantwoordingsorgaan gebeurt op basis van een profielschets. In de profielschets wordt rekening gehouden met het diversiteitsbeleid van het fonds. Bij het ontstaan van een vacature wordt de profielschets indien en voor zover noodzakelijk aangevuld met specifieke functie-eisen (kennis, ervaring, professioneel gedrag en diversiteit) waaraan op dat moment behoefte is. Het bestuur en het verantwoordingsorgaan toetsen de kandidaten aan het functieprofiel inclusief de daarin opgenomen diversiteits- en inclusiedoelstellingen.
37. De eerste zittingstermijn van een lid van het bestuur, de raad van toezicht, het belanghebbendenorgaan of verantwoordingsorgaan is maximaal vier jaar. Deze leden kunnen voor een tweede termijn van maximaal vier jaar worden benoemd. Een bestuurslid en een lid van het belanghebbendenorgaan of verantwoordingsorgaan kunnen als daarvoor	Ja	In de statuten is vastgelegd dat de maximale zittingstermijn acht jaar bedraagt. Wanneer daarvoor aanleiding bestaat kan het bestuur (en bij het verantwoordingsorgaan op verzoek van het verantwoordingsorgaan) onderbouwd afwijken van de maximale zittingsperiode van acht jaar en een lid benoemen voor een derde termijn van maximaal vier jaar. Indien het bestuur voornemens is af te wijken van de maximale zittingsperiode

Normen uit de Code	Naleving 2024	Nadere toelichting en motivering
aanleiding bestaat voor een derde termijn van maximaal vier jaar worden benoemd. In dat geval onderbouwt het bestuur de aanleiding voor een derde benoeming en deelt het bestuur dit met de overige organen. Leden van een visitatiecommissie zijn maximaal acht jaar betrokken bij hetzelfde pensioenfonds.		onderbouwt het bestuur waarom het bestuur een bestuurslid of VO-lid voor een derde zittingstermijn benoemt en deelt deze onderbouwing met de raad van toezicht en het verantwoordingsorgaan.
38. Benoeming en ontslag van de leden van de organen van het pensioenfonds zijn geregeld in de statuten van het pensioenfonds waarbij - behoudens in het geval van beroepspensioenfonds - de procedure voor benoeming en ontslag als beschreven in bijlage 2 wordt gevolgd. Schorsing van de leden van het bestuur, het belanghebbendenorgaan, het verantwoordingsorgaan en het intern toezicht wordt geregeld in de statuten of reglementen van het pensioenfonds.	Ja,	De procedures omtrent benoeming, ontslag en schorsing zijn vastgelegd in de statuten, het Bestuursreglement, het Reglement Verantwoordingsorgaan en het Reglement Raad van toezicht. Deze procedures zijn in lijn met de Code Pensioenfonds. In de benoemingsprocedure van het verantwoordingsorgaan is voorzien in een bindende voordracht van het verantwoordingsorgaan. In de statuten (en reglementen) van het fonds is een schorsingsprocedure voor de leden van de verschillende fondsorganen opgenomen.
39. Het pensioenfonds voert een beheerst en duurzaam beloningsbeleid voor de beloning van de leden van de organen van het pensioenfonds, aan commissies verbonden adviseurs en medebeleidsbepalers. Dit beleid is in overeenstemming met de doelstellingen van het pensioenfonds. Ook is het beleid passend gelet op de bedrijfstak, onderneming of beroepsgroep waarvoor het pensioenfonds de pensioenregeling uitvoert.	Ja	Het fonds beschikt als onderdeel van de beheersing van de integere bedrijfsvoering over een beloningsbeleid. Het beloningsbeleid beschrijft de wijze waarop het fonds invulling geeft aan zijn verantwoordelijkheid met betrekking tot het voeren van een beheerst en duurzaam beloningsbeleid met inachtneming van de wettelijke voorschriften (Pensioenwet, Besluit uitvoering Pensioenwet, de Code Pensioenfonds en de Verordening (EU) 2019/2088). Het beloningsbeleid is van toepassing op leden van fondsorganen, de externe adviseurs die voor een langere tijd aan een van de fondsorganen zijn verbonden en op uitbestedingsrelaties. Het beloningsbeleid wordt via een samenvatting op hoofdlijnen openbaar gemaakt op de website van het fonds. Daarnaast worden de beloningen gepubliceerd in het jaarverslag.
40. De beloningen staan in redelijke verhouding tot verantwoordelijkheid, functie-eisen en tijdsbeslag.	Ja	De hoogte van de vastgestelde beloning is conform de zwaarte van de functie en is niet afhankelijk van de realisatie van vooraf gedefinieerde doelen).
41. Het bestuur is terughoudend als het gaat om prestatie gerelateerde beloningen. Prestatie gerelateerde beloningen zijn niet hoger dan 20 procent van de vaste beloning en zijn niet gerelateerd aan de financiële resultaten van het pensioenfonds.	Ja	Het bestuur en leden van fondsorganen kennen geen prestatiegerichte beloningen.
42. Het bestuur verstrekt bij tussentijds ontslag van een bestuurslid zonder arbeidsovereenkomst of van een lid van het intern toezicht geen transitie- of ontslagvergoeding. Bij ontslag van een andere medebeleidsbepaler moet een eventuele transitie- of ontslagvergoeding passend zijn gelet op de functie en de ontslagreden.	Ja	Bestuurders en andere leden van fondsorganen hebben geen arbeidsovereenkomst met het fonds en ontvangen geen ontslagvergoeding. Bij ontslag van een (andere) medebeleidsbepaler moet een eventuele transitie- of ontslagvergoeding passend zijn gelet op de functie en de ontslagreden.
43. Het bestuur spreekt zich uit over de gewenste cultuur en gedraagt zich daarnaar. Aspecten in de cultuur waar het bestuur zich rekenschap van geeft, zijn	Ja	Door het uitvoeren van de SIRA (Systematische Integriteitsrisicoanalyse) geeft het bestuur aandacht aan de organisatiecultuur.

Normen uit de Code	Naleving 2024	Nadere toelichting en motivering
onder meer het openstaan voor kritiek, het leren van fouten en de mate van inclusie in besluitvorming en functioneren.		▪ Het bestuur heeft een gedragscode opgesteld die de gewenste cultuur van het fonds weerspiegelt. De gedragscode bevat regels en richtlijnen ter voorkoming van verstrengeling van belangen van het fonds en de privébelangen van de verbonden personen van het fonds. Periodiek vindt overleg plaats met het verantwoordingsorgaan en de raad van toezicht. In het jaarverslag brengen het verantwoordingsorgaan en de raad van toezicht verslag uit over het functioneren van het bestuur inclusief (beleids)aanbevelingen. Door middel van zelfevaluaties (en periodiek samen met een externe partij) worden verbetermogelijkheden zichtbaar gemaakt en worden verbeteringen gemonitord. Bij toerbeurt monitoren bestuursleden de board room dynamics regels tijdens de bestuursvergadering en rapporteren hierover.
44. Tegenstrijdige belangen, reputatierisico's en nevenfuncties worden gemeld. De leden van het bestuur, het verantwoordingsorgaan en belanghebbendenorgaan, het intern toezicht en andere medebeleidsbepalers vermijden elke vorm en elke schijn van persoonlijke bevoordeling of belangenverstrengeling. Zij laten zich op hun functioneren toetsen.	Ja	In de gedragscode is opgenomen dat alle nevenfuncties (ongeacht of deze bezoldigd zijn) worden gemeld aan de compliance officer. Daarnaast vraagt de compliance officer jaarlijks via een vragenformulier proactief aan de (mede)beleidsbepalers, VO-leden en externe beleggingsadviseurs voor ondertekening van de gedragscode of nevenfuncties volledig zijn gemeld. Bij (her)benoeming van bestuursleden en leden van de raad van toezicht doet de compliance officer een uitvraag naar de nevenfuncties in verband met het bepalen van de VTE-score en de voor de functie beschikbare tijd. Het fonds heeft een integriteitsbeleid: • Bestuursleden geven bij aanvang van een bestuursvergadering aan of er sprake is van tegenstrijdige belangen. In dat geval nemen zij niet deel aan de beraadslaging en besluitvorming van het betreffende onderwerp. Naar aanleiding van de WBTR heeft formalisering van deze afspraak (voor bestuur en RvT) plaatsgevonden in de statuten van het fonds. • Verbonden personen moeten op grond van de gedragscode (potentieel) tegenstrijdige belangen melden. In de jaarlijkse verklaring tot naleving van de gedragscode wordt expliciet aan (mede)beleidsbepalers de vraag voorgelegd of gedurende het jaar sprake is geweest van belangenverstrengeling. • Periodiek wordt het eigen functioneren van het bestuur en de leden van fondsorganen geëvalueerd. • Bij infunctietreding ondertekenen het bestuur en alle leden van de fondsorganen de gedragscode van het fonds en jaarlijks ondertekenen de leden van de fondsorganen een verklaring over het naleven van de

Normen uit de Code	Naleving 2024	Nadere toelichting en motivering
		gedragsregels. De compliance officer rapportage is opgenomen in het jaarverslag. In de statuten is een tegenstrijdig belangenregeling opgenomen waarin is geregeld dat bestuursleden en leden van de raad van toezicht bij het optreden van een (mogelijk) tegenstrijdig belang niet deelnemen aan de beraadslaging en besluitvorming hierover.
45. Het bestuur zorgt dat onregelmatigheden kunnen worden gemeld en dat betrokkenen weten hoe en bij wie	Ja	Fonds en pensioenuitvoeringsorganisatie beschikken over een incidentenregeling. Daarnaast is een compliance officer aangesteld als vraagbaak voor integriteit gerichte vragen. De rapportage van de compliance officer is opgenomen in het jaarverslag.
46. De leden van het bestuur, het verantwoordingsorgaan of het belanghebbendenorgaan, het intern toezicht en andere medebeleidsbepalers ondertekenen de interne gedragscode van het pensioenfonds en een jaarlijkse nalevingsverklaring en gedragen zich daarnaar.	Ja	Iedere verbonden persoon van het fonds (waaronder begrepen alle bestuursleden en alle leden van de fondsorganen), ondertekent bij aanvang van zijn functie bij het fonds de gedragscode, waarmee hij zich verbindt alle voor hem relevante regels uit deze gedragscode strikt na te leven. Aan het eind van ieder kalenderjaar of bij het niet langer verbonden zijn aan het fonds, ondertekent iedere verbonden persoon een verklaring over de juiste naleving van de geldende bepalingen in de gedragscode over het afgelopen (deel van het) jaar.
47. De voorzitter is samen met het bestuur verantwoordelijk om een open cultuur te bevorderen waarin sprake is van een lerende omgeving waarin ruimte en aandacht is voor de inbreng en diverse perspectieven van alle leden van het bestuur	Ja	De voorzitter nodigt bestuursleden actief uit om te participeren in bestuursdiscussies en hun visie op zaken te delen. Daarnaast evalueert het bestuur jaarlijks zijn functioneren al dan niet onder begeleiding van een derde.
48. Het bestuur waarborgt dat de leden van de organen van het pensioenfonds en medebeleidsbepalers onafhankelijk en kritisch kunnen opereren. De organen hebben daarnaast een eigen verantwoordelijkheid om het mogelijk te maken dat hun leden onafhankelijk en kritisch kunnen functioneren.	Ja	De hiertoe benodigde competenties zijn opgenomen in het functieprofiel en vormen daarmee één van de selectiecriteria. Bestuursleden van het fonds zitten zonder last in het bestuur en maken geen onderdeel uit van de raad van toezicht of het verantwoordingsorgaan (zie paragraaf Personalialia in het jaarverslag). In de jaarlijkse zelfevaluatie toetst het bestuur of de onafhankelijkheid en het kritisch opereren ook in de praktijk voldoende plaatsvindt. Hierbij betreft het bestuur een keer in de drie jaar een derde partij. Alle bestuursleden tekenen jaarlijks een gedragscode waarin de voornoemde punten zijn geadresseerd. Indien een bestuurslid zich op welke manier ook onder druk voelt staan dient hij dat te melden bij de compliance officer. Bij aanvang van de vergaderingen van het bestuur wordt door de voorzitter gevraagd aan te geven of er tegenstrijdige belangen zijn. In de statuten van het fonds is een “tegenstrijdigbelangenregeling” opgenomen.
49. Het eigen functioneren is voor het bestuur, het intern toezicht, het	Ja	De evaluatie vindt jaarlijks plaats door bestuur, bestuurscommissies, verantwoordingsorgaan en

Normen uit de Code	Naleving 2024	Nadere toelichting en motivering
belanghebbendenorgaan en het verantwoordingsorgaan een continu aandachtspunt. Deze organen evalueren in elk geval jaarlijks het eigen functioneren van het orgaan als geheel en van de individuele leden. Hierbij betrekken zij minstens één keer in de drie jaar een onafhankelijke derde partij. De organen besteden daarbij in elk geval periodiek aandacht aan bestuursmodel, integriteit, geschiktheid, continuïteit, diversiteit en inclusie, de wijze van opereren en de mate waarin de individuele leden zich voldoende onafhankelijk en kritisch kunnen opstellen.		raad van toezicht. In 2024 heeft een (zelf)evaluatie plaatsgevonden van alle fondsorganen. Door middel van zelfevaluaties (en periodiek samen met een externe partij) worden verbetermogelijkheden zichtbaar gemaakt en worden verbeteringen gemonitord.

De blauw gekleurde normen worden verplicht opgenomen in het jaarverslag. De overige normen zijn ter informatie toegevoegd.

D SFDR Wetgeving - Annex 4

Template periodieke informatieverschaffing voor de financiële producten, bedoeld in artikel 8, leden 1, 2 en 2 bis, van Verordening (EU) 2019/2088 en artikel 6, lid 1, van Verordening (EU) 2020/852

Productnaam: Stichting Pensioenfonds PDN
Identificatiecode juridische entiteiten (LEI): IW6U7MSNP42O5K5M6380

Ecologische en/of sociale kenmerken (E/S-kenmerken)

Heeft dit financieel product een duurzame beleggingsdoelstelling?

Ja Dit product heeft de volgende duurzame beleggingen met een ecologische doelstelling gedaan: ____% in economische activiteiten die volgens de EU-taxonomie als ecologisch duurzaam gelden in economische activiteiten die volgens EU-taxonomie niet als ecologisch duurzaam gelden Dit product heeft de volgende duurzame beleggingen met een sociale doelstelling gedaan: ____%	Nee Dit product promootte ecologische/sociale (E/S) kenmerken. Hoewel duurzaam beleggen niet het doel ervan was, had het een minimum van ____% duurzame beleggingen met een ecologische doelstelling in economische activiteiten die volgens de EU-taxonomie als ecologisch duurzaam gelden met een ecologische doelstelling in economische activiteiten die volgens de EU-taxonomie niet als ecologisch duurzaam gelden met een sociale doelstelling Dit product promootte E/S-kenmerken, maar heeft niet duurzaam belegd.
---	--

De EU-taxonomie is een classificatiesysteem dat is vastgelegd in Verordening (EU) 2020/852. Het gaat om een lijst van ecologisch duurzame economische activiteiten. Die verordening bevat geen lijst van sociaal duurzame economische activiteiten. Duurzame beleggingen met een ecologische doelstelling kunnen wel of niet op de taxonomie zijn afgestemd.

In hoeverre is voldaan aan de ecologische en/of sociale kenmerken die dit financiële product promoot?

Stichting Pensioenfonds PDN heeft de volgende ecologische en sociale kenmerken gepromoot:

1. Het realiseren van een positief effect op zijn omgeving:

Pensioenfonds PDN heeft op basis van de ontwikkelingsdoelen van de Verenigde Naties (de United Nations Sustainable Development Goals, kortweg de SDG's) vier SDG's als speerpunten gehanteerd:

- Goede gezondheid en welzijn (SDG 3)
- Betaalbare duurzame energie (SDG 7)
- Verantwoorde consumptie en productie (SDG 12)
- Actie tegen klimaatverandering (SDG 13)

Pensioenfonds PDN heeft ernaar gestreefd om minimaal 2,5% meer dan de benchmark te beleggen in impact bonds. Deze doelstelling betreft de beleggingscategorieën staats- en bedrijfsobligaties tezamen en is behaald in het afgelopen jaar.

Met betrekking tot de illiquide beleggingen is in 2024 een KPI vastgesteld dat er een minimale allocatie van EUR 150 miljoen is aan impact beleggingen. Dit zijn voornamelijk beleggingen binnen infrastructuur en niet-beursgenoteerd vastgoed, waarbij duidelijke duurzame doelen nagestreefd worden. Deze doelstelling is behaald in het afgelopen jaar.

De prestaties van Pensioenfonds PDN ten aanzien van dit kenmerk zijn gemeten aan de hand van duurzaamheidsindicatoren 1 en 2. De resultaten zijn opgenomen in de tabel als antwoord op de volgende vraag (*“Hoe hebben de duurzaamheidsindicatoren gepresteerd?”*).

Daarnaast is engagement gevoerd waarbij de dialoog is aangegaan met het bestuur van bedrijven waarin wordt belegd. Met behulp van engagement zijn afspraken gemaakt met bedrijven over plannen, doelen of ambities ten aanzien van onder andere het thema klimaat. Columbia Threadneedle Investments (CTI) heeft namens Pensioenfonds PDN engagement gevoerd met bedrijven in de aandelen- en bedrijfsobligatieportefeuilles. Met het engagementprogramma is in het bijzonder een positief effect op SDG 3, 7, 12 en 13 nagestreefd.

Pensioenfonds PDN streeft ernaar dat minimaal 50% van het totaal aantal bedrijven waarmee engagement trajecten lopen in een jaar een milestone hebben bereikt en minimaal 25% van het totaal aantal engagements een focus hebben op SDG 3, 7, 12 en 13. 27% van het totaal aantal bedrijven waarmee engagement trajecten lopen, heeft in 2024 een milestone bereikt en 50% van het totaal aantal engagements heeft betrekking gehad op de geselecteerde SDG's.

Daarnaast verbindt Pensioenfonds PDN gevolgen aan het niet voldoende vorderen van engagementtrajecten bij bedrijven uit de portefeuille. Bedrijven waarmee een engagementtraject op het gebied van focus SDG 3, 7, 12 of 13 loopt en waarbij drie jaren achtereenvolgend een 'poor'-beoordeling is gegeven door CTI op basis van responsiveness en daarnaast een score van 'not aligned' heeft op de focus thema's kunnen worden uitgesloten. Een uitzondering op uitsluiting is indien er sprake is van bijzondere omstandigheden die voortgang van belegging in het bedrijf rechtvaardigen.

Dit beleid is medio 2022 ingegaan en is van toepassing op een periode van drie aansluitende jaren vanaf 2022. Daarom kan het resultaat pas in 2025 gemeten worden.

De prestaties van Pensioenfonds PDN ten aanzien van deze kenmerken is gemeten aan de hand van duurzaamheidsindicatoren 3 en 4. De resultaten zijn opgenomen in de volgende vraag (*“Hoe hebben de duurzaamheidsindicatoren gepresteerd?”*).

Bij beursgenoteerde bedrijven is de uitoefening van stemrecht een manier om, in combinatie met engagement, het belang van belangrijke thema's zoals klimaatactie onder de aandacht te brengen.

Pensioenfonds PDN heeft op de aandeelhoudersvergaderingen van de beursgenoteerde bedrijven waarin het fonds belegt gestemd conform zijn Corporate Governance en stembeleid.

De prestaties van Pensioenfonds PDN ten aanzien van dit kenmerk zijn gemeten aan de hand van duurzaamheidsindicator 5. De resultaten zijn opgenomen in de volgende vraag (*“Hoe hebben de duurzaamheidsindicatoren gepresteerd?”*).

2. Het benutten van ESG-factoren in het beheer en voor de beoordeling van beleggingen.

Pensioenfonds PDN benutte waar mogelijk ESG-factoren in het beheer en voor de beoordeling van beleggingen. De manier waarop maatschappelijke thema's in de vorm van ESG een plek krijgen in de beleggingsbeslissingen verschilt per beleggingscategorie en mandaat.

3. Mitigatie van klimaatverandering en CO₂-reductie:

Pensioenfonds PDN heeft zich met verschillende instrumenten uit het duurzaamheidsbeleid ingezet om met zijn beleggingsportefeuille zo weinig mogelijk negatieve impact op het thema klimaat te realiseren en zoveel mogelijk positieve. Met behulp van de instrumenten ESG-integratie, impact investing, engagement, stemmen en uitsluiting heeft Pensioenfonds PDN zich ingezet om positief bij te dragen aan het thema klimaat.

Dit heeft PDN onder andere gedaan met het streven naar een CO₂-reductie per 2030 van 55% ten opzichte van de benchmark en carbon data per 2016 (indien de 2016 CO₂-data niet beschikbaar was is 2020 CO₂-data gebruikt) voor de beleggingscategorieën aandelen, investment grade credits en high yield US, en een reductie naar net zero (100%) per 2050. Voor de beleggingscategorie beursgenoteerd vastgoed streeft Pensioenfonds PDN naar een CO₂-reductie per 2030 van 40% ten opzichte van de benchmark en carbon data per 2020, en een reductie naar net zero (100%) per 2050.

De prestaties van Pensioenfonds PDN ten aanzien van dit kenmerk zijn gemeten aan de hand van duurzaamheidsindicator 6. De resultaten zijn opgenomen in de volgende vraag (*“Hoe hebben de duurzaamheidsindicatoren gepresteerd?”*).

4. Uitsluiten op basis van de 10 principes van de Verenigde Naties (VN) Global Compact:

Pensioenfonds PDN heeft belegd op een dusdanige wijze dat zijn beleggingen een afspiegeling zijn van de eigen normen en waarden. Pensioenfonds PDN heeft daarom bedrijven en landen uitgesloten op basis van risico's op negatieve impact en conflict met zijn eigen normen en waarden.

Het uitsluitingenbeleid van Pensioenfonds PDN met betrekking tot ondernemingen is van toepassing op de gesegregeerde mandaten van Pensioenfonds PDN binnen de beleggingscategorieën aandelen, beursgenoteerd vastgoed en bedrijfsobligaties.

Pensioenfonds PDN heeft de volgende bedrijven uitgesloten:

- Bedrijven die gedrag vertonen dat onverenigbaar is met de 10 principes van het Verenigde Naties (VN) Global Compact.

De prestaties van PDN ten aanzien van dit kenmerk zijn gemeten aan de hand van duurzaamheidsindicator 7. De resultaten zijn opgenomen in de volgende vraag (*“Hoe hebben de duurzaamheidsindicatoren gepresteerd?”*).

5. Uitsluiting van maatschappelijk controversiële activiteiten:

Pensioenfonds PDN wil niet betrokken zijn bij de financiering van landen of bedrijven die ongepaste activiteiten ontplooiën. Het uitsluitingenbeleid van Pensioenfonds PDN met betrekking tot deze maatschappelijke controversiële activiteiten is van toepassing op de gesegregeerde mandaten van

Pensioenfonds PDN binnen de beleggingscategorieën aandelen, beursgenoteerd vastgoed, bedrijfsobligaties en staatsobligaties. Pensioenfonds PDN heeft de volgende bedrijven uitgesloten:

- Tabaksproducenten;
- Bedrijven die 5% of meer van hun omzet halen uit kolen- of teerzandwinning;
- Bedrijven die betrokken zijn bij de productie van controversiële wapens zoals clustermunitie, landmijnen, chemische of biologische wapens, verarmd uraniummunitie, witte fosfor munitie en nucleaire wapens;
- Leveranciers van een product dat van vitaal belang is voor de productie van de hiervoor genoemde controversiële wapens ('key-suppliers').

Duurzaamheids-indicatoren

meten hoe de ecologische of sociale kenmerken die het financiële product promoot, worden verwezenlijkt.

Voor het landenbeleid wordt een insluitingenbeleid toegepast gebaseerd op minimumeisen op de themagebieden corruptie, arbeids- en mensenrechten. Daarnaast worden landen uitgesloten die zich niet houden aan internationale verdragen of waarop een sanctie van de VN, EU of Nederland rust.

De prestaties van Pensioenfonds PDN ten aanzien van dit kenmerk zijn gemeten aan de hand van duurzaamheidsindicatoren 7 en 8. De resultaten zijn opgenomen in de volgende vraag ("Hoe hebben de duurzaamheidsindicatoren gepresteerd?").

● Hoe hebben de duurzaamheidsindicatoren gepresteerd?

Indicator	2023	2024
1. Percentage van beleggingen in impactbonds voor de beleggingscategorieën staats- en bedrijfsobligaties.	- Benchmark: 6,1% - Target (BM + 2,5%): 8,6% - Portefeuille: 16,0% Per ultimo 2023	- Benchmark: 7,4% - Target (BM + 2,5%): 9,9% - Portefeuille: 12,6% Per ultimo 2024
2. Het aantal beleggingen in de gehele portefeuille dat een bijdrage levert aan het realiseren van één van de 17 Sustainable Development Goals.	- Target: EUR 0 miljoen - Portefeuille EUR 311 miljoen per ultimo 2023	- Target: EUR 150 miljoen - Portefeuille EUR 263 miljoen per ultimo 2024
3. Aantal met engagements bereikte milestones zoals door CTI geformuleerd in een jaar als percentage van het totaal aantal bedrijven waarmee engagement heeft plaatsgevonden in dat jaar.	- Aantal engagements: 381 - Behaalde milestones: 102 - Percentage behaalde milestones: 27% Per ultimo 2023 Veel engagement trajecten lopen over meerdere kalenderjaren waardoor het behalen van milestones een timing-effect kent en het voor kan komen dat het percentage behaalde milestones aanzienlijk hoger of lager uitkomt.	- Aantal engagements: 233 - Behaalde milestones: 63 - Percentage behaalde milestones: 27% Per ultimo 2024 Veel engagement trajecten lopen over meerdere kalenderjaren waardoor het behalen van milestones een timing-effect kent en het voor kan komen dat het percentage behaalde milestones aanzienlijk hoger of lager uitkomt.

4. Aantal engagements met een focus op SDG 3,7,12 en 13.	- SDG 3: 7% - SDG 7: 2% - SDG 12: 20% - SDG 13: 23% - Totaal: 52% Per ultimo 2023	- SDG 3: 3% - SDG 7: 1% - SDG 12: 13% - SDG 13: 33% - Totaal: 50% Per ultimo 2024
5. Percentage aandeelhoudersvergaderingen waar CTI namens PDN heeft gestemd.	Aantal aandeelhoudersvergaderingen: 1097 - Aantal uitgebrachte stemmen: 1089 - % uitgebrachte stemmen: 99,3% Aantal voorstellen waarop gestemd kon worden: 14.379 - Aantal uitgebrachte stemmen: 14.307 - % uitgebrachte stemmen: 99,5% Per ultimo 2023 Voor een beperkt aantal voorstellen (<1%) golden liquiditeit beperkende factoren waardoor niet is gestemd.	Aantal aandeelhoudersvergaderingen: 1017 - Aantal uitgebrachte stemmen: 1014 - % uitgebrachte stemmen: 99,7% Aantal voorstellen waarop gestemd kon worden: 13.154 - Aantal uitgebrachte stemmen: 13.091 - % uitgebrachte stemmen: 99,5% Per ultimo 2024
6. Percentage CO ₂ -reductie ten opzichte van de benchmark in combinatie met de ontwikkeling van CO ₂ -uitstoot in die benchmark voor de beleggingscategorieën aandelen, investment grade credits, high yield US en beursgenoteerd vastgoed gebaseerd op scope 1 en scope 2 data.	- Aandelen: 108 (-53%) - Aandelen benchmark nulmeting per ultimo 2016: 231 - Investment Grade Credits: 135 (-36%) - Investment Grade Credits benchmark nulmeting per ultimo 2016: 210 - US High Yield: 417 (-16%) - US High Yield benchmark nulmeting per ultimo 2016: 497 Per ultimo 2023	- Aandelen: 93 (-60%) - Aandelen benchmark nulmeting per ultimo 2016: 231 - Investment Grade Credits: 75 (-64%) - Investment Grade Credits benchmark nulmeting per ultimo 2016: 210 - US High Yield: 183 (-63%) - US High Yield benchmark nulmeting per ultimo 2016: 497 - Beursgenoteerd vastgoed: 72 (-27%) - Beursgenoteerd vastgoed benchmark nulmeting per ultimo 2020: 98 Per ultimo 2024

7. Belegd vermogen in uitgesloten individuele bedrijven per jaareinde exclusief fondsbeleggingen.	EUR 54k	EUR 54k
8. Belegd vermogen in uitgesloten landen per jaareinde exclusief fondsbeleggingen.	EUR 0	EUR 0

● **...en in vergelijking tot voorafgaande perioden?**

In bovenstaande tabel zijn de prestaties op de duurzaamheidsindicatoren van de afgelopen twee referentieperiodes opgenomen. Ten aanzien van de indicatoren zijn de volgende opmerkelijkheden te constateren:

- Het percentage beleggingen in impact bonds is in de benchmark gestegen, maar in de portefeuille gezakt ten opzichte van 2023. Dit wordt voornamelijk veroorzaakt door het verkopen van een aantal green bonds in de staatsleningen portefeuille. Het percentage beleggingen in impact bonds is nog steeds 5,2% hoger dan de benchmark (en 2,7% hoger dan de target).
- Het totale vermogen van beleggingen die bijdragen aan een van de SDG's is gedaald door lagere marktwaardes, kapitaal terugbetalingen en het feit dat er gedurende 2024 geen nieuwe beleggingen zijn gedaan die bijdragen aan een SDG.
- De CO₂-intensiteit van de aandelen, investment grade credits en de US high yield portefeuille is verder gedaald en voor alle portefeuilles nu onder het lineaire reductiepad benodigd voor de 2030 doelstelling (-55%). De CO₂-intensiteit voor beursgenoteerd vastgoed wordt dit jaar voor het eerst meegenomen in de KPI, en laat zien dat deze zich op een solide wijze onder het lineaire pad bevindt om de 2030 doelstelling (-40%) te behalen.
- Per 31-12-2024 was EUR 54k belegd in twee uitgesloten individuele ondernemingen. Hiervan was EUR 43k belegd in Sberbank, een Russische bank, en EUR 11k belegd in SB Capital, een dochteronderneming van Sberbank. Beide bedrijven zijn uitgesloten op basis van de sanctiewetgeving, maar kunnen wegens liquiditeitsredenen nog niet verkocht worden.

● **Wat waren de doelstellingen van de duurzame beleggingen die het financiële product gedeeltelijk heeft gedaan en hoe droeg de duurzame belegging bij tot die doelstellingen?**

Niet van toepassing.

● **Hoe hebben de duurzame beleggingen die het financiële product gedeeltelijk heeft gedaan, geen ernstige afbreuk gedaan aan ecologische of sociale duurzame beleggingsdoelstellingen?**

Niet van toepassing.

— Hoe is rekening gehouden met de indicatoren voor ongunstige effecten op duurzaamheidsfactoren?

Niet van toepassing.

— Waren de duurzame beleggingen afgestemd op de OESO-richtsnoeren voor multinationale ondernemingen en de leidende beginselen van de VN inzake bedrijfsleven en mensenrechten? Details:

Niet van toepassing.

De **belangrijkste ongunstige effecten** zijn de belangrijkste negatieve effecten van beleggingsbeslissingen op duurzaamheidsfactoren die verband houden met ecologische en sociale thema's en arbeidsomstandigheden, eerbiediging van de mensenrechten en bestrijding van corruptie en omkoping.

In de EU-taxonomie is het beginsel “geen ernstige afbreuk doen” vastgelegd. Dit houdt in dat op de taxonomie afgestemde beleggingen geen ernstige afbreuk mogen doen aan de doelstellingen van de EU-taxonomie, en dat een en ander vergezeld gaat van specifieke Uniecriteria.

Het beginsel “geen ernstige afbreuk doen” is alleen van toepassing op de onderliggende beleggingen van het financiële product die rekening houden met de EU-criteria voor ecologisch duurzame economische activiteiten. De onderliggende beleggingen van het resterende deel van dit financiële product houden geen rekening met de EU-criteria voor ecologisch duurzame economische activiteiten.

Andere duurzame beleggingen mogen evenmin ernstige afbreuk doen aan ecologische of sociale doelstellingen.

Hoe is in dit financiële product rekening gehouden met de belangrijkste ongunstige effecten op duurzaamheidsfactoren

In de wetgeving zijn de belangrijkste ongunstige effecten van beleggingen op duurzaamheidsfactoren gedefinieerd. Pensioenfonds PDN houdt sinds december 2022 rekening met de belangrijkste ongunstige effecten op duurzaamheidsfactoren middels uitsluitingen, stemmen, engagement en ESG integratie. Op de website van Pensioenfonds PDN is een verklaring gepubliceerd waarin meer informatie over het beleid om ongunstige effecten in aanmerking te nemen is opgenomen. In juni 2024 heeft Pensioenfonds PDN voor het eerst gerapporteerd over de belangrijkste ongunstige effecten.

Wat waren de grootste beleggingen van dit financiële product?

De lijst bevat de beleggingen die het **grootste aandeel** **beleggingen** van het financiële product vormen tijdens de referentieperiode, te weten: **01-01-2024 tot 31-12-2024**

Grootste beleggingen	Sector	% activa	Land
DEUTSCHLAND I/L DBRI 0 1/2 04/15/30	Overheid	1,25%	DE
DEUTSCHLAND REP DBR 0 08/15/30	Overheid	1,10%	DE
DEUTSCHLAND REP DBR 0 08/15/30	Overheid	1,10%	DE
DEUTSCHLAND REP DBR 2 1/2 08/15/46	Overheid	1,05%	DE
TSY INFL IX N/B TII 0 7/8 01/15/29	Overheid	1,02%	US
TSY INFL IX N/B TII 1 3/8 07/15/33	Overheid	0,79%	US
DEUTSCHLAND REP DBR 4 3/4 07/04/40	Overheid	0,71%	DE
FRANCE O.A.T.I./L FRTR 0.7 07/25/30	Overheid	0,68%	FR
DEUTSCHLAND I/L DBRI 0.1 04/15/46	Overheid	0,61%	DE
DEUTSCHLAND REP DBR 0 02/15/32	Overheid	0,58%	DE

De activa-allocatie beschrijft het aandeel beleggingen in specifieke activa.

NETHERLANDS GOVT NETHER 0 07/15/30	Overheid	0,55%	NL
AUSTRALIAN GOVT.ACGB 21/2 09/20/30	Overheid	0,54%	AU
DEUTSCHLAND REP DBR 0 1/2 02/15/28	Overheid	0,54%	DE
FRANCE O.A.T.I/L FRTR 0.1 07/25/38	Overheid	0,52%	FR
CANADA-GOV'T RRB CANRRB 1 1/4 12/01/47	Overheid	0,49%	CA

De percentages zijn gebaseerd op de gemiddelde eindstand van 4 kwartalen van de totale portefeuille van Pensioenfonds PDN. Derivaten en contanten zijn niet opgenomen in de tabel. Er is doorgekeken in de mandaten en beleggingsfondsen.

Wat was het aandeel duurzaamheidsgerelateerde beleggingen?

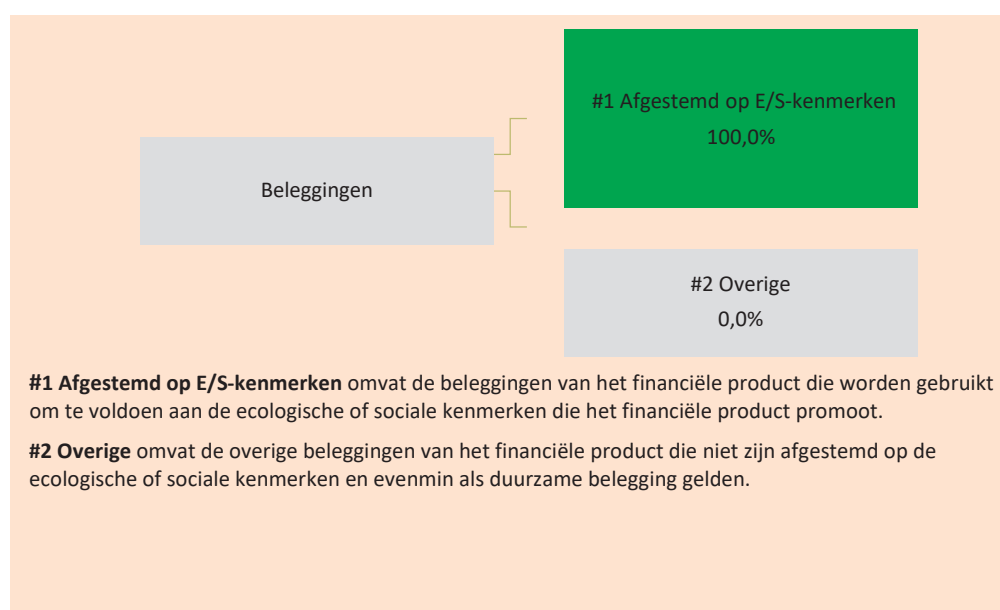
Pensioenfonds PDN promootte ecologische en sociale kenmerken zonder dat het een duurzame beleggingsdoelstelling in de zin van de SFDR-wetgeving nastreefde. PDN heeft geen minimumallocatie naar duurzame beleggingen in de zin van SFDR of beleggingen in ecologisch duurzame activiteiten in de zin van de Taxonomie-verordening opgenomen. Het overgrote deel van de beleggingen van PDN is afgestemd op de ecologische en of sociale kenmerken. Deze beleggingen hebben betrekking op aandelen (waaronder ook beursgenoteerd vastgoed), bedrijfsobligaties, staatsobligaties, niet-beursgenoteerd vastgoed, infrastructuur, hypotheken en goud. De beleggingen die onder derivaten en liquide middelen vallen waren niet afgestemd op deze kenmerken. Hiervoor waren geen ecologische of sociale minimumwaarborgen van toepassing. Door de totale negatieve markwaarde van deze beleggingen zijn die buiten beschouwing gelaten in onderstaande grafische weergave. Daarmee vallen geen van de beleggingen onder 'Overige'.

Om te bepalen of aan de EU-taxonomie wordt voldaan, bevatten de criteria voor **fossiel gas** emissiegrenswaarden en de omschakeling naar hernieuwbare energie of koolstofarme brandstoffen tegen eind 2035. Voor **kernenergie** bevatten de criteria uitgebreide regels inzake veiligheid en afvalbeheer.

Faciliterende activiteiten maken het rechtstreeks mogelijk dat andere activiteiten een substantiële bijdrage leveren aan een ecologische doelstelling.

Transitieactiviteiten zijn activiteiten waarvoor nog geen koolstofarme alternatieven beschikbaar zijn en die onder meer broeikasgasemissies hebben die overeenkomen met de beste prestaties.

Hoe zag de activa-allocatie eruit?

● **In welke economische sectoren werd belegd?**

Economische Sector	Som marktwaarde
Financiële activiteiten en verzekeringen	25,04%
Openbaar bestuur en defensie; verplichte sociale verzekeringen	25,03%
Industrie	18,41%
Overige	9,39%
Exploitatie van en handel in onroerend goed	7,10%
Informatie en communicatie	5,68%
Groot- en detailhandel; reparatie van auto's en motorfietsen	2,05%
Productie en distributie van elektriciteit, gas, stoom en gekoelde lucht	1,66%
Vervoer en opslag	1,34%
Winning van delfstoffen	1,04%
Bouwnijverheid	0,74%
Administratieve en ondersteunende diensten	0,52%
Menselijke gezondheidszorg en maatschappelijke dienstverlening	0,52%
Vrije beroepen en wetenschappelijke en technische activiteiten	0,51%
Verschaffen van accommodatie en maaltijden	0,31%
Kunst, amusement en recreatie	0,30%
Distributie van water; afval- en afvalwaterbeheer en sanering	0,19%
Extraterritoriale organisaties en lichamen	0,10%
Landbouw, bosbouw en visserij	0,04%
Onderwijs	0,00%
Overige diensten	0,03%

De percentages zijn gebaseerd op de gemiddelde eindstand van 4 kwartalen en zien op de totale portefeuille van Pensioenfonds PDN voorzover data hierover beschikbaar was. De sectorverdeling is waar mogelijk gemaakt op basis van doorkijk in de onderliggende beleggingsfondsen. Waar dat niet mogelijk was zijn de beleggingsfondsen opgenomen onder de categorie 'Overige'.

In hoeverre waren de duurzame beleggingen met een ecologische doelstelling afgestemd op de EU-taxonomie?

3,7% van de beleggingen exclusief staatsobligaties (op basis van de omzet) waren afgestemd op de EU-taxonomie. De afstemming van beleggingen op de EU-taxonomie is niet onderworpen aan een betrouwbaarheidsverklaring van een accountant of een toetsing door derden.

● **Heeft het financiële product belegd in activiteiten in de sectoren fossiel gas en/of kernenergie die aan de EU-taxonomie voldoen¹³?**

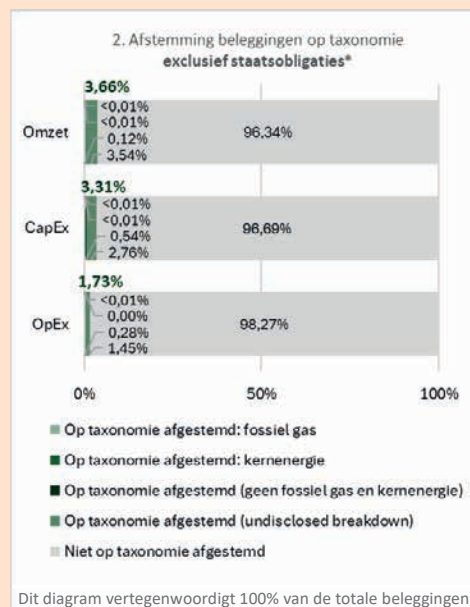
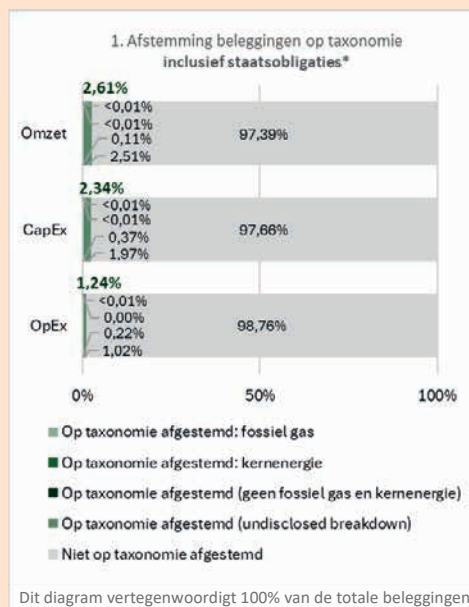
¹³ Activiteiten in de sectoren fossiel gas en/of kernenergie zullen alleen aan de EU-taxonomie voldoen indien zij bijdragen aan het beperken van de klimaatverandering ("klimaatmitigatie") en geen ernstige afbreuk doen aan de doelstellingen van de EU-taxonomie – zie de toelichting in de linkermarge. De uitgebreide criteria voor economische activiteiten in de sectoren fossiel gas en kernenergie die aan de EU-taxonomie voldoen, zijn vastgesteld in Gedelegeerde Verordening (EU) 2022/1214 van de Commissie.

- ☒ Ja:
- ☒ In fossiel gas ☒ In kernenergie
- ☐ Nee

Op de taxonomie afgestemde activiteiten worden uitgedrukt als aandeel van:

- de **omzet** die het aandeel van de opbrengsten uit groene activiteiten van ondernemingen waarin is belegd, weergeeft;
- de **kapitaaluitgaven** (CapEx) die laten zien welke groene beleggingen worden gedaan door de ondernemingen waarin is belegd, bv. voor een transitie naar een groene economie;
- de **operationele uitgaven** (OpEx) die groene operationele activiteiten van ondernemingen waarin is belegd, weergeven.

De onderstaande diagrammen geven in het groen het percentage op de EU-taxonomie afgestemde beleggingen. Er is geen geschikte methode om te bepalen in hoeverre staatsobligaties* op de taxonomie zijn afgestemd. Daarom geeft het eerste diagram de mate van afstemming voor alle beleggingen van het financiële product inclusief staatsobligaties, terwijl het tweede diagram alleen voor de beleggingen van het financiële product in andere producten dan staatsobligaties aangeeft in hoeverre die op de taxonomie zijn afgestemd.

* In deze diagrammen omvat 'staatsobligaties' alle blootstellingen aan overheden.

Wat was het aandeel beleggingen in transitie- en faciliterende activiteiten?

Van de 3,7% beleggingen (exclusief staatsobligaties) die waren afgestemd op de EU-taxonomie is 2,11% aangemerkt als faciliterende activiteit en 0,06% als transitie activiteit.

Hoe verhiel het percentage op de EU-taxonomie afgestemde beleggingen zich tot eerdere referentieperiodes?

Het percentage op de EU-taxonomie afgestemde beleggingen (exclusief staatsobligaties, op basis van omzet) is lager dan vorig jaar. Deze afname wordt veroorzaakt omdat er dit jaar een andere berekeningsmethodiek is gehanteerd ten opzichte van vorig jaar.

Wat was het aandeel duurzame beleggingen met een ecologische doelstelling die niet op de EU-taxonomie waren afgestemd?

Niet van toepassing. Pensioenfonds PDN heeft zich gedurende de referentieperiode niet gecommitteerd aan duurzame beleggingen en heeft daarom niet gemeten of het belegd heeft in duurzame beleggingen conform SFDR.

Wat was het aandeel sociaal duurzame beleggingen?

zijn duurzame beleggingen met een ecologische doelstelling die **geen rekening houden met de criteria** voor ecologisch duurzame economische activiteiten in het kader van de Verordening (EU) 2020/852.

Niet van toepassing. Pensioenfonds PDN heeft zich gedurende de referentieperiode niet gecommitteerd aan duurzame beleggingen en heeft daarom niet gemeten of het belegd heeft in duurzame beleggingen conform SFDR.

Welke beleggingen zijn opgenomen in “overige”? Waarvoor waren deze bedoeld en waren er ecologische of sociale minimumwaarborgen?

Gezien de negatieve marktwaarde van derivaten en liquide middelen zijn deze niet onder ‘Overige’ opgenomen. Het zijn wel de enige beleggingen die geen ecologische of sociale minimumwaarborgen hebben opgenomen. Pensioenfonds PDN gebruikt derivaten hoofdzakelijk om financiële risico’s af te dekken en efficiënt portefeuillebeheer te realiseren binnen de door het bestuur gestelde limieten. De voornaamste derivaten zijn rente- en valutaderivaten. Liquide middelen zijn opgenomen om te kunnen voldoen aan aangegeven verplichtingen, zoals margin calls en pensioenuitkeringen.

Welke maatregelen zijn er in de referentieperiode getroffen om aan de ecologische en/of sociale kenmerken te voldoen?

PDN heeft de volgende maatregelen getroffen:

- Voor de monitoring van het percentage beleggingen in impact-bonds voor de beleggingscategorieën staats- en bedrijfsobligaties heeft Pensioenfonds PDN data gebruikt afkomstig van Bloomberg-classificaties. Bloomberg labelt een obligatie als ‘green bond’, ‘social bond’ of ‘sustainability-linked bonds’ wanneer de uitgevende instelling duidelijk aangeeft dat de opbrengst van de lening volledig ingezet wordt voor respectievelijk groene, sociale/maatschappelijke of duurzame/milieu-gerelateerde activiteiten volgens een definitie die door de markt geaccepteerd is.
- Voor de monitoring van de allocatie aan impact beleggingen in de portefeuille zijn het aantal beleggingen in de portefeuille dat een bijdrage levert aan het realiseren van één van de 17 Sustainable Development Goals gemeten. Daarvoor heeft Pensioenfonds PDN gebruik gemaakt van de processen van zijn fiduciair manager, DPS B.V. (DPS).
- Het aantal met engagements bereikte milestones en het aantal engagements die een focus hebben op SDG 3, 7, 12 en 13 zijn door CTI via het Responsible Engagement Overlay-programma uitgevoerd.
- Bij het uitvoeren van het stembeleid heeft Pensioenfonds PDN gebruik gemaakt van de diensten van CTI. CTI heeft op reguliere basis gerapporteerd over de uitvoering van het beleid. De fiduciair manager van Pensioenfonds PDN, DPS, heeft toezicht gehouden op en heeft de activiteiten van CTI geëvalueerd. Pensioenfonds PDN heeft op zijn website over het aantal uitgebrachte stemmen op aandeelhoudervergaderingen gerapporteerd.
- Voor het meten van de gewogen gemiddelde CO₂-intensiteit als hoeveelheid uitstoot (in tonnen) per miljoen omzet van de beleggingscategorieën aandelen, beursgenoteerd vastgoed, investment grade credits en high yield US is als maatstaf de Weighted Average Carbon Intensity (WACI) scope 1 en 2 emissies gebruikt. Pensioenfonds PDN heeft de CO₂-intensiteit overeenkomstig de aanbevelingen van TCFD berekend.
- De monitoring en analyse of er bedrijven en landen aan de uitsluitingenlijst moesten worden toegevoegd, is door Sustainalytics uitgevoerd.

Hoe heeft dit financiële product gepresteerd ten opzichte van de referentiebenchmark?

Niet van toepassing. Pensioenfonds PDN heeft geen referentiebenchmark om te voldoen aan de ecologische of sociale kenmerken voor de gehele pensioenregeling.

● ***Waarin verschilt de referentiebenchmark van een brede marktindex?***

Niet van toepassing.

● ***Hoe heeft dit financiële product gepresteerd wat betreft de duurzaamheidsindicatoren voor het bepalen van de afstemming van de referentiebenchmark op de gepromote ecologische en sociale kenmerken?***

Niet van toepassing.

● ***Hoe heeft dit financiële product gepresteerd ten opzichte van de referentiebenchmark?***

Niet van toepassing.

● ***Hoe heeft dit financiële product gepresteerd ten opzichte van de brede marktindex?***

Niet van toepassing.

Referentie-benchmarks zijn indices waarmee wordt gemeten of het financiële product de ecologische of sociale kenmerken verwezenlijkt die dat product promoot.

Pensioenfonds PDN
Poststraat 1, 6135 KR Sittard

T +31 (0) 88 36 01 555
KvK nr. 41070481

E info.PDN@dpspensioen.nl
I www.PDNpensioen.nl